

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSEMNĂTATEA

DIVANURILOR AD-HOC DIN IAȘI ȘI BUCUREȘTI

IN ISTORIA RENAȘTERII ROMÂNIEI

DE

DIMITRIE A. STURDZA

SECRETAR GENERAL AL ACADEMIEI ROMÂNE

III. ANUL 1857

EXTRAS DIN:

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

Seria II. — Tom, XXXIII.

MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA și LIBRĂRIA NAȚIONALĂ

LEIPZIG

OTTO HARRASSOWITZ.

VIENA

GEROLD & COMP.

1911.

29.349

Prețul 1 leu 60 bani.

Analele Societății Academice Române. — Seria I :

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II :

L. B.

Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1879—1888.

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1878—1888

2.—

Tom. XI—XX. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1888—1898.

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1888—1898

2.—

Tom. XXI. — Desbaterile Academiei în 1898—9

5.—

• XXI. — *Memoriile Secțiunii Istorice*

6.—

• XXII. — Desbaterile Academiei în 1899—1900.

6.—

• XXII. — *Memoriile Secțiunii Istorice*

3.—

• XXIII. — Desbaterile Academiei în 1900—1901.

5.—

• XXIII. — *Memoriile Secțiunii Istorice*

4.—

• XXIV. — Desbaterile Academiei în 1901—2.

6.—

• XXIV. — *Memoriile Secțiunii Istorice*

3.—

Doauă acte oficiale necunoscute de pe timpul Impăratului Bizantin Isaac II Angel, privitoare la Românii din Peninsula Balcanică spre finele secolului XII, de *C. Erbiceanu*

—,40

Teoria probei (în știința modernă), de *Petre Popescu*

—,50

Priviri istorice și literare asupra epocii fanariotice, de *C. Erbiceanu*

—,40

Din luptele pentru neam: Răsturnarea lui Vasile Lupu. Studiu istoric, de *I. Tanoviceanu*

—,30

«China supusă», manuscript grecesc cu acest titlu. Descriere și extracte, de *C. Erbiceanu*

—,20

Luteranismul, calvinismul și introducerea limbii române în bisericele din Ardeal, de *Dr. At. M. Marienescu*

—,30

Originea Voevodatului la Români, de *Ioan Bogdan*.

—,20

România sub raportul moral, de *I. Tanoviceanu*

—,30

• XXV. — Desbaterile Academiei în 1902—3.

5,50

• XXVI. — Desbaterile Academiei în 1903—4.

5.—

• XXVI. — *Memoriile Secțiunii Istorice*

5.—

Regele Carol I și Instrucțiunea publică. Cuvântare de Zece Maiu 1903, de *D. A. Sturdza*.

—,20

Despre Cnejii Români, de *I. Bogdan*.

—,40

Din viața romană: Podoabele, toaleta și petrekerile unei elegante, de *Ion Kalinderu*.

—,50

Un hrisov al lui Mircea cel Bătrân din 10 Iunie 1415, de *Ioan Bogdan*.

—,20

Ilirii, Macedo-Românii și Albanezii. Disertațiune istorică, de *Dr. Atanasie M. Marienescu*

—,60

Episcopia Strehaiei în anii 1673—1688. Notă istorică, de *I. Bianu*.

—,20

Nicopole 1396—1877—1902. — Cuvântare rostită de CAROL I, Regele României.

Din viața romană: Societatea înaltă pe vremea lui Pliniu cel tânăr, de *Ion Kalinderu*.

1.—

Biserica și podul din Borzești, precum și o ochire relativă la bisericile zidite de Ștefan cel Mare, de *Dr. C. I. Istrati*.

2.—

• XXVII. — Desbaterile Academiei în 1904—5.

8.—

• XXVII. — *Memoriile Secțiunii Istorice*

4.—

Ștefan cel Mare, Mihaiu Viteazul și Mitropolia Ardealului, de *N. Iorga*.

—,40

Românii din Bosnia și Herțegovina în trecut și în prezent, de *Isidor Ieșan*

—,30

Câteva manuscripte și documente din țară și din străinătate relative la istoria Românilor, de *N. Iorga*

—,20

Vieța lui Alexandru Vodă Callimachi, Domn al Moldovei, cu prilejul descoperirii testamentului său, de *N. Iorga*

—,20

Indreptări și întregiri la istoria Românilor după acte descoperite în arhivele săsești. I. Brașovul, de *N. Iorga*

—,50

Bărbații culți greci și români și profesorii din Academiile de Iași și București din epoca zisă fanariotă (1650—1821), de *C. Erbiceanu*.

—,50

Nichifor dascălul, exarh patriarhal, și legăturile lui cu țerile noastre (1580—1599), de *N. Iorga*

—,20

Datele cronicelor moldovenești asupra anilor de domnie ai lui Alexandru cel Bun, de *Dimitre Onciul*

—,30

Contribuțiuni la biografiile unora din cronicarii moldoveni, de *I. Tanoviceanu*. (Cu 1 tabelă.)

—,30

Despre Ungurii și Episcopiile catolice din Moldova, de *Radu Rosetti*.

—,80

Vieța și Domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei, Domn al Țerii-Românești (1849—1856). Memoriul I, de *N. Iorga*

—,30

• XXVIII. — Desbaterile Academiei în 1905—6.

5.—

• XXVIII. — *Memoriile Secțiunii Istorice*

6.—

Vieța și Domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei, Domn al Țerii-Românești (1849—1856). Memoriul II, de *N. Iorga*

1,60

6272814(3)

B.C.U. Bucuresti

C111868

INSEMNĂTATEA
 DIVANURILOR AD-HOC DIN IAȘI ȘI BUCUREȘTI

IN ISTORIA RENAȘTERII ROMÂNIEI
 DE

DIMITRIE A. STURDZA

Secretar general al Academiei Române.

III.

Donațiunea Maiorescu

Anul 1857.

Sedința dela 18 Martie 1911.

La începutul lunii lui Fevruarie 1857, Uniuniștii din Iași s'au constituit în *Comitet Electoral al Unirei*, adoptând un program de acțiune, pentru ca Românii din amândouă Principatele să nu mai fie împiedicați a-și rosti în toată libertatea dorințele lor în Divanurile ad-hoc.

Acest act erà scris de G. Sturdza și St. Catargiu, — de P. Mavrogheni, A. Panu și D. Rallet, — de C. Hurmuzaki, M. Kogălniceanu, V. Mălinescu și C. Rolla — și de D. Cozadini.

Cuprinsul actului este următorul :

«In ajunul reorganizării patriei noastre, subscrișii, cari dela început ne-am declarat pentru Unirea Principatelor Române într'un singur Stat, după înțelegerea ce am avut cu o mare parte din amicii noștri politici, am găsit de neapărată nevoie de a ne constitui — și ne-am și constituit — în «Comitet electoral al Unirei», adoptând totodată și următorul program:

- «1° Unirea Principatelor Moldova și Valahia într'un singur Stat, cu respectarea drepturilor Porții în cuprinderea vechilor noastre tratate (capitulații);
- «2° Neutralitatea pământului Principatelor române;
- «3° Respectarea drepturilor Principatelor și în deosebi a autonomiei lor în cuprinderea aceluiași tratate;

=CAM 868 =

«4° Ereditatea Șefului Statului, ales din una din familiile suverane ale Europei, însă cu înlăturarea aceloră din Statele vecine (Ospodaratul și-a făcut timpul; un nou regim european trebuie să-i succedez);

«5° Puterea legiuitoare încredințată unei obștești Adunări, care să reprezinte interesele întregii nații ;

«6° Supunerea străinilor din Principate la legile pământului ;

«7° Recunoașterea dreptului Principatelor Unite de a-și întemeia relațiile comerciale după interesele lor ;

«8° Garanția colectivă a tuturor Puterilor, cari au subscris Tratatul de Paris, spre asigurarea tuturor drepturilor mai sus arătate ;

«9° Partida Unirei, fiind totodată și partida progresului, dorește a vedea introduse în țara noastră și toate reformele, cari sunt în stare de a ne civiliza societatea și a ne întări nația, — reforme întemeiate pe principiile dreptății și egalității înaintea legii, precum și pe respectul proprietății.

«Dar, întemeindu-ne chiar pe art. 23 din Tratatul de Paris, care consfințește plina libertate a legislației noastre, noi dorim ca toate reformele, ce au a se introduce în organizarea din lăuntru a Principatelor, să se facă nu cu jignirea, ci cu respectarea și în puterea autonomiei noastre, după ce mai întâiu se vor fi regulat relațiile legale ale Principatelor cu Inalta Poartă și cu Puterile garante și după ce se va fi statornicit definitivă putere executivă și legislativă în țară.

«Scopul întrunirii noastre este dar realizarea acestui program și pentru acest sfârșit :

«a) A ne pune în strânsă înțelegere cu partida Unirei din ambele Principate, iar mai ales cu aceea din ținuturile Moldovei ;

«b) A lucra în conglăsuire cu ele, pentru ca în toată țara partida Unirei să se organizeze astfel, ca viitoarele alegeri să trimită în sânul Divanurilor cât se poate mai mulți reprezentanți ai marelui principiu, care predomină în Principate.

«Cunoscând mărimea chemării noastre, noi ne îndatorim a-i închină cea mai zeloasă și necurmată activitate, energie și privighere și a lucra împreună în strânsă unire, până la triumfarea principiilor rostite în programul nostru.

«Totodată am hotărât :

«a) A ne aduna cât se poate mai adeseori — acum de odată în toate zilele — spre a ne sfătui împreună și a înainta lucrările cuvenite ;

«b) A ne supune hotărârii majorității membrilor, din cari se compune comitetul nostru ;

«c) A constată și a regula întrunirile și hotărârile noastre prin jurnaluri subscrise de toți membrii de față, ca să aibă compatrioții noștri puțința de a se încredința de zelul și activitatea fiecăruia din noi.»

În fața neînțelegerilor dintre Puterile cele mari, cari luase sub garanția lor drepturile Principatelor, organizarea lor viitoare și libera rostire a dorințelor populațiilor în Divanurile ad-hoc, hotărîrea Unioniștilor din Iași avea o semnificare mare și netăgăduită. Ei cereau să nu se suprime pentru statele mici acea dreptate, care era necesară pentru dezvoltarea și progresul lor.

Eră și timp de a pune capăt ezitațiilor, mai ales în urma vuetelor neconținute de o ocupațiune a Principatelor cu o oștire turcească și de pretențiunile Înaltei Porți, susținute de Austria și de Anglia.

În aceste zile de grea cumpănă, Guvernul Împăratului Napoleon III a susținut cauza umanității și a civilizațiunii prin declarațiuni hotărîtoare.

D-l Thouvenel, Ambasadorul Franciei la Constantinopole, înștiințează pe Comitele Walewski în 29 Ianuarie 1857, că a cerut Guvernului otoman o dēnegare imediată și categorică a vuetelor de ocupațiune a Principatelor, căci de altfel va protestă în mod energetic, rezervând Guvernului său drepturile ce-i sunt conferite prin Articolul 23 al Tratatului de Paris.

Iată cuprinsul raportului d-lui Thouvenel:

«Mulțumesc E. V. pentru aprecierea binevoitoare în privirea participării mele la redactarea definitivă a Fermanului de convocare a Divanurilor ad-hoc, și că acest document a meritat, în întregimea lui, a fi aprobat de Guvernul Împăratului.

«Fermanul ne-a fost comunicat în mod oficial. În nota ce-l însoțește, Poarta dă asigurarea că transmite ordinele sale Caimacamilor Moldovei și Valahiei înainte de 30 Martie. Această frază în spiritul Marelui Vizir nu însemnează altceva, decât conveniența de a aștepta o înțelegere asupra epocii trimiterii Fermanului, și Reșid crede, ca Lord Stratford și ca mine, că cu cât mai în grabă, cu atât ar fi mai bine. Presupun deci că nu se va întârziă a fixa o dată, și că ea nu va trece peste 15 Fevruarie.

«Pe când d-l Béclard, pe care nu-l putem suspecta de a fi complezent pentru Principele Alexandru Ghica, dorește să nu se aducă nici o schimbare administrației provizorii a Valahiei, d-l Place cere cu insistență numirea unei Căimăcâmii de trei membri. Opiniunea susținută de Consulul nostru general îmi pare aplicabilă și pentru Moldova. D-l Béclard crede că sosirea Comisarilor în Principate va înfrâna autoritatea locală, că oricare va fi schimbarea ce va face Poarta, nu e probabil că ea va fi mai priincioasă și că dispozițiunile Fermanului oferă populațiunii toate garanțiile în contră intrigilor.

Persoanele indicate de d-l Place ca cele mai capabile pentru criza alegerilor au trimis aci un plenipotent, care se pare că are în vedere a întrebuița bani ca primul argument. Nu găsesc că acest chip de a începe lucrarea o recomandă în mod favorabil. Mă îndoesc de altfel, că Poarta va consimți a substitui, în locul unui Caimacam, unic, o Locotenență princiară compusă de trei membri. Aceeaș modificare ar trebui făcută și în Valahia, și e permis a ne îndoii că ar fi oportun, în acest moment, a turbura cele două Principate pentru cauze atât de secundare. Nici Principele A. Ghica, nici d-l Balș, nu se bucură aci, este adevărat, de vreun credit; dar dacă aș fi nevoit eu însumi a lua inițiativa destituirii lor, ei ar află desigur sprijinatori, și n'aș îndrăzni a lua asupra-mi răspunderea unei măsuri atât de grave, fără ordi-nul E. V.

«Comisiunea Europeană va asistă la alegeri. Ea are de misiune a asigură sinceritatea acestei operațiuni importante; și admitând chiar că ar fi nimerit a da succesori Caimacamilor în funcțiune, totuș ar fi nimerit a așteptă ca Comisiunea să-și zică cuvântul ei, care de sigur va fi luat în serioasă luare aminte la Constantinopole. Mi se pare greu să cred, că idea Unirei fiind în adevăr națională, e permis cuivă a cugetă, că ea ar putea fi înnădușită prin manevre subreptice, în momentul când în țară se va ști, că Poarta nu se mai opune să se emită un vot favorabil. Opinez dar a persistă în aprecierea mea identică cu aceea a d-lui Béclard, până ce E. V. nu-mi va face cunoscut modul său de a vedea. Trebuie însă să vă spun că nu am primit încă desvoltarea depeșilor telegrafice, în cari d-l Place, făcând aluziune la circumstanțele pe cari nu le cunosc, insistă asupra necesității de a revocă pe d-l Balș din funcțiunile sale.

«Un vuet straniu . . . și pe care ezitez a-l crede, cu toate că se pretinde din sorginte autorizată, mi s'a comunicat ieri. Se zice că Guvernul otoman nu cugetă la mai puțin, decât a înlocui prin un corp de armată de 10.000 oameni trupele austriace cari ocupă încă Principatele, și că această hotărîre a fost luată în unul din ultimele consilii. Trimit chiar astăzi la Marele Vizir pe al doilea dragoman al Ambasadei spre a căpăta informațiuni. I-am zis să se facă că nu crede la vuetele acestea: dar dacă nu va căpăta o denegare imediată și categorică, voiui protestă în mod energic, în numele meu personal, și rezervând drepturile conferite de art. 23 al Tratatului de Paris Guvernului Impăratului în contra unei violațiuni atât de manifeste a clauzei, care interzice Porții, chiar în caz de turburări, de a interveni cu trupe în Principatele Dunărene, fără o înțelegere prealabilă cu Puterile cari au garantat Privilegiile lor.

«Am fost la Sultan pentru a-l felicita de norocita aplanare a dificultăților, cari suspendase efectele păcii. Am pus în evidență spiritul de lealitate, de

moderațiune și de concordie, care n'a încetat a însuflă politica noastră, și partea ce i se cuvine în cestiunea Deltei. Majestatea Sa mi-a repetit că nici odată nu va uita recunoștința datorită Impăratului și guvernului său. Am profitat de ocaziune, pentru a stabili că înaintea tuturor aliaților Turciei, Franția a emis opiniunea, că gurile Dunărei trebuiau să fie anexate la teritoriul turcesc, și aceasta printr'un act strălucit privitor la Unirea Principatelor, care a fost un răspuns la insinuările ce se făceau în contra noastră.

«P. S.—D-l Outrey sosește în acest moment dela Poartă. Reșid Pașa a negat în mod formal, că a fost vorba de a trimite trupe în Valahia; fiind însă necesar de a reconstitui corpul de armată din Rumelia, se sporesc pentru orice întâmplare garnizele fortărețelor de pe Dunăre. Marele Vizir cu toate acestea i-a mărturisit în mod confidențial, că d-l Baron de Prokesch i-a zis că dacă Poarta, pentru a asigura ținutul Principatelor, ar crede că e nevoie ca Turcia să trimită trupele sale, după evacuarea Austriacilor, Cabinetul din Viena va aproba această măsură. I s'ar fi răspuns că ar trebui o înțelegere între toate Puterile semnatare Tratatului de Paris și că nu ar fi de ajuns numai consimțământul uneia din Puteri.»

Comitele Walewski, dorind să nu existe cea mai mică îndoială asupra hotărârii Franciei, de a nu lăsa să pericliteze un interes politic francez și european, a publicat în *le Moniteur Officiel* din 5 Februarie următorul articol, care a avut un mare răsunset în Europa:

«Guvernul Impăratului a fost totdeauna inspirat de o indoită idee în afacerile Orientului. Dacă el a înțeles din punctul de vedere al unui interes general politic francez și european a asigura independența și mănținerea Imperiului Otoman, una din cele mai constante preocupățiuni a fost de a vedea îmbunătățindu-se soarta populațiunilor creștine, care atârnă de suveranitatea sau de suzeranitatea Sultanului. El privește ca unul din rezultatele cele mai fericite ale politicei sale și ale efortărilor armatelor franceze, că a contribuit a rădica condițiunile acestor numeroase populațiuni, făcând ca ele să obție egalitatea drepturilor și foloasele libertății religioase.

«Guvernul Impăratului eră cu atât mai mult îndreptățit a avea această purtare, că el eră convins că servește cauza umanității și a civilizațiunii, ajutând totodată dispozițiunile luminate și binevoitoare ale Guvernului Otoman.

«Intre populațiunile creștine, acele ale Serbiei, ale Valahiei și ale Moldaviei erau într'o pozițiune particulară. Având instituțiunile lor proprii, ele se bucurau de imunități și privilegii vechi: eră deci necesar a le asigura mănținerea acestor foloase, puindu-le sub garanția dreptului european și adăogând pentru aceste țeri elemente nouă de ordine și de prosperitate. Pe acest

punct de vedere s'a pus Congresul de Paris, când a decis că Principatele Moldo-Valahe vor fi chemate a numi două Adunări sau Divanuri ad-hoc, având ca mandat special de a rosti dorințele acestor provincii și de a indica modificările ce s'ar cuveni a se introduce în organizarea lor.

«In rândul întâiu al acestor modificațiuni figurează, fără îndoială, aceea care e menită a întruni, sub o singură și unică administrațiune, Moldova și Valahia. Guvernul Impăratului a găsit în Congresul de Paris o ocazie naturală de a se pronunță în mod formal pentru această combinațiune.

«Mai înainte încă, în Conferințele din Viena, Plenipotențiarul Franciei a expus că Unirea eră combinațiunea cea mai proprie pentru a asigura Moldaviei și Valahiei puterea și consistența necesare, spre a deveni, în aceea parte, o barieră utilă a independinței teritoriului otoman. Guvernul Impăratului a exprimat, chiar dela început, în mod hotărîtor modul său de vedere asupra acestei importante cestiuni. El nu a încetat a o avea, și schimbul de comunicațiuni care a avut loc în timpul din urmă între dânsul și Cabinetele cari gândesc altfel, cu ocaziunea măsurilor de luat la Constantinopole pentru convocarea Divanurilor, nu a putut decât să-l întărească în convicțiunile sale. El nu desnădăjdueste de a le vede adoptate și în consiliile Puterilor, căci i se pare cu greu ca puterea aceea, care dintre toate e cea mai interesată în cestiune, să nu recunoască, când ziua unei deliberațiuni adânci va fi sosit, că Unirea Principatelor, care ar fi pentru dânsa o reinnoită asigurare de securitate și de independință exterioară și pentru populațiuni un element mare de prosperitate, nu are nimic care nu ar fi de acord cu drepturile de suzeranitate, exercitate astăzi de Inalta Poartă asupra Provinciilor Dunărene.»

Comitele Walewski înștiințează pe Consulul Franciei la Iași, în 7 Fevruarie, că nota din Monitor nu are alt obiectiv decât a stabili în mod netăgăduit, că ideile guvernului său favorabile Unirei Principatelor nu s'au modificat întru nimic, și a face să înceteze presupunerile și insinuațiunile ce se pun în circulațiune în această privire. ;

«Guvernul Impăratului fiind informat de oarecari vuete menite a presupune că opiniunea sa asupra Unirei Principatelor s'ar fi modilicat și că el nu ar mai fi în acelaș grad favorabil acestei combinațiuni, a crezut că în momentul în care populațiunile moldo-valahe au să procedă la numirea membrilor cari au să compue Divanurile ad-hoc, el nu putea să lase să se acrediteze aceste vuete, fără prejudiciu pentru interesele, pe cari politica sa a căutat să le apere din toată inima.

«El s'a decis prin urmare a inseră în «Monitor» articolul publicat în 5

Februarie, în care se expun vederile, cari nu au încetat de a-l conduce, după ce el s'a pronunțat formal în Congresul de Paris pentru sistemul, în care el vede neconținut o garanție de prosperitate pentru Principatele Dunărene și de securitate pentru Imperiul otoman.

«Nota din «Monitor» nu are alt obiectiv, decât a stabili în mod netăgăduit, că ideile guvernului nu s'au modificat întru nimic asupra acestui punct și de a face să înceteze presupunerile și insinuațiunile, cari ar putea fi puse în circulațiune în această privire.

«Cred că această expresiune a simțimentelor, de aci înainte neîndoelnică, a Guvernului Maiestății sale Imperiale va fi primită cu satisfacțiune în Moldova și că ea va contribui în mod util a întări convicțiunile favorabile cauzei Unirii.

«Am fost satisfăcut a află, prin ultima d-tale depeșă, că Caimacamul, ascultând de sfaturile ce adesea i-am dat și temându-se să nu atragă asupra sa o nouă dezaprobare din partea Guvernului Otoman, pare dispus a pune un capăt la niște manevre cari exercitau o influință dăunătoare asupra opiniunii. Noi trebuie, de aceea, să punem toată grija noastră, ca simțimântul public să nu poată fi înșelat, și în această cugetare, nu rămâne vreo îndoală, ai crezut că eră o datorie a numi în diferite puncte ale teritoriului moldovenesc agenți având misiunea de a combate propaganda antiunionistă a starostilor austriaci și de a opune aserțiuni adevărate la niște vuete adesea nefundate.

«Cu toate acestea îmi pare rău că ai luat această măsură, fără a te fi înțeles cu d-l Béclard și fără a-mi fi referit. Imi place a crede că persoanele desemnate de Domnia Ta vor ști să evite, prin o purtare prudentă, a cășună neplăceri Consulatului Maiestății Sale Imperiale în Moldavia și că se vor abține de o propagandă, care ar trece peste limitele arătate în instrucțiunile mele anterioare.»

Consulul General Béclard arată Comitelui Walewski, prin un raport din 20 Februarie, că articolul din Monitorul din 5 Februarie a produs în București o imensă senzație.

«De mai multe zile nu se vorbește aci decât de acest articol și de cugetarea care l-a inspirat. Inainte de toate se constată în acest articol un semn de înaltă simpatie pentru cauza Principatelor. Toți sunt profund recunoscători și numele Impăratului e pronunțat de toată lumea.

«Toate speranțele sunt îndreptate spre Augustul nostru Suveran. In fața acestei politici generoase și constante a Cabinetului francez s'au uitat îngrijirile zilelor trecute, și nu se întrevede decât reușita zilelor viitoare.

«Nu exagerez nimic zicând că articolul Monitorului a fost salutat de ace-

leși aclamațiuni ca și știrea victoriilor noastre din Crimeea și a semnăturii Tratatului de Paris. Acest entuziasm s'a tradus imediat prin o manifestare spontanee.

«In ziua sosirii poștei, îndată ce publicațiunea din «Monitor» a fost cunoscută, numeroase persoane s'au prezentat la mine pentru a-mi exprima grațitudinea lor; însă pentru a evita un răsunet, care ar putea fi displicut, ei s'au mărginit, în mare parte, a-și înscrie numele lor.

«In zilele următoare, am primit sute de cărți de vizită. E. V. va fi satisfăcut, nu mă îndoiesc, de efectul produs prin limbajul ziarului oficial și mai ales de discrețiunea inteligentă a locuitorilor din București, dovedită cu această ocaziune.

«Lista persoanelor cari au venit la mine, și pe care o conserv cu grijă, se compune de nume din toate clasele societății: sunt boieri mari, impiegați, proprietari din clasa a doua, profesori, avocați, neguțatori, meseriași.

«Printre toate acestea, văd și nume cari reprezintă partidul Principelui Bibescu sau al Principelui Știrbei sau al Principelui Alexandru Ghica—acești din urmă în minoritate;—însă văd mai ales pe toți membrii partidului național în complet, partid care justifică titlul său până la un oarecare punct, dând cestiunilor de principii pasul înaintea cestiunilor de persoane.

«Presimțisem publicarea articolului din «Monitor». Ea eră necesară și astăzi oportunitatea lui este vădită. Dacă ea a putut cauza la Londra o surprindere și la Viena o nemulțumire, el eră binevenit pentru a inspira în aceste țeri celor mai interesați în cauză, adică locuitorilor din București și Iași, simțiminte de încredere și de legitimă satisfacțiune.»

Nici această declarațiune, făcută prin foaia oficială a Guvernului Franciei, nu a făcut să înceteze vuetele, și Comitele Walewski a fost nevoit să trimită d-lui Thouvenel la Constantinopole, în 14 Februarie, instrucții pentru a arăta Guvernului Otoman gravitatea situațiunii, căci Turcia, nefind autorizată de art. 23 al Tratatului de Paris a ocupa cu ostirile sale Principatele, îndreptățește pe Puterile cosemnatate ale Tratatului să-i ceară socoteală de această călcare evidentă a Tratatului.

«Am luat cunoștință de svonurile, că Poarta ar avea intențiunea de a ocupa Principatele cu un corp de 10.000 oameni din armata otomană, după retragerea trupelor austriace. Nu v'am întreținut de acest svon, pentru că o asemenea măsură ar fi constituit o violare directă a articolului 27 al Tratatului de Paris, și noi nu puteam admite că Guvernul Otoman ar fi putut să ia asupra-și responsabilitatea. Mă sprijiniam de altfel pe vigilența voastră, pe demersul ce ați prescris d-lui Outrey și pe explicările date acestuia ime-

diat de Reschid Pașa. Acestea toate dovedesc că am făcut bine să aștept informațiunile ce-mi veți trimite, spre a mă preocupă de un svon, care merită a fi confirmat, înainte de a fixa asupra lui atențiunea Guvernului Impăratului. Voiu instrui însă în mod confidențial pe Ambasadorul M. S. I. la Viena de opiniunea emisă de d-l Baron de Prokesch, în această privire. Noi avem încrederea că Moldo-Valahii vor fi suficienți pentru a mănține ordinea în cele două Provinci, și nu am avea nici o îndoială în această privire, dacă Caimacamii ne-ar fi obicinuit a ne rezimă pe o administrație luminată și inteligentă. Din nenorocire d-l Balș în Moldova ne pare că a intrat, ca și Principele Ghica în Valahia, pe o cale care duce la agitație și poate la competițiunea unor persoane, în stare de a provoca dezordine. Sunt departe de a cugeta cu d-l Place, că e bine a lua măsuri revocând pe cei doi Caimacami, și ați apreciat atât de bine motivele, cari ne îndeamnă să ne abținem dela orice propunere de acest fel, încât cred de prisos a vă mai semnală inconvenientele. Dar nu este mai puțin sigur, că trebuie să atragem atențiunea Porții asupra actelor administrației interimare a Principatelor, cu care ea s'a solidarizat într'o anumită măsură, dându-și încrederea unor oameni pe cari Poarta i-a ales în toată libertatea; astfel eu nu mă îndoesc că Guvernul Otoman va înțelege cât este de important să evite orice complicațiune nouă și că va căută atunci să modereze zelul exagerat și pretențiile semnalate de corespondența agenților noștri consulari. Dacă s'ar întâmpla altfel și dacă ar ajunge Caimacamii să provoace o turburare ca aceea, pe care purtarea lor actuală tinde să o provoace, opinia publică ar putea crede că Poarta nu a făcut nimic pentru a preveni această eventualitate, în scop de a-și îndeplini planul, de care este bănuită, de a ocupa Principatele cu armatele sale, iar Puterile semnate ale Tratatului de Paris ar fi autorizate în acest caz a-i cere socoteală.

«Veți binevoi a împărtăși, când veți avea ocazie, aceste observațiuni Ministrilor Sultanului. La nevoie le veți aminti că puterile încredințate Caimacamilor au și trebuie să păstreze un caracter cu totul transitoriu, cu alte cuvinte inițiativa lor nu trebuie să treacă limita măsurilor pur administrative. Luând această apreciere, care rezultă din actele Congresului, ca regulă de purtare, Poarta poate readuce pe acești funcționari la atribuțiunile lor, ori de câte ori vor mai încercă să se depărteze de ele.

«Articolul din «Monitor» cu privire la Unirea Principatelor a fost, după cum veți fi observat, obiectul diferitelor interpretări, adesea greșite. N'am trebuință să vă spun, că părerea Guvernului Imperial, în această cestiune, nu ascunde nici un plan ce nu l-am putea mărturisi. Din toate părțile s'au încercat să inducă în eroare opinia publică, căutând să acrediteze svonul care ne prezintă pe noi, ca și cum am fi renunțat la convingerile noastre. În momentul când populațiunile sunt chemate să-și aleagă mandatarii, am

crezut că este de folos să stabilim odată pentru totdeauna și într'un mod care să nu lase îndoială, că urmăm a privi Unirea Principatelor ca o măsură folositoare pentru prosperitatea acestor provincii și ca o garanție de siguranță pentru Turcia. Nu e nevoie să revin pentru D-Voastră asupra considerațiilor, de cari n'am încetat a ne inspira. Cu toate acestea cred că este bine să vă trimit, pentru informațiunea D-Voastre personală, copia unei depeșe ce am adresat cu această ocazie Ambasadorului M. S. I. la Londra, la care alăturiez copia unei depeșe ce am primit dela d-l Baron de Bourqueney asupra aceluiaș subiect.»

Guvernul Franciei vroiă însă ca Inalta Poartă să știe și să priceapă că ea va fi răspunzătoare de atitudinea amânduror Caimacamilor, care nu încetează de a fi ostilă sincerității alegerilor pentru Divanurile ad-hoc. In acest sens Comitele Walewski a trimis în 28 Februarie d-lui Thouvenel instrucțiuni nouă, cari întăresc pe cele anterioare:

«...In ce privește atitudinea Caimacamilor și în particular a Caimacamului Moldovei, nu pot decât să mă refer la depeșile mele anterioare. V'am pus în pozițiune să cunoască Cabinetul otoman, că Guvernul Impăratului nu poate lăsa să treacă fără observații și fără a arăta că răspunderea se suie până la Ministru pentru încercările din Principate de a altera sinceritatea alegerilor ce au să se facă în curând; și dorim ca Poarta să priceapă până în ce punct propria ei demnitate îi comandă să iea toate măsurile, pentru ca intențiunile Congresului să fie îndeplinite cu lealitate. Purtarea delegațiilor otomani, însărcinați a duce la București și la Iași Fermele de Convocare a Divanurilor, va permite să se judece și recomandațiunile ce li s'au făcut în momentul pornirii lor din Constantinopole, și dacă prezența lor în Principate n'ar avea de efect imediat de a opri zelul aprins al Caimacamilor, noi vom fi autorizați a conchide că Principele Ghica și d-l Balș nu fac de a se conformă dorințelor Porții.

«In depeșa din 5 Ianuarie, d-l Place îmi anunță că, cu toate solicitațiunile sale, Caimacamul Moldovei nu iea în realitate nici o dispozițiune serioasă pentru a grăbi luarea în posesiune de către administrațiunea Moldovei teritoriul cedat de Rusia. Cred că din informațiuni mai recente veți fi aflat că d-l Balș execută cu cea mai mare îngrijire toate instrucțiunile, ce Poarta îi trimite. De altfel trebuie numai decât să întrețineți fără întârziere pe Ministrii Sultanului despre aceasta.

«Veți vedea din depeșa alăturată în original, adresată d-lui Baron de Talleyrand, că Cabinetul din Petersburg, întocmai ca și cele din Viena și din Londra, a recunoscut cu noi, că Fermele de Convocare a Divanurilor trebuiau

să fie expediate și executate fără întârziere, și că comisarii noștri vor putea sosi în București în cursul lunii lui Martie și fără să mai fie necesar a aștepta ca ultim termin data fixată pentru întreaga evacuare a Principatelor. Cabinetul de Petersburg a binevoit a da instrucțiuni în acest sens d-lui Basili, și d-l Comite de Kisselef a binevoit să mi le comunice pentru a le putea trimite în copii Comisarilor noștri.»

Pericolele situațiunii ce se crease de ostilitatea Turciei în contra Unirei provocase, în 9 Fevruarie, chiar după câteva zile dela publicarea articolului din Monitorul Oficial din 5 Fevruarie, în Camera Lorzilor o interpelare a Lordului Lyndhurst, la care a răspuns Comitele de Clarendon:

«*Lord Lyndhurst.*: Am să fac o întrebare nobilului meu amic, Lordului Clarendon, și l-am încunoștințat despre aceasta.

«Nobilul meu amic a cetit negreșit un articol publicat, sunt puține zile de atunci, în «*Moniteur Universel*» și îl va fi cetit cu o oareșcare mirare. Acest articol a produs pe Continent o impresiune foarte vie, cu atât mai mult că niște persoane bine cunoscute, Principii Știrbey, Bibescu și Sturza și un principe tânăr, aliat cu amândouă familiile imperiale din Rusia și din Franca, al cărui nume nu-l cunosc, sunt în acest moment la Paris, sau au fost zilele trecute, și nu au rămas de tot neactivi în această cetate a intrigilor. Articolul, la care fac aluziune, constată că Impăratul a dorit, din capul locului, Unirea celor două Principate Dunărene, că de atunci încoace experiența l-a confirmat în această opinie și că el sperează încă, că celelalte Puteri, cari acum sant contrare vederilor sale, le vor adoptă la sfârșit. Scriitorul mai insinuează, cu toate că nu afirmă aceasta în termeni foarte preciși, că cestiunea Unirei celor două Principate va fi supusă deliberării Adunărilor, cari au să fie convocate prin un Fermam al Porții. Cu toate acestea aflu, și am aflat aceasta de mult, că Turcia, ca și Austria pe cât cred, au în această privire cu totul alte vederi, și sunt foarte contrare ca cestiunea să fie adusă în Adunările de cari e vorba. Aceasta tocmai este o cestiune de mare importanță, fiindcă Turcia consideră că Principatele sunt stăvilare spre a o apăra în viitor, în contra Austriei de o parte, a Rusiei de altă parte. Dacă Principatele vor fi întrunite într'un singur Stat, punând în capul acestui regat un Principe străin, acest stat va cădea sub influința altor State, mai ales a Rusiei.

«Dacă astfel la un capăt al Turciei noi vom fi siliți să vedem un regat sub influința Rusiei, și la un alt capăt un al doilea regat, adică al Greciei, sub aceeaș influință, — o astfel de stare de lucruri poate trage după sine foarte mari pericole pentru Turcia, și ar îngriji cu drept cuvânt Guvernul Otoman.

«Cestiunea ce pun nobilului Lord Clarendon este aceasta :—Este bine înțeles că Adunările, cari au a se întruni în amândouă Principatele în virtutea Fermanului Porții, vor discuta și hotărî într'un raport conveniența Unirei celor două Principate ; sau dacă această cestiune va fi rezervată numai desbaterilor reprezentanților marilor Puteri în viitoarele Conferințe, cari vor avea loc la Paris.

«*Comitele Clarendon*: In ce privește cestiunea a doua, ce mi se adresează de nobilul și învățatul meu amic, răspund că am cetit firește articolul din «Monitor», la care face aluziune, și că l-am cetit și eu cu oarecare mirare... Mă voiu mărgini însă a răspunde numai la cestiunea ce mi s'a pus de nobilul și învățatul meu amic. Prin Fermanul care s'a publicat, nu se împiedică, ca cestiunea Unirei sau oricare altă cestiune să fie discutată. Aceasta este cu totul conform intențiilor Congresului de Paris. Congresul a declarat — și aceasta a fost primită de Plenipotențiarilor Turciei, — că poporul Principatelor va fi liber să discute oricare cestiune în conexitate cu forma de guvern ce se va primi pentru aceste țeri. Prin urmare Fermanul nu interzice Divanurilor vreo discuțiune oarecare; însă, în acelaș timp, s'a presupus firește că nici o hotărîre nu se poate lua și nu s'ar putea face în aceste Divanuri, care ar tinde a nega Suzeranitatea Porții sau care ar obliga-o a exercită puterea sa într'un mod, care ar compromite siguranța și integritatea Imperiului otoman. Sunt silit să mă abțin, în acest moment, de a intra într'o discuțiune asupra acestui subiect, sau de a spune până la ce punct sunt de acord cu opiniunile enunțate de nobilul și învățatul meu amic. Totuș surprinderea mea există, căci a fost înțeles între Reprezintanții Marilor Puteri în Congresul de Paris, că înainte ca acele Divanuri să se întrunească, înainte ca poporul Principatelor să se consulte, că înainte ca raportul Comisarilor să se primească și ca Congresul să se întrunească pentru a-l lua în considerațiune, nici una din Puteri nu va face ceva pentru a influența opiniunea în Principate sau aiurea în privirea acestei cestiuni particulare. Prin urmare nu fac decât a îndeplini promisiunea dată, în ce privește guvernul Maiestații Sale, dacă, în acest moment, mă abțin de a discuta acest subiect.»

Unioniștii din Moldova, acum organizați în Comitet de acțiune, văzând pretențiunile Turciei, ostilitatea surdă a Austriei și a Turciei, încurcăturile produse prin ezitațiunile unora din Puteri și prelungirea anormală a administrațiunii Caimăcămiilor, au adresat Marilor Puteri semnatare Tratatului de Paris în 19 Fevruarie petițiunea următoare :

«In timpul deliberărilor privitoare la Tratatul de Paris, în ședința din 8 Martie, Plenipotențiarul Marelui Britanii a emis în deosebi principiul — «ti-

lității și al conveninței de a lua în serioasă considerațiune dorințele populațiilor»—din Moldo-Valahia. În ședința din 8 Aprilie, el observă în urmă— «că Congresul de Paris, propuindu-și, înainte de toate, de a provoca expresiunea liber emisă a acestor dorințe, acest obiect ar putea să nu se realizeze, dacă Hospodarii ar rămânea deținând puterile de cari ei dispun, și că ar fi poate nevoie de a căuta o combinațiune de natură să asigure libertatea întreagă Divanurilor ad-hoc»—. Această observațiune, primită de Congres, a dat loc la înființarea Căimăcămiilor în Principate.

«Intențiunea tuturilor plenipotențiarilor eră prin urmare, ca o administrație în esența ei transitorie să fie pusă în capul țerii, în timpul ce ar trece din momentul retragerii Hospodarilor și până în ziua, în care populațiile ar fi chemate a-și rosti dorințele lor. Atunci se credea că acest timp va fi foarte scurt și că misiunea puterii interimare s'ar fi mărginit—«a mănține ordinea și respectul situațiunei legale» — (ședința din 8 Aprilie).

«În urma unor împrejurări întâmplătoare și unor întârzieri neprevăzute, un an întreg s'a strecurat între instalarea Căimăcămiei și epoca în care se vor face alegerile pentru Divanurile ad-hoc. Pericolul, pe care Congresul voia să-l înlătore, nu eră oare să se înfățișeze în toată puterea lui? În solitudinea sa pentru adevăratele interese ale Principatelor, și pentru a asigura întreaga lor libertate de a-și rosti dorințele, Congresul nu a vrut să conserve în capul Principatelor Principi, cărora puterile mari și un exercițiu îndelungat al autorității ar fi putut da mijloace abuzive de influință. Dar iată că prin neașteptata durată a mandatului Caimacamilor și prin întrebuițarea făcută de puterea lor, Caimacamii au căpătat această pozițiune predominantă, menită a fi desființată. Inconveniente sunt cu atât mai simțite, că, cu toată Legea Organică, Caimacamii și-au însușit toate prerogativele atribuite principilor: ei se bucură de aceeaș listă civilă, de dreptul de a destitui și de a numi pe toți împiegații, de facultatea de a conferi graduri militare și ranguri de boierie. Într'un cuvânt, ei au la dispozițiunea lor toate mijloacele de influință; și în realitate nu le rămâne, pentru a fi Hospodari, decât a avea și numele.

«Nu vom aprecia aci întrebuițarea făcută de această mare Putere, nici arată cum au destituit mulțimi de funcționari, în contra Legii Organice; noi vom constata numai că, în opunere cu intențiunile Congresului de Paris, Caimacamii au astăzi în mâinile lor toate armele, cari se hotărîse a se retrage Hospodarilor, și cari timpul nu a făcut să le dea o mai mare putere în mâinile lor. Pericolul e cu atât mai real, că în Moldova șeful administrațiunii interimare are o acțiune contrară datoriei de nepărtinire prescrisă prin chiar Fermanul de instalațiune, căci întrebuițează puterea sa în sensul unei politici excluzive, și luând măsurile sale pentru a-i asigura succesul.

«În fața acestor fapte, a căror gravitate crește pe fiecare zi, subsemnații, sprijinindu-se pe dovezile interesului arătat de Europa întreagă Principatelor prin organul plenipotențiarilor săi, ne credem îndestul de autorizați a face un apel la simțimintele de echitate a Guvernelor, pentru a le ruga să binevoască a lua măsuri pentru a asigura țărilor noastre beneficiile întregi ale Tratatului de Paris. Noi nu voim altceva, noi nu cerem altceva, decât o garanție a întregii libertăți a voturilor noastre în alegeri și a independenței deliberațiilor Divanurilor noastre.

«Căimăcămia Moldovei, cum ea există astăzi, nu ne dă această garanție, pe care bunăvoința Puterilor a vroit să ne-o dea. Faptele dovedesc aceasta în mod îndestulător, și prelungirea, atât de neașteptată, a acestei Puteri este ea însăși contrară principiilor de justiție, cari au instituit-o, precum și un obstacol pentru o întreagă nepărtinire.

«Credem dar a intra cu totul în spiritul Tratatului de Paris, în ceea ce ne privește pe noi, cerând ca în momentul alegerilor, Căimăcămia, pe care împrejurările și timpul au transformat-o în adevărat Hospodarat, să fie înlocuită prin o combinație, care să poată asigura libertatea întreagă a Divanurilor.

«Sfârșind vom adăugi, că restabilirea libertății presei, mântănită în limitele echitabile ale legii, ar fi în momentul alegerilor un mijloc eficace pentru prepararea liberei rostiri a dorințelor țării.

«Sperăm că nimeni nu va bănui intențiunile bărbaților de seamă, interesați la mântinerea liniștei și a ordinii, și că, mărginindu-ne numai a solicita stabilirea unei administrațiuni nepărtinitoare, care să ne permită, prin libera expresiune a dorințelor noastre, să răspundem în mod demn la legitimele speranțe puse în noi de toate Puterile, și în particular de Sublima Poartă. Fiecare din noi suntem convingși că astfel ne-am îndeplinit datoria de buni cetățeni.

«*Logofeți :*

Ștefan Catargiu
George Sturdza
Constantin Sturdza

Nicolae Milu
Dimitrie Cantacuzin
Vasile Ghika

George Lătescu-Kostaki
Princ. Alex. Cantacuzino

«*Vornici :*

George Sturdza
A. Cantacuzino
I. G. Ghika
I. A. Cantacuzino
E. Chrisoverghi
Anastasie Panu
Dimitrie Sc. Miclescu

Petru Mavrogheni
Constantin Hurmuzaki
M. Manu
Grigorie Cuza
A. Catargiu
Constantin Ghika

P. Ventura
Ioan A. Ghika
Constantin Rolla
Mihail Kogălniceanu
Dimitrie Rallet
Constantin Negri

«*Coloneli* :

Milu		Manu		Alexandru Mavrocordat
------	--	------	--	-----------------------

«*Postelnici* :

A. A. Sturdza		Scarlat Mavrogheni		Ioan Sturdza
Mihail Iora		G.-Rosetti-Roznovanu		Constantin Luca
Dr. Varnav		Petru Manu		Vasile Alecsandri
Const. Strat		Alexandru Catargiu		N. Rosetti-Bălănescu
Const.-Rosetti-Tetzcanu				

«*Maiori* :

Vasile Mălinescu		Diamandescu
------------------	--	-------------

«*Agi* :

A. Iora		I. Rallet		Ion Donici
Gr. Sturdza		Ion Paladi		D. Aslan
D. Beldiman		C. Sc. Sturdza		Ion Silion
G. Scortzescu		N. Donici		

«*Spătari* :

Al. Scortzescu		I. Negruzzi		C. Cananău
Sandu Negri		Dim. Cozadin		Dim. Sturdza
Alex. Milu		Const. Christodulo-Cerkez		P. Carp
Scarlat Bontaș		Sandu Miclescu		C. Angonescu
G. Sion		N. Carp		

«*Comiși* :

Scarlat Lambrino		G. Vrabie
Toma Voinov		Vasile Romalo

«*Ban* :

Petre Șendrea

«*Sărdari* :

C. Corjescu, George Bulimar

«*Stolnic* :

Sandu Bonciu

«*Căminar* :

C. Șainoglu

«*Pitari* :

Dimitrie Tacu;

«*Domnii* : A. Matinescu, C. Cuparencu, N. Voinov, Petre Paladi, I. Licu, G. Genadi, etc.»

Această petițiune a fost trimisă fiecărei Puteri, care a luat parte la Congresul de Paris, prin o scrisoare adresată în 19 Fevruarie Consulilor din Iași:

«Marile Puteri Europene, reprezentate anul trecut în Congresul din Paris, însuflețite de o grijă binevoitoare pentru viitorul nostru, au hotărît în înțelegere cu M. S. Sultanul, că populațiunile din Moldo-Valahia vor fi chemate să-și spună dorințele lor asupra organizării lor viitoare și s'au legat a le asigura o deplină libertate în deliberațiunile lor.

«Evenimentele le-au înșelat în parte așteptările. Prelungirea anormală a administrațiunii Caimacamilor, prerogativele domnești ce și-au atribuit ei, întrebuințarea ce au făcut de ele, atitudinea politică ce au luat ei într'un mod atât de hotărît, nu ne mai lasă nici o garanție pentru libera manifestare a dorințelor noastre.

«Pentru noi momentul este solemn. Soarta noastră urmează a se hotărî și Europa așteaptă ca rezultatul Adunărilor noastre să justifice interesul ce Puterile cele mari ne-au arătat. Venim deci să reclamăm, în virtutea unui drept sfânt și recunoscut, o independență legitimă pentru alegerile noastre și pentru Divanurile noastre și în administrația noastră provizorie o nepărtinire care să existe de fapt, nu numai cu vorba. Caimacamia actuală, devenită o adevărată Domnie, mai puțin numele, nu mai este în condițiunile dela început. Despre aceasta suntem siguri și gata a aduce dovezi.

«Am hotărît dar să ne adresăm fiecărei Puteri, care a luat parte la Congresul din Paris. Vă trimitem alăturat o petițiune, ai cărei semnatari vă sunt cunoscuți, cu rugăciunea de a binevoi să o transmiteți guvernului D-Voastru. El se va putea asigura astfel, că recunoscători pentru binele ce voește să ne facă Europa, nu cerem decât mijloacele pentru a-l putea realiza.

«In limitele ce ne-a tras Tratatul din Paris, noi ne mărginim a dori exercițiul liber al libertății votului, care este întâia condițiune a organizării noastre și vom dovedi, prin liniștea deliberărilor noastre, că întrebuințarea necontestată a unei libertăți moderate este încă cea mai bună garanție pentru mântinerea ordinii în vreme de criză.»

Caimacamul Balș, gășind puterile sale neîndestulătoare pentru a putea interveni în mod impunător, a scris la Poartă pentru a se plânge în contra petițiunii Unioniștilor. Dorind să lovească astfel pe membrii Comitetului Electoral al Unirei în acțiunea lor, Caimacamul a creat un nou conflict între dânsul și Unioniștii din Moldova. In 25 Fevruarie, Consulul Franciei din Iași d-l Place încunoștințează pe Comitele Walewski despre acest conflict :

«Am aflat că Caimacamul Moldovei a scris la Poartă, pentru a se plânde de opozițiunea ce ar întâmpină aci din partea câtorvă oameni, cărora el pe nedrept le atribue proiecte de dezordine, arătând totodată părerea sa de rău de a nu avea puteri îndestulătoare pentru a lua măsuri în contra lor.

«Scopul acestei cereri este destul de clar.

«Este foarte natural că nenumărații partizani ai Unirei, adică aproape toată țara, au încredere într'un număr de persoane onorabile, cari se bucură de considerațiune mare, și ale cărora cuvinte au un ascendent. Din această situațiune a rezultat formarea unui comitet care, de altfel, lucrează la lumina soarelui și care are de misiune a dirige, într'un scop comun, silințele ce se fac în județe. Căimăcămia ar vrea să lovească pe membrii acestui comitet.

«Departate de a mă opune creațiunii acestui centru de acțiune, din contră l-am ajutat cu sfaturi bune, pentru a se evita la alegeri dezordine. De mult timp m'am silit să fac să înțeleagă acești domni, ca toate să se petreacă în liniștea cea mai absolută, atât în capitală cât și în județe. Inimicii lor nu așteaptă decât o împrejurare oarecare, pentru a avea un pretext de a interveni cu o forță mai mult sau mai puțin impunătoare. Ar fi dar necesar să nu li se ofere o ocazie pentru aceasta.

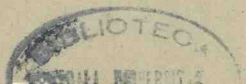
«Aceste sfaturi au fost primite de toți în așa mod, că mai multe persoane favorabile Unirei au găsit cu cale a lăsa fără răspuns provocațiunile agenților guvernului, cari aveau de scop a provoca conflicte. Comitetul din Iași și-a dat toată silința și se silește în fiecare zi a propaga aceste idei în județe; de aceea vedem că, cu toate actele arbitrare ale administrației, ordinea materială cea mai perfectă nu a încetat de a fi pretutindeni, sunt deci convins că, dacă alegerile vor fi în adevăr independente și în afară de orice presiune a puterii, nu avem a ne teme de o dezordine și că Austriacii nu vor avea ocaziunea de a face, în această țară, serviciul de jandarmi, precum l-au produs.»

In fața unei asemenea situațiuni, nu eră de prevăzut ce se mai poate întâmplă.

Atunci s'a ivit o altă împrejurare, care a pus un capăt tuturor intrigilor și tuturor situațiunilor: boala și moartea Caimacamului Balș.

In 27 Februarie Caimacamul Toderiță Balș a adresat Sfatului Administrativ Extraordinar următorul Ofis, publicat în Gazeta de Moldova, No. 14.

«Starea sănătății mele, după ordonanța doctorilor, având trebuință de un repaus de câteva zile, eu găsesc de cuviință a însărcina pe Sfatul Administrativ Extraordinar cu direcția trebilor publice, potrivit așezămintelor statornicite, până când sănătatea mă va îngădui a mă ocupa iarăș.»

Sfatul Administrativ Extraordinar a publicat în aceeaș zi următorul

«Jurnal încheiat în seanța Sfatului Administrativ Extraordinar la 14 Fevruarie 1857, prin asistența următorilor Membri :

«Ministru din Năuntru, Marele Logofăt și Cavaler *Nicolae Cantacuzin*.

«Ministru Dreptății, Marele Logofăt și Cavaler *Costin Catargiu*.

«Secretarul Statului, Vornicul și Cavaler *Alexandru Sturza*.

«Ministru Finanțelor, *L. S. Beizadè Nicolae Konaki Vogoridi*.

«Ministru Culturii și al Instrucțiunii publice, Post. *Panaite Balș*.

«Locotenent de General Inspector oștirii, Colonel și Cavaler *P. Scheletî*.

«Sfatul Administrativ Extraordinar, întrunindu-se astăzi, a luat în privire cuprinderea Ofisului No. 12, adresat lui din partea Ex. S. D. Caimacam, și prin care se pune însărcinare Sfatului de a dirija trebile publice, potrivit așezămintelor statornicite, până la însănătoșirea Ex. Sale care, după ordonanța doctorilor, are trebuință de un repaus de vreo câteva zile și prin urmare chibzuind cele de cuviință, întru cât privește chipul căutării a trebilor Statului, încheie ;

«1. Sfatul se va întruni regulat de trei ori pe săptămână, Marți, Vineri, și Sâmbătă, pe la 10 ceasuri de dimineață, în seanță extraordinară, în care zile se va da curs tuturor trebilor, cari după înțelesul mai sus citatului Ofis, sunt încredințate Sfatului Extraordinar, și cari se vor înfățișa de fiecare Șef de Departament cu toată lămurirea. Iară ziua de Marți să fie hotărîtă pentru primirea suplicelor ce se dau pe numele Ex. Sale d-lui Caimacam, și cari se vor înfățișa de către d-l Șeful Secției competente.

«2-lea. In caz de extraordinară trebuință, spre a se înainti trebile neurnite ce nu îngăduie păsueala, Sfatul Extraordinar va fi convocat și se va întruni și în alte zile decât acele însemnate mai sus, precum și în orice ceas s'ar înfățișa trebuința.

«3-lea. Pentru lucrările curente ce se ating de punerea la cale a Sfatului Administrativ Extraordinar, întrunirea lui se va face în fiecare zi de Miercuri.

«4-lea. Pentru obiectele ce ar fi de fire a se cere deslegarea Ex. Sale d-lui Caimacam, și care prin încheierea Sfatului Extraordinar se va pune în aplicație, se va păstra o listă specială care, iscălită de Membrii Sfatului Extraordinar, se va supune Ex. S. la vremea însănătoșirii Sale.

«Acest jurnal dimpreună cu Ofisul Ex. Sale d-lui Caimacam să se comunice fiecăruia Șef de Departament, spre regula lui, și totodată să se publice prin foile oficiale.»

D-l Fotiadi, Kapukehaia al Moldovei la Constantinopole, a adresat

în 1 Martie următoarea depeșă telegrafică Sfatului Administrativ Extraordinar:

«Ministerul Imperial, luând cunoștință de depeșa Voastră despre starea boalei E. S. Caimacamului, a fost foarte mâhnit. Marele Vizir, foarte trist, cere să i se comunice știri despre E. S. Dorim ca acestea să fie satisfăcătoare. Maiestatea Sa Imperială, aflând despre boala Ex. Sale, a binevoit a-și manifesta simpatia pentru Ex. Sa, cerând să i se comunice știrile ce se vor căpăta».

În 1 Martie, Unioniștii din Moldova au adresat Consulilor Puterilor Garante din Iași o nouă petițiune :

«În 19 Fevruarie, subsemnații au luat libertatea a adresa o petiție adresată E. S., în care ei expuneau situațiunea făcută țerii în momentul convocării Divanurilor ad-hoc, prin puterile excesive ce s'au dat administrațiunii interioare a Moldovei.

«Moartea neprevăzută a Caimacamului, dând loc a se lua măsuri pentru instituirea unei nouă administrațiuni provizorii, subsemnații, mișcați de o îngrijire legitimă, se grăbesc a solicita, prin petițiunea anexată, puternicul sprijin al guvernului vostru, spre a se aviză la o combinație conformă cu principiul emis de Congresul de Paris, în ședința sa de 8 Aprilie.

«Vă rugăm deci, Domnule Consul, să binevoiți a transmite petițiunea aceasta guvernului vostru și a primi asigurarea considerațiunii noastre celei mai distinse.

«Logofăt: George Sturdza.

«Vornici: M. Kogălniceanu, Anastasie Panu, C. Hurmuzaki, P. Mavrogheni, Grigorie Cuza, Dim. Rallet.

«Colonel: Emandi.

«Postelnici: I. Sturdza, Dim. Grigoriu, M. Iora, A. Teriakiu.

«Agale: Panaioti Cazimir, Grigorie Costaki, S. Sturdza, A. Manoli, G. Mălinescu, N. Burki, Dr. med. A. Fătu.

«Spătari: Dim. Cozadini, G. Sion, N. Carp, P. Carp, G. Platon, D. Sturdza, Sandu Miculescu, G. Rizu, G. Săulescu, I. Boian, C. Figa, N. Tacu, G. Balica, Drăghici, M. Kazimir.

«Stolnici: Nic. Sion, A. Pogor, Sandu Bonciu, Const. Dimaki.

«Serdari: M. Coroi, C. Nicolau, G. Cupareneuc, C. Corjescu.

«Bani: G. Hasnaș, I. Holban, Skipor.

«Clucer: Anastasie Georgiu.

«Comiși: I. Fătu, Ion Ciucă, I. Corjescu.

«Căminari: G. Lupu, P. Arghiropulo.

«Paharnic: I. Negruzzi.

«Slugeri: I. Licu, G. Tacu, N. Bosie.

«Pitari: Toma Clucevici, Const. Zirra.

«Inginer: Niculae Neculce.

«Profesori: G. Cobălcescu, N. M. Quinezu.

«Domnii: Scarlat Pastia, V. Mălinescu, Ion M. Prăjescu, Constantin Kirmizki, I. Bantaș, G. Vasiliu, P. A. Giosan, G. Voinescu, N. Vărnăv, A. Georgiu, I. Albu, G. Lecca, I. Lecca, D. Foto, I. Bosie, D. Tacu, D. Zamfirescu, D. Miclescu, C. Marcian, V. Popovici, Gr. Costinescu».

Petițiunea Uniuniștilor din Moldova, adresată Ministrilor Afacerilor străine ai Puterilor garante, avea aceeaș dată și aceleași semnături:

«In 1/19 Fevruarie din urmă subscrișii au luat libertatea a adresă E. Voastre o petițiune, în care ei expuneau situațiunea periculoasă, făcută țerii prin puterile excesive ce și-a atribuit administrația provizorie și întrebuintărea ce ea a făcut de dănele.

«Moartea neprevăzută a Caimacamului asvârlă astăzi pe Moldoveni într'o îngrijire ușor de priceput. Ei se întrebă îngrijiți, care formă se va da nouăi administrații, și la ce combinație se vor opri puterile cele mari, pentru a răspunde la votul dat în Congresul de Paris în 8 Aprilie 1856?

«Subscrișii cred că combinația cea mai fericită ar fi aceea a unei Căimăcămii compuse de trei membri numiți ad-hoc și luați în afară de Consiliul actual, căci aceasta nu ar fi decât continuarea sistemului, în contra căruia noi am formulat mai înainte plângerile noastre. Influențele individuale ar fi astfel neutralizate unele prin altele, și libera expresiune a dorințelor populațiunii ar află în realitate o garanție de independință, pe care Puterile au vrut să asigure Principatelor.

«Subscrișii iau dar libertatea de a se adresă din nou E. Voastre, spre a solicita puternicul său sprijin pentru combinația unei Căimăcămii de trei membri, ca fiind cea mai folositoare și singura care ar putea răspunde necesităților situațiunii, cât și intențiunilor binevoitoare ale Europei.»

Tot în 1 Martie d-l Victor Place înștiințează pe Comitele Walewski despre moartea Caimacamului Balș.

«Sunt informat chiar acum în mod oficial, prin o scrisoare a Secretarului de Stat, despre moartea d-lui Teodor Balș, Caimacamul Moldovei.

«Din această comunicare și din declarațiunile verbale făcute mie, rezultă că Consiliul de ministri, în așteptarea ordinelor dela Constantinople, va urmă

în mod provizor a expediã afacerile și va mântineã pur și simplu statul quo.

«Moartea d-lui Balș trezește toate ambițiunile. Dați-mi însă voie a persistã în propunerea ce am prezintat mai înainte, a unei Cãimãcãmie de trei membri, aleși din boierime, iar nici decum compuse de cele trei persoane, cum ar fi astãzi Ministrul de Interne, Ministrul Justiției și Prezidentul Divanului Domnesc, cunoaștem în deajuns pe acestea.

«Orice Cãimãcãmie individualã are de rezultat mai mult ori mai puțin de a da naștere la speranțe de Hospodarat, și este foarte greu unui om care are puterea sã nu caute a realizã speranțele sale.

«Intr'o administrație mai numeroasã, din contra, influințele se neutralizeazã și libera rostire a dorințelor populațiunii ar gãsi principala sa garanție. Inșã oricare din aceste douã combinațiuni se va adoptã, ieau libertatea de a indicã necesitatea, ca Fermanul de numire sã se explice în modul cel mai categoric asupra datoriei Caimacamului de a rãmãnea nepãrtinitor.

«Țara este și va fi liniștitã. Dacă Austriacii ar vrea sã profite de moartea d-lui Balș pentru a întãrziã evacuarea trupelor lor, ei nu ar puteã sã se sprijine decãt pe pretexte nefundate. Tot aceasta ar fi pentru trimiterea de trupe turcești, a cãrora aparițiune în Principate ar puteã avea consecințele cele mai defavorabile.»

D-l Fotiadi, Kapukehaia al Moldovei la Constantinopole, trimite atunci urmãtoarea depeșã telegraficã Sfatului Administrativ Extraordinar, în 2 Martie :

«Alteța Sa Marele Vizir a aflat cu profundã durere trista știre a morții Excelenței Sale Caimacamului. A. Sa mã autorizã a da de știre Onorabilului Sfat, cã el va continuã a conduce afacerile, pãnã ce i se va comunicã Decretul Impãrãtesc privitor la numirea unui nou Caimacam.»

Sfatul Administrativ Extraordinar al Moldovei executã ordinul vizirial în aceeaș zi de 2 Martie.

«Excelența Sa Caimacamul domnesc al Principatului Moldovei, din momentul în care a simțit cã starea boalei sale îl împiedicã a se ocupa de afacerile Statului, a însãrcinat Sfatul Administrativ Extraordinar cu direcțiunea afacerilor publice, dupã cum s'a publicat în Buletinul Oficial, sub No. 14.

«Provedința în planurile ei nepãtrunse a voit sã sfârșeascã suferințele E. S. Caimacamului, și acest bun și harnic patriot a murit Duminecã, 17 c., la ora 2 1/2 dupã amiazã.

«Comunicãnd aceastã dureroasã veste, Sfatul Administrativ Extraordinar va continuã a girã guvernul țerii pãnã la hotãrirea Inaltei Porți.»

«Ministrul de Finanțe, Principele Nicolae Konaki Vogoride, care semnase în 27 Februarie Jurnalul Sfatului Administrativ Extraordinar, dă Domnului Consul al Franciei Victor Place în 2 Martie următoarea declarațiune :

«Subsemnatul, având încredere în loialitatea Franciei și în simpatia sa față de Principate, m'aș simți fericit de a avea sprijinul guvernului ei pentru a fi numit Caimacam.

«In acest caz mă îndatoresc, în modul cel mai formal, să nu întreprind nimic ce ar putea împiedică, sau la alegeri sau în Divanuri, libera exprimare a dorințelor populațiunii.

«Promit să administrez cu cea mai deplină nepărtinire.

(Restul scris de mâna Prințului):

«Aprob cele scrise mai sus și accept toate clauzele.

«La 2 Martie 1857».

Semnat: N. Konaky Vogorides.

Pentru copia conformă cu originalul

Semnat: V. Place.

In 12 Martie d-l Thouvenel comunică Comitelui Walewski împrejurările în cari Caimacamul Nicolae Vogoride a dat Consulului Place în 2 Martie declarațiunea de a fi imparțial.

«... D-l Place, într'o scrisoare particulară, mi-a explicat pentru ce a dat preferință Prințului *Konaki-Vogorides* asupra celorlalți pretendenți la succesiunea d-lui Balș. Acest candidat, chiar în ziua când îmi eră semnalat telegrafic ca cel ce ne oferia cele mai multe garanții, *se prezintă la Consulul nostru* și, în speranța de a obține sprijinul meu la Constantinopole, *i-a dat în scris angajamentul de a se purta față cu partizanii Unirei Principatelor perfect de corect și de imparțial*. Contractată într'o formă cu totul confidențială și secretă, această obligațiune mai impune noului Caimacam, deși numai ca chestiune de prudență, datoria de a nu ne nemulțumi.

«Am crezut că este bine să-i inspir în această privință câteva reflexiuni salutare și să ieau act eu însumi, într'un chip amical și binevoitor, de dreptul ce am avea de a ne plânge, în caz când și-ar uita promisiunile.

«Am trimis deci d-lui Place o depeșă lămurită, pe care am onoare a o înfățișa E. V. și care sper că va avea de urmare să încurajeze pe noul Caimacam al Moldovei, să nu se abată din calea cea bună. In sfârșit mi s'a părut util, ca scrisoarea trimisă de Poartă Prințului Vogorides, cu ocazia numirii sale, să fie redactată în așa fel, încât nepărtinirea să nu-i poată fi imputată ca un reproș, și am obținut, după cum E. V. poate vede din hârtia aci alăturată, ca Marele Vizir să dea un vot de blam postum întregii administrații a d-lui Tudoriță Balș.»

D-1 Place arată Comitelui Walewski prin o depeșe telegrafică din 14 Martie noua fază, prin care treceă declarațiunea Caimacamului din 2 Martie.

«Noul Caimacam, Principele Vogoride, mi-a declarat că este gata a sprijini cu prudență Unirea, dacă aş obține certitudinea, că această combinație va triumfa în Congres, după ce ea va fi votată în Divanuri.

«Binevoști a-mi răspunde telegrafic, ce pot să-i comunic».

Intreaga situațiune se clarifică prin publicarea în 14 Martie a următoarei corespondențe din Constantinopole a ziarului «*Morning Post*»:

«Inființarea Băncii Turciei și numirea Caimacamului Moldovei au fost în timpul din urmă subiectele ce au preocupat guvernul și atențiunea publicului.

«Vornicul Balș, defunctul Caimacam, a fost secerat în deplina vigoare a vârstei de o boală acută de plămâni.

«Alegerea succesorului pe care i l-a dat Poarta, după lungi conferințe cu diferitele ambasade, cari fac parte din Divan, unde influința lor pune adeseori o mulțime de piedici, s'a oprit asupra Prințului Konaki-Vogorides, unul din cei mai mari boieri ai Moldovei, fiul bătrânului prinț Ștefanache Vogorides, care, cu toată vârsta sa înaintată, continuă a fi luat în seamă la Constantinopole. Prin această alegere Reșid Pașa a curmat rivalitățile ce erau să izbucnească între marile ambasade, cari fiecare se siliă să-și pună înainte candidatul într'un post, care dat fiind caracterul lui provizor, n'ar fi trebuit să înăsprească atât de mult spiritele.

«La ce trebuie să ne așteptăm atunci când va fi vorba să se numească cei doi viceregenți pentru cele două principate?

«*Tânărul Bey Konaki-Vogorides, deși originar dintr'o familie din Constantinopol, și-a petrecut copilăria în Moldova, unde s'a căsătorit cu o bogată moștenitoare din țară și a ocupat în diferite rânduri postul de Ministru. Prin averea și influința sa în țară, el poate fi considerat ca unul dintre viitorii candidați la Domnia Principatului Moldovean. El va avea în fața rivalilor săi avantajul că familia sa stă la Constantinopole, căci acest fapt va fi în ochii Porții ca o garanție a purtării sale în viitor și a credinței sale către tronul Sultanelui.*

«Cât privește destoinicia sa personală, starea lucrurilor de când a luat frânele guvernului, nu ne permite să o judecăm. Se zice că are puțină înclinare spre galanterie, dar de altă parte nu cheltuește banii fără socoteală, o calitate din cele mai însemnate pentru un om, însărcinat cu guvernarea acestor țeri.»

În 4 Martie d-l Victor Place trimite următorul raport Comitelui Walewski despre intrigile Candidaților :

«De câteva zile asist aci la un spectacol ce mă scârbește.

«Boala Caimacamului abia a luat o întorsătură mai gravă, care are să provoace inevitabil moartea, și concurenții la succesiunea lui au și început să se miște. După moartea Caimacamului activitatea lor a devenit și mai mare și, după obiceiul țerii, toți au făcut uz de bani pentru a-și sprijini candidatura.

«Bancherii ovrei din Iași nu mai au altă ocupațiune, decât să dea polițe pentru Constantinopole, să negocieze împrumuturi, să întrebuițeze telegraful, pentru ca să ajungă la timp fondurile cerute de lăcomia Turcilor.

«Peste cincisprezece candidați, pe cari-i cunosc, se prezintă și se înghesue pe această cale a mituelii. Unii din ei au îndrăznit să vină la mine să ceară sprijin și nu sunt în stare să spun câte promisiuni și jurăminte de imparțialitate mi-au făcut, pentru a obține ajutorul meu. I-am primit însă după cum meritau.

«Un mic număr dintre dâșii, cari se respectă și cari înțeleg că, sub supravegherea Europei, nu se mai pot continua scandalurile de altă dată, au preferat să aștepte ca cinstea și patriotismul lor să atragă atențiunea asupra lor. Numele acestora am avut onoarea a le indica d-lui Thouvenel. Eu sper că aceștia vor triumfa și vor asigura populațiunii libera exprimare a dorințelor sale.

«Dar din toate cele ce s'au întâmplat rezultă, după mine, nevoia imperioasă de a se pune odată capăt acestui trafic rușinos, care înjosește autoritatea. Se înțelege că Turcii, pentru cari schimbarea continuă a puterii în Principate este un izvor nesecat de câștiguri suspecte, nu prea sunt doritori să-i asigure o situațiune stabilă. Aceasta e însă un motiv mai mult de a lucra pentru a mântui odată pentru totdeauna un popor atât de exploatat și atât de nenorocit, și a-i asigura prin Unire un guvern definitiv, pus pentru viitor cel puțin la adăpostul încercărilor de venalitate.»

În 7 Martie, Marele Vizir trimite d-lui Nicolae Konaki Vogoride-Bey, la Iași, următoarea telegramă:

«Maiestatea Sa Imperială Sultanul a binevoit a vă numi Caimacam al Moldovei. Fermanul de numire vi se va remite de către d-l Photiades personal. În așteptarea lui luați în primire postul vostru.»

În 7 Martie, Sfatul Administrativ Extraordinar al Moldovei ia următoarea deciziune:

«Consiliul Administrativ, întrunit în ședință extraordinară, a luat cunoștință de conținutul comunicării ce i s'a adresat prin Principele Nicolae Konaki-

Vogoride cu data de astăzi, și prezentată Consiliului la 8 ore 55 minute seara, precum și telegrama Ministrului Afacerilor străine al Inaltei Porți, privitoare la numirea Excelenței Sale de Caimacam al Principatului Moldovei.

«Dând frânele Guvernului chiar în astă seară în mâinile Excelenței Sale Caimacamului, Consiliul a decis:

«1°. Depeșa telegrafică menționată mai sus să se comunice imediat redacțiunii foilor oficiale, pentru a fi adusă la cunoștința publicului.

«2°. Prezentul proces verbal se va transmite la cunoștința departamentelor, pentru a regulă mersul lucrărilor lor.

«3°. Secretariatul de Stat va comunica numirea Excelenței Sale a noului Caimacam Consulatelor respective din țară ale Puterilor străine, precum și Generalului Comandant al trupelor de ocupație.»

Marele Vizir trimite în 9 Martie următoarea scrisoare, adresată noului Caimacam al Moldovei :

«In urma morții d-lui Balș, fost Caimacam al Moldovei, fiind nevoie, pentru a-l înlocui, de o persoană demnă de această pozițiune, până la numirea unui nou Domnitor, în conformitate cu Regulamentul Organic, ce se va alcătui pentru organizarea și bunăstarea Principatelor, E. Voastră ați fost ales să ocupați acest post important, în baza credinței voastre bine cunoscute și a înaltului vostru spirit de dreptate.

«Această numire a fost supusă M. S. Imperiale, care s'a milostivit a o decretă printr'o iradeă suverană, și firmanul dat în acest scop a fost încredințat d-lui Photiades, ginerele Prințului Vogorides, tatăl vostru, pentru a vi-l predă.

«Veți binevoi a dispune să se cetească și să se publice acest Ferman.

«De altă parte, fiindcă s'au făcut continue plângeri, că predecesorul vostru n'a observat în întregime prescripțiunile Fermanului ce i s'a dat, cu privire la observarea Regulamentelor Organice ale provinciei și la datoriile funcțiunii sale, E. V. veți binevoi, în înțelpciunea și lealitatea voastră obicinuită, să vă conformați purtarea, în orice împrejurare, cu Regulamentele în vigoare și cu dispozițiunile Fermanului.

«Veți da o soluțiune absolut dreaptă și imparțială afacerilor curente. Vă veți pune în sfârșit toate silințele, ca să mănțineți mulțumirea și încrederea tuturor și să nu dați loc la nici un motiv de plângere.»

Imediat după numirea noului Caimacam al Moldovei se cetesc în București și Iași Fermanele de convocare a Divanurilor.

Buletinul Oficial din București publică în 10 Martie discursurile

lui Kiamil-Bey și al Caimacamului Ghica, rostite cu ocaziunea cetirii aceluia Ferman:

«Maiestatea Sa Imperială Sultanul, Augustul nostru Stăpân, voind a da o nouă dovadă de înalta sa bunăvoință către populațiile Țerii-Românești, a hotărât, printr'un Ferman imperial, convocarea Divanului ad-hoc, care trebuie să exprime dorințele acestui Principat privitoare la revizia și îmbunătățirea reglementelor interioare ale acestei țeri.

«Dând Înălțimii Voastre acest Ferman imperial, care statornicește modul alegerii, sunt încredințat că Românii se vor felicita de statornicele îngrijiri ale Înaltei Porți, și prețuind importanța datoriilor lor, cari se află într'o așa de strânsă înclinare cu fericirea viitoare a acestei provincii, vor da dovezi de recunoștință prin liniștea și moderația de cari sunt animați.

«La acest discurs M. S. Principele Caimacam a răspuns că se socotește fericit de a fi mijlocitorul Impărăteștii bunăvoințe a M. S., exprimată Românilor printr'acest Ferman. Nădăjduște că se vor îndeplini dispozițiile lui într'o desăvârșită liniște din partea locuitorilor acestui Principat, cari totdeauna au dat dovezi învederate de a lor supunere și dragoste către Suzeranul lor; și totdeauna nădăjduște că reprezentanții Puterilor garante, ai căror politici Agenți sunt aici de față, îi vor da tot folositorul concurs.»

Cetirea Fermanului de convocare a Divanului ad-hoc al Moldovei dă loc unei publicațiuni mai solemne în 12 Martie:

«Astăzi s'a îndeplinit solemnitatea promulgării Fermanului Impărătesc al Maiestății Sale Sultanului, Augustului nostru Suzeran, privitor la convocarea Divanului ad-hoc. Pentru acest sfârșit, Înaltul Cler, d-nii Miniștri, Înalții funcționari civili și militari, d-nii Reprezentanți ai Puterilor străine, Generali austriaci și boieri, s'au întrunit la palat, în sala tronului, ornată cu portretul Maiestății Sale Imperiale Sultanului Abdul Medjid. La douăsprezece ore a zilei E. S. Cabuli Efendi, aducătorul Fermanului Impărătesc, însoțit de o gardă de onoare, a sosit la palat într'o trăsură a Curții, și a luat loc pe o estradă, unde eră E. S. Principele Caimacam și Miniștrii cu Corpul Diplomatic. După ce a dat omagiul cuvenit acestui Act Impărătesc, s'a dat cetire textului turcesc, iar Secretarul Statului Alex. Sturdza a cetit în urmă traducerea în limba românească.

«Terminându-se această cetire, E. S. Cabuli Efendi a adresat E. S. Caimacamului, în limba franceză, următoarele cuvinte:

«Maiestatea Sa Imperială Sultanul, în constanta sa sollicitudine pentru bunăstarea Moldovei, a fixat prin un Ferman Impărătesc formarea Divanului ad-hoc, chemat a rosti dorințele populațiunii asupra revizuirii și ameliorării Regula-

«mentelor interne ale acestui Principat. Insărcinat de Inalta Poartă de a înmână «E. Voastre acest Ferman Impărătesc al Augustului nostru stăpân, îndrăznesc «a nădăjdui, că credincioșii Moldoveni vor recunoaște în acest act, ca tot- «deauna, simțimintele părintești ale Guvernului Maiestății Sale Impărătești, și «că, pătrunși de importanța actului ce au să desăvârșească, vor proceda «la alegeri, a cărora formă e dată prin Ferman, cu liniștea și moderația, pe «care Inalta Poartă este în drept a o aștepta dela ei».

«E. Sa Principele Caimacam a exprimat recunoștința sa și a țerii în următorul mod :

«Rog pe Excelența Voastră să binevoască a depune la picioarele Maiestății «Sale Sultanului omagiul profundei gratitudini a țerii pentru neadormita și «părinteasca sa solitudine în favoarea destinelor Moldovei. Noua binefacere, «prin care Maiestatea Sa Imperială binevoeste a-și manifesta astăzi simți- «mintele sale mărețe, ne este astăzi cu atât mai prețioasă, cu cât noi vedem «în el o asigurare a conservării privilegiilor și imunităților date din vechime «acestui Principat. Țara mea se va ține la înălțimea Actului important ce «este chemată a desăvârși, procedând la alegerile prescrise cu liniște și cu «moderație perfectă. Înălțăm rugile noastre fierbinți spre cer, ca să conserve «zilele prețioase ale Maiestății Sale Sultanului și ca să dea Imperiului său «puterea și gloria deplină. Suntem fericiți de alegerea făcută de Inalta Poartă «în persoana E. Voastre pentru a ne aduce acest Ferman Impărătesc, care «deschide Moldovei o nouă eră de prosperitate ; eu și iubiții mei compatrioți «vă mulțumim de grija adusă la îndeplinirea acestei misiuni, și privim so- «sirea voastră între noi ca de fericit augur pentru viitor».

«Aclamații entuziaste au salutat aceste dorințe privitoare la acest act de cea mai mare importanță pentru țară. În timpul cetirii Fermanului trupele garnizoanei erau sub arme și artileria a tras una sută și una lovituri de tun.»

În urma numirii și întăririi lui Nicolae Conaki Vogoridi de Caimacam, *Comitetul electoral al Unirii pentru Iași* adresează Uniuniștilor din Iași următorul *Program*, în 13 Martie :

«Tratatul de Paris a hotărât că locuitorii Principatelor Române vor fi întrebați asupra reorganizării Patriei lor.

«Fermanul M. S. Sultanului, care cheamă adunările menite a rosti dorințele Țerii (Divanele ad-hoc) s'a și publicat.

«Comisia europeană, ce are a aduna aceste dorințe și a le supune Congresului Marilor Puteri, curând va sosi.

«În acest moment plin de atâtea speranțe, datoria tuturor Românilor este : de a se întruni, de a se lumină, de a se înțelege împreună asupra principiilor, pe cari trebuie să se întemeieze rostirea dorințelor Țerii.

«Insufletită de această datorie națională, «Partida Unirei Principatelor» socoate că a sosit timpul de a se organiza și de a-și pregăti lucrările pentru viitoarele alegeri.

«Ne grăbim dar a vă încunoștința că, după înțelegerea urmată cu o mare parte din amicii noștri politici, subscrișii ne-am întrunit în Comitet electoral al Unirei pentru Iași.

«Scopul întrunirii noastre este :

- a) A ne pune în strânse înțelegeri cu ținuturile ;
- b) A lucra în conglăsuire cu ele, pentru ca în toată țara «Partida Unirei» să se organizeze astfel, ca viitoarele alegeri să trimită în sânul Divanurilor cât se poate mai mulți reprezentanți ai marelui principiu, ce predomină în Principate.

«Programul Partidei Unirei se întemeiază pe înseși principiile Tratatului de Paris.

«Dorim dar și sprijinim :

- 1) Unirea Principatelor, cu respectarea drepturilor Inaltei Porți, în cuprinderea vechilor noastre Tractate (capitulații).
- 2) Neutralitatea pământului Principatelor Române.
- 3) Respectarea drepturilor Principatelor, și în deosebi a Autonomiei lor în cuprinderea aceluiași Tractate.
- 4) Ereditatea șefului Statului (Domniile și-au făcut timpul, un regim European trebuie să le succedez).
- 5) Puterea legiuitoare încredințată unei Obștești Adunări, care să reprezinteze interesele întregii nații.
- 6) Supunerea străinilor aflători în Principate la legile pământului.
- 7) Recunoașterea dritului Principatelor, de a-și întemeia relațiile comerciale după interesele lor.
- 8) Toate acestea sub garanția colectivă a puterilor ce au subscris Tratatul de Paris.

«Partida Unirei este totodată și Partida Progresului. Dorim dar să se introducă și în Țara noastră toate reformele cari sunt în stare de a ne civiliza societatea și a ne întări nația, reforme întemeiate pe principiile dreptății.

«Intemeindu-ne însă chiar pe art. 23 din Tratatul de Paris, care ne consfințește deplina libertate a legislației noastre (autonomia), dorim ca toate reformele ce au a se introduce în organizația din lăuntru a Principatelor, să se facă nu cu jignirea, ci cu respectarea și în puterea Autonomiei noastre. Oricât de prețioase și de neapărate sunt reformele din lăuntru, noi punem mai pre sus de ele dritul de a ne face noi singuri legi în pământul nostru.

«Reguleze-se relațiile legale ale Principatelor cu Inalta Poartă și cu Puterile garante, contenească pe pământul nostru resbelele și ocupațiile militare,

cari ne precurmă toată propășirea și ne seacă toată bogăția ; statornicească-se puterea executivă și legislativă, ce are a se pune în capul Țerii ; hotărăscă-se odată starea politică a României ; cu un cuvânt să fim stăpâni în casa noastră, și atunci noi singuri vom ști și vom trebui a face toate reformele din lăuntru, de cari Țara noastră are nevoie, reforme cari până acum, în mare parte, s'au împiedecat numai prin înrăurile din afară, și prin lipsa de stabilitate în lăuntru. De aceea dar, înainte de toate, să stăruim și să cerem dela dreptatea providențială a Europei, ca existența națională și autonomia să ni se respecte, precum în drit așa și în fapt, și atunci Patria noastră singură va dovedi că știe a răspunde la așteptarea marilor Puteri, și că este vrednică de binefacerile lor.

«Acestea fiind principiile ce s'au adoptat dela început de către Partida Unirei din ambele Principate, vă rugam, d-lor, ca să binevoiți a le comunica tuturor amicilor noștri politici, spre a cunoaște și d-lor nevoia ce este ca și în orașul și ținutul d-voastre să se organizeze Partida Unirei și să se înființeze un Comitet Electoral pentru sprijinirea ei.

«Adresându-vă aceste cugetări, noi suntem departe de a ne însuși un drept de amestecare în alegerile membrilor Comitetului de acolo, sau a candidaților pentru viitoarele alegeri. Acestea rămân la deplina și libera chibzuire a amicilor noștri politici din acel oraș și ținut. Numai ei sunt în dreptate de a însemna pe candidații ce trebuie a fi propuși la alegerile de deputați pentru Divan.

«Nu avem însă îndoeală, că pentru o chemare atât de mare, aceștia se vor alege dintre bărbații cari, prin trecutul și moralitatea lor, dau cele mai multe închezăsluiri că vor apăra cu tărie neclintită drepturile Țerii, și vor stărui pentru triumfarea Unirei și a Autonomiei Principatelor, fără de care nu este viitor, nu este mântuire pentru nația noastră.

«Odată ce numele acestora vor fi însemnate, noi toți ceilalți frați ai credinței noastre politice trebuie să ne lepădăm de orice priviri personale, și să întrebuițăm toate mijloacele legale, toată energia noastră, pentru ca propușii partidei noastre să triumfeze în ziua alegerilor ; altfel glasurile răslătându-se asupra mai multor candidați, Partida Unirei ar putea fi biruită în adunările alegătoare, și prin urmare și în Divanul ad-hoc.

«Trebuie cere ca Comitetele ținutale, îndată după înființarea lor, să se pue în nemijlocită și neîntreruptă comunicație cu Comitetul din Iași, căci, o mai repetăm, numai prin deplina organizare a Partidei în toată Țara, și strânsa înțelegere a tuturor Comitetele electorale, putem vedea împlinindu-se visul de aur al strămoșilor noștri, putem dobândi anghera de mântuire a nației române : «Unirea Principatelor».

«Sfârșind, să ne fie iertat a face apel la simțământul național al compatrioților noștri, al Românilor fără osebite de clase și opinie.

«O mare criză se apropie pentru Țara noastră, «suntem în ora a unsprezecea!» În fața unui moment atât de mare, datoria tuturor Românilor este, ca precum ei sunt uniți prin aceeași iubire către muma Patrie, asemenea să se unească și asupra principiilor, cari singure pot întemeia fericirea ei morală și materială.

«Dar spre a putea împlini cu sfințenie o datorie atât de însemnată, să depunem toată patima personală, să uităm desbinările dintre noi — urmare a nenorocirilor și bântuirilor, cari de o sută de ani ne apasă Țara, — să ne dăm cu toții mâna, aducându-ne aminte că suntem fii ai aceleiaș Țeri, că acelaș sânge curge în vinele noastre, că acelaș viitor ne așteaptă pe toți, și că acel viitor nu poate fi ferice, decât dacă, în ziua marei întrebări, Europa, care ne-a recunoscut toată libertatea întru rostirea dorințelor noastre, ne va găsi pe toți întruniți în aceleași credințe, însuflețiți de aceeaș cugetare pentru binele obștesc, și zicând toți într'un glas: «Să trăească România unită și «autonomă».

«Membrii Comitetului electoral al Unirei pentru Iași :

(Subscriși:) Ștefan Catargiu, George Sturdza, Petru Mavrogheni, Dimitrie Rallet, Constantin Rolla, Constantin Hurmuzaki, Vasile Mălinescu, Dimitrie Cozadini, Anastasie Panu.»

Acest program a fost trimis Comitetelor din județe prin următoarea adresă a Comitetului Central al Unirei din Iași din 13 Martie:

«Pe lângă cele cuprinse în alăturata adresă, care s'a trimis în toate ținuturile, Comitetul nostru a găsit de cuviință a mai lua și măsurile următoare :

«1° El a înființat prin contribuiri și subscripții dela sine și dela alți amici ai cauzei noastre o cassă, menită a întâmpina cheltuelile trebuincioase pentru ținerea corespondințelor, publicarea de scrieri desvălitoare ideii Unirei, și mai ales pentru câștigarea marelui ajutor, ce ne poate aduce presa străină.

«2° A însărcinat cu punerea în lucrare a măsurilor ce se vor încuviința de el, pe subscrișii cari, organizând o cancelarie pentru corespondința lui cu comitetele ținutale, au regulat totdeodată și modul expediției și primirea ei, care vi se va comunica verbal.

«3° Au pregătit și cuvenitele observații asupra Fermanului de convocare a Divanurilor, spre a le aduce fără întârziere la cunoștința comisarilor marilor Puteri, a căror venire în Principate se așteaptă din zi în zi.

«4° Au aflat de neapărată nevoie de a adună, cât se poate mai curând, cele mai exacte liste de alegătorii din fiecare ținut.

«Aducând la cunoștința d-niilor voastre aceste măsuri, sperăm că veți bine-

voi a ne trimite, cât se poate mai curând, listele alegătorilor din ținutul d-voastre, iar mai ales listele proprietarilor celor mari.

«Pe lângă adresa alăturată, avem onoare de a vă trimite și o broșură foarte interesantă, care sub guvernul răposatului Caimacam se confiscase de către Postelnicie, iar acum s'a slobozit și s'a pus în circulație.

«Plini de speranță în patriotismul și conlucrarea d-voastre, avem onoarea de a ne însemna cu cea mai aleasă stimă.

«Ai d-voastre plecați servi:

(Subscriși) C. Hurmuzachi, P. Mavrogheni, D. Cozadini, V. Mălinescu.»

În aceeași zi de 13 Martie, *Partidul Unirei din Moldova a prezentat la Iași lui Kabuli-Efendi* memoriul următor:

«De când a început a fi agitată cestiunea reorganizării Principatelor Române, un punct dominează toate celelalte. Acesta este acela care privește Unirea acestor două provincii sub un singur guvern. Faptele de a urmări unei asemenea combinațiuni și consecințele ei pentru viitor au fost prea bine discutate prin pana scriitorilor eminenti și chiar prin aceea a bărbaților de Stat, ca să întreprindem aici a mai trata această cestiune, a o desvoltă și a face să reiasă, încă odată, toate foloasele ce ea prezintă.

«Memoriul acesta are un țel special, și anume acela de a restabili sub adevărata lor lumină spiritul și tendințele partidului Unirei în Principatele Române. Din ziua în care acest partid s'a pronunțat, și oamenii cari-l compun au început a se sfătui unii cu alții, calomniile cele mai neuzite nu au încetat de a fi răvărsate asupra lor. S'a căutat mai ales a reprezintă la Constantinopole acest partid ca compus de elemente revoluționare, de elemente al căroră vis și scop secret ar fi de a rupe legăturile cari leagă Principatele de Imperiul Otoman.

«Este dar de datoră oamenilor, cari s'au grupat împrejurul acestei idei, de a restabili faptele sub adevărata lor culoare, de a expune cu francheță și cu lealitate spiritul care-i conduce în lucrarea întreprinsă. Orice neînțelegere trebuie să dispară, căci adevărul singur poate duce spre reușită pe toți acei pe cari criza actuală i-a asvârlit în mari îngrijiri.

«Toată lumea știe că provizoriul și instabilitatea sunt cauzele disoluțiunii, cari au ros această țară și cari au denaturat caracterul locuitorilor săi. Istoria nenorocirilor lor consistă în aceasta, chiar acum, pentru a dovedi că înnădușind spiritul național, se paralizează sufletul care însuflețea acest trup, și că ei au fost reduși, ca țară, în stare de simple teritorii, și ca populațiune, în stare de suflete a împărți.

«Lăsați în prada influinței străine, care a cercat să le domineze, nu numai prin putere, dar și prin corupțiune, aceste provincii au pierdut orice

punct de razim, și ele s'au văzut părăsite în mâna acelorora cari doriau să le cetropească. Toate elementele de vitalitate, cu care Provedința le-a dotat, picau astfel în ruină, și Imperiul Otoman a putut să vadă în fiecare zi că cetropirea teritoriului Principatelor este cetropirea a însuș acestui Imperiu.

«Astăzi că Provedința divină, în scopurile sale nepătrunse, a vrut a pune un capăt unei stări de lucruri, care seamănă a fi iremediabilă, trecutul trebuie să serve de învățătură pentru viitor.

«In aceasta constă secretul dorințelor noastre. Noi vrem Unirea Moldovei și Valahiei într'un singur Stat, nu cu scopul de a slăbi legăturile de suzeranitate, cari ne leagă de Inalta Poartă, ci numai pentru a le strânge încă mai mult prin restabilirea adevăratului interes, care legă altă dată aceste provincii de Imperiu.

«Ne-am zis, trebuie ca Turcia să afle în aceste țeri un element de puteri îndestulătoare pentru a mănține, în această parte, siguranța fruntariilor sale. Garanția integrității pe care Europa a promis-o teritoriilor românești este făcută pentru a da acestor elemente timpul a se produce și a se desvoltă. Trebuie, pentru a îndeplni acest scop, ca Principatele să mănție în mod franc și leal legămintele ce au cu Imperiul Otoman, a căruia existență este o cesiune de înaltă politică europeană, și fără de care existența acestor provincii devine iluzorie: lăsate fără sprijin, ele curând ar fi șterse de pe harta Europei de Puterile cetropitoare cari le încunjură.

«Interesul Principatelor Române este intim legat de acela al Imperiului. Românii nu pot avea simpatii politice decât pentru Turcia, căci existența lor depinde de sprijinul mai mare ori mai mic ce ei vor află în elementele de putere, de care dispune Imperiul Otoman.

«De aceea, partidul național a manifestat cu entuziasm simpatiile sale pentru Turcia în timpul evenimentelor anului 1848. El s'a rădicat atunci cu energie în contra tendințelor cetropitoare ale Rusiei, precum el și astăzi se ridică în contra tendințelor Austriei, care a cugetat să moștenească de drept pozițiunea pierdută de Rusia, și face toate speranțele acestor provincii să se îndrepteze spre Imperiul Otoman, a căruia înfluiță a fost absolut ștearsă prin dominațiunea de fapt ce exercită Cabinetul de San-Petersburg.

«Pentru acest sfârșit e însă necesar, înainte de toate, ca spiritul național să fie reînviat, și ca societatea Moldo-Valahă să fie rădicată prin efectele electrice ale acestui simțimânt, pe care vicisitudinile trecutului l-au scăzut.

«Este numai un singur mijloc pentru a ajunge la o îndreptare reală, acesta este de a întruni familia română a celor două Principate într'un singur mănunchiu.

«Numai atunci când se vor simți o nație, ei vor avea un interes a vărsă sângele lor pentru a apăra teritoriul lor. Ei vor putea servi astfel de avan-

gardă a Imperiului, în moment de primejdie. Ei vor putea deveni destul de puternici pentru a opri un timp oarecare o armată cotropitoare, însă nici odată pentru a întoarce armele lor în contra Turciei, pentru a combate singura condițiune de existență ce le-a rezervat soarta.

«Acele țeri nu au numai nevoie de a fi bine organizate ca administrațiune internă, ci încă să fie bine constituite ca corp politic.

«Ajungând dar naționalitatea română a se rădica prin faptul Unirei Moldovei și a Valahiei, ajutând-o a se întări prin dezvoltarea resurselor materiale și morale de cari Principatele dispun, — Guvernul Otoman va ajunge a le face utile pentru dânsul, și a trage din ele foloase reale, acordându-le lor o protecțiune salutară.

«Moldovenii urmăresc îndeplinirea acestei dorințe și lucrează cu căldură ca ea să se îndeplinească, cu toate sacrificiile intereselor locale, ce ei prevăd, pentru a reuși.

«Ei sperează a vedea în curând Inalta Poartă luminată despre simțimintele ce însuflețesc pe toți aderenții partidului Unirei. Atunci ea va da, nu ne îndoim, nu numai asentimentul său, însă și concursul necesar pentru realizarea acestei combinații binefăcătoare.»

Comitetul Electoral al Unirei nu s'a oprit în mersul său. In 22 Martie el a publicat următorul manifest :

«Tratatul de Paris a hotărît că locuitorii Principatelor Române vor fi întrebați asupra reorganizării patriei lor.

«Fermanul M. S. I. Sultanului, carele cheamă Adunările menite a rosti dorințele țerii (Divanele ad-hoc), s'a și publicat.

«Comisia Europeană, ce are a adună aceste dorințe și a le supune Congresului marilor Puteri, a și sosit în București.

«In acest moment plin de atâtea speranțe, datoria tuturor Românilor este de a se întruni, de a se lumina, de a se înțelege împreună asupra principiilor, pe cari trebuie să se întemeieze rostirea dorințelor țerii.

«Insuflețiți de această datorie națională, subscrișii, după înțelegerea urmată cu o mare parte din sprijinitorii Unirei Principatelor, ne-am întrunit în Comitet electoral pentru Iași.

«Scopul întrunirii noastre este de a ne pune în strânsă înțelegere cu alegătorii ce au cu noi aceeaș credință politică, cum și a lucra în conglăsuire cu ei, pentru ca la viitoarele alegeri să triumfe marea dorință ce predomineste în Principate.

«Programul ce ne îndatorim a-l sprijini se întemeiază pe însuși principiile Tratatului de Paris și anume: — 1° Unirea Principatelor într'un singur Stat, cu respectarea drepturilor Inaltei Porți, în cuprinderea vechilor noastre tra-

taturi (capitulații), — 2° Neutralitatea pământului Principatelor, — 3° Respectarea drepturilor Principatelor, și în deosebi a Autonomiei lor în cuprinderea aceluiași teritoriu, — 4° Ereditatea Șefului Statului. (Domniile și-au făcut timpul. Un regim european trebuie să le succedeză). — 5° Puterea legiuitoare încredințată unei Obștești Adunări, care să reprezinte interesele întregii nații, — 6° Supunerea străinilor aflați în Principate la legile pământului, — 7° Reconoșterea dreptului Principatelor de a-și întemeia relațiile comerciale după interesele lor, — 8° Toate acestea sub garanția colectivă a Puterilor ce au subscris Tratatul de Paris.

«Partida Unirii este totodată și partida progresului. Din tot sufletul dorim dar să se introducă și în țara noastră toate reformele cari sunt în stare de a ne civiliza societatea și a ne întări nația, reforme întemeiate pe principiile dreptății, egalității înaintea legii și al respectului proprietății.

«Intemeindu-ne însă chiar pe art. 23 din Tratatul de Paris, care ne consfințește deplina libertate a legislației noastre (Autonomia), dorim ca toate reformele ce au a se introduce în organizația din năuntru a Principatelor să se facă nu cu jignirea, ci cu respectarea și în puterea Autonomiei noastre. Oricât de prețioase și de neapărate sunt reformele dinăuntru, noi punem mai pre sus de ele dritul de a ne face noi singuri legi în pământul nostru.

«Reguleze-se relațiile legale ale Principatelor cu Inalta Poartă și cu Puterile garante; conținească pe pământul nostru resbelele și ocupațiile militare, cari ne precurmă toată propășirea și ne seacă toată avuția; statornicească-se puterile executive și legislative ce au a se pune în capul țării; hotărască-se odată starea politică a României; cu un cuvânt să fim stăpâni în casa noastră; și atunci noi singuri vom ști și vom trebui a face toate reformele din năuntru, de cari țara noastră are nevoie, reforme cari până acum, în mare parte, s'au împiedecat numai prin înrăuririle din afară, și prin lipsa de stabilitate înăuntru.

«De aceea dar, înainte de toate, să stăruim și să cerem dela dreptatea providențială a Europei, ca existența națională și autonomia să ni se respecte, precum în drit, așa și în faptă; și atunci patria noastră singură va dovedi că știe a răspunde la așteptarea Marilor Puteri, și că este vrednică de binefacerile lor.

«Acesta fiind programul adoptat de noi dela început, noi îl aducem la cunoștința tuturor amicilor noștri, pentru ca toți împreună în fața viitoarelor alegeri să mărturisim aceleași principii, și să păzim aceeași urmare politică.

«Prin aceasta însă noi suntem departe de a ne însuși un drept de amestecare în însemnarea candidaților meniți pentru viitoarea adunare. Aceasta rămâne la deplina și libera chibzuire a alegătorilor din deosebitele localități.

«Numai ei sunt în dreptate a însemna numele ce trebuie a fi propuse la

alegerile de deputați. Nu avem însă îndoială, că pentru o chemare atât de mare se vor alege bărbați capabili de a apăra cu tărie neclintită drepturile țerii, și de a stărui pentru triumfarea Unirei și a Autonomiei Principatelor, fără de care nu este viitor, nu este mântuire pentru nația noastră.

«Sfârșind, să ne fie iertat a face apel la simțământul național al compatrioților noștri, al Românilor fără osebite de clasă și opinie.

«O mare criză se apropie pentru țara noastră ; suntem în oara a unsprezecea ! In fața unui moment atât de mare, datoria tuturor Românilor este, că precum ei sunt uniți prin aceeaș iubire către muma patrie, asemenea să se unească și asupra principiilor, cari singure pot întemeia fericirea ei morală și materială.

«Dar spre a putea împlini cu sfințenie o datorie atât de însemnată, să depunem toată patima personală, să uităm desbinările dintre noi, urmare a nenorocirilor și a bântuirilor cari de o sută de ani ne apasă țara, să ne dăm cu toții mâna, aducându-ne aminte că, Munteni și Moldoveni, suntem fii aceleiaș țeri, că acelaș sânge curge în vinele noastre, că acelaș viitor ne așteaptă pe toți, și că acest viitor nu poate fi fericit, decât dacă în ziua mării întrebări, Europa — care ne-a recunoscut toată libertatea întru rostirea dorințelor noastre — ne va găsi pe toți întruniți în aceeaș credință, însuflețiți de aceeaș cugetare pentru binele obșteșc, și zicând toți într'un glas : «Să trăească România unită și autonomă !.

«Membrii Comitetului electoral al Unirei pentru orașul și ținutul Iași.

Ștefan Cătarțiu (*Logofătul*)

George Sturdza (*Logofătul*)

Petru Mavrogheni

Dimitrie Rallet

Costache Rolla

Costache Hurmuzaki

Anastasie Panu

Mihail Kogălniceanu

Vasile Mălinescu

Dimitrie Cozadin.»

De acest manifest se leagă și alte două acte însemnate ale Unioniștilor din Iași, din 22 Martie:

1°. *Dorințele Unioniștilor din Iași.*

«In virtutea vechilor drepturi ale țerii noastre, consfințite prin Capitulațiile ce au încheiat, după vreme, Domnii noștri Moldo-Români cu Inalta Poartă și în urmarea Tratatului dela Paris din $18/30$ Martie 1856, voind să păstrăm în toată întregimea lor acele drepturi strămoșești, cari sunt temeliile Autonomiei noastre, și să respectăm totdeodată și drepturile Inaltei Porți, statornicite prin acele capitulații, Noi, subsemnații Români dorim : 1. Unirea Principatelor într'un singur Stat, cu respectarea drepturilor Inaltei Porți, în cuprinderea vechilor noastre trataturi (capitulații), — 2. Neutralitatea pământului Principatelor, — 3. Respectarea drepturilor Principatelor, și în deosebi a Auto-

nomiei lor în cuprinderea acelorași tratate,—4. Prinț străin cu moștenirea tronului, ales dintr'o dinastie domnitoare d'ale Europei, ai cărui moștenitori născuți în țară să fie creșcuți în religia țerii,—5. Puterea legiuitoare încredințată unei Obștești Adunări, care să reprezinte interesele întregii nații,—6. Supunerea străinilor aflători în Principate la legile pământului,—7. Recunoașterea dreptului Principatelor de a-și întemeia relațiile comerciale după interesele lor,—8. Toate acestea sub Garanția Colectivă a Puterilor ce au scris Tratatul de Paris.

«Acestea fiind bazele pe cari se întemeiază ființa noastră politică, fără de care orice chezășuire în privința îmbunătățirii sociale este peste putință a se realiza și a procura țerei un viitor fericit și statornic, subsemnații credem că numai după ce Inaltele Puteri garante vor binevoi a recunoaște și chezășui cele opt puncte sus zise, ar urmă să ne ocupăm de organizarea din năuntru; când atunci, unindu-se Divanurile ad-hoc din amândouă Țerile Române, să se declare în Adunare extraordinară, în virtutea dreptului de Autonomie, și alcătuind Legea Electorală, după care să se compue în viitor Obșteasca Adunare a țerii pe baza art. 5 mai sus pomenit, să se îndeletnicească apoi la reformele din năuntru ale Statului românesc, așezând bazele viitoarei sale Constituții.

«Declarăm totdeodată ca o profesie a noastră de credință: că toate reformele din năuntru trebuie să fie întemeiate pe principiile dreptății, egalității înaintea legii și al respectului proprietății.

«Pătrunși că dela cele dintâi opt baze fundamentale, cuprinse aici, atârnă existența politică și națională a patriei noastre, câți dintre noi subsemnații vom avea dreptul de alegători, încredințând soarta țerii în mâinile deputaților, ne îndatorăm că votul nostru îl vom da numai pentru acei cari, mai înainte de ziua alegerii, vor chezășui prin înscris îndatorire, că vor declara aceste baze, le vor susține cu conștiință și le vor vota în Divanul ad-hoc, pe față, iar nu cu vot secret.

2°. Mandatul Imperativ al Unioniștilor din Iași.

«In puterea drepturilor noastre, consfințite prin tratatele încheiate între Sultanii Otomani și Domnii noștri pământeni: Mircea, Vlad V. și Petru Rareș; In puterea Tratatului din 18/30 Martie 1856, care a recunoscut drepturile Porții și ale noastre în cuprinderea acelorași tratate; In urmarea lucrărilor Congresului de Paris, chemați fiind prin Fermanul M. S. I. Sultanului a alege o Adunare, care să arate dorințele țerii pentru viitoarea sa organizare;

«Subscriși, cu însușire de alegători, după o împreună înțelegere, declarăm că dorința noastră este, ca aleșii să susțină în Divan următoarele baze pentru starea noastră politică:—1°. Respectarea Autonomiei și a drepturilor noastre

internaționale, după cum amândouă sunt hotărîte prin tratatele din 1393, 1460, 1513 și 1529, încheiate de către I. Poartă cu Principatele.—2°. Unirea Principatelor Moldovei și Valahiei în un singur stat sub un singur guvern.—3°. Neutralitatea pământului Principatelor,—4°. Șeful Statului ales, străin, cu drept de moștenire la tron, ai căruia urmași născuți în țară dorim să fie crescuți în religia țerii,—5°. Guvern Constituțional Reprezentativ cu o singură Adunare Obștească așezată pe bază electorală largă, încât să cuprindă interesele întregii nații române,—6°. Supunerea străinilor din Principate la legile țerii.

«Aceste baze ale stării noastre politice Divanul, în virtutea Tratatului de Paris, va mijloci a se garantă de Puterile subscriitoare aceluia tratat. După care, membrii Divanurilor din ambele Principate, întrunindu-se, se vor constitui în Adunare Extraordinară legiuitoare, vor proceda la facerea Legii Electorale și a Constituției țerii, având de principii în lucrările lor legiuitoare: Respectul proprietății, libertatea și respectul individual, și vor încheia lucrările lor cu alegerea Șefului Statului.

«In acestea cuprinzându-se credința și dorința noastră politică, declarăm că acei ce vor voi a avea voturile noastre vor trebui ca înaintea alegerilor să se îndatorească, că vor sprijini și vor vota pe față în Divanul ad-hoc aceste dorințe.

«Gheorghe Ionescu Iconom, Doct. Anast. Fătu, D. Gusti, I. Negură, I. M. Chinezu, D. Zamfirescu, Iancu Corjăscu.»

La această acțiune din Moldova a urmat acțiunea paralelă în București.

În 15 Martie, Membrii Comitetelor Unite publică în ziarul «Concordia» dorințele Românilor, exprimate în Adunarea Bucureștenilor:

«Cu apropierea epocii în care Românii au a-și exprima definitiv dorințele despre viitoarea reorganizare a stării politice a țerii lor, cetățenii orașului București au început, în diferite și numeroase adunări ce avură până acum pentru acest scop, a se ocupa cu discuțiunile cesțiunilor ce sunt a se decide în acea exprimare de dorințe.

«După multe discuțiuni dar, ce se făcură în toate adunările lor, în cari se adoptase diferite programe de dorințele ce erau să fie exprimate, erau mai toate conforme între dânsese despre formele principale.

«În sfârșit, Marți seara, la 3 Martie, o adunare numeroasă, ea la șase până la șapte sute de cetățeni cel puțin, au primit cu unanimitate următoarea programă, care ne grăbim a o comunica Românilor, felicitându-ne totdeodată pentru conformitatea, care predomină în ideile noastre, cât și pentru aceea ce o vedem într'ale fraților noștri de peste Milcov.

«Dorințele Românilor.

«În virtutea vechilor drepturi ale țerii noastre, consfințite prin capitulațiile ce au încheiat, după vremi, Domnii noștri Moldo-Români cu Inalta Poartă ; și în urmarea Tratatului dela Paris din 18/30 Martie 1856 ; voind să păstrăm în toată întregimea lor acele drepturi strămoșești, cari sunt temeiile Autonomiei noastre, și să respectăm totdeauna și dreptul de suzeranitate al Inaltei Porți, stipulat prin acele capitulații, Noi, subsemnații Români dorim :

«I. Chezășuirea Autonomiei și a Drepturilor noastre Internaționale, după cum sunt hotărâte amândouă prin capitulațiile din anii 1393, 1460 și 1513, încheiate între Țerile Române cu Inalta Poartă Suzerană ; precum și Neutralitatea teritoriului Moldo-Român.

«II. Unirea țărilor România și Moldova într'un singur stat și sub un singur guvern.

«III. Prinț străin cu moștenirea tronului, ales dintr'o dinastie domnitoare d'ale Europei, ai cărui moștenitori născuți în țară am dori să fie crescuți în religia țerii.

«IV. Guvern Constituțional Reprezentativ ; și după datinele cele vechi ale țerii, o singură Adunare Obștească, care va fi întocmită pe o bază electorală îndestul de largă, încât să reprezinte interesele generale ale populației române.

«Acestea fiind bazele, pe cari se întemeiază ființa noastră politică, fără de care orice chezășuire în privința îmbunătățirii sociale este peste putință a se realiza și a procura țerii un viitor fericit și statornic, subînsemnații credem că numai după ce Inaltele Puteri garante vor binevoi a recunoaște și chezășui cele patru puncte sus zise, ar urmă să ne ocupăm de organizarea dinăuntru ; când atunci, unindu-se Divanurile ad-hoc din amândouă Țerile Române, să se declare în Adunare Extraordinară în virtutea dreptului de autonomie, și alcătuind Legea Electorală, după care să se compună în viitor Obșteasca Adunare a țerii pe baza art. IV mai sus pomenit, să se îndeletnicească apoi la reformele din întru ale Statului Românesc, așezând bazele viitoarei sale Constituțiuni.

«Declarăm totdeauna ca o profesiune a noastră de credință : Respect la dreptul proprietății de orice natură,—Egalitatea tuturor Românilor înaintea legilor,—Libertatea individuală și a muncii țăranului.

«Pătrunși că dela cele dintâi patru baze fundamentale cuprinse aci atârnă existența politică națională a patriei, câți dintre noi vom avea dreptul de alegători, încredințând soarta țerii în mâinile Deputaților, ne îndatorăm că votul nostru îl vom da numai pentru aceia cari mai înainte de ziua alegerii vor chezășui prin înscris îndatorirea că ei vor declara aceste baze,

le vor susține cu conștiință și le vor vota în Divanul ad-hoc pe față, iar nu cu vot secret.

«Membrii Comitetelor Unite:

«Prezidenți: C. Crețulescu, L. Calenderoglu.

«Vice-Prezidenți: A. Goleșcu, G. Bosianu, N. Christu.

«Membri: P. Poenaru, I. I. Filipescu, E. Predescu, G. Joranu, P. I. Cernătescu, I. Penescu, N. Nenovici, C. Racoviță, A. Orescu, Costaforu, Kirilov, Culoglu, Popazu, A. Petrescu, G. Romanov, Polichroniadi.

În 11 Aprilie Comitetul Central al Unirei din București a dat o explicație celor patru baze din Programa Națională, cuprinsă în Dorințele Românilor din 15 Martie :

«Dacă ne-am întoarce privirile cu câteva luni înapoi, când Principatele Române se aflau în tăcerea așteptării despre punerea la cale a măsurilor hotărâte de Puterile contractante la 30 Martie în Paris, ne vom aduce aminte, că partizanii sistemului vechiu ziceau, că Unirea Principatelor este o idee a unui mic număr de oameni. Astăzi însă, când Puterile Mari trimit bărbați însemnați, ca să afle cari sunt dorințele Românilor, tăcerea se întrerupse și glasurile celor cu inimă de Român se înalță, și nimeni nu cutează a zice sau a se îndoi că Unirea n'ar fi idea generală a locuitorilor amânduror Principatelor. Partidul național se concentrează în această idee, punându-și credința în acest principiu mântuitor, care are atâta putere și evidentă, încât Românii cu mulțimea se înșiră sub stindardul său; repeziciunea cu care cuprinde inimile Românilor nu lasă îndoiță, că peste puțin se va revărsa peste tot terenul Principatelor și se va așeza cu o autoritate neclintită.

«Autoritatea Unirei e puternică, ca una ce umbrește și desvoltă proprietatea, comerțul, industria, profesiunile liberale și partea religioasă, cu un cuvânt elementele întregi de viață ale unei țeri.

«Programa Unirei a așezat patru fundamente puternice, pe cari să se rădăcească edificiul organizării sale politice.

«I. Chezășuirea Autonomiei și Drepturilor noastre Internaționale, după cum sunt hotărâte amândouă prin capitulările din anii 1393, 1460 și 1513, încheiate între Țerile Române cu Inalta Poartă; precum și Neutralitatea teritoriului român.

«Autonomia am avut-o și o avem în drept, iar în faptă s'a călcat. Acest drept nu s'a putut tăgădui cu dinadinsul niciodată Românilor nici de Puterea suzerană, nici de vreuna din Puterile europene; ba s'a confirmat încă prin Tratatul de Paris. Este încă de lipsă chezășuirea dreptului de Autonomie stipulată prin tratatele noastre cele vechi cu Inalta Poartă, cu care numai

va putea încetă amestecul străinilor în trebile țerii din năuntru, și prin urmare Fermele.

«Comerțul va avea liberă dezvoltare, și Puterea Militară va crește și se va întemeia după trebuințele Statului. Când cerem chezașuirea drepturilor noastre internaționale, cari se cuprind în Capitulațiile noastre cu Inalta Poartă suzerană, recunoscute și de dânsa, noi vom putea prin noi înșine, prin trimișii noștri, să reprezentăm interesele noastre pe lângă Puterile cele mari și să contractăm cu acele Puteri legăminte comerciale, întinzând relațiunile după trebuință. În sfârșit, prin Neutralitatea teritoriului român, rămâind scutiți de năvăliri străine, vom putea să ne bucurăm în liniște și în pace, crescând puterile materiale și dezvoltând pe cele morale, elemente neapărate ale fericirii unei țeri.

«II. Unirea Țerilor Române și Moldave într'un singur Stat și sub un singur guvern.

«Unirea Principatelor aduce cu sine puterea națională, adică chezașuirea materială pozitivă a drepturilor noastre politice. Numai prin Unire putem ajunge la stabilitate, putere și tărie, și astfel vom putea face a se respecta drepturile din afară și din năuntru ale țerii.

«III. Prinț străin cu moștenirea tronului, ales dintr'o dinastie domnitoare de ale Europei, ai cărui moștenitori, născuți în țară, am dori să fie crescuți în religiunea țerii.

«Este știut din chiar experiența trecutului că Domnia dintre pământeni a ațătat rivalitatea dintre familiile pretedente la tronul țerii; cu aceasta patimile luară un sbor nemăsurat și neînfrănat și cei cu puterea în mână, ca să se poată ținea în contra partidelor ce se formau, se trudeau a corupe pe cei cu suflete slabe, încurajând prin răsplătiri demoralizarea și lăsând câmp deschis acelora la tot felul de abuzuri!

«În afară, toată grija Domnitorilor sta de a interesa Puterile străine în favoarea persoanei lor, și nu în favoarea țerii; iar pretedenții alergau necontentit la străini spre a jertfi interesele țerii fără cruțare pentru trista lor deșertăciune.

«IV. Guvern Constituțional Reprezentativ; și după datinele cele vechi ale țerii, o singură Adunare Obștească, care va fi întocmită pe o bază electorală largă, încât să reprezinte interesele generale ale populației române.

«Intr'adevăr, cum ar putea fi chezașuită puterea legilor din întru, dacă voia și puterea guvernului nu va fi mărginită și răspunzătoare înaintea unei Adunări Obștești, care să facă și să îmbunătățească legile țerii? Această Adunare nu va înfățișa și sprijini privilegiile și interesele unei clase sau ale unei caste ca în trecut, ci interesele obștești, compusă din persoane strâns legate cu interesele cele mari ale țerii. Această Adunare va fi regulată astfel,

încât proprietatea, comerțul, capacitatea, ca în toate țerile, să nu fie călcate de mulțimea numărului.

«Acestea sunt fundamentele, pe cari are a se înălța edificiul ființei noastre politice, și ca să la putem dobândi, urmează să ne îndatorim a ne asigura, noi alegătorii, prin înscris dela aleșii noștri, că vor exprima în Divanul ad-hoc dorințele noastre formulate în cele patru principii fundamentale, pe față, iar nu cu vot secret. Aceasta este singura măsură tare, ce ne poate chezașui că aleșii deputați nu ne vor împinge în prăpastie în ziua cea hotăritoare.

«Dacă avem deplină convingere și încredere că viitorul țerii stă în cele patru puncte fundamentale, că în ele se cuprinde vieața și fericirea națională, care din noi, cu inima curată și cu cuget sincer, n'ar voi să subscrie actul de îndatorire și n'ar voi să-și mărturisească în public a sa curățenie, declarând și sprijinind pe față în Divan dorințele Românilor?

«Numai cei cu cugete ascunse și rele s'ar feri de o asemenea îndatorire de subscriere, de care să fugim; asemenea să fugim și de aceia, cari în trecut ne-au înșelat pe noi și pe țară, și cari acum poate se vor încercă a ne amăgi prin vorbe bune, sub masca patriotismului, prefăcându-se că îmbrățișează principiile noastre politice.

«Așa dar oricine va făgădui că va declara și va sprijini în Divanul ad-hoc acele patru principii politice și nu va primi a subscrie această declarație, legându-se prin înscris, să ne temem că sub masca de patriotism ar zăcea o urită cugetare.

«Români! fiți bărbați, fiți cu luare aminte. Se apropie acum minutul cel aducător de bine sau de rău, minutul zilei celei însemnate, care ne va atrage respectul și marea prețuire a Europei civilizate, sau disprețul lor cu rușinea noastră. Dacă nu vom arăta acum, că am meritat simpatia Europei, vom fi părăsiți și uitați de dansa; și prin urmare piëirea, o piëire tristă, dar dreaptă, va fi partea noastră în viitor!...

«Noi ne vom coborî în morminte și sufletele noastre ca criminale vor căută să se ascundă dinaintea sufletelor marilor strămoși ai noștri, cari ne-au lăsat în testament, scris cu sânge prețios, dreptul de a hotărî noi despre binele țerii; iar urmașii, nepoții noștri se vor feri de vederea mormintelor noastre, ca să ne cruțe de ostenele lor!

«Români! Deviza noastră să fie: multă energie însoțită de multă înțelepciune.

«Președinte: C. Crețulescu.

«Vicepreședinte: A. Golescu.

«Membri: Gr. Ghica, A. Isvoranu, G. Costaforu, C. Butculescu, A. Orescu, N. Neovici, N. Christu, Chr. Poliehroniadi, D. Culoglu, N. N. Păcleanu, C. Racoviță, I. I. Filipescu, I. Bălăceanu, I. Penescu, E. Predescu, G. Joranu, P. I. Cernătescu.»

Unioniștii din București au înmănat în 20 Martie Comisarilor Europeani în Principate adresa următoare :

«Populațiunile în mijlocul cărora ați sosit se felicită de a putea saluta în D-Voastre o nouă eră de pace și de prosperitate. De aceste bunuri atât de scumpe. Principatele nu s'au putut bucura niciodată nici măcar douăzeci de ani consecutivi ; dar luptând în contra veacurilor de suferințe, ele au putut câștiga tăria de credință într'un viitor mai bun.

«Dea Dumnezeu ca să fi sosit acum acel viitor de atâta vreme dorit, în sânul căruia ne introduc astăzi inteligența înaltă și vederile superioare ale Reprezentanților Europeani.

«Noi Românii, celor două Principate ne-am legat de vreo 400 de ani destinele noastre de cele ale Imperiului Otoman ; această legătură am stabilit-o pe capitulațiunile încheiate cu Sultanii Baiazid Ilderim, Mahomed II și Selim I de glorioasă amintire.

«Schimbările vremurilor n'au desființat cu totul condițiunile existenței noastre politice, ci au împiedecat dezvoltarea lor naturală.

«Câtă vreme în această perioadă de timp, popoare odinioară puternice și renumite au fost șterse din rândul națiunilor, Românii n'au putut nici ei decât cu mare greutate să-și păstreze existența lor primitivă.

«Dacă prezența voastră între noi însemnează primul ceas când ne este permis a ne gândi la progres, dacă putem astăzi da curs liber aspirațiunilor pe cari vremea le-a copt, dar în acelaș timp le-a dat înapoi în noi înșine, declarăm aci în conștiința noastră înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, că Unirea Principatelor sub un guvern unic este cea dintâi nevoie și cea mai arzătoare dorință a României.

«Unirea a fost totdeauna tendința necesară vieții celor două Principate ; istoria noastră o arată îndeajuns. Deci noi o considerăm ca cea mai înaltă și cea mai legitimă rescumpărare a lungilor suferințe, în contra cărora populațiunile acestea luptă din timpuri imemorabile și ca o soluțiune politică și socială reclamată de epoca noastră.

«Atâta timp cât fiecare din ele au avut câte un guvern separat, Principatele Române au rămas uitate, în sânul asupririi lor, de lumea europeană : lăcașuri veșnice de intrigi și desbinări, de certuri și de conflicte grave, ele au plătit tributul sângelui și al lacrimilor lor pentru aceste zile nefaste. Nenorocirile și mizeria în care le vedeți sunt dovezi triste despre aceasta, dar vieța ce o mai simt în ele, plină de putere, este însuș elementul viitorului lor. Unite într'un singur stat, ele îndrăznesc să se pună în serviciul intereselor generale.

«Să facă numai Europa din aceste populațiuni o singură națiune sub garanția ei, și neghina nu va mai crește în câmpiile roditoare ale Dunărei, pen-

tru a înnăbuși germenii păcii și ai civilizațiunei. Vecinii noștri vor fi pentru totdeauna asigurați din partea noastră de o pace dreaptă.

«Nu vom mai trăi pentru a le otrăvi relațiunile lor exterioare, nici pentru a le aduce pericole; mai mult asigurați prin stabilitatea lucrurilor, uniți prin conștiința adevăratelor noastre interese, vom putea să ne dezvoltăm activitatea noastră în bine, ca și celelalte națiuni și vom binecuvântă acest secol de civilizație, care ne-a adus pacea și prosperitatea, cu ardoarea ce o poate inspira unui popor ca noi o singură privire aruncată în trecut.

«Dreptatea și înțelepciunea timpului în care trăim ne spun îndeajuns că era inaugurată prin prezența voastră în mijlocul nostru va fi cea mai mare epocă a istoriei noastre. La începutul acestei epoce, la care am aspirat cu atâta ardoare, soarta ne-a dat putere să putem lăsa posterității o memorie scumpă, alătura de numele glorioșilor voștri Suverani și de acele ale ilustrilor Plenipotențieri ai Congresului din Paris.

«Europa întregă va ști dela voi, că pe țărmurii Dunărei Orientale există un popor de patru milioane, demn de o soartă mai bună.

«Ea va ști că acest popor este unit înaintea lui Dumnezeu prin una și aceeaș credință, în istorie prin cultul origini și al tradițiunilor sale, în prezent prin tot ce caracterizează înrudirile aceleiaș rase.

«Bine fie cuvântat geniul păcii și al dreptății, care a inspirat Congresul din Paris în idea Unirei Principatelor Române.

«Aci noi invocăm sprijinul Inaltelor Puteri contractante, ca să protejeze «Unirea celor două Principate.»

Această adresă a Uniuniștilor din București a fost completată prin o explicațiune ulterioară, înaintată Comisarilor Europeani în aceeaș zi de 20 Martie :

«In lupta lor seculară împotriva relelor nesfârșite, sub povara cărora ar fi perit fără sprijinul Europei, Principatele Moldo-Valahe n'au pierdut niciodată speranța într'un viitor mai bun.

«Ele au așteptat dela Europa civilizată întreg binele ce le lipsia și această speranță, atâta vreme amăgită, a reînviat din nou în inimile Românilor, de când Congresul din Paris și Tratatul ce i-a urmat au deschis o nouă eră Principatelor, asigurându-le sub suzeranitatea Inaltei Porți o existență politică întemeiată pe vechile lor drepturi și potrivită cu dorințele națiunii.

«Astăzi geloși de a ne asocia în unanimitate la opera Puterilor Apusene și la vederile generoase și înțelepte ale celorlalte Puteri semnatare ale Tratatului din Paris, declarăm aci în conștiința noastră, înaintea tribunalului Europei, că cea dintâi și cea mai arzătoare dorință a noastră este Unirea Principatelor într'un singur stat omogen, propusă în sânul Congresului.

«Mai declarăm că această Unire a fost în toate timpurile tendința necesară și condițiunea de viață a celor două Principate, că ea a fost consacrată și recunoscută chiar prin articolul 371 al Regulamentului Organic al Valahiei și 425 al Moldovei, cari spun : «Originea, religiunea, moravurile și identitatea «limbei locuitorilor Principatelor, cum și nevoia lor mutuală, cuprind din «principiu elementele unei Uniri intime, care a fost împiedicată și întârziată «de împrejurări fortuite și secundare.»

«Prin urmare, luând de bază învățăturile trecutului și apreciind după adevărata lor valoare vederile atât de înțelepte și generoase emise de Plenipotențiarul Congresului din Paris, noi cerem astăzi Europei această Unire, ca o răscumpărare legitimă a lungilor noastre suferințe și ca singura soluțiune posibilă, reclamată de necesitatea politică și potrivită cu dorințele populațiilor din Moldo-Valahia.»

Comitetul Central al Unirei din București a intrat imediat în comunicare cu Comitetul Central al Unirei din Iași prin următoarea adresă din 23 Martie :

«Domnilor și iubiți ai noștri compatrioți !

«Noi am salutat programul politic al Moldaviei despre dorințele Românilor cu urări de fericire pentru viitorul Patriei noastre comune. El s'a cetit și s'a repetat în adunările noastre în auzul publicului, care l-a primit cu cele mai vii aclamații de entuziasm și cu săltări de bucurie. La noi, ca și la Dumneavoastră, Domnilor, se fac pregătiri. Insuflețiți de acelaș spirit, mai mulți patrioți zeloși, bărbați înfocați pentru binele comun, au luat inițiativa făcând cele dintâi pașuri ca să lumineze masele asupra înaltei misiuni, care le așteaptă, și să dea spiritelor o direcție dreaptă și uniformă.

«Noi credem a împlini o datorie, alăturându-vă aci în copie programul nostru, din 3 Martie curent, în care, după o îndelungă și matură desbatere, s'au expus bazele fundamentale ale viitoarei noastre organizări politice și sociale,—și a căreia redacție definitivă s'a adoptat în unanimitate și s'a sancționat prin iscăliturile unui însemnat număr de Români din toate clasele societății noastre.

«Idea principală, idea care predomină într'una și care ne însuflețește pe toți, este aceea a Unirei cu frații noștri de peste Milcov; căci este timpul să ne întindem mâna unul altuia, și să conlucrăm împreună cu toate puterile noastre unite pentru regenerația Patriei noastre comune. Spre acest sfârșit am dorit, Domnilor, a ne pune în comunicație directă cu comitetul Dumneavoastră, ca să putem pași în conformitate, pe acelaș drum, și să nu ne rățacim, depărtându-ne unii de alții pe căi diferite.

«Intemeiați pe fraterna unanimitate ce există între noi, ne place a crede

că frații noștri Moldoveni vor adopta și înșile, în programul Dumnealor, mandatul imperativ ce-l socotim de cea mai mare importanță pentru Deputații Divanelor ad-hoc, cărora este a li se încredința soarta nației întregi.

«Suntem convinși, Domnilor, că vă veți sili a insufla connaționalilor noștri de acolo această măsură de asigurare, crezând că ea poate fi, la întâmplare, singurul scut ce ne mai rămâne pentru mântuirea drepturilor noastre.

«Asemenea socotim că ar fi de dorit a vă uni cu noi și asupra chestiei Prințului străin, considerând importanța acestui principiu în împrejurările noastre de astăzi.

«Ne apropiem, Domnilor, de momentul suprem care va decide despre existența noastră politică și despre viitorul copiilor noștri.

«Soarta noastră este unică și fără antecedente în analele diplomatice ale Europei. Națiile cele mai poleite, cele mai puternice din lume, ne-au trimis din sânul lor bărbați luminați și plini de înțelepciune, ca să ne dea, în numele civilizației moderne, mijloace pentru renașterea noastră politică. Ei au să ne întrebe: cari sunt nevoile? cari sunt dorințele noastre? Toate spiritele serioase, toate guvernele și popoarele Europei, Occidentul și Orientul și-au ațintit privirile asupra noastră și sunt în așteptare să audă: cari vor fi cele dintâi graiuri ale acestui popor, ce se deșteaptă din letargia în care a zăcut până astăzi.

«Când odată vom expune cu unanimitate, în fața Europei, dorințele noastre, în toată demnitatea unei nații, atunci vom aștepta în pace și liniștiți aceea ce areopagul ei va hotărî despre soarta noastră. Până atunci, deviza noastră va fi: curaj, liniște și frăție între noi.

«Primiți, Domnilor, încredințări de cea mai adâncă stimă și considerație din parte-ne.»

(Subscr.) Președintele Comitetului Unirei, Constantin A. Crezzulescu; Vicepreședinte, Alecu Goleșcu. Membri: P. I. Cernătescu, G. Costaforu, Ioan Bălăceanu, E. Predescu, Joranu, Al. Orescu, Nicolae Hristu, Ch. Polihroniad, D. Culoșlu, S. Penescu, N. Nennovici, I. I. Philipescu, C. Racoviță.

Comitele Walewski trimite în 21 Martie la București Baronului de Talleyrand-Périgord, membru al Comisiunii Europene, instrucțiunile Guvernului Franciei, expunându-i gruparea Puterilor semnatare Tratatului de Paris în cestiunea evacuării și în aceea a Unirei Principatelor.

«Am primit depeșa telegrafică ce mi-ați făcut onoarea a-mi trimite pentru a-mi anunța sosirea D-voastre în București.

«Aflu din altă parte că și colegii D-voastre nu vor întârziă să sosească

acolo și informațiunile ce-mi vin din Viena ne autorizează să credem că evacuarea Principatelor se apropie.

«Ne apropiem de momentul când Comisiunea va putea să-și împlinească, fără mai multă întârziere, sarcina ce i s'a încredințat.

«Cu această ocazie cred folositor a vă împărtăși informațiunile ce posedăm asupra dispozițiunilor Curților semnate Tratatului din Paris, și de cari se vor inspira fără îndoială Comisarii lor respectivi, pentru ca să puteți să vă regulați purtarea în raporturile ce veți avea a întrefineă cu ei.

«Cunoașteți punctul de vedere în care a crezut să se pună Austria în cestiunea Principatelor. Sub influința preocupărilor născute din starea sa interioară, Puterea aceasta s'a arătat în mod constant hotărîtă să se opună combinațiilor ce, după noi, sunt indispensabile să prevaleze, dacă vrem să realizăm în mod sincer scopul ce ne propunem. Observațiile ce le-am supus aprecierii sale nu i-au modificat modul de a vedea și ea stăruiește într'însul — și este bine să o știți — cu o energie pe care probabil o veți regăsi în atitudinea succesurului d-lui de Koller.

«După ce prin organul Plenipotențiarilor ei în Congresul din Paris a ținut un limbajiu identic cu al nostru, Cabinetul Angliei a părut că se apropie de Austria; dar astăzi, mai bine luminat, pare a fi revenit să creadă că va fi în acelaș timp cuminte și drept să se ia în considerațiune, înainte de toate, dorințele populațiunilor.

«Guvernul Imperial n'a primit niciodată altfel rolul ce i s'a rezervat, și dacă Sir Henry Bulwer rămâne interpretul credincios al sentimentelor guvernului său, vă veți putea ușor înțelege cu el în orice ocazie.

«Știți că Poarta vede în Unirea Principatelor Dunărene un pericol serios pentru autoritatea ei — confundând împrejurări fără analogie între ele și cari, apreciate bine, demonstrează dimpotrivă că această măsură, departe de a se întoarce în detrimentul Turciei, va fi o garanție pentru siguranța ei. — Ea a primit cu bunăvoință observațiunile, ce căutau să producă în Constantinopole neliniștiri închipuite. Cu toate acestea părerea ei definitivă va depinde — ne place a crede — de împrejurările ulterioare, dar cred de altfel, că Comisarul ei se va abține de orice încercare ce nu va fi autorizată de instrucțiunile generale pregătite de Congres. Dacă va lucra altfel, veți trebui să-i faceți observații și la nevoie să interveniți în înțelegere cu colegii D-voastre.

«Comunicările ce am schimbat cu Curțile din Turin, Berlin și Petersburg dela încheierea păcii ne fac să credem că ele împărtășesc vederile noastre și am tot dreptul să cred că delegații lor vor fi investiți cu instrucțiuni analoge cu cele ce am onoare a vă adresă D-voastre. Prin urmare îi veți găsi dispuși să se înțeleagă cu D-voastră în toate privințele. Nu putem crede că această înțelegere ar putea deveni în sânul Comisiunei un izvor

de conflicte, cari ar împiedecă realizarea operei ce i s'a încredințat; noi sperăm din contră, că majoritatea va privi cestiunile importante ce sunt supuse cercetării lor, în sensul prevederilor noastre. Trebuie în orice caz să măntinem acest acord și D-voastră vă veți da toată grija, pentru a fi în măsură să preveniți orice hotărâre, care nu va fi în conformitate cu actele Congresului din Paris sau cu nevoile adevărate ale Principatelor.

«Precum vedeți, suntem aproape fixați asupra dispozițiilor adevărate ale Puterilor reprezentate în Comisiunea din care faceți parte și indicațiunile ce vă dăm vă vor pune în putința de a judecă în ce măsură vă va conveni să strângeți raporturile D-voastre cu fiecare din colegii D-voastre. De altfel nu trebuie să uitați în nici o împrejurare, că Guvernul Imperial înțelege să rămână credincios deciziunilor semnatarilor păcii, căutând înainte de toate să împace drepturile de suzeranitate ale Sultanului cu o reconstituire dreaptă a Provinciilor Dunărene. Totul ne dovedește că Moldo-Valahii, dându-și seama exact de interesele lor comune, doresc cu tărie să se constituie într'un singur Principat. În această convingere și în scop de a dovedi ferma noastră intențiune de a cântări cu grijă dorințele populațiilor, așa cum a voit Congresul, când a hotărît ca ele să fie consultate, noi nu ne-am sfiit niciodată să ne afirmăm sus și tare părerea asupra acestei cestiuni. Avem motiv a crede că majoritatea din cele două provincii, luminate de experiențele în zadar reînnoite, va primi cu aclamațiuni alegerea unui Principe străin, dar această eventualitate, putând fi privită la Constantinopole, într'o anumită măsură, ca o deviațiune cu un caracter nou, vă veți abține de a încuraja încercările ce s'ar putea face în acest scop, observând celor ce le-ar face că ar avea de efect, în acest moment, să îmulțescă rezistențele ce întâmpină încă reformele administrative.

«De altfel în toate ipotezele este un punct ce nu trebuie să-l pierdeți din vedere și care formează obiectul principal al misiunii date Comisarilor tuturor Puterilor: *nevoia de a veghiă asupra exprimării libere a dorințelor populațiilor, prin organul Divanurilor ad-hoc, fără a le fi permis a aduce atingere drepturilor Porții*; și eu vă recomand să priveghiați ca intențiunile Congresului în această privință să fie împlinite cu sinceritate.»

Situațiunea din Moldova se încurcă tot mai mult prin atitudinea ostilă Unirei a Caimacamului Vogoride, căruia i s'a impus o linie de purtare, care nu-i lasă altă alternativă decât, sau să lucreze la falsificarea dorințelor populațiunii, sau să-și atragă disgrația Inaltei Porți.

Consulul Place arată Comitelui Walewski amănuntele acestei situațiuni deplorabile, în care din nou se vede amestecat d-l Fotiade, ca agent al Porții, în două rapoarte succesive.

Raportul din 25 Martie arată cari sunt oamenii cari încurcă viitorul Moldovei.

«Am primit depeșa E. V. și am întrebuițat-o, după cum ați dorit.

«Am cetit de asemenea interpretările ce ați propus asupra unor anumite dispoziții ale Fermanului de convocare. Ele nu pot avea decât urmări bune și nu mă îndoesc că au fost primite. Dar ar fi foarte folositor ca să fie comunicate oficial Caimacamului sau de către Poartă sau de către Comisiune, căci listele electorale se pregătesc în acest moment și interpretările date trebuie să aducă schimbări însemnate.

«Înainte de a ne da seamă de faptele cari au urmat după numirea și instalarea Prințului Vogoride, am așteptat ca situațiunea să se clarifice, ca să-mi permită și mie să o pricep mai bine.

«Astăzi sunt în măsură să dau E. V. informațiuni depline.

«Din momentul în care telegraful a anunțat noului Caimacam alegerea ce a făcut Poarta, el a luat în mână frânele administrației, conform ordinului ce a primit. La început el s'a mărginit să-și păstreze ministerul, așa cum eră, lăsând a se înțelege că așteaptă sosirea d-lui Fotiade, care aducea fermanul de instalare și care trebuia să-i aducă instrucțiuni definitive.

«Timp de opt zile, cât a durat această stare provizorie, Prințul Vogoride, care simția că numirea sa va excita în țară o mare nemulțumire, a avut grija să păstreze o atitudine cât se poate de neutră și s'a putut convinge că partizanii Unirei erau dispuși să se apropie și de el și de Poartă, dacă promisiunile de nepărtinire erau sincere.

«Spiritele erau foarte bine dispuse, când din nenorocire sosi d-l Fotiade. Chiar în seara sosirii sale am avut ocazia să văd pe acest funcționar, cu care am întreținut, potrivit cu recomandățiunile E. V., relațiuni excelente. Dar din primul moment m'am putut convinge că Poarta a făcut o greșeală, încredințând d-lui Fotiade această misiune.

«Cu toată promisiunea ce vi s'a dat la Constantinopole, că scrisoarea vizierială adresată Caimacamului eră în adevăr expresiunea purtării ce i se indică, eră posibil să i se fi dat d-lui Fotiade instrucțiuni confidentiale. Nu mi-a fost greu să mă conving de existența lor. Nu numai m'am mirat văzând că Guvernul Otoman persistă, și cu această ocazie, pe calea ce o adoptase cu d-l Balș; dar că Inalta Poartă este împinsă pe această cale prin antecedente și mai ales prin informațiunile neexacte ce i se dau asupra adevăratei situațiuni a țerii.

«D-l Fotiade nu m'a lăsat în necunoștință, că aducea Prințului Vogoride ordinul formal de a păstră ministerul d-lui Balș și de a întrebuița aceleași mijloace pentru combaterea Unirei.

«L-am rugat pe d-l Fotiade, ca înainte de a lua măsurile ale căror urmări dezaastroase le prevedeam, să binevoască să aștepte câteva zile pentru a studia el însuș spiritele și a-și da seamă de ce avea să facă.

«El a consimțit, dar cu toate acestea, vechea stare de lucruri a fost menținută, afară de faptul că d-l Neculae Cantacuzino a trecut dela Interne la Justiție și d-l Costin Catargi dela Justiție la Interne.

«În scop de a face pe E. V. să înțeleagă mai bine semnificarea acestor neconținute schimbări, destul de neexplicabile la prima vedere, este nevoie să intru în oarecari amănunte.

«În Decemvrie trecut, când a avut loc remanierea ministerială, despre care am avut onoare a vă întreține mai înainte, d-l Teodor Balș, influențat în toată această afacere de către d-l Gödel, Agentul Austriac, a întrebat categoric pe d-l Neculae Cantacuzino, numit Ministru de Interne — dacă iea asupra sa răspunderea de a conduce alegerile viitoare, astfel încât să nu lase să intre în Divanul ad-hoc decât oameni dușmani Unirei. — D-l Cantacuzino răspunse că este gata să lucreze în acest scop, dar că nu putea să iea asupra sa obligațiunea de a reuși. La aceasta d-l Balș a observat că d-l Istrati și-ar lua această obligațiune formală, cu condițiunea să fie lăsat să facă ce va voi, în special întru cât privește numirea prefectilor și subprefectilor. Astfel, cu consimțământul d-lui Cantacuzino, d-l Istrati, numit Ministru Lucrărilor publice, a fost însărcinat cu întocmirea listelor electorale. Atunci am văzut o nouă schimbare între funcționarii civili, d-l Cantacuzino mărgininindu-se numai a-și pune semnătura pe toate numirile de prefecti făcute de d-l Istrati.

«Se pare fără îndoială, că ar fi fost mai natural să se dea d-lui Istrati portofoliul Internelor și aceasta eră și părerea Agentului Austriac. Dar acest minister, care aduce totodată și președinția Consiliului, a fost totdeauna ocupat de un boier de primul rang, și deoarece d-l Istrati nu eră boier de primul rang, d-l Balș n'a îndrăznit să înfrunte mai departe indignarea publică dejă destul de atârțată și l-a menținut la ministerul cel mai puțin important, care nu aducea nici un rău operei sale oculte.

«În ultimele săptămâni ale vieții sale, d-l Balș a căpătat dovada că încercările d-lui Istrati nu au izbutit în contra simțământului general favorabil Unirei. El și-a arătat neîncrederea și aceasta a adus retragerea acestui din urmă, care și-a dat demisia puține zile înainte de moartea Caimacamului.

«În faptele ce v'am expus se găsește explicarea Ministerului actual al Prințului Vogoride.

«D-l Fotiade a sosit aci cu ordinul de a nu face nici o schimbare în compunerea Cabinetului și de a stărui mai mult ca oricând în politica antiunionistă.

«Sunt absolut sigur de ceea ce afirm aci.

«Un singur ministru și-a dat dimisiunea: Secretarul de stat d-l Alexandru Sturdza. Ceilalți au rămas. Dacă n'ar fi voit să agraveze situația, ar fi fost mai natural să-i mănție în posturile lor. Dar am văzut că s'a făcut o schimbare între d-l Cantacuzino și d-l Catargiu. A trebuit să mă asigur de o schimbare, despre care am fost prevenit înainte de a se face, și știu în modul cel mai sigur că într'o întrunire la d-l Catargiu, la care au asistat și d-nii Fotiade, Gödel, Istrati și Cantacuzino, acest din urmă întrebând fiind, dacă este sigur că va face alegerile în sens antiunionist, a răspuns, ca și d-lui Balș, că nu poate lua răspunderea acestor alegeri. Atunci d-l Catargiu a observat că el își ia sarcina și că răspunde de toate. În urma acestei obligațiuni formale, el a fost numit Ministru de Interne. Numirea lui nu datează decât de câteva zile și deja toți prefectii au primit invitarea să vie în grabă la Iași, unde noul lor șef are de gând să le dea verbal un cuvânt de ordine, care să nu lase urme.

«Duminica trecută, într'o ocazie solemnă, când d-l Catargiu a primit vizita în corpoare a funcționarilor săi, între cari se găsea Colonelul jandarmilor, iată ce vorbe le-a spus: «Voiu sdrobi, voiu fărămă Partidul Unionist și dacă un singur membru al lui va fi ales în Divan, primesc să-mi tundeți mustețile». Acesta e procedeul obicinuit în țară: amenințările. Astfel sistemul ce au de gând să întrebuițeze este stabilit în mod precis.

«Puteți dar aprecia buna credință a d-lui Fotiade față de D-voastră și sinceritatea promisiunilor de nepărtinire ce vi s'au făcut în Constantinopole. Cu toate acestea alegerea d-lui Cantacuzino și Catargiu pentru a purta cruciada în contra ideii naționale nu este nici fericită, nici onorabilă. Nici-odată doi oameni n'au provocat o reprobare mai generală într'o țară, unde sunt cu toate acestea destule motive ca oamenii să fie indulgenți. Este un dispreț, o indignare de care nimic nu poate da o idee. V'am făcut cunoscut pe d-l Cantacuzino în depeșele anterioare și Poarta v'a lăsat să sperați că va fi invitat să se retragă; noi însă vedem ce se întâmplă: el a fost pus la departamentul, unde-i este mai ușor să-și urmeze obiceiurile cele rele. Când i-am vorbit d-lui Fotiade de retragerea lui, mi-a răspuns că nu este necesară, căci nu există o condamnare judecătorească contra lui.

«Ceeace însă este mai straniu în noua situație a d-lui Cantacuzino, este că el a adresat fostului Caimacam petiția defăimătoare, în urma căreia Divanul Domnesc a fost nevoit să se retragă; și că el, insultătorul Magistraturei celei mai înalte a țerii, este astăzi Ministru de Justiție.

«Ce cugetă Guvernul Otoman despre această combinație?

«În cât privește pe d-l Costin Catargi, care a fost la Departamentul Justiției, n'am de spus decât o vorbă: el este pus de către opinia publică pe un grad și mai înalt decât Nec. Cantacuzino.

«Ceeace mă izbește mai mult din toate cele ce se petrece de mai bine de un an în Moldova, este orbirea neexplicabilă a Inaltei Porți.

«Când idea Unirei teritoriale și administrative a Principatelor a fost pentru întâia oară pusă în discuție, a deșteptat un mare entuziasm între cei mai mulți și mirare într'un anumit număr de oameni. Atunci eră o mișcare ușor de condus. In loc de a-și lua această sarcină, Poarta se declară dela început în contra Unirei. Avea dreptul, fără îndoială. Dar dacă ar fi știut să profite de simpatiile ce le avea în țară, nu i-ar fi fost greu să conducă spiritele. Departe de a se apropia de Francia, care s'a arătat în toate împrejurările cea mai credincioasă dintre aliații ei, după cum e și cea mai veche, Turcia și-a legat deodată interesele de Austria, care niciodată n'a căutat decât să profite de încurcăturile ei.

«Din acest moment cestiunea Principatelor a luat o schimbare cu totul neașteptată. Atunci am văzut pe Agenții Austriaci încercând să compromită tot mai mult Turcia față de populațiuni. Ei s'au purtat cu atâta brutalitate, încât și-au ajuns numai decât scopul. In vreme ce sfătuiu Inalta Poartă să îmulțască Fermanurile și Scrisorile Viziriale, cari sunt vătămătoare pentru amorul propriu național, când nu sunt indispensabile, Agenții Austriaci puneau încetul cu încetul mâna pe administrația țerii, se amestecau în toate afacerile și-și luau ca sarcină să facă și mai aspre urmările ocupațiunei.

«Astfel populațiunile au început să fie neîncrezătoare și încetul pe încetul s'a văzut micșurându-se simpatiile față de Poartă.

«Austriacii, în loc să înțeleagă, că urile ce le deșteptau se îndreptau împotriva lor, s'au silit să convingă Inalta Poartă prin informațiuni neexacte, că împotriva acesteia se ridicau nemulțumirile. Astfel s'au înăsprit tot mai mult raporturile între Guvernul Otoman și Principatul Moldovei. Pentru a reuși, au prezintat partidul unionist ca dușman sistematic al Turciei, ca nevisând altceva decât ca țara să fie independentă. Poate au fost îndemnați să dicteze d-lui Balș acea purtare nesocotită, care a compromis totul, căci cu cât mai mult s'au declarat ei în contra Unirei, cu atâta idea aceasta a progresat.

«Acesta este adevărul asupra situației. In cât privește antipatia față de Poartă, ea nu există. Cei ce o semnalează sau cari vorbesc de proiectul de separare, se înșeală sau voesc să înșele.

«I-ar fi fost ușor Porții să cunoască starea lucrurilor, dacă, în loc de a se încrede în rapoartele agenților străini, interesați să o inducă în eroare, ar fi trimis aci oameni siguri, observatori nepărtinitori și cari să-i fie devotați.

«Dacă Kabuli-Efendi și d-l Fotiade sunt de bună credință, vor spune cât au fost de izbiți de aspectul Moldovei. In această țară, unde li s'a anunțat

spirite în turburare, proiecte de revoluție în contra Turciei, n'au găsit decât oameni liniștiți, n'au auzit nici un cuvânt ostil în contra Porții. Fără îndoială au trebuit să fie izbiți de nemulțumirea generală ce domnește în contra Austriei, dar ei și-o explică acum, după ce știu și au văzut atitudinea agenților și armatelor ei.

«Ceeace nu-i va fi izbit mai puțin este progresul ce a făcut idea Unirei, tocmai din cauza presiunii ce au încercat să exercite asupra ei. Când arătam d-lui Fotiade și Caimacamului nedreptatea ce făceau Guvernului local și Porții, numind ministri niște persoane atât de desconsiderate, ei mi-au răspuns: Ce putem face? Așa vrea Poarta. Fără îndoială noi vedem că tot ce este inteligent și cinstit se ține de partidul unionist și că nouă nu ne rămân decât oameni pătați; dar Poarta a poruncit și trebuie să ne supunem.

«Este trist că Turcia, pentru care noi am făcut atâta, în loc să ne asculte, a preferat să stabilească între politica ei și a Austriei o solidaritate, care nu poate avea decât cele mai rele urmări. A fost împinsă pe o cale, care-i poate fi fatală. Cu toate acestea îi rămâne încă o șansă favorabilă: Poarta trebuie convinsă, dacă agenții ei vor fi sinceri la reîntoarcere, că a fost înșelată într'un mod nedemn, și că votul Divanurilor în favoarea Unirei este inevitabil. Aceasta este o dorință generală a populațiunii, care va izbuti într'un mod sau într'altul. De ce dară Poarta ar lăsa să se proclame această Unire oarecum în contra sa? Astăzi mai are posibilitatea a face să se pronunțe pentru ea. E de ajuns să nu se mai arate contrarie. Cea mai mică concesiune din partea sa va fi primită cu entuziasm. Un cuvânt favorabil va întoarce speranțele în partea sa, căci acestea nu i-au fost niciodată ostile. Să dea ordin noului Caimacam să se despartă de ministri cari îl compromit și să-l invite să-și aleagă alții dintre oamenii cei mai nepărtinitori și mai cinstiți. Roadele ce ea va trage de aci nu vor întârziă a-i dovedi, cari sunt adevărații ei amici și cari adevărații inimici.»

Raportul din 31 Martie conține organizarea manoperelor Guvernului Caimacamului Vogoride.

«Am primit depeșa ce E. V. mi-a făcut onoarea a-mi trimite și m'am silit să mă pătrund de înțelesul instrucțiunilor ce le rezumați în aceste vorbe: «Rostirea în deplină libertate a dorințelor populațiunii; încredere în hotărârile ulterioare ale Puterilor Garante.»

«Tocmai în vederea acestei libertăți depline, Puterile au înțeles să asigure rostirea dorințelor Moldo-Valahiei, și în fața încercărilor neîncetate reînnoite de a-i aduce vreo atingere, am adus mai de multe ori la cunoștința E. V. actele și manoperele ultimei administrații. Administrația care a fost instalată acum pare dispusă să meargă pe aceeaș cale. Nu fiindcă n'aș crede

că Prințul Vogoride are dispozițiuni cu mult mai nepărtinitoare decât predecesorul său, dar Poarta i-a impus un minister și i-a tras o linie de purtare, ce nu-i lasă altă alternativă, decât sau să lucreze la falsificarea dorințelor populațiunii, sau să-și atragă disgrația.

«In scrisoarea mea către d-l Thouvenel din 25 c., am expus situațiunea noului Caimacam. Imi mai rămâne să dau seamă de anumite fapte îndeplinite în urmă și de mijloacele la cari au recurs Puterile acelea, cari vreau să se opună Unirei.

«In primul loc guvernul refuză autorizațiunea de a se publica ziare sau scrieri, în cari să fie discutate și studiate cestiuni, asupra cărora țara este chemată să delibereze și Divanul ad-hoc să se pronunțe.

«Printr'o scrisoare din Septembrie trecut, Fuad Pașa a suprimat legea presei și a restabilit censura. Fără a cerceta ce eră esențial în acest mod de procedare și fără a discuta dreptul de ingerință al Porții, redactorii ziarelor «Zimbrul» și «Steaua Dunărei» au decis să suspende vremelnic publicarea foilor lor. Astăzi, după cetirea Fermanului de convocare, ei au crezut că, apropiindu-se alegerile generale, ar fi folositor să uzeze de dreptul ce le conferă legea de a-și exprima ideile lor și de a le răspândi pentru a lumina pe alegători asupra alegerii candidaților și asupra cestiunilor importante, pe cari mandatarii lor vor trebui să le cerceteze. Deci acești redactori s'au adresat guvernului, cerându-i să numească un censor, la a cărui cercetare au declarat că se vor supune, în conformitate cu scrisoarea lui Fuad Pașa. Toțuș, cu toată legalitatea acestei cereri, ea a fost respinsă.

«Pentru întâia oră se întâmplă ca într'o țară oarecare, unde există censura, ea este refuzată scriitorilor cari se supun ei în scop de a publica un ziar sau o carte. Faptul este atât de anormal, încât am refuzat a-l crede, până când nu mi l-a confirmat însuș Caimacamul. Și ceea ce face să iasă mai mult la vedere arbitrarul, este că s'au mărginit să facă oprirea numai verbal, refuzând să o formuleze în scris. Am recunoscut în aceasta modul lor obicinuit de procedare, adică de a face și de a opri, dar fără a lăsa urme. De altfel măsura n'a fost luată de Caimacam, care are răspunderea. Ea a fost hotărâtă de Consiliul de miniștri, care este compus din aceiași oameni, pe cari i-a impus d-lui Balș Agentul Austriac, și pe cari Poarta l-a silit pe Prințul Vogoride să-i păstreze.

«Câteva împrejurări mai contribue la gravitatea refuzului. In Valahia apar cinci ziare, cari, după cum se vede din articolele lor, par a se bucura de o mare libertate și e greu de explicat, de ce Moldova să nu poată avea și ea acelaș privilegiu. Această măsură ar fi cu atât mai dreaptă, cu cât separatiștii, profitând de tăcerea forțată a presei și de imposibilitatea de a se face rectificări, se dedau la uneltiri foarte nesocotite. Astfel am în mână un

pretins program, fără semnături, ce este atribuit în mod fals unioniștilor Valahi, și în care se spune că Unirea va avea de rezultat împărțirea pământurilor și introducerea catolicismului în locul ritului oriental. Aceste două puncte au de scop să depărteze spiritele dela idea Unirei și în special clerul. S'a socotit cu drept cuvânt că aparițiunea acestui program va produce cea mai jignitoare impresie și a fost trimis în toate mănăstirile cu gândul că, în lipsa oricărui mijloc de publicitate, va fi cu neputință de a fi desmințit.

«Iată o altă explicare a refuzului semnalat de guvern redactorilor ziarelor moldovenești. Dar mă întreb, dacă este autorizat să-și îndeplinească în acest mod datoria de nepărtinire și dacă se poate tolera ca el să continue a se opune publicării de ziare, cari, chiar fiind censurate, ar avea puțină cel puțin de a lumina populațiunea.

«Un ziar Ovreesce, care, ce e drept, se arată foarte dușman Unirei, a obținut autorizația de a apărea și a ajuns la al 30-lea număr.

«În sfârșit în Iași se publică un ziar numit «Gazeta de Moldavia», care este organul oficial al Guvernului și care în fiecare număr are articole în contra Unirei.

«Ar fi drept ca și părerea cealaltă să aibă de asemenea dreptul de a fi auzită.

«Urmez acum a expune manoperele Guvernului.

«D-l Costin Catargiu, Ministru de Interne, luându-și obligațiunea față de d-l Fotiade, Agentul Porții, să compună Divanul ad-hoc în așa fel, încât să respingă Unirea, a început să se servească de mijloacele ce-i oferă exercițiul puterii, pentru a-și ajunge scopul. Fermanul de convocare însărcinând pe ispravnici și pe președinții tribunalelor cu revizuirea listelor electorale, acești funcționari au fost chemați în Iași pentru a primi dela Ministru instrucțiuni verbale.

«Am arătat altă dată că sub administrația d-lui Balș acești diferiți funcționari au fost aleși cu multă grijă în vederea alegerilor viitoare. D-l Catargiu nu s'a crezut încă destul de sigur de ei și a ținut să-i dojenească pe fiecare în particular. Știu că le-a cerut promisiunea că vor uză de toată puterea lor pentru a combate candidaturile unioniste în județele lor respective. Unul dintre președinți — cel din Galați — răspunse că, fiind partizan al Unirei, nu putea să-și ia obligațiunea decât de a rămânea neutru. Atunci d-l Catargiu a insistat să-l facă să-și dea demisiunea și, fiind refuzat, a fost vorba câteva zile să-l distitue. Dar în sfârșit au revenit, de frică să nu se facă scandal.

«Dintre prefecți cel din Botoșani, numit Gherghel, a destăinuit fapte foarte curioase: La sosirea lui în Iași, conform ordinului, Ministrul l-a îndemnat să meargă să facă, ca și ceilalți prefecți, vizită Agentului Austriac, pentru a i se completa instrucțiunile. D-l Gherghel, care e bătrân, a ob-

servat mai întâiu, că un astfel de demers nu e potrivit cu vârsta sa, că i se pare ciudat să fie trimis să ia cuvântul de ordine dela Consulatul Austriac. Cu toate acestea, la stăruințele repetate ale Ministrului, s'a decis să se ducă la Agent, care l-a îndemnat cu tărie să întrebuițeze influența sa de prefect, pentru a împiedică mișcarea favorabilă Unirei, promițându-i, dacă va reuși în județul său, să fie recompensat de Austria și de Turcia.

«Ceeace spun aci despre un președinte și un prefect știu că li s'a întâmplat tuturor celorlalți.

«Doi ispravnici au sosit azi dimineață pentru a primi instrucțiuni.

«Formarea listelor electorale, care este încunjurată de un mare mister, va da deasemenea ocazie la abuzuri. Astfel în loc de a se lăsa ca listele să fie făcute în fiecare județ, cum ar fi mai natural, Ministrul, care nu are aceeaș încredere în toți prefectii, a dat ordin să i se trimită lui numele tuturor alegătorilor și eligibililor, pentru a le supune el însuș unui control, și dela Iași vor plecă listele pentru fiecare capitală.

«Cât pentru cler, deși din Ferman rezultă că listele trebuie întocmite de autoritatea bisericască, cum însă Mitropolitul este cunoscut cu simțiminte unioniste, Ministrul de Interne încearcă să împiedice pe cât este cu putință exercițiul acestei însărcinări.

«Un act important, de pe care am reușit să-mi procur o copie, a fost de ajuns pentru a-mi da idea de spiritul ce va prezidă la redactarea acestor liste: este o listă provizorie, întocmită de un prefect și în care sunt trecute numele tuturor indivizilor, cari pot fi alegători sau eligibili. In fața fiecărui nume se află arătarea dispozițiunilor sale unioniste sau separatiste. Pe lângă aceasta se mai indică ce șanse sau mijloace de influență există. In sfârșit lista aceasta se termină printr'o frază semnificativă: — «De privighitori «răspund dacă Departamentul Internelor va numi în aceste funcțiuni persoanele ce le voi recomandă și dacă alegerile vor fi amânate. Printre persoanele indicate în prezenta listă, și cari au dreptul de a fi alese, mă oblig ca face să se aleagă acelea pe cari le va socoti potrivite Guvernul».

«Cred că e greu să fie cinevă mai lămurit. Știu că acest document datează de câteva săptămâni și că a fost adresat Ministrului, când eră Cai-macam d-l Balș. Dar aceeaș operă ascunsă, începută atunci, se continuă și prefectul care a întocmit această listă este încă în funcțiune, căci nu se desparte cinevă de funcționari cari își înțeleg atât de bine misiunea ce li s'a dat.

«Alegerile la rândul lor sunt amenințate de un alt pericol foarte serios: Guvernul are intenția să facă a fi prezidate colegiile electorale, în momentul votărei, de către prefecti.

«Pentru a face să se înțeleagă care ar putea fi acțiunea ispravnicilor la votare, e de ajuns să citez un singur fapt :

«Un fost prefect mi-a povestit că, prezidând o alegere comunală și voind să împiedice pe un anumit individ de a fi ales primar, deschidea el însuși buletinele, și ori de câte ori vedea numele individului în cestiune, cetia cu voce tare un alt nume, rupea buletinul și-l arunca în foc. Astfel ar fi deci rezultatul intervenției prefectilor în alegerile generale și dacă modul votării și al despoierii scrutinului nu va fi reglementat de instrucțiuni formale, este de temut că se vor face fraude și abuzuri.

«In sfârșit îmi mai rămâne să expun o ultimă cestiune și cea mai gravă : aceea a întrunirilor pregătitoare. Chiar înainte de publicarea Fermanului și pentru a se pregăti să se apere în contra intervenției abuzive a Guvernului, partizanii cei mai însemnați ai Unirei au luat obiceiul de a se aduna, pentru a se înțelege în vederea alegerilor. Aceste adunări n'au dat ocazie niciodată nici celui mai mic sgomot și de altfel persoanele cari le compun sunt prin caracterul, bogăția și însemnătatea poziției lor cei mai buni garanți de menținerea ordinii. Cum s'a publicat Fermanul de convocare, li s'a părut cu tot dreptul că a venit momentul să dea mai multă tărie organizației lor și au ales 12 membri ca să formeze un Comitet Central, care a fost însărcinat să redacteze un program și să se pună în legătură cu județele.

«Programul a fost întocmit și am onoare a-l trimite alăturat E. V. Fără a pretinde că nu păcătuiește în unele puncte, nu se poate să nu se recunoască perfectă lui moderațiune și să nu se dea dreptate spiritului conciliant și cuminte care l-a dictat.

«Trimis în județe, acest program a dat loc să se formeze în fiecare județ un comitet, care s'a pus în legătură cu cel din Iași, în scop de a domni o înțelegere deplină în alegerea candidaților, în linia de purtare ce trebuie să fie urmată și în modul de propagare a ideilor de reorganizare.

«Toate acestea sunt legale și chiar necesare pentru a introduce puțină metodă în marea operațiune, la care este chemată această țară pentru întâia oară. Mărturisesc chiar că dela început, când m'au consultat, am aprobat aceste comitete, căci am văzut în formarea lor cel mai bun mijloc de a menține puțină ordine în cele ce aveau să se întâmple și de a astâmpăra aprinderea anumitor spirite, totdeauna periculoase în astfel de momente, dacă sunt lăsate de capul lor. Astfel la Iași, alături de Comitetul Central, în care este reprezentată în majoritate clasa boierilor proprietari, s'a format un altul din alegători de clasa a cincea, a orășenilor, care a adoptat programul Comitetului Central, față de care el nu este decât o sucursală.

«Guvernul, care a înțeles perfect importanța acestor comitete și care a văzut că partizanii Unirei, organizați astfel, nu vor lăsa țara pradă arbitra-

riului său, anunță peste tot locul, că le va suprima cu forța. Intâia oară, când Caimacamul mi-a spus această idee, i-am observat că într'un timp atât de solemn și când țara este chemată să se pronunțe asupra soartei sale, prin mijlocirea unui Divan general, este mai mult decât drept, este chiar o datorie pentru toți cetățenii, să se sfătuească, să se înțeleagă, să se unească asupra alegerei oamenilor, cari au să primească mandatul sfânt de a exprima dorințele populațiunii, și că pentru a provoca această înțelegere, este indispensabil a formula într'un program principiile, intențiunile, cu un cuvânt profesiunile de credință ce-i unesc pe unii cu alții, pe cei ce împărtășesc aceeaș părere. I-am adăugat pe lângă acestea, că regimul nelogic, căruia țara a fost supusă atâta timp, nu mai are valoare, că Puterile garante au înțeles să se lase o deplină libertate exprimării dorințelor, că datoria Guvernului este o nepărtinire absolută, cu singura misiune de a administra și de a mănține ordinea publică, și că atâta timp cât această ordine nu este nici turburată, nici amenințată, Guvernul trebuie să se abțină și să îngăduie. Prințul Vogoride a părut că s'a convins de raționamentul meu. Dar el este îndemnat de d-l Catargiu, Ministrul său de Interne, căruia pasiunea politică și dorința de a mulțumi Poarta îi turbură rațiunea. Acesta vrea să-și creeze, pentru un caz eventual, titluri la Căimăcămia, care i-a scăpat cu ocazia morții d-lui Balș, și aș fi foarte surprins dacă n'ar ajunge în curând la o extremitate oarecare.

«Din toate acestea se vede ușor cum va fi tratată în Moldova libertatea votului ce s'a căutat a se asigura celor două Principate. Pentru mine, după ce am studiat cu atențiune faptele ce se petrec, actele Guvernului și ținta tendințelor lui, nu am nici o îndoeală asupra planurilor Porții. Ea a înțeles că în Valahia lupta în contra Unirei nu este posibilă, mai ales sub ochii Comisiunii Internaționale, și crezând că, *dacă cel puțin un Divan ar emite un vot defavorabil*, realizarea Unirei ar întâmpina mai multe piedici,—își îndreptează toate eforturile în Moldova, unde speră să obțină acest rezultat.

«Din ordinul ei Guvernul Moldovean se opune presei și dreptului de întrunire. Funcționarii, după exemplul ministrilor lor, se servesc de minciuni și de amenințări pentru a înșelă și a înspăimânta populațiunea. Se întocmesc liste electorale necomplete, și se pregătesc toate pentru a falsifica alegerile, cu gândul că se va putea influența în acelaș sens asupra spiritului Divanurilor.

«Pericolul este real și iminent: un ofis al Caimacamului cu data de ¹²/₂₄ Martie a remis d-lui Catargiu «administrația țerii» (textual): adecă soarta populațiunii este încredințată unui om, care nu se va da înapoi dinaintea nici unui mijloc pentru a-și ajunge scopul, și dacă acest om este mănținut la putere, se va jucă o comedie curioasă în fața Europei.

«Sunt obligat deasemenea să declar cu sinceritate că în prezența relei voînțe de aci de a înlătură voînța unei părți a Puterilor, acțiunea Comisiunei, dacă aceasta va rămânea în București, va fi nesuficientă în Moldova. De altfel și când prezint observațiuni aci și semnalez abuzurile de putere și manoperele scandaloase, mi se insinuează că aceasta nu privește pe consuli din Iași și știu că se pregătesc să conteste chiar Comisiunei dreptul de a controlă ceeace ei numesc acte interne ale administrației. M'aș miră dacă n'ar merge până acolo, încât să provoace un conflict cu Comisiunea, căci se simțesc sprijiniți de Austriaci și de Turci.»

Ca un nou avertisment, «*Le Moniteur Universel*» publică o Corespondență din Iași din 31 Martie, care constată că Partidul antiunionist se pregătește pentru a împiedică libera rostire a dorințelor populațiunii moldovene, și că uneltirile acestea găsesc un sprijin regretabil în parțialitatea Guvernului.

Vă anunț vești triste în privința alegerilor ce se pregătesc. Partidul antiunionist întrebunțează toate mijloacele pentru a împiedică exprimarea liberă a dorințelor populațiunii moldovene și uneltirile lui găsesc un sprijin regretabil în parțialitatea Guvernului. Iată mijloacele prin cari se silește să ajungă acest scop. Toate publicațiunile destinate a lămuri țara, în ajunul alegerilor generale, asupra importantelor cestiuni cari au să fie supuse în curând deliberațiunilor sale, sunt riguros interzise. Ziarele considerate ca favorabile Unirei nu pot obține autorizațiunea de a apărea, chiar dacă se supun prescripțiunilor censurei de curând restabilite, de vreme ce se lasă adversarilor cea mai deplină libertate de a-și exprima părerile lor. Adversarii profită de această tăcere impusă unioniștilor și de imposibilitatea de a fi desmințiți, întrebunțând uneltiri de o rară nerușinare. Astfel într'un pretins program fără semnături, atribuit pe nedrept unioniștilor munteni, se spune că Unirea va avea de urmare împărțirea moșiilor și introducerea catolicismului în locul ritului ortodox. Acestea sunt cele două cestiuni, cari trebuie mai ales să depărteze spiritele dela idea Unirei și în special clerul. S'a socotit bine, că publicarea acestui program va face cea mai deplorabilă impresie și a fost expedit în toate mănăstirile cu gândul, că în lipsa oricărui mijloc de publicitate, va fi cu neputință să fie desmințit. Toată lumea de aci știe că funcționarii însărcinați cu revizuirea listelor electorale au fost, între altele, chemați la Iași și nu au plecat de aci, până ce nu au promis că vor uză de întreaga lor putere pentru a combate candidaturile unioniste în județele lor respective. Se raportează chiar, că unul dintre acești preșidenți, răspunzând că în calitate de partizan al Unirei nu poate să-și ia alt angajament decât de a rămânea neutru,—s'a insistat să-l determine a-și da demisia, și față de refuzul său, a

fost vorba, timp de două zile, să fie destituit, dar s'a renunțat la aceasta, de frica să nu se facă scandal. E temere generală ca formarea listelor electorale să nu dea naștere la nouă abuzuri. Ministrul, în loc de a lăsa să se facă aceste liste în fiecare județ, ceea ce pare cu mult mai natural, a dat ordin să i se trimită numele tuturor alegătorilor și eligibililor, pentru ca el însuș să le controleze. Astfel din Iași vor pleca listele pentru fiecare capitală de județ. S'a mai svonit că guvernul are intenția să pună pe prefecti să prezideze colegiile electorale în momentul votării. În sfârșit, pentru a încoronă această serie de măsuri, s'au trimis circulări tuturor prefectilor, ordonându-le ca să împrăștie cu forța armată, dacă va fi nevoie, comitetele ce s'au organizat în țară și au de scop să dea o organizare mai solidă și mai practică ideii de Unire. Catargiu însuș a declarat: — «Am să vă satur de întruniri și de asociații.»

Acest avertisment oficial eră foarte necesar, pentru că acțiunea în contra Unirei luă proporțiuni tot mai mari. Se poate zice mai mult. În Aprilie 1857 a început lupta decizivă a Unioniștilor din amândouă Principatele în contra atacurilor reînnoite ale adversarilor lor interni și externi.

Unioniștii din Moldova au adresat atunci Comisiunei Europene din București în 30 Martie o energică protestare, cerând a se pune capăt amestecului direct și indirect al Guvernului în alegerile pentru Divanul ad-hoc și făcând rezervele lor eventuale asupra consecințelor atitudinii anormale produse de Căimăcămie, care a luat toate măsurile pentru a paraliza cu totul exercițiul liber al drepturilor cetățenești.

«La 7/19 Februarie trecut, subsemnații am avut onoarea să adresăm Inaltei Porți și Puterilor semnatare ale Tractatului din Paris reclamațiunile noastre contra puterilor excesive pe cari și le-a luat Caimacamul Moldovei Tudoriță Balș, contrar intențiunilor Congresului din Paris.

«Din copia aci alăturată a zisei cereri, Inalta Comisiune de reorganizare a Principatelor se va putea convinge despre dreptatea motivelor cari au provocat-o. Cererea subsemnaților eră bazată pe un drept recunoscut și câștigat, pe un principiu stabilit de însuș Congresul, și care a fost cu totul falsificat în aplicarea lui: dreptul Românilor de a-și exprima liber dorințele.

«În timpul când cererea noastră ajungea la destinație, moartea Caimacamului Tudoriță Balș a dat loc numirei unei nouă puteri interimare în Moldova.

«Am așteptat acest eveniment cu liniște, speranțele noastre erau mari, căci, repetăm, se bazau pe un drept stabilit de Congres. Mai mult, chiar după moartea Caimacamului, ne măguliam că plângerile noastre în contra guver-

nului trecut vor avea ca rezultat inevitabil cel puțin de a face să se ia anumite măsuri de precauțiune, pentru a se împiedica sub noua administrație reînnoirea abuzurilor celei dintâi.

«Prin urmare încrederea noastră în verdictul tribunalului la care apelam nu putea fi decât foarte mare; și astăzi încă, deși vedem repetându-se aceleași fapte, n'am putea atribui, în prezența Tractatului din Paris, nesuccesul dreptelor noastre plângeri decât evenimentelor neprevăzute și grabei cu care s'au succedat.

«Numirea imediată a Prințului Nicolae Vogoride, ca urmaș al răposatului Tudoriță Balș, a fost pentru noi un fel de revelațiune descurajătoare pentru situațiunea noastră. Am bănuit imediat că aceasta nu eră decât continuarea sistemului, împotriva căruia am reclamat. Cu toate acestea am așteptat cu resemnare, ca primele acte ale noului Caimacam să lămurească situațiunea. Câteva zile au fost de ajuns ca să justifice temerile noastre. Nu a întârziat a-și atribui aceleași puteri princiare, în contra cărora ne rădicasem, puteri pe cari legea organică, astăzi încă în vigoare, și Congresul din Paris nu le îngăduie în nici un chip puterii interimare. Prerogativele ce și-a luat fostul Caimacam sunt exercitate astăzi în toată deplinătatea lor de către succesorul său, și efectul moral al acestui fapt s'a agravat prin coincidența că Prințul Vogorides face parte dintre funcționarii Guvernului Imperial. În adevăr, câteva zile înainte de numirea lui în postul de Caimacam al Principatului, «Gazeta de Moldavia» a anunțat că M. S. Sultanul s'a milostivit a înainta în grad pe Prințul Vogorides, dându-i demnitatea de «Rutlei-Ulia.» Astfel sistemul de presiune inaugurat, și multă vreme practicat de precedentă Caimăcamie se mănține cu strictetă, cu agravarea că astăzi aplicarea lui este încredințată unui funcționar direct al Porții, care este supus în acelaș timp și în mod necesar influenței legăturilor de familie, cari îl leagă de Constantinopole. Administrația superioară continuă a fi în mâna unor oameni, cari și-au manifestat în public simpatiile lor politice și cari lucrează cu energie ca să le facă să triumfeze. Nu vom cită decât un singur fapt în sprijinul celor ce afirmăm: S'a făcut mare sgomot de un proiect de remaniere a Consiliului administrativ, în scop de a corespunde imparțialității la care Guvernul trebuie să fie constrâns. Această remaniere s'a făcut de fapt, dar s'a mărginit la un simplu schimb de portofoliuri între foștii ministri. Logofătul Justiției Costin Catargiu a înlocuit pe Logofătul Nicolae Canta la Ministerul de Interne și acesta a înlocuit pe Logofătul Catargiu la Ministerul de Justiție. O astfel de schimbare s'a făcut între cei mai mulți funcționari și ea caracterizează îndeajuns, ni se pare, situațiunea. Însă d-l Costin Catargiu, care este crezut, cu probe de sigur, mai energic decât colegul său, a fost numit la Departamentul Afacerilor interne, pentru ca să lucreze cu mai multă efi-

cacitate în criza electorală ce se pregătește și a cărei direcțiune aparține acestui Departament. Astfel a doua zi după lectura Fermanului pentru convocarea Divanului și în ajunul operațiunilor electorale, libertatea alegerilor e amenințată de a fi compromisă prin intervențiunea activă a Guvernului. Ordonanța dată de Caimacamul Moldovei pentru punerea în aplicare a Fermanului de convocare, comparată cu aceea a Caimacamului Munteniei în aceeași cestiune, și instrucțiunile ulterioare, redactate în această privință de către Consiliul administrativ din Iași, puse față în față cu ale celui din București, probează în mod evident tendințele părtinitoare și exclusiviste ale politicei urmate de Guvernul moldovenesc, contrare intențiunilor Congresului din Paris. De altă parte noi ne vedem lipsiți de orice mijloc de acțiune pentru a ne apăra drepturile împotriva influenței pe care guvernul voește să și-o rezerve în mod exclusiv. Prin suspendarea legii de presă din 12 Maiu 1856, nu numai suntem lipsiți de dreptul de a discuta pe calea publicității cestiunile, cari trebuie să servească ca punct de plecare pentru alegători în alegerea mandatarilor lor, și a desminti svonorile false și calomniile ce se îndreptează în contra tuturor acelor care nu împărtășesc părerile Guvernului, dar suntem opriti de a publica orice ziar, chiar sub regimul unei censuri impuse în mod arbitrar. Cererile verbale și scrise, ce am adresat în această privință Caimacamului Vogoride, au fost refuzate categoric, de vreme ce publicul este în continuu indus în eroare, asupra incidentelor zilnice, de către unicul ziar care este admis în țară, «Gazeta de Moldavia», organul oficios al administrației.

«În chipul acesta Guvernul, care în materie electorală n'are singur cuvântul, își arogă exclusiv dreptul de a vorbi și reduce la cea mai absolută tăcere pe cei cărora legea le dă puțința de a se sfătui și de a se pronunța asupra înaltelor interese ale țerii.

«Nădăjduind totuș că vom obține dela însuș Caimacamul să revină în mod sincer și loial la principiul unei imparțialități stricte, am făcut o ultimă încercare. Cinci dintre subsemnații, și anume Logofătul Ștefan Catargiu și Vornicii Mavrogheni, Ralet, Rolla și Kogălniceanu,— s'au prezintat E. S. și i-au cerut încetarea oricărei intervenții, directe sau indirecte, a funcționarilor în alegeri, precum și a presiunii ilicite ce se exercitează actualmente asupra opiniei publice și, ca unică garanție, puțința de a ne exprima și apăra pe calea presei părerile noastre. E. S. s'a mărginit a ne răspunde, «că este în imposibilitate de a ne împlini dorințele; că înțelege legitimitatea plângerilor noastre, dar că nu depinde de loc de E. S. să facă cea mai mică schimbare; că de altfel, cum Inalta Comisiune nu se află decât la distanță de 24 oare, n'avem decât să-i prezintăm ei plângerile și E. S. speră că acest de-

«mers va contribui să facă, chiar prin ea însăși, situația mai netedă și mai «ușoară.»

«Cum se poate vedea, situațiunea noastră în acest moment diferă de cea a Valahiei. Căci acolo opinia publică este la adăpostul piedicilor ce le suferă în Moldova, și presa discută liber.

«Sub stăpânirea adâncii emoțiuni ce a provocat-o în public pozițiunea excepțională creată Moldovei într'un moment atât de solemn, subsemnații vin să supună aprecierii Comisiunei Internaționale doleanțele lor contra unei stări de lucruri în contrazicere flagrantă cu drepturile de veacuri ale Românilor, cu acelea pe cari le-a garantat Tractatul din Paris, și cu principiul libertății depline ce le-a rezervat Congresul în exprimarea dorințelor lor. Toate încercările făcute până acum pentru a reuși ca această clauză a Tractatului să înceteze de a mai fi numai o literă moartă și să devină o realitate în aplicarea ei, au căzut în fața acestui sistem hotărât.

«Astăzi deci când Inalta Comisiune Internațională se găsește în sfârșit întrunită la fața locului; astăzi când aplicarea stipulațiunilor Tractatului dela 30 Martie este pe cale de executare, noi venim să protestăm în mod formal contra violărei angajamentelor luate față de Principate și contra violărei drepturilor noastre recunoscute în mod solemn. Nu ne îndoim că Comisiunea Internațională, pătrunsă de dreptatea reclamațiunilor noastre, va lua măsuri ca să remedieze o situațiune atât de puțin conformă cu ceea ce se aștepta să găsească în Moldova.

«Dar stăruința neobosită cu care se urmărește aci față de toți și contra tuturor un sistem premeditat de presiune este în adevăr menită să deziluzioneze pe aceia, cari ar mai putea să speră a readuce guvernul actual pe calea imparțialității. El nu și-a ținut și nu-și ține încă nici una din promisiunile ce a făcut singur sau cari s'au făcut în numele său Europei și nouă. Nici un scrupul nu-l oprește de a călca datoriile ce i le impun litera și spiritul Tractatului de Paris. A ne gândi că-l vom putea face să renunțe la scopul, pe care vrea să-l atingă prin orice mijloace; a spera să-l putem constrânge la o abținere atât de mare, încât să ne asigure libertatea electorală cea mai absolută, acestea sunt pentru noi lucruri atât de grele, încât ni se par imposibile.

«Astfel nu mai avem altă speranță decât în intervenția Inaltei Comisiuni Internaționale, care singură mai poate să ne mântuească, în ultimul moment, de pericolul de care ne vedem amenințați. De aceea venim să punem sub protecțiunea ei puternică drepturile și viitorul nostru. De aceea venim să-i cerem să uzeze de puterile cu cari este împuternicită, pentru ca să oprească eventualitățile fatale, pe cari i le semnalează prevederile noastre.

«Oricari vor fi măsurile pe cari Comisiunea Internațională va găsi de cu-

viință să le ia, noi am ajuns, întru cât ne privește, să nu vedem mântuire pentru noi decât în adoptarea următoarelor dispozițiuni :—

«Noi cerem dreptul ca comitetele electorale să se poată întruni în libertate și restabilirea Legii de presă din 12 Maiu 1856, pentru a putea discuta asupra intereselor țerii cu libertatea pe care ne-o acordă implicit Congresul.

«Noi cerem ca orice acțiune directă sau indirectă a Guvernului asupra alegerilor și asupra voturilor Divanului să fie de fapt împiedicată, după cum de drept îi este interzisă.

«Noi cerem, în sfârșit, ca Inalta Comisiune Internațională, față de pericolul ce prezintă situațiunea, să binevoască a nu se mărgini numai a supraveghea, ci să ia în mână conducerea superioară a puterilor existente, ca singurul mijloc de a asigura, după noi, un caracter de dreptate manifestării voturilor țerei.

«Terminând, să ne fie permis a ne face rezervele noastre față de urmările eventuale ale situațiunii anormale ce avem astăzi. Desigur speranța noastră în rezultatele intervențiunii directe și active a Inalților Comisari este foarte mare; dar suntem în ajunul publicării listelor electorale și chiar în acest moment s'au luat toate măsurile pentru a paraliza cu totul exercițiul liber al drepturilor noastre. Temerea noastră este prin urmare cu totul naturală, dar de altă parte încrederea ce avem în dreptatea providențială a Europei ne impune datoria să depunem în mâinile Inalților Comisari protestarea de față.»

(Semnați) Logofeții : E. Catargiu, G. Sturdza, V. Ghica.

Vornicii : G. Sturdza, D. Mavrocordat, L. Bogdan, G. Razu, C. Ghica, I. Ghica, P. Mavrogheni, C. Hurmuzaki, C. Rolla, I. A. Cantacuzino, D. Rallet, M. Kogălniceanu, A. Panu, C. Negri, E. Chrisoverghi, P. Ventura, A. Ghica, D. Ch. Miclescu, Grigore Cuza, M. Manu.

Hatmanul : Alexandru Aslan.

Postelnicii : Gheorghe Cuciureanu, M. Jora, I. Sturdza, V. Alecsandri, A. Teriachi, D. Grigoriu, P. Manu, Sc. Mavrogheni, C. Vârnav, G. Prăjescu.

Coșonelii : T. Casimir, A. C. Mavrocordat.

Agalele : I. Sillion, G. Sillion, I. Rallet, I. Donici, G. Scorțescu, I. Paladi, A. Grigoriu, P. Calimachi, P. Străjescu, A. Jora, N. Burchi.

Maiorul : V. Mălinescu.

Spătarii : D. Cozadini, A. Scorțescu, G. Sion, D. Negulici, A. Rusu, V. Adamachi, I. Brăescu, I. Xanti, G. Giușcă, G. Vârnav, G. Gane, D. Sturdza, etc.

Buletinul Oficial No. 22 din București publică în 27 Martie următorul ofis al Caimacamului Țerii-Românești.

«Noi, Prințul Alexandru Dim. Ghica, Caimacamul Țerii-Românești : Către Secretarul Statului.

«Voința Noastră a fost și este a nu face din censură un instrument de împiedecare unei sănătoase și regulate dezvoltări a publicității. In adăstarea

mai vărtos a momentelor de față am socotit de cuviință a slăbi regulele censurei în folosul jurnalismului, mărginind intervenția ei numai pe cât privește la paza bunei cuviințe și a respectului către Inalta Putere Suzerană și celelalte.

«Regulele în ființă pentru tipar fac responsabili pentru paza acestui princip nu numai pe censor, dar mai vărtos pe Redacția unui jurnal.

«Jurnalul „Timpul”, în foaia sa din 11 Martie, No. 24, prin reproducerea unui articol din jurnalul «l'Estafette», a ieșit cu cea mai învinovățitoare ne-cuviință din respectul datorat Inaltei Porți.

«Considerând dar neiertata vină a Redacției de a insera un asemenea articol; considerând, pe de altă parte, că nu poate fi iertat unei Redacții, care nu știe să se pătrună de datoriile sale, a deconsidera, prin licența ei, atât înaintea Inaltelor Puteri, cât și înaintea publicului nostru, o cuviincioasă și folositoare libertate a tiparului;

Noi poruncim ca să se ridice voia jurnalului «Timpul» de a se mai tipări.

«Secretarul Statului va aduce la îndeplinire acest al nostru Ofis.»

În 3 Aprilie Departamentul de Interne publică în Buletinul Oficial al Moldovei, No. 24, încunoștințarea următoare:

«Ministerul din Năuntru, prin a lui împărășire No. 6.273, aduce la cunoștința publică încheierea Consiliului Administrativ extraordinar, atingătoare de urmările unei partide din acest Principat, care și-a însușit dreptul a se constitui formal în Comitet, a delibera asupra ființei politice a acestui Principat, a iscăli jurnale, a publică programe și proclamații, litografiindu-le.»

Adresa Secretarului de Stat sub No. 1.064, din 22 Martie (3 Aprilie), către Departamentul din Năuntru :

«Luând în considerație cele cuprinse în referatul acelu Onor. Departament, sub No. 5.977, atingător de urmările unei partide din acest Principat, care și-a însușit dreptul a se constitui formal în Comitet, a delibera asupra ființei politice a acestui Principat, a iscăli jurnale și a publică programe și proclamații, litografiindu-le, Sfatul administrativ extraordinar găsește de cuviință a da următoarea deslegare :

«Că niște asemenea comitete necunoscute de Guvern, lucrătoare alătura cu autoritatea ființândă a Principatului, și având ramificații în toate reședințele ținutale, se cunosc de sine nelegale și nu pot fi îngăduite, căci pe cât Guvernul este mișcat de cea mai vie dorință să vadă prezidând la alegerea viitoare o completă nepărtinire, cu atât este și în drept să ferească alegerile de orice înrăurire sau uneltire, cari, într'un duh exclusiv de partidă, sunt de fire a aduce rătăcire și a amenință sinceritatea alegerilor.

«Prin urmare Sfatul este de socotință ca, în privirea acestor împrejurări, cele mai neapărate măsuri a se lua de Departamentul din Năuntru, ce este depozitar al înaltei poliții, se socot următoarele: — 1°. A se da poruncă tuturor polițiilor, că pe cât libera discuție și consfătuire, în privirea alegerilor viitoare, este iertată tuturor acelor din locuitorii ce au dreptul de alegători, spre atâta nu este iertat înființarea de comitaturi lucrătoare, de natură a ademeni pe locuitori către o opinie sau către alta, într'un duh exclusiv de partide. — 2°. A prinde (saisir) și a desființa tot felul de asemenea programe sau proclamații, ce s'ar găsi oriunde circulând în țară. — 3°. A publică niște așa tendințe ale citatului comitet spre obșteasca știință.

«Această deslegare dar a Sfatului, Secretarul de Stat cu onoare o comunică Onorat. Depart. spre conformare.»

În 2 Aprilie, d-l de Thouvenel trimite Comitelui Walewski asupra situațiunii cestiunii Unirei un memorandum remarcabil, care se termină cu o notă marginală scrisă de însuș Impăratul Napoleon III:

... «Sunt foarte recunoscător E. V. că ați avut bunătatea a-mi comunica ultimele instrucțiuni date Baronului Talleyrand. Comisarul Impăratului în Principate mi-a anunțat sosirea sa în București și proiectul de a se duce la Iași. El a părut mirat, dela început, de legătura ce o stabilesc partizanii Unirei, a căror majoritate numerică, cel puțin în Valahia, nu se poate contesta, între părerea lor și alegerea unui Principe străin, care să conducă destinele viitoare ale provinciilor unite. Kiamil-Bei și Kabuli-Effendi, cari au înmănat Caimacamilor Fermele de Convocare, au adus aceeaș impresie, și Poarta, departe de a se speria, s'a asigurat și mai mult. Ea ar vedea într'o manifestație de acest fel o completă justificare a temerilor sale și Guvernul Impăratului trebuie să socotească de pe acum, că chiar dacă s'ar face o presiune diplomatică unanimă, și de sigur nu va fi așa, abia ar reuși să învingă rezistența ce va întâlni din partea Porții. A trebuit înfrângerea dela Navarin, rechemarea ambasadurilor și Pacea dela Adrianopole, precedată de un războiu dezastros, pentru a pregăti emanciparea Greciei, cu rezerva ce Sultanul a trebuit să o părăsească, imediat ce a fost pronunțat numele Prințului Leopold de Saxa Coburg. Acest exemplu este aci încă în memoria tuturor și dacă nu există analogie între urmările unei simple uniri administrative a Valahiei cu Moldova și cele ale liberării complete a Elinilor, cu toate acestea se va obiecta, numindu-se un Principe străin, că legătura de vasalitate cu o astfel de condițiune, fiind recunoscută ca imposibilă la Atena, nu va putea fi admisă nici la București, sau dacă va fi admisă, nu va întârzia a fi ruptă.

«Depeșa d-lui Comite de Persigny ce E. V. ați binevoit a-mi comunica,

indică și mai mult că Guvernul M. S. Britanice, dacă ar reveni pe față la părerea emisă de Lordul Clarendon în sânul Congresului, nu ar admite mai mult decât un Domn indigen sau un Domn grec, ultima eventualitate pe care Moldovenii și Valahii o resping ca o nenorocire și o rușine. Redusă la termenii săi cei mai simpli, cestiunea, după cum răspunderea mea mi-a impus de mai multe ori datorită de a spune, nu va fi rezolvită la Constantinopole decât prin o înțelegere energetică și întinsă a Franciei cu Anglia. În fața eforturilor Lordului Stratford, combinate cu ale mele, Reșid Pașa va fi cu siguranță silit să cedeze și o va face, aruncând răspunderea purtării sale pe Aali Pașa.

«Nu știu ce ar mai putea spune actualul Mare Vizir, dar vă rog pe E. V. să fiți deplin convins că întreaga situația se rezumă în rândurile de mai sus.

«Vechiul Cabinet, răsturnat în urma incidentelor ce nu e nevoie să le mai amintesc, a avut slăbiciuni deplorabile; el le-a plătit prin căderea sa și n'am avut ce să-i facem. Cu toate acestea e drept să-i recunoaștem un anumit spirit de independență și simpatii ce ni le arată, deși nu îndrăzniă să ne urmeze sfaturile în prezența unei escadre engleze și a demersurilor amenințătoare ale Angliei și Austriei. L-am susținut timp de șasesprezece luni în contra atacurilor fără măsură și neîncetate; el a căzut mai mult din cauza că l-am părăsit, decât a loviturilor ce i s'au dat. Aali Pașa, Fuad Pașa și Mehmed-Rușdi Pașa sunt prea inteligenți și prea dreپți pentru a nu recunoaște, că date fiind împrejurările, trebuiau să aibă în mod necesar această soartă. Ei au rămas cu mine în terminii unei prietenii pline de încredere. Ori de câte ori îi văd, deși situațiunea actuală îi atinge foarte neplăcut, ei îmi declară că hotărîrea lor este luată și că nu le va veni gustul de a relua puterea decât după regularea cestiunii Principatelor. Ei nu voesc să se expună din nou nemulțumirilor Franciei și dușmăniei Ambasadei englezești. Li mai reține și un alt motiv: hotărîrea lor cinstită de a nu încuraja, cum face Reșid Pașa, dezordinele financiare ale Sultanului. Această atitudine a singurilor oameni, cari l-ar putea înlocui, constituie forța principală a Marelui Vizir. El simte în mod instinctiv, că din partea noastră este amenințat. De aci rezultă că niciodată afacerile curente ale Ambasadei n'au fost expediate cu mai multă punctualitate și ușurință ca acum și că în cestiunea, care domină actualmente pe toate celelalte, în cestiunea Unirei, ne oferă, dacă mă pot exprima astfel, garanția temerilor sale. Aali Pașa îmi spuneă însuș zilele trecute: «Dacă vă va acorda cineva ceeace pentru D-Voastră este esențial, acela va fi Reșid Pașa.»

«Acest mod de a vedea este general aci și rămâne numai ca E. V. să decideți importanța ce trebuie să-i dau, comparând interesele generale ale politiceii noastre orientale cu interesul particular, pe care Guvernul Impăratului

îl are pentru a-și realiza ideile sale generale cu privire la Principate. Problema ce rămâne de deslegat are asupra terenului, pe care m'a pus încrederea M. S. Imperiale, o influență prea serioasă și prea complexă, pentru ca să mă expun imputării de a nu fi spus adevărul, așa cum îmi pare după cele mai profunde și mai conștiințioase reflexiuni.

«Voiu mai adăuga câteva cuvinte: Nimic nu reflectează în limbajul Lordului Stratford schimbarea, pe care d-l Comite de Persigny a crezut a o fi observat la Londra. Dușmănia d-lui Baron de Prokesch n'a fost niciodată atât de pătimasă ca acum. D-l Baron de Wildenbruck e mai mult în retragere decât în progres. În sfârșit d-l de Boutenieff își rezervă cu totul părerile sale și noi nu putem decât să ne felicităm de aceasta, căci nu este probabil că Rusia ar pune un zel sincer pentru a susține o combinație ce ar crede-o contrară influenței sale. Cât privește pe d-l General Durando, care, ce e drept, contează puțin, el se miră, în convorbirile sale private, mai mult de greutățile Unirei decât de foloasele ei.»

(Notă pe margine scrisă cu mâna lui Napoleon III):

„Să se stăruească cu tărie a se obține concursul lui Reșid Pașa pentru Unire. Să nu se cruțe nimic pentru a se ajunge la acest rezultat.“

Victor Place arată din nou în 5 Aprilie 1857 persecuțiunile Caimacamului Vogoride în contra Unioniștilor:

«Este cert că patima politică l-a făcut pe Guvernul Moldovei, și în special pe Ministrul de Interne Costin Catargiu să-și piardă rațiunea.

«Intr'o scrisoare din 31 Martie trecut am adus la cunoștința E. V. crearea și compunerea comitetelor, ce s'au format atât în Iași, cât și în județe, pentru a pune oarecare ordine în actele partidului unionist.

«Aceste comitete compuse din alegători au procedat, repet, în cea mai mare liniște și au redactat un program foarte moderat, care a fost primit în județe. Este acela a cărui copie am trimis-o E. V. în scrisoarea mea din 31 Martie. De altfel cu această ocazie nu s'a făcut altceva decât ceea ce se practică în Valahia sub ochii Comisiunii Internaționale.

«Nimic deci nu putea să excite dușmănia Guvernului în contra unor comitete cari, făcând uz de un drept incontestabil, nu făcuse nimic pentru a turbura ordinea publică. Dar aceste comitete aveau de scop să dea o organizare mai solidă și mai practică ideii Unirei, pe care Guvernul a luat misiunea de a o combate cu orice preț, cu toată datoria lui de a fi imparțial. Astfel la propunerea d-lui Catargiu, Consiliul de Miniștri a luat incalificabila hotărîre, a cărei traducere am onoarea a o trimite alăturat E. V. Și cum m'am văzut în nevoia de a face cunoscute toate demersurile Guvernului, m'am convins că în urma acestei deciziuni, s'au trimis: 1° circulari

tuturor prefectilor ca să împrăştie comitetele cari se vor fi organizat în ținuturile lor; 2° alte ordine s'au trimis tuturor comandanților de jandarmi din județe, impunându-le să se pună la dispoziția imediată a prefectilor și să întrebuițeze la nevoie chiar forța armată.

«Mi se spune de altă parte, dar nu pot să afirm, că Caimacamul a scris la Constantinopole să i se dea autorizația de a exilă pe membrii principali ai comitetului din Iași.

«E. V. va observă ceeace este perfid în redactarea hotărîrii, a cărei traducere este alăturată, căci se zice: «Guvernul este însuflețit de cea mai vie dorință de a vedeă prezidând la viitoarele alegeri o deplină nepărtinire.»

«Este acelaș sistem; să vorbească în actele oficiale de nepărtinire și să nu se dea înapoi în fața nici unui mijloc de a servi partidul opus în acte sau în instrucțiunile confidentiale date funcționarilor.

«De altfel chiar în actul pe care îl citez, situația se află indicată mai bine decât au voit-o autorii lui. Se zice că «comitetele lucrează alătura de autoritatea existentă.» Iată deci ce se întâmplă: Ideea de a se mănține separațiunea care, la drept vorbind, are aci puțini partizani, nu este reprezentată decât de Guvern și de funcționari, pe cari i-a numit în scopul de a luptă alătura cu dânsul. Astfel această idee n'a dat loc la crearea de comitete speciale, deoarece aceste comitete se compun de fapt în Iași de Consiliul de Miniștri și în districte de prefect și de funcționari. Toți acești oameni lucrează cu mare activitate și au la dispoziția lor mijloace puternice de acțiune. Dar aceasta nu e de ajuns: cea mai mică rezistență, chiar legală, le face rău, și cum comitetele Unirei, bine organizate, pot să pună oarecare piedică manoperelor neregulate ale Guvernului, el caută să le desființeze. Astfel prin hotărîrea chiar a Consiliului este lămurit definită acțiunea fiecărui: de o parte comitetele unioniste, adică țara, de altă parte Guvernul, sau mai bine zis Austria și Turcia.

«După astfel de acte, unite cu arestări politice și cu suprimarea absolută a presei, este oare nevoie de a demonstră că Ministerul actual, ascultând de un cuvânt de ordine, nu dă înapoi nici chiar înaintea mijloacelor violente, pentru a falsifică libera exprimare a dorințelor populațiunii?

«Orice adunare unionistă trebue împrăștiată chiar cu forța, programele ei confiscate și distruse, cu un cuvânt orice poate aduce la cunoștința țerii ce este în realitate Unirea, este oprit. Aceasta este nepărtinirea atât de mult promisă?

«Astfel e în adevăr timpul ca Comisiunea, dând în sfârșit semne de viață, să vină și să pună acest Guvern nesocotit pe calea cea dreaptă. Țara așteaptă cu frică ce va face Comisiunea, căci este sătulă de atâtea minciuni în administrație, și dacă nu mi-aș fi dat cea mai mare silință recomandând răbda-

rea, am fi văzut izbucnind vreo dezordine, ceea ce ar fi o adevărată nenorocire, dar pe care este învederat că Guvernul are intenția a o provoca.

«Resemnarea unui popor își are marginile sale și ar fi prudent a se pune capăt provocărilor nerușinate și neîncetate ce se fac.»

Dorința Guvernului Căimăcămiei de a provoca neînțelegeri și conflicte neconținute apare chiar în relațiunile sale cu Biserica. Astfel s'au născut conflicte între Mitropolitul Moldovei și Patriarhul Ecu-
menic, între Mitropolitul Moldovei și Egumenii Greci ai mănăstirilor închinat, între Mitropolitul Moldovei și Episcopii Eparhioți, între Mitropolitul Moldovei și însuș Caimacamul Vogoride.

Circulara Mitropoliei Moldovei către Egumenii mănăstirilor închinat și neînchinat, din 24 Martie (5 Aprilie):

«După art. 24 din Tractatul de Paris, din 30 Martie anul 1857, urmează a se convoca, pentru amândouă Principatele, Moldova și Valahia, câte un Divan ad-hoc, compus într'un chip ca să cuprindă înfățișarea cea mai exactă a intereselor tuturor claselor societății. Aceste Divanuri vor fi îndreptate a rosti dorințele nației asupra organizației definitive a Principatelor. Spre acest sfârșit, prin Fermanul M. S. Sultanului, împărtășit nouă de către Departamentul averilor clerului, pe lângă adresa cu No. 1.694 din 18 a lunii Martie, s'a statornicit, și în privirea clerului, la art. 1, următoarele: «Afară de Mitropolitul și Episcopii Provinciei, cari vor fi, după drept, membri ai Divanului, egumenii sau cărmuitorii mănăstirilor proprietare de averi închinat, și egumenii mănăstirilor proprietare de averi neînchinat, vor alege în deosebi doi deputați clerici și doi pământeni, adică patru în totul, și preoții ce îndeplinesc cu oricare titlu funcțiile ministerului lor, în reședința fiecărei Episcopii, se vor întruni, după convocația Episcopului lor eparhioț, spre a numi asemenea dintre dânșii câte un deputat la Divan pentru fiecare Eparhie.»

«Potrivit dar și cu Ofisul Excelenței Sale din 4 Martie curent, urmând a se începe chiar de acum măsurile pregătitoare pentru aplicația întocmai și cu exactitate a dispozițiilor Inaltului Ferman, Noi am statornicit a se pregăti în Mitropolie liste pentru Egumenii sau cărmuitorii mănăstirilor proprietare de averi închinat, și Egumenii mănăstirilor proprietare de averi neînchinat, cari urmează a alege în deosebi doi deputați clerici și pământeni, adică patru în totul.

«Drept care, Prea Cuvioșia Ta, ca Egumen mănăstirii (aici s'a numit mănăstirea, cu arătare de este închinată sau neînchinată), te vei înfățișa la Mitropolie, în termenul de 20 zile dela publicarea acesteia prin «Buletinul Oficial», ca să te înscrii în lista ce se pregătește spre îndeplinirea lucrării

încuviințate prin art. 1 din Impărătescul Ferman. De aceea se face Prea Cuvioșiei Tale cunoscut, precum totodată se obștește aceasta și prin «Buletinul Oficial», spre știință și întocmai urmare a lucrării de mai sus.»

(Iscălit) Sofronie Mitropolitul Moldovei.

Director Mitropoliei, Panaitachi Panu, Postelnic.

Egumenii sau Cărmuitorii Mănăstirilor proprietare de averi închinat
în număr de 29.

Mănăstirile închinat la Ierusalim (12):

1. Arhimandritul Atanasie, Egumenul Mănăstirii Sf. Sava.
2. Arhimandritul Ieroteiu, Egumenul Mănăst. Bărnovski.
3. Arhimandritul Chipriarh, Egumenul Mănăst. Galata.
4. Arhimandritul Gavril, Egumenul Mănăst. Cașinul.
5. Protosinghelul Vartolomeiu, Egumenul Mănăst. Nicorița.
6. Protosinghelul Dionisie, Egumenul Mănăstirii Cetățuia.
7. Protosinghelul Avacum, Egumenul Mănăstirii Bărnova.
8. Protosinghelul Partene, Egumenul Mănăstirii Probota.
9. Protosinghelul Damian, Egumenul Mănăstirii Bistrița.
10. Protosinghelul Modest, Egumenul Mănăstirii Tazlău.
11. Protosinghelul Neofit, Egumenul Mănăstirii Soveja.
12. Ieromonahul Nicandru, Egumenul Mănăstirii Frumușica.

Mănăstirile închinat la Muntele Atonului (13):

13. Arhimandritul Macarie, Egumenul Mănăstirii Sfinților Trei-Ierarhi.
14. Arhimandritul Anania, Egumenul Mănăstirii Golia.
15. Arhimandritul Evghenie, Egumenul Mănăstirii Dancu.
16. Arhimandritul Agapie, Egumenul Mănăstirii Barboiu.
17. Arhimandritul Nil, Egumenul Mănăstirii Floreștii.
18. Arhimandritul Iacob, Egumenul Mănăstirii Răchitoasa.
19. Arhimandritul Sofronie, Egumenul Mănăstirii Burdujenii.
20. Arhimandritul Veniamin, Egumenul Mănăstirii Berzunțu.
21. Arhimandritul Eftimie, Egumenul Mănăstirii Mira.
22. Arhimandritul Procopie, Egumenul Mănăstirii Precista și Răducanu.
23. Ieromonahul Natanail, Egumenul Mănăstirii Dobrovățul.
24. Ieromonahul Daniil, Egumenul Mănăstirii Precista din Galați.
25. Ieromonahul Sofronie, Egumenul Mănăstirii Vizantia.

Mănăstirile închinat la Sinai (2):

26. Arhimandritul Chiril, Egumenul Mănăstirii Făstăcii.
27. Arhimandritul Antim, Egumenul Mănăstirii Frumoasa.

Mănăstirea închinat la Alexandria (1):

28. Arhimandritul Teofan, Egumenul Mănăstirii Bohalnița.

- Mănăstirea închinată la Antiohia (1):
29. Arhimandritul Ieroteiu, Egumenul Mănăstirii Păpăuții.
- Mănăstiri închinare fără Egumeni (8):
30. Mănăstirea sfântului Ioan Gură de Aur.
 31. Mănăstirea sfânta Vineri.
 32. Mănăstirea sfântul Lazăr.
 33. Mănăstirea sfântul Gheorghe din Galați.
 34. Mănăstirea Hadâmbu.
 35. Mănăstirea Aseul.
 36. Mănăstirea Dealu-Mare.
 37. Mănăstirea Grăjdienii.

*Egumenii sau Cărmuitorii mănăstirilor proprietare de averi
neînchinare (12):*

1. Arhiepiscopul Iosif Evhanton, Egumenul Mănăstirii Râșca.
2. » Calinic Hariopoleos, Egumenul Mănăstirii Slatina.
3. » Filaret Stavropoleos » » Socola.
4. » Marchian Ierapoleos » » Coșula.
5. Arhimandritul Gherasim, starețul mănăstirii Neamțu i Secul, ce este Chinovie.
6. Arhimandritul Nicon, Egumenul Mănăstirii Bisericieni.
7. » Varnava, » » Pângărații.
8. » Antonie, » » Bogdana.
9. » Veniamin » » Zagavia.
10. » Iosif » » Vorona, Chinovie.
11. » Teoctist » » Mogoșești.
12. » Vitalie » » Goroveiu.

Adresa Egumenilor greci către Mitropolitul Moldovei, din 28 Martie (9 Aprilie):

«Inalt Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei și Cavaler a multor Ordine kiriu kir Sofronie.

«Adresele Inalt Prea Sfinției Voastre din 24 a lunii curente Martie, prin care se face invitație subiscăliților de a se înfățișa la Mitropolie spre a se înscrie în lista ce se pregătește pentru aplicarea art. I din Impărătescul Ferman, primind-o, sub iscăliții cu euvenitul respect grăbesc a supune Inalt Prea Sfinției Voastre, că după deslegarea ce au primit dela ai lor Kiriarihi, citatul articol al Impărătescului Ferman nu privește Mănăstirile și Egumenii greci, supuși Maiestății sale Sultanului, ci numai pe clerul pământean de

aici, de care se compune nația Moldoveană, și prin urmare cu părere de rău declară că nu se pot conforma cu citata invitație a Înalt Prea Sfinției Voastre.»

Scrisoarea Locoțiitorului de Episcop al Romanului Nectarie Hermeziu către Ministrul de Interne Costin Catargiu, din 8 Aprilie.

«Vă trimit în copia aci alăturată răspunsul ce mi-a făcut protopopul de Bacău, și nu voi lipsi a vă trimite raporturile celorlalți protopopi, îndată ce le voi fi primit.

«Directorul meu actual îmi este o mare piedică în gestiunea prezentă. Când am fost ultima dată la Iași, rugam pe d-l Ministru de Culte să mi-l scoată, și îmmănasem o notiță despre toate pretextele, cari ar putea motiva destituțiunea sa; sunt îndestule la număr.

«Vă rog dar, scăpați-mă de acest intrigant, care profită de pozițiunea sa de secretar al meu, pentru a cunoaște fiecare pas al meu.»

Anexă: Raportul Protopopului de Bacău:

«Aici în Bacău, ca în întreg județul, spiritele sunt foarte nemulțumite de dispozițiunile Fermanului, publicat de «Gazeta». Toată lumea așteaptă momentul pentru a protesta în contra mai multor articole. De altfel pot să vă asigur că partidul care predomină în județ, și aceasta trei pătrare din populațiune, sunt aderenți ai Unirei Principatelor, cu un Principe ereditar, și notați bine că acest partid este compus de tot ce este mai însemnat în boierime. Nu sunt decât câțiva împiegați și câțiva măgulitori, încă excepțiune la regula generală, cari se țin la o parte, așteptând ultimul cuvânt. Despre Separatism nu se mai vorbește, căci chiar acei cari în vara trecută erau în contra Unirei, astăzi s'au declarat deschis în favoarea Unirei Principatelor. Și corpul negustorilor sunt hotărâți a aderă la tot ce va decide boierimea. În cât privește poporul nu vă pot da o idee adevărată de opiniunile sale, căci, până în ceasul acesta, Uniuniștii s'au abținut de orice propagandă în clasele inferioare.»

În 24 Aprilie Caimacamul Vogoride trimite Mitropolitului Moldovei Sofronie Miculescu următoarea comunicare :

«Înalt Prea Sfințite,

«Am luat știință, că unii preoți, diaconi și alți servitori bisericești, având în frunte pe unii din mai înalt cler, în loc de a-și căuta de îndatoririle Bisericei și a se face pildă poporului prin o purtare liniștită și cuviincioasă, se abat la manifestații sgomotoase, purtându-se pe ulițe cu cocărzi de colori străine

și dând prin aceasta o rea pildă poporului deapururea liniștit. O așa purtare din partea numiților, pe cari unii răuvoitori nu lipsesc a o declara ca încuviințată de Inalt Prea Sfinția Voastră, mă îndeamnă, ca Șef al Statului, ce sunt dator a priveghia pentru buna stare și liniște a poporului, a Vă pofti să binevoiți grabnic a lua măsurile ce veți socoti mai potrivite pentru mărginirea clerului în deobște dela orice manifestații, fără pildă până astăzi și cu totul nepotrivite, pe cât tagmei bisericești, pe atâta și în contra legilor; rugându-vă totdeodată ca de măsurile ce veți lua să-mi faceți și mie cunoscut prin înscris cu grabire, *ca și eu să le pot aduce la cunoștința cui se cuvine.*

«Al Inalt Prea Sfinției Voastre fiu sufletesc și supusă slugă:

«N. Conachi Vogoride.»

Răspunsul Mitropolitului Sofronie Miclescu adresat Caimacamului Vogoride, din 14/6 Aprilie:

«Excelența Voastră,

«Asupra adresei din 12 Aprilie, ce mi-ați făcut cinste a-mi adresa, în cuprindere: că unii din preoți, diaconi și alți servitori bisericești, având în frunte pe unii din mai înalt cler, în loc de a-și căuta de îndatoririle bisericii și a se face pildă poporului prin o purtare liniștită și cuviincioasă, se abat la manifestații sgomotoase, purtându-se pe uliți cu cocarde de colori străine, și dând prin aceasta o rea pildă poporului deapururea liniștit;—am cinste a răspunde Excelenței Voastre, că după științele ce am luat, clerul n'a făcut decât a merge să hiritisească pe d-nii Comisari, cari în numele mărinoaselor puteri au venit în țară spre îndeplinirea celor hotărâte prin Tractatul dela Paris, și în privirea îmbunătățirii soartei clerului. Dacă Excelența Voastră găsiți de cuviință ca preoții să fie opriți pe viitorime de a mai merge să hiritisească pe Comisari, binevoiți vă rog a-mi împărtăși de îndată aceasta, pentru ca noi să facem atunci lucrarea cuvenită.

«Cât pentru cocardele de colori străine, ce-mi arătați prin scrisoarea Ex. V. că ar fi purtat pe ulițe tagma bisericească, o asemenea urmare o găsim și noi neîncuviințată, și deși n'am putut afla că aceasta s'ar fi făcut de către cler, și nici Ex. V. nu ne însemnați anume fețele, cari din tagma bisericească s'ar fi purtat pe ulițe cu cocarde de colori străine; însă noi cu toate acestea am dat porunci ca să se ferească toți aceia cari fac parte din cler dela o asemenea neîncuviințată urmare.

«Cât însă privește vorbele cuprinse în adresa E. V., că unii din răuvoitori nu lipsesc a declara că ar fi de către noi încuviințate urmările ce se imputează clerului prin adresa E. V., Noi vă facem cunoscut că o asemenea declarație din partea arătaților răuvoitori nu merită de a se lua în vreo

considerație, și este departe de a putea atinge la dignitatea noastră de Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei, care niciodată n'a fost și nici n'a putut fi atinse de asemenea imputări.

«Așteptând răspunsul E. V., cu toată cinstea suntem al E. V. către Dumnezeu smerit rugător

«Sofronie, Mitropolit Moldovei.»

Scrisoarea Patriarhului Constantinopolei Ciril adresată Mitropolitului Moldovei, din 1 Maiu :

«Ciril, din grația lui Dumnezeu, Patriarh Ecumenic.

«Prea Sfinte Mitropolit al Moldovei și prea cinstit Exarh al provinciilor mărginașe, frate al nostru iubit și plăcut, coleturgisitor al Smereniei noastre.

«Domnule Sofronie, harul și pacea Domnului să fie cu tine, scumpule Prea Sfinte.

«Pătrunși de simțiminte de prietenie față de Sfinția Ta, nu putem să ascundem durerea ce simte inima noastră frățescă, văzând că Sfinția Ta ai dat din nou prilej la plângeri îndreptate în contra Ta, plângeri provocate de o purtare nepotrivită cu demnitatea Ta pontificală, din pricina unor anumite demersuri, contrarii în toate privințele vocațiunii și pozițiunii Tale.

«Sfinția Ta îți amintești că și altă dată s'au ridicat plângeri și nemulțumiri în contra Ta și că noi, mișcați de dragoste frățescă către Sfinția Ta, ne-am silit să Te arătăm nevinovat și să împiedicăm furtuna ce te amenință.

«De aceea ar fi trebuit să înlături pe viitor cu prudență orice ar fi putut să-ți aducă vreo jignire sau să Te învinovățească într'un mod oarecare.

«Cu toate acestea, Sfinția Ta, urmând aceeași linie de purtare, ne silești să-ți adresăm această scrisoare patriarhală, prin care Te sfătuim, Te îndemnăm frățeste și-ți ordonăm, ca autoritate bisericească, să dai pe viitor dovadă de o purtare mai potrivită cu demnitatea Ta, pentru a preveni cu prudență urmările grave ce ar putea rezulta dintr'insa și să Te silești a fi recomandat Bisericii de către Guvernul local, ca fiind deasupra tuturor învinuirilor ce s'au îndreptat în potriua Ta. Căci dacă vei continua a urmă aceeaș purtare, vom fi nevoiți, cu părere de rău, să recurgem la măsuri mai energice.

«Harul lui Dumnezeu și mila lui nesfârșită să fie cu Tine.

«Patriarhul Constantinopolei, fratele Tău în Christos.

«Ciril.»

În 3 Aprilie, Ministerul de Interne al Moldovei aduce la cunoștința publică încheierea Consiliului Administrativ Extraordinar, reproducută la pag. 480 și atingătoare de urmările unei partide din acest Principat, care și-a însușit dreptul de a se constitui formal în comitet, a

deliberă asupra ființei politice a acestui Principat, a iscăli jurnale și a publică programe și proclamații litografiindu-le.

Comitetul Electoral Central din Iași protestează în contra acestei decizii a Consiliului Administrativ Extraordinar, adresându-se Ministrilor Afacerilor străine ai Marilor Puteri Garante :

«Tractatul de Paris și Fermanul de Convocare a Divanurilor au recunoscut locuitorilor Principatelor dreptul de a-și rosti liber dorințele lor, privitoare la reorganizarea patriei lor.

«Prin însuș aceasta, Marile Puteri au recunoscut tuturor cetățenilor dreptul incontestabil de a se întruni, de a se consulta asupra adevăratelor lor nevoi și de a ascultă profesiunile de credință ale candidaților, pentru a putea judecă cari dintre dânsii sunt mai vrednici pentru cea mai înaltă misiune, aceea de a reprezintă națiunea și de a decide de soarta țerii în Divanul ad-hoc.

«Acest drept cuprinde în sine acela de a formă comitete electorale și constituie o condițiune sine qua non a alegerilor, pretutindinea unde acestea nu trebuie să fie o literă moartă.

«Acest drept noi trebuie să-l avem, și îl avem, dacă Tractatul de Paris, actul cel mai înalt și cel mai solemn al secolului nostru, nu este o literă moartă, în ce privește Principatele.

«In consecință, noi răsămându-ne pe aceste promisiuni solemne, pe aceste principii incontestabile și legale, și după cererea unui mare număr al amicilor noștri din țeară, noi subscrișii ne-am întrunit în liniștea cea mai mare, ne-am consultat unii cu alții asupra necesităților și intereselor țerii, și ne-am constituit în comitet electoral al Unirei Principatelor, publicând în acelaș timp profesiunea de credință a acestui partid.

«Purtarea noastră a fost și continuă a fi legală, cu atât mai mult, că nici Regulamentul Organic, nici o altă Lege a țerii, nici Fermanul de Convocare nu opresc asemenea acte. Mai mult, publicarea programului partidului Unirei a fost o măsură nu numai legală, ci și necesară; căci, ajunși în ajunul reorganizării patriei noastre, Guvernul provizoriu ne-a retras orice mijloc de publicitate prin abolițiunea Legei asupra Presei din 12 Maiu 1856. Pe publicitate se răsămă mijlocul de a lumina opiniunea publică asupra adevăratelor nevoi și adevăratelor interese ale Moldovei, precum și asupra persoanelor cari sunt demne de înalta misiune a reprezintă țara lor în momentul cel mai solemn și cel mai critic al istoriei noastre; numai în publicitate vom găsi mijlocul de a combate teoriile dăunătoare societății, a apăra onoarea noastră și principiile noastre politice în contra calomniilor ce se îndreaptă în fiecare zi în contra noastră, a desminți svonurile perfide ce se răspândesc pentru a turbură liniștea și a băgă discordie între cetățeni; într'un cu-

vânt, publicitatea este singurul mijloc de a pregăti adevărata și exacta expresiune a dorințelor țerii prin Divanurile ad-hoc.

«De aceea am văzut cu o foarte mare surprindere deciziunea Consiliului Administrativ din 22 Martie curent, publicată în «Gazeta Moldovei», No. 24, declarând ilegale actele noastre de alegători și ordonând căutarea și distrugerea programului nostru.

«Această deciziune a Consiliului e menită a intimidă pe unii și a încurajă pe alții. Ea exercitează o adevărată presiune asupra opiniunilor și constituie o restricțiune a libertății electorale; și prin aceasta ea este contrarie generoaselor intențiuni ale Congresului de Paris și ale Fermanului de Convocare, cari interzic în mod expres orice influențare sau imixtiune a Guvernului provizor, ale căruia atribuțiuni se mărginesc întru a mântui liniștea publică, pe care nimeni din acei cari aparțin numerosului nostru partid nu au turburat-o și nici gândesc a o turbură.

«Cum a putut Consiliul să califice actele noastre de ilegale, în fața atâtor promisiuni solemne ale Puterilor, și în fața întregii libertăți de care se bucură frații noștri din Valahia? Acolo, în adevăr, sub ochii Comisiunii Europene, se țin întruniri cu mult mai numeroase, se discută prin organul presei toate înaltele cestiuni actuale, se instituie comitete, se publică programe, precum și corespondențele comitetelor din provincii cu Comitetul Central.

«Hotărîrea Consiliului ne acuză că reprezentăm — «un partid care și-a însușit dreptul de a se constitui formal în Comitet, de a delibera asupra ființei politice a Principatului, de a semna procese verbale, de a publică programe, etc.»

«Acest drept a fost recunoscut de Congresul de Paris fiecărui cetățean al Moldo-Valahiei, și prin urmare nu mai are nevoie de a fi sancționat de Guvernul local, a căruia întâie datorie, impusă de Congresul de Paris și de Ferman, este imparțialitatea, neutralitatea cea mai strictă.

«Hotărîrea Consiliului mai zice încă, că «noi lucrăm lângă autoritatea existentă». Dacă prin aceasta Consiliul a voit să zică, că noi ne-am însușit atribuțiuni ale Guvernului, atunci noi respingem o asemenea imputare cu toată energia ce ne însuflă conștiința legalității actelor noastre: și declarăm în acelaș timp, că departe de a uzurpă cea mai mică părțică a drepturilor autorității, noi respectăm ordinea legală și nu uzăm decât de un drept care ne-a fost dat în vederea viitoarelor alegeri, și care a fost refuzat în mod expres numai Guvernului, și numai lui — dreptul liberei manifestări a opiniunilor.

«Mai departe, aceeaș deciziune mai adaogă — «că noi lucrăm într'un spirit exclusiv de partid, etc., etc.—». La această acuzare suntem îndreptățiți a

răspunde, că numai acte ascunse și făcute la întunec ar putea fi acuzate de a fi inspirate de un spirit exclusiv de partid și de a tinde a rătăci opinionea publică sau a amenința sinceritatea alegerilor. Dar acei cari lucrează deschis, și proclamă tare principiile lor și tendințele lor, și le supun aprecierii țerii întregi; acei cari nu întrebuintează alte mijloace de influință decât publicațiunea profesiei lor de credință și nu fac apel decât la sfințenia cauzei lor, acestia nu pot primi o asemenea acuzare. În consecință atacurile făcute prin această deciziune a Consiliului în contra drepturilor celor mai mari ale cetățenilor și a libertății electorale obligă pe subsemnații a reclama lângă Excelențele Voastre în contra acestor măsuri vexatorii și a cere revocarea lor imediată».

(Semnați) Georgie Sturdza, Ștefan Catargiu, Petru Mavrogheni, Constantin Hurmuzaki, Anastasie Panu, I. A. Cantacuzino, Dimitrie Cozadini, Constantin Rolla, Vasile Mălinescu.

Protocolul întrunirii Comisiunii Internaționale Europene din 13 Aprilie are o însemnătate deosebită, fiindcă Comisarul Otoman cerea dela Comisiune un sfat în privirea întrunirilor alegătorilor :

«Astăzi $\frac{1}{13}$ Aprilie, subsemnații întrunindu-ne, în urma invitării Comisarului Otoman, pentru a lua cunoștință despre un proiect de circulară, comunicat de Caimacam și pe care A. S. își propune să-l adreseze administratorilor, Comisiunea a înțeles cuprinsul după cum urmează :

«Având în vedere că orice reuniune de persoane, cari nu sunt alegători, nu oferă nici un caracter de legalitate, Caimacamul invită pe administratorii săi să nu autorizeze întruniri de acest soi.

«După înțelesul circularii, pentru a fi considerat ca alegător, n'ar fi nevoie să se aștepte până când listele electorale vor fi întocmite și publicate, ci se permite persoanelor, cari se consideră autorizate de lege a fi alegători, să formeze reuniuni sub anumite condițiuni ce li se prescriu.

«Pe lângă aceasta, circulara oprește orice discuție al cărei obiect n'ar fi de competența Divanului însuș, precum și broșurile anonime.

«Pentru a completa această comunicare, Comisarul Otoman a adus la cunoștința Comisiunii o depeșă telegrafică a Inaltei Porți, ce o primise cu două zile mai înainte și pe care, având în vedere inițiativa luată de Principele Caimacam, a crezut că nu trebuie să o prezinte decât în ziua fixată pentru desbaterile Comisiunii asupra acestei cestiuni. Depeșa invită pe Comisarul otoman să se înțeleagă cu colegii săi și cu Caimacamul, pentru a desființa, în caz când Regulamentul Organic nu se opune, comitetele ce s'au format în unele localități din Valahia și cari discută cestiuni ce sunt de competența exclusivă a Divanurilor ad-hoc.

«Comisarii întrebând, pentru informația lor, ce legi există cu privire la aceasta, Comisarul Otoman a prezentat un răspuns al Secretarului de stat, care arată că nu există vreo lege care să oprească ori să autorizeze întrunirile pregătitoare pentru alegeri, nici vreo lege în contra întrunirilor cari nu sunt periculoase pentru liniștea publică.

«Comisarii, după ce și-au schimbat între sine părerile asupra obiectului acestor comunicări, considerând: 1) Răspunsul Secretarului de Stat cu privire la lege; 2) Că comitetele sau întrunirile politice cari au atras atențiunea Caimacamului și a Inaltei Porți se moderează progresiv de câtva timp; 3) Că deși admit dreptul alegătorilor de a atinge cestiunile pe cari reprezentanții lor au a le discuta în Divanuri, totuș este greu de a stabili cari sunt persoanele ce au calitatea de alegători, înainte de a se fi publicat listele electorale.

«Au căzut de acord să informeze pe Caimacam prin intermediul Comisarului Otoman, că dacă A. S. este de părere, că un sfat ce l-ar da în spirit liniștitor poporului valah și care să explice intențiunile bine cunoscute ale Puterilor și să-l îndemne a amâna întrunirile electorale, până ce vor fi publicate listele electorale, ar avea de urmare să prevină întrunirile politice, în cari se agită cestiuni rezervate alegătorilor și Divanurilor;

«Comisiunea aprobă în unanimitate acest demers.

«Un extras din acest protocol dela cuvintele: «dacă A. S. este de părere» și până la cuvintele «Comisiunea aprobă în unanimitate acest demers» va fi comunicat Caimacamului prin intermediul Comisarului Otoman.

«Data ut supra».

(Semnați) Liehman-Palmrode, Talleyrand, Bulwer, Richthofen, Basily, Benzi, Savfet-Efendi.

Timpul alegerilor pentru Divanul ad-hoc apropiindu-se, Guvernul Caimacamului Vogoride a început pregătirile pentru formarea listelor electorale, în așa fel ca ele să cuprindă cât mai mulți dușmani ai Unirei.

În acelaș timp însă el controlă prin agenții administrativi toate mișcările membrilor partidului unionist din amândouă țerile.

Iată ce telegrafia Ministrului de Interne al Moldovei prefectul de Focșani, Pruncu, în ziua de 11 Aprilie:

«Omul pe care l-am expedit la București a sosit chiar acum; mă mărginesc deocamdată a vă aduce la cunoștință, că Unirea a scăzut foarte mult. Kogălniceanu și colegii săi nu s'au prezentat încă Comisarilor. Lumea la București e nebună; Comisarul englez s'a declarat pe față în contra Unirei. Veți primi cu poșta informațiuni mai complete.»

Pentru ca listele electorale să fie alcătuite conform dorințelor Guvernului, toți medicii din Moldova au fost chemați în Iași, spre a-și legitima drepturile lor, printr'un ordin al Comitetului Sanitar cu data de 16 Aprilie:

«În urma raportului prezentat de Consiliul comunal al Capitalei, No. 428, Comitetul aduce la cunoștință, că toții medicii Principatului, atât indigeni, cât și naționalizați, cari vor dovedi că au drept de a fi alegători sau eligibili pentru convocarea Divanului ad-hoc, conform art. 5 § 2 din Fermanul Imperial, să se prezinte înaintea Comitetului cu diplomele lor, pentru a se constata calitățile ce ar putea avea, cum se spune mai sus, pentru a fi alegători sau eligibili.»

(Semnați) C. Catargiu, N. Mavrocordat.

Alte manopere întrebuițate de Guvernul Caimacamului Vogoride în acelaș scop, precum și mijloacele de a le combate, de cari s'au folosit Unioniștii, sunt expuse în următoarea depeșă a d-lui Victor Place din 15 Aprilie:

«Urmez a vă da E. V. seamă de actele ce se îndeplinesc în județele Moldovei prin mijlocirea prefectilor și a arăta în amănunte existența manoprelor practicate de Guvern pentru a exercita o acțiune de presiune sau de fraude asupra alegerilor.

«Aceste acte se găesc expuse în parte într'o serie de documente, din cari rezultă lămurit, că prefectii se întrec în amenințări în contra oamenilor cunoscuți ca Unioniști, că întrebuițează chiar violența, că încearcă a înșelă sau a intimidă pe țărani și pe micii proprietari, că ei abuzează de puterea administrativă, care nu li s'a dat decât pentru a mănține o nepărtinire completă și o liberă rostire a dorințelor. Pe lângă acestea se poate constata dela început, din aceleași documente, că listele electorale nu vor fi sincere, și Fermanul care atribue prefectilor, cari au întocmit listele, dreptul de a le revizui, însemnează că ei își vor îndreptă propria lor operă.

«În cât privește valoarea actelor aci anexate, este de ajuns să li se cunoască originea.

«Publicarea programului făcut de Comitetul Electoral din Iași a provocat în provincie crearea de Comitete analoage, cari au intrat în relații cu el.

«Aceste comitete secundare și-au luat misiunea de a adună informațiuni în fiecare district și a le adresa la Iași, unde se concentrează în biourul Comitetului Central, pentru ca Comisiunea să le poată cunoaște.

«Am primit comunicarea mai multor informațiuni de acestea și s'au făcut traduceri de pe originale, cari rămân aci la dispoziția Comisiunii.

«Alte plângeri foarte numeroase mi-au mai fost comunicate verbal, dar am răspuns că nu le pot transmite decât dacă vor fi formulate în scris, și cred că în câteva zile Comitetul va primi răspunsurile din toate județele.

Cred că nu este nevoie să insist asupra informațiilor ce am onoare a da E. V. Intențiunile instrumentelor, pe cari Poarta le-a adus la putere, sunt destul de învederate și nu vor da înapoi dela întrebuintărea nici unui mijloc pentru a înăbuși libera exprimare a dorințelor populațiunii.»

Guvernul francez vedeă cu ochi buni atitudinea hotărîtă a Unioniștilor de a împiedică manoperele Caimacamului Vogoride, precum și piedicile ce se puneau Unioniștilor din Muntenia. Dar în privința altor cestiuni, ce pentru Români erau strâns legate de cestiunea Unirei, el își făcea rezervele sale prin depeșa ce Comitele Walewski a trimis-o Baronului de Talleyrand, Comisarul Franciei în Principate, în 18 Aprilie:

«Guvernul Impăratului a văzut cu mulțumire primirea tot atât de cordială, cât de distinsă, ce s'a făcut Comisarului M. S. la sosirea lui în București. Nați lipsit, Domnule Baron, de a exprima Caimacamului sentimentele voastre personale pentru demonstrațiunile ce a ordonat să vi se facă la primire. Dar doresc să-i aduceți de asemenea și mulțumirile M. S. Imperiale.

«Am cetit cu interes expunerea primelor voastre impresiuni și modul vostru de a vedeă starea de lucruri din Principate. Nu pot decât să aprob atitudinea ce ați luat și limbajul vostru este de acord cu vederile Guvernului Impăratului și cu instrucțiunile ce am avut onoarea a vă da. Căci D-Voastră știți ce cerem noi înainte de toate: ca populațiunile moldo-valahe să-și poată exprima dorințele lor cu o deplină libertate. Noi nu voim o părere artificială, nici în favoarea, nici în contra Unirei. Scopul demersurilor voastre trebuie să fie să combateti cât e posibil și să neutralizați piedicile pe cari adversarii Unirei ar căuta să le opună manifestării dorințelor naționale. Mai departe nu trebuie să mergeți.

«Totodată nu ieșiți din limitele misiunii voastre, dacă căutați să luminați pe partizanii Unirei, făcându-i să înțeleagă că trebuie să se ferească cu îngrijire de a amesteca exprimarea unei dorințe atât de legitime cu manifestațiuni cari i-ar putea compromite succesul. În această privință am văzut cu durere, Domnule Baron, că cestiunea Prințului străin, atârțată de spirite aprinse și la început poate de oameni cari ascultau de un cuvânt de ordine, pare a se legă tot mai mult de cea a Unirei. Trebuie însă dimpotrivă a se separă.

«Nu vă sfiți deci a declară că, după părerea noastră, nu există mai periculoși dușmani ai Unirei decât aceia cari ridică o pretenție făcută anume ca să compromită cauza. D-Voastră știți susceptibilitățile Turciei în această

privință și temerile Austriei și rezistența îndârjită ce ar opune Guvernul Otoman însuș principiului Unirei, dacă ar putea crede că noi avem intențiunea de a pune un Principe străin în fruntea Moldo-Valahiei.

«Această eventualitate a fost dela început cea mai vie preocupare a sa, și argumentul cel mai tare ce-l invocă împotriva sistemului Unirei eră, că acesta îi părea că implică necesitatea unui Principe străin.

«Siliți-vă a obține înălăturarea acestei cestiuni, cel puțin inoportună și prematură, din programul ce sunt chemate să-l redacteze populațiunile moldo-valahe prin organul Divanurilor; aceasta va însemna a servi nu numai în mod loial, ci și folositor cauza Unirei.

«Am convingerea că colegul D-Voastre englez va primi dela Guvernul său instrucțiuni indentice. Cu această ocazie trebuie să vă spun că svonorile răspândite cu privire la dispozițiunile Cabinetului din Londra, și cari caută să stabilească o opoziție între felul lui de a vedea și al nostru în cestiunea Unirei Principatelor, nu sunt întemeiate. Dacă convingerile Guvernului englez în această privire nu sunt atât de pronunțate ca ale noastre, el nu doarește mai puțin decât noi, ca părerea și nevoile reale ale Principatelor să se manifesteze.

«Deci puteți să vă înțelegeți pe deplin cu d-l H. Bulwer pe terenul pe care sunteți amândoi și doresc să întrețineți cu el raporturi intime și pline de încredere.»

In aceste împrejurări grele și încurcate, membrii Comisiunei Europene ieau hotărîrea de a merge la Iași. Comisarul Franciei sosește acolo în 18 Aprilie, Comisarul Austriei în 19 Aprilie, Comisarul Otoman în 20 Aprilie, Comisarul Sardiniei în 21 Aprilie.

Atât Unioniștii, cât și Guvernul Caimacamului Vogoride, se pregătiră a întâmpina pe reprezentanții Europei.

D-l V. Place, însărcinat de Baronul de Talleyrand, trimite în 22 Aprilie un raport amănunțit Comitelui Walewski asupra intrării Comisarilor în Iași.

«Membrii Comisiunei Internaționale, a căror prezență eră atât de necesară în Moldova, au sosit în parte în Iași.

«D-l Baron de Talleyrand mă însărcinează să dau seamă E. V. de unele incidente, cari au semnalat intrarea în oraș a mai multora dintre colegii săi.

«Comisarul Austriac a fost primit cu o răceală pe care trebuie să o fi simțit. In locul populațiunii atât de numeroase, care de bună voie s'a dus întru întâmpinarea Comisarului Împăratului, și care l-a aclamat cu atâta entuziasm, el a întâlnit la barieră opt Moldoveni, ale căror nume le am. Este adevărat că a putut vedea ca compensație în drumul său plebea evreească, care aci

este sub protecțiunea Austriei și pe care căprarii Agenției au condus-o înaintea lui. Sosind la otelul său, d-l Liehmann nu mai putea avea nici o îndoială de antipatia ce a lăsat-o în țară ultima ocupațiune militară.

«A doua zi trebuia să sosească Comisarul Otoman, și cu toată nemulțumirea ce Guvernul actual a provocat prin actele sale, o mare parte din locuitorii Iașilor, cei mai mulți Unioniști, s'au dus întru întâmpinarea lui Savfet-Efendi, chiar până dincolo de barieră.

«Acolo a avut loc un incident foarte regretabil și iată informațiunile ce am putut aduna până acum asupra lui. Puțin timp după sosirea d-lui Costin Catargiu, care preceda cu o jumătate de oră pe Comisarul Otoman, un Arap care de câtvă timp este în serviciul Administrației moldovenesti, a plecat în galop și a întâmpinat pe Savfet-Efendi la o mică distanță de oraș. Acolo și-a încredințat calul unui individ necunoscut, iar el s'a urcat pe capra trăsorei Comisarului, spunând surugiilor că nu le dă voie să se oprească în fața primei grupe de oameni ce o vor întâlni, sub pedeapsă de a li se tăia capetele. Deci cum a sosit trăsura aproape de persoanele cari așteptau pe Comisar spre a-i ură bun sosit, acestea s'au apropiat de porți cu buchete strigând: Trăească Sultanul! Arapul, care scosesé sabia, a început atunci să lovească în dreapta și în stânga. Mai multe persoane au fost atinse și unul dintre surugii a primit trei lovituri de sabie. Aceeaș scenă s'a repetat la barieră, unde așteptau delegații oficiali ai Guvernului, deoarece Arapul înțelegând desigur rău ordinul ce i s'a dat, credea că întâlnește peste tot locul dușmani, așa că Moldovenii, veniți să aclame pe reprezentantul Sultanului, au fost loviți cu sabie în strigătele de: Trăească Sultanul!

«Trăsura și-a continuat drumul cu acelaș aparat răsboinic, și cum mă aflam pe parcursul cortegiului, am putut vedea însumi pe Arap șezând pe capră, cu sabie în mână și aruncând peste tot locul priviri furioase și amenințătoare.

«În acest chip a ajuns la Iași Savfet-Efendi.

«E. V. va înțelege fără greutate impresia penibilă ce a produs în oraș această demonstrație. Publicul a văzut într'însa reprezentarea, mai dramatică decât de obicei, a amenințărilor pe cari Guvernul moldovenesc le face în fiecare zi, în numele Porții, în contra acelora cari cer libera exprimare a dorințelor lor.

«Vă mărturisesc deasemenea, că în urma unei atitudini atât de provocatoare, ne-am temut un moment de dezordini grave.

«E foarte bine că partidul național consimte să asculte cuvintele moderate, pe cari adevărații prieteni i le-au spus cu această ocazie, căci populațiunea întreagă, fără deosebire de păreri, eră indignată.

«Savfet-Efendi, care a fost informat îndată de efectul deplorabil cauzat de acest individ, s'a grăbit a-și exprima regretele. El le-a exprimat în termini

foarte vii d-lui Talleyrand și mie și ne-a rugat să spunem peste tot locul că a fost adânc măhnit de cele întâmplate. El a mai declarat că nu știa de prezența unui Arap pe capra trăsorii sale și actul aci alăturat, publicat după cererea sa, aduce la cunoștință modul cum judecă el o demonstrație, care s'a întors împotriva acelor cari o pregătise.

«In seara intrării lui Savfet-Efendi Guvernul a ordonat să fie iluminat orașul. Astfel a fost iluminată în două case de Moldoveni și în cinci sau șase case de bancheri evrei supuși protecțiunii austriace.

«Primirea ce s'a făcut a doua zi Cavalerului de Benzi s'a resimțit mult de dispozițiile în cari se găsea populațiunea.

«S'au dus în masă întru întâmpinarea lui, cu buchete și panglici în colorile Unirei: albastru, roș și galben. Strigătele cele mai entuziaste l-au însoțit pe Comisarul Sardiniei dela barieră până acasă și atunci s'a produs un fapt, care nu e cu puțință de a nu fi regretat.

«Numeroase drapele în colorile Unirei figurau în cortegiu și cei ce le purtau au parcurs pe urmă câteva străzi strigând: Trăească Unirea!

«Fără îndoială eră supărător că aceste colori, nefiind încă în mod legal ale țerii, au fost arborate, și noi ne-am grăbit a blamă aceste acte. Totuș ele sunt ușor de explicat, din cauza simpatiei masselor pentru Regele Sardiniei, a cărui politică este favorabilă Unirei, din cauza urei ce poporul are în contra Austriei, al cărei reprezentant a fost primit cu atâta răceală, și mai ales din cauza intrării ciudate și amenințătoare a Comisarului Otoman. Trebuie să fim mulțumiți că protestarea poporului a găsit atât de repede ocazia de a se satisface printr'o manifestație, care a fost oricum foarte inofensivă și care, fără a turbura ordinea publică, s'a mărginit la câteva strigăte și la o plimbare cu drapele.»

A n e x ă. Actul publicat în «Gazeta de Moldavia» din 22 Aprilie:

«In momentul când Ex. Sa Savfet-Efendi, Comisarul Otoman, a sosit la marginea orașului, un individ cu turban arăpesc și cu sabie la coapsă a luat loc pe capra trăsorii lângă vizitiu, fără ca Ex. Sa să fi observat, și și-a permis să scoată sabia și să o învârtească, în scop de a intimidă și a îndepărta persoanele cari s'au apropiat de trăsură.

«Ne grăbim a informă publicul că îndată ce Ex. Sa a fost încunoștințat despre acest act nevrednic, îndeplinit de un individ pe care nu-l cunoșteam, a fost foarte rău impresionat, cu atât mai mult cu cât în decursul călătoriei sale dela București până aici a primit cu plăcere persoanele, cari în trecerea sa au voit să-i vorbească și să-i exprime sentimentele lor.

«La cererea Ex. Sale acest individ a fost arestat.»

Savfet-Efendi a fost nevoit el însuș să se convingă de atitudinea leală și demnă a Unioniștilor, când căpeteniile mișcării naționale se prezintă în 25 Aprilie cu următoarea adresă, care a fost citită de Constantin Hurmuzaki :

«Principatele Moldovei și Valahiei au dat în totdeauna dovezi, prin fapte netăgăduite, că ele știu să mănție legăturile seculare, cari-i țin strânși de Imperiul Otoman.

«Dacă de o parte Românii consideră garanția drepturilor lor imprescriptibile, consemnate în capitulațiunile lor, ca o apărare a existenței lor naționale și politice, ei sunt totdeauna deciși a respecta legături, al cărora folos reciproc nu se poate contesta.

«De aceea astăzi, când, în virtutea Tractatului de Paris, Principatele sunt chemate a-și rosti liber dorințele lor asupra organizației lor definitive, noi ne grăbim a declara solemn E. Voastre această asigurare atât de sinceră, cât și de unanimă.

«Noi profităm în acelaș timp de ocaziunea sosirii E. Voastre între noi, pentru a reînnoi expresiunea simțimentelor noastre de devotament, de respect și de grațitudine ce păstrăm pentru Maiestatea Sa Imperială Sultanul, care, dimpreună cu Augustii Săi Aliați, a binevoit să deschidă patriei noastre perspectiva unui viitor stabil și prosper.

«Aceste simțimente, pe cari nu le-am negat niciodată, nici chiar în zile de încercări și nenorociri, și legalitatea cea mai riguroasă nu vor încetă a regula purtarea noastră.

«Calitățile eminente cari vă disting și cari au motivat alegerea făcută de Maiestatea Sa Sultanul în persoana E. V., pentru a-l reprezenta în sânul Comisiunei, ne insuflă cea mai mare încredere și ne autoriză a fi convinși, că nu veți fi mult timp între noi fără a vă convinge de sinceritatea asigurărilor noastre și a lealității intențiunilor noastre.»

Atitudinea Caimacamului Vogoride și a Guvernului său nu se schimbă, ci din contra merge înainte cu asprimea sa.

Ordinul No. 38, dat de Caimacam Departamentului de Interne în 23 Aprilie, declară orice manifestație pe stradă ca «o nelegiuire, care trebuie să atragă după sine aplicarea legilor, după gravitatea delictului.»

Iată Ordinul publicat în Buletinul Extraordinar la «Gazeta de Moldavia.»

«Căimăcămia Principatului Moldovei. Departamentului Trebilor din Năuntru.

«Am luat încredințare că ieri, la 10 a curenteii, o grupă de individe, îm-

părechindu-se și purtând stindarde de culoare deosebite, s'a îndeletnicit a face în public mai multe manifestații și cu moduri neiertate de legi a invitat pe pacinicii locuitori către demarșe cu totul împotrivoare la păzirea bunei orândueli și la supunerea către instituțiile țării, încât prin asemenea scandaloase urmări a răspândit îngrijirea cea mai vie în toate clasele societății.

«Pătruns de sacra datorie de a priveghia cu neadormire asupra obșteștei liniște și a siguranței tuturor locuitorilor, pun în vedere aceluși Departament, că pentru niște asemenea mișcări, fiind cu totul neiertate de așezămintele polițienești, pe viitorime se va păzi cea mai strictă priveghere, ca oricând ele s'ar reinnoi, să se aresteze pe cutezători, pedepsindu-se după toată asprimea legilor întru asemenea, căci datoria fiecărui adevărat patriot este de a respecta pre cât instituțiile țării sale, pe atâta și liniștea compatrioților săi, și a se feri de orice instigație politică cu scop de a compromite viitorul Moldovei. Prin urmare o demarșă colectivă și prin stradele orașului, precum aceea urmată ieri, fiind turburătoare liniștei publice și doveditoare unor scopuri nepriincioase țării, nu poate a se privi de către Guvern altfel decât ca o nelegiuire, care trebuie să atragă după sine aplicația legilor, după gravitatea delictului.

«N. Conaki-Vogoride.

«Secretar de Stat: P. Balș.»

În urma acestor manifestări Guvernul Căimăcămiei s'a grăbit a publica instrucțiile Sfatului Administrativ Extraordinar al Moldovei pentru aducerea întru întocmai împlinire a Fermanului atingător de convocarea Divanului ad-hoc. Aceste instrucții sunt din 27 Aprilie și s'au publicat în «Buletinul Oficial al Moldovei,» No. 31 și în «Gazeta de Moldova,» No. 31.

«1) Departamentul Cultului va face poftire Preasfinției sale Părintelui Mitropolit ca să binevoască :

a) A vesti tuturor Egumenilor de mănăstiri închinare și neînchinare, ca, potrivit cu așezământul din anul 1835 pentru cele pământești, și unii și alții să se adune în Capitală, în locul anume destinat pentru întrunirile Divanului ad-hoc, a doua zi după împlinirea termenului de 30 zile socotite dela ieșirea «Buletinului», a listei egumenilor de mănăstiri, având în osebi a alege câte doi deputați clerici pământeni dintre ei, adică : patru în total, fără a putea să ia parte la alegeri nimeni alții decât numai singuri Egumenii.

b) A vesti Preoților din Capitala Iași, reședința Mitropoliei, de a se întruni într'acelaș local, a treia zi după împlinirea termenului publicației prin foaia oficială, spre a se alege un deputat dintre ei, iarăș fără să ia parte la alegeri nimeni alții decât numai singuri acești preoți.

«2) Departamentul Cultului va face împărtășire Preasfințitului Episcop de Huși, și Preasfințitului Locotenent de Episcop al Romanului de a convoca preoții din ambele reședințe episcopale ale Moldovei, Roman și Huși, după împlinirea termenului de 30 de zile al publicației prin foaia oficială a listei preoților, spre a numi dintre ei câte un deputat la Divan pentru fiecare eparhie, întocmai după textul Impărătescului Ferman.

«3) Departamentul Trebilor din Năuntru, însărcinat cu publicarea tuturor listelor de alegeri, spre a nu se prileji confuzie în operațiile alegerilor, de îndată să facă deșteptare prin «Buletinul Oficial» tuturor boierilor și fiilor de boieri de orice rang, proprietari de moșie și proprietari simpli de pământ, prevăzuți la art. 3 al Inaltului Ferman, precum și proprietarilor de casă de prin orașele de reședință a ținuturilor și a celor din Capitală, ca în termeni de 15 zile dela data foaiei, să se înfățișeze la administrația locală, și orașeni la Eforiile respective, cu titlurile proprietăților spre întocmirea și îndeplinirea listelor, ce sunt în lucrare, unde vor dovedi vârsta lor, dritul de pământeni sau împământeniți, după formele prescise de Regulamentul Organic, anexa lit. X din capitolul al IX-lea, că se bucură de întregirea driturilor politice și că sunt proprietari de moșii lucrătoare, libere de orice ipotecă, conform și explicațiilor publicate prin «Buletinul Oficial», No. 24, de către Secretarul de Stat sub No. 1.049.

«4) De asemenea se vor deștepta și fețele prevăzute la art. 5 din împărătescul Ferman, adică persoanele dedate unei profesii libere, precum profesorii școalei Statului și membrii Academiilor sau ai Societăților literare, științifice, recunoscute de Guvern, precum și medicii și legiștii înzestrați cu diplome regulate, și inginerii civili pământeni, sau acum și legiuți împământeniți, îndeplinind și unii și alții funcțiile sau arta lor de 3 ani, recunoscuți în orașul unde rezidează, ca în termenul arătat să se înfățișeze la municipalități spre înregistrare.

«5) Capitala Iași va da patru deputați la Divan; Botoșanii și Focșanii câte doi, iar celelalte orașe și reședințe câte unul.

«6) Pentru locuitorii pontași, lucrători de pământ, se vor lua de bază tăblițele oficiale alcătuite de către cea din urmă catagrafie, și aleșilor se va plăti, potrivit art. din Ferman, câte 14 lei pe fiecare zi de om, din Vistierie, prin Departamentul din Năuntru.

«7) Completându-se listele și primindu-se de către Departamentul din Năuntru, el va și urmă a le publica prin foile oficiale în termenul prescrist de 30 zile succesiv și în ordinul cuvenit, ca și alegerile să poată începe îndată după împlinirea termenului, și a procede fără întrerupere.

«8) Obștile satelor în cea dintâi zi după împlinirea zilelor de publicații, vor păși către alegerea a doi delegați dintre locuitorii pontași, cari întru-

nindu-se de îndată la punctul Privighitoriei, vor alege dintre dâșii doi alegători; aceștia, unindu-se la reședința ținutului cu aleșii celorlalte ocoale ale ținutului, vor alege dintre dâșii pe deputatul lor la Divan, întocmai după glăsuirea Inaltului Ferman. De asemenea Privighetorii, având în vedere lista proprietarilor de moșii în întinderea de 99 fălci cel mult, și 10 fălci cel puțin din cuprinsul fiecărui ocol, îi va întruni la tactul ocolului spre a-și alege dintre dâșii cu majoritatea glasurilor 5 alegători, cari au a se duce la reședința ținutului, unde, unindu-se cu ceilalți veniți dela celelalte ocoale din clasa lor, vor face alegere dintre ei a deputatului pentru Divan, întocmai după Impărătescul Ferman, înțelegându-se că acela care ar avea mai mult de 99 fălci intră în clasa II, având însă și celelalte cerute însușiri.

«9) A doua zi după expirarea termenului de 30 zile al publicației, se vor întruni la reședința ținutului proprietarii mari înscriși în lista respectivă și vor păși în alegerea deputaților, după modul prescris după puncturile de mai sus.

«10) Toate corposurile electorale de pe la ținuturi se vor prezida de către administratori, după instrucțiile și rândueala statornicită dela înființarea Reglementului pentru alegerile deputaților ai obșteștilor adunări, iar acelor de pe la ocoale de privighetori, afară numai de acei prevăzuți la art. 5, cari se vor prezida de președintele eforiei.

«Așa precum prin Impărătescul Ferman toate clasele societății sunt chemate a expune dorințele sale pentru revizia statutelor și a reglementelor lucrătoare, și fiindcă toate clasele au a desbate cestiile atingătoare de interesele ei proprii în comitete speciale, apoi Departamentul din Năuntru va avea îngrijire și va da instrucțiile cuviincioase spre a nu-și prileji confuzii la alegere, ca listele alegătorilor de fiecare clasă să fie specificate și că acei cari au a vota în puterea dispozițiilor Inaltului Ferman la No. 2 și 3, să nu intre în numărul acelor cari sunt chemați a vota după § 1, 2, 3 și 4, din art. V, asemenea și aceștia să nu intre la No. 2 și 3.

«12) Amestecul amploiților în operațiile electorale nu are alt scop decât stricta observație a regulilor așezate și păzirea bunei liniște, prin urmare ei nu vor putea sub nici un motiv a avea amestec la votul alegătorilor, cari trebuie a fi scutit de orice influință, și vor avea îngrijire ca operațiile electorale să se facă cu imparțialitatea prescrisă în Ferman.

«13) Administratorul va avea mai vârtos în băgare de seamă ca alegerile comunelor să se facă cu cel mai mare ordin, să nu împiedice pe cultivatori dela lucrările agricole, și mai vârtos ca persoanele străine să nu se introducă între dâșii cu scopul de a influența asupra spiritului lor, sau a le da socotințe; oriunde s'ar întâmplă astfel de lucrări, Dregătorul ținutului va opri pe al lor autor, pentru ca ei să fie mărginiți după lege.

«14) Fiecare deputat din fiecare clasă însemnată prin Inaltul Ferman va primi îndată după a sa alegere înscris adevitor din partea Administratorului sau a secretarilor, cu care se va înfățișa la Divan, când alegerile vor fi încheiate și se va convoca deschiderea lui.»

«Ministru din Năuntru, C. Catargiu».

Acestor instrucțiuni a urmat circulara Logofătului Vasile Ghika, Ministru de Interne, către Administratorii județelor din 30 Aprilie.

«*Domnul meu,*

«Excelența Sa Prințul Caimacam, prin Ofisul său, a binevoit a mă chema la ocărmuirea Departamentului Trebilor din Năuntru. Misia aceasta, după evenimentele ce încearcă poziția actuală a țerii, este nu numai grea, dar și delicată; m'am bizuit însă a lua asupra-mi această povară, întâiu pe încredere că sentimentele de moderație și ale unui duh neprihănit de purtare, într'o epocă așa de importantă pentru patria noastră, nu vor lipsi dela compatrioții mei, și al doilea, în speranța concursului, pe care contez din partea tuturor funcționarilor ramului administrativ.

«Cestia viitoareii organizații din lăuntru, ce ni s'a făgăduit prin binevoitorul Ferman al M. S. Imperatorului Suzeran în înțelegere cu înalții săi Aliați, este cestia zilei de astăzi.

«Ea ar fi fost ferită de agitațiile ce în parte a încercat, dacă pregătitoarele sfături ale cetățenilor îndrituiți s'ar fi făcut fără sgomot, dacă adunările numeroase la unele din localități ale Principatului n'ar fi privit poate la manifestări dezordonate și compromițătoare pacinicei liniștiri a poporului. Iar mai cu seamă dacă acele adunări n'ar fi adoptat numire nepotrivită de cluburi, comitaturi și altele de asemenea, netolerate sub oricare guvern, și dacă, în sfârșit, duhul de loialitate și imparțialitate, pe care cu deosebire recomand-tale, Domnule Administrator, ar fi predominat în toate ocaziile, căci pe cât egalitatea în fața legii este sufletul dreptății, pe atâta și ținerea bunei armonii dintre cetățeni în dreptate și respect este o datorie administrativă de căpetenie și care va servi de temelie în lucrările atingătoare de atributul d-tale.

«Domnule Dregător, dela înțelepciunea concursului d-tale aștept pentru ținutul ce administrez respectarea legilor în toată vigoarea lor. Reglementul Organic și Manualul Administrativ sunt deodată în multe cazuri destule deslegări. Respectarea liniștei publice, ce mai mult decât altădată cere neadormirea poliției, trebuie să ocupe mai cu osebire îngrijirea d-tale; vei avea dar privighere a fi totdeauna în mijlocul oricărei împrejurări de fire provocătoare bunei orânduiei spre a restrânge și a preveni din vreme, prin

bine chibzuite măsuri, influințele pernicioase ce ar putea aduce neliniște publicului, lățindu-se prin așa măsură echilibrul legal al duhului Tratatului din 30 Martie și care, în conformitatea Fermanului Impărațesc, făgăduiește în Principat concursul unui Divan ales de toate clasele, spre revizuirea statutelor țerii; înțelegându-se că, pe cât Guvernul va avea de păzit stricta neutralitate în ceea ce privește libera exprimare a unor așa nevoi, pe atâta este dator și cu stăruință va priveghia ca această măsură să nu fie mijloc de rea cugetare și de rătăcire a publicului, ci să se mărginească în înțelegerea lucrărilor în cercul numai a celor câți după înaltul Ferman sunt îndreptățiți în desbatere.

«Acestea, Domnul meu, păzindu-le cu strictete și loialitate, nu mă îndoesc că veți trage stîmă compatrioților și mulțumirea Guvernului, precum și la din împotrivă vă va privi o serioasă răspundere.

«V. Ghika».

Comitetul Central al Unirei trimite în 1 Mai comitetelor din județe o circulară, în care face istoricul primirii membrilor Comisiunii Europene în Iași.

«Iertați-ne că, preocupați de primirea Comisarilor, și îmbulziți cu o mulțime de lucrări cășunate din sosirea acestor bărbați, cari ne țin astăzi soarta în mâinile lor, nu v'am putut împărtăși încă cele ce s'au petrecut în sfera noastră politică.

«Acum însă când lucrurile încep a-și lua o direcție mai hotărîtoare, și noi putem cunoaște mai limpede starea în care se află trebile noastre, cu plăcere ne grăbim a încunoștința și pe d-voastră.

«Tânguirea trimisă prin deputații noștri dela București a produs rezultatul cel mai mulțumitor.

«Mergerea lor acolo a grăbit cu mult venirea la noi a Comisarilor, cari au voit să se încredințeze prin sine însuși despre adevărul plângerilor noastre. După amănunțele cercetării făcute, și după cele petrecute chiar în ființa Comisarilor, ei s'au încredințat cum că noi, departe de a fi mărit lucrurile, am fost arătat mai puțin chiar decât este viul adevăr. Comisarii, nefiind însă în complet aici, n'au putut lua nici o hotărîre definitivă, totuș suntem autorizați a crede cum că peste cinci, șese zile, întorcându-se la București, măsurile ce se vor lua de către Comisie, vor fi în favoarea liberei și sincerei rostiri a dorințelor.

«Primirea Comisarilor Puterilor amice cauzei noastre a fost însoțită de un entuziasm așa de mare, încât cu toții ne-au arătat cele mai măgulitoare mulțumiri din partea lor. Nu mai puțin ne mândrim și noi de buna primire

ce s'a făcut marilor oaspeți prin ținuturile pe unde au trecut ; exemplu care a avut o înrăurire binefăcătoare chiar și asupra Capitalei.

«Despre întâmplarea neplăcută ce am avut la sosirea Comisarului turc, veți fi auzit și d-voastră, dar fiindcă știrile, până când ajung prin ținuturi, se prezintă de multe ori sub o față neadevărată, vă însemnăm aici adevărul întru aceasta.

«Adversarii cauzei noastre, necruțând nici un fel de mijloc spre a ne face rău, au trimis se vede înadins pe un Turc ce se află aici în Capitală, de s'a pus pe capra trăsorei, în care venia Comisarul Otoman. Omul acela, în minutul când lumea adunată voiă să încunjure trăsura, strigând să trăească Sultanul, scoase sabia, începî a o învîrți în toate părțile spre a depărta pe cei ce se apropiu. Mulțimea s'a retras de îndată, trăsura și-a urmat calea, lăsând în urmă cea mai mare indignație. Aceasta a fost cauza pentru care oamenii partidei noastre, tocmăi după trecere de mai multe zile, au felicitat de bună venire pe E. S. Savfet-Efendi, adică după ce mai întâiu Excelența Sa a cerut formală iertăciune despre cele întâmplate, și după ce a declarat deputaților noștri, cum că urmarea Turcului de pe capră nu numai n'a fost poruncită de E. Sa, dar încă că nici persoana, nici fapta acelui individ nu-i eră cunoscută. Aceste încredințări ni s'au repetat de către Exc. Sa și în ziua înfățișării partidei noastre.

«Văzând adversarii noștri cum că nici provocarea făcută de către zisul Turc cu sabia scoasă nu ne-a făcut să ne abatem din statornicia și liniștita cale, pe care pășim spre neclătita noastră țintă, s'au silit prin toate chipurile a arăta manifestările noastre pline de entuziasm pentru sosirea Comisarilor, ca niște semne prevestitoare de turburări. Așa ni s'a imputat plimbarea pe ulițele Capitalei a unui mare număr de tineri și oameni din popor cu muzică și cu steaguri tricolore în fruntea lor, manifestație care s'a făcut fără știrea Comitetului și s'a descuviințat de el, care însă se poate lesne explica prin istoria săbiei. Guvernul a socotit de cuviință a opri pe viitor asemenea manifestații ; o ordonanță s'a și publicat întru aceasta.

«O altă întâmplare desplăcută, urmată în zilele trecute, a fost și arestarea d-lui I. Negură. Pretextul arestării sale eră că d-lui, dând prin mâna ofițerului competent un bacșiș muzicei și jandarmilor, ce au fost față la primirea Comisarilor, prin aceasta ar fi voit să corupă miliția ! O acuzare așa de putredă a trebuit să cadă de șine, și d-l Negură este acum iarăș liber.

«Efectul ce au sperat unii oameni, că ar produce asemenea arestări, a fost cu totul contrar dorințelor lor, și s'a întâmplat că au căzut ei înșiși în cursele ce le-au fost întins.

«Schimbarea d-lui C. Catargiu s'a făcut cu scop de a înăduși reclamațiile Comisarilor asupra mai mult decât părținutoarei sale administrații. Noi ne-am

silit însă a convinge pe Comisari, cum că este de neapărat o schimbare de sistem, iar nu de persoane.

«Imboldiți de patimi și ne mai având nici o nădejde de izbutirea cauzei lor pe drumul legal al rostirii majorității, credincioși sistemului lor de acuzare, adversarii Unirei s'au încercat din nou în zilele de pe urmă a pârî pe Unioniști ca revoluționari și turburători liniștei publice. De astă dată însă pâră fu formală. O jaloabă se purtă din casă în casă și din instanțe în instanțe spre a fi acoperită cu iscălituri; dar în curs de o săptămână abia s'a iscălit de vreo șasezeci indivizi, când apoi a și căzut în mâinile partidei noastre. Dintre persoanele subînsemnate, abia cinci sau șase sunt din acele îndrituite după Ferman, și anume persoanele cunoscute de capi cetei Antiunionistă. Toți ceilalți sunt amployați ai Guvernului și câțiva sudiți austriaci și greci. Copie de pe actul acesta s'a dat Comisarilor, și credem că nu puțin va contribui de a le dovedi cine sunt antiunioniștii și cari le sunt mijloacele lor de acție. Jaloaba antiunioniștilor perise de pe masa Directorului Judecătoreiei de Iași, căruia i s'a fost dat de către președinte spre a o subscrie. Din a cui poruncă nu se știe, acest amployat s'a fost arestat, dar după două oare i s'a dat iarăș drumul.

«În fața dar a unor asemenea împrejurări, purtarea partidei noastre este de sine dictată. Când suntem acuzați ca revoluționari și turburători, când se zice că Unirea ar pune societatea în pericol, dacă nu s'ar luă măsuri în contra ei, noi trebuie să păzim ordinea legală și cea mai mare liniște.

«Prin o atitudine plină de demnitate, să dăm cea mai vie desmințire viclenelor imputări ce ni se fac. Orice nanifestări sgomotoase trebuie să le înlăturăm cu totul, orice provocări din partea adversarilor noștri trebuie să le respingem cu disprețul ce trebuie să ne insuffle niște mijloace înjosoare ale unor oameni în desperare și convicția de care suntem pătruși, căci orice atacuri și loviri, din partea oricui, vor dobândi o deplină satisfacere pe drumul legalității, singura cale demnă de marea cauză ce apărăm. Tribunalul nostru cel mai înalt este Comisia Europeană; dela dânsa trebuie să așteptăm totul. Ea este acum însărcinată chiar și cu schimbările ce s'ar socoti de cuviință a se face în privirea Fermanului de convocare, fără însă a schimba principiile lui.

«Așa dar încrederea în înalta Comisie, păzirea liniștei și bunei ordine, dar totodată și curaj cetățenesc, activitate, energie, perseveranță pe calea legalității, să fie neschimbata deviză a noastră a tuturor.»

D-l Victor Place comunică în 2 Maiu Comitelui Walewski intrigile interioare din Ministerul Caimacamului Vogoride.

D-l de Talleyrand informează pe E. V. despre căderea Ministrului de Interne,

d-l Costin Catargiu, ale cărui acte arbitrare și violente am avut ocazie adeseori a vi le aduce la cunoștință.

«Imi rămâne acum să vă expun în ce chip a părăsit puterea Ministrul acesta.

«Reprobarea generală ce a produs el a devenit atât de mare și ultimele lui măsuri purtau pecetea unei astfel de nerușinări, încât Turcii înșiși au sfârșit prin a recunoaște că aveau întrînsul un prieten prea compromițător.

«Astfel din momentul în care Savfet-Effendi și-a dat Caimacamului consimțământul la retragerea lui Catargiu, Prințul Vogoride a căutat să se despartă de ministrul său.

«De altfel el era obligat întru câtva la aceasta, din cauza atitudinii ce luase soția sa. Principesa Vogoride, care, după ce a întrebuițat toate mijloacele de convingere pe lângă soțul ei pentru a obține destituirea d-lui Catargiu, s'a retras la țară. Aci au venit din toate părțile Moldovei svonorile despre rețele fapte ale acestui om și a adus desperarea în sufletul ei cu totul devotat țarei.

«Intr'aceea sosirea Comisarilor în Iași a făcut pe Caimacam să simță nevoie de prezența soției sale, pentru a face onorurile casei, și i-a scris rugând-o să vină acasă. Principesa i-a răspuns prin Principele Alexandru Moruzi, că atâta timp cât d-l Catargiu va fi Ministru, ea nu se va întoarce în Iași.

«Principele Moruzi mai adaugă, adresându-se d-lui Vogoride : «Ați venit în «Moldova. numai de câțiva ani, fără de a avea nimic; nu aveți altă avere decât zestrea ce v'a adus-o fiica lui Konaki. Ea v'a iertat purtarea din trecut «și delapidarea unei părți din această mare avere; dar nu vă va ierta o trădare față de patria sa, care ar fi trebuit să fie și a voastră. Astfel astăzi nu «posedați decât ceea ce aveți dela dânsa, și printr'un divorț poate să vă arunce «pe drumuri, de unde v'a luat. Nu știu deci dacă vă convine această șansă «pentru realizarea speranțelor ce Turcii vă lasă să întrevedeți. Deocamdată «Principesa vă cere retragerea d-lui Costin Catargiu, și numai cu această condiție se va întoarce acasă».

«Am auzit aceste vorbe dela însuș Prințul Moruzi, care timp de două zile nu l-a lăsat în pace pe Caimacam.

«Ostenit, pe lângă aceasta autorizat și de Savfet-Effendi, și după ce a primit asentimentul Austriacilor, cari aveau în rezervă un demn urmaș pentru d-l Catargi, Prințul Vogoride a consimțit în sfârșit a-i cere demisia.

«Dar în timpul acestor tratative, s'a și răspândit în oraș svonul despre apropiata retragere a d-lui Catargiu. El fusese informat, și cu o seară înainte de a se retrage s'a dus la Caimacam ca să-i ceară oarecari explicațiuni asupra svonorilor, a căroră răspândire, zicea el, nu putea decât să-i atingă autoritatea.

«Prințul Vogoride, care luase deja hotărîrea, dar care ca demn fiu al Fanarului știe să mintă cu o rară nerușinare, răspunse d-lui Catargiu, strângându-i amândouă mâinile: — «Dragă prietene, să știi că atâta timp cât voiu fi Caimacam, d-ta vei rămânea Ministru de Interne».

«A doua zi dimineața l-a chemat la dânsul și, fiind de față și Prințul Moruzi și d-l Milu, Ministru de Finanțe, i-a cerut demisia.

«D-l Catargiu, deși cunoaște mai bine decât oricine valoarea ce se poate pune în țara aceasta pe cuvântul dat, a fost la început atât de surprins de contrastul între această cerere și asigurările ce i se dăduse în ajun, încât rămase câteva minute fără să răspundă. Revenindu-și în fire, el a zis Caimacamului, că ar dori să cunoască motivele acestei purtări. «Vi le voiu spune, după ce voiu primi demisia», răspunse Prințul Vogoride. «Și eu nu-mi voiu da-o decât când voiu cunoaște motivele», a fost replica d-lui Catargiu.

«Discuția a urmat pe acest teren ridicol, până când d-l Catargiu a declarat că nu va face nimic, înainte de a consulta pe Comisarul Otoman.

«Deci s'a dus numai decât la Savfet-Efendi. Nu știu ce s'a întâmplat la întvederea lor; dar ieșind de acolo, d-l Catargiu și-a dat demisia.

Urmașul său este Logofătul Vasile Ghika, acela care a fost propus de Austriaci să fie Caimacam la moartea lui Teodor Balș, și care a lăsat o faimă atât de deplorabilă, când a fost timp de un an Ministru de Finanțe, sub ultimul Domn.

«Nu spun nimic despre această persoană, despre care vă va informă d-l de Talleyrand. Il cunosc de multă vreme ca un om foarte inteligent, foarte șiret, foarte capabil, dar mai ales foarte capabil... de orice. Venirea lui la putere nu însemnează deci decât o schimbare de persoană, care nu aduce nici o modificare sistemului de constrângeri și fraude, ce Guvernul austro-ture, care stăpânește actualmente Moldova, este hotărît să-l urmeze în contra liberei exprimări a dorințelor populațiunii; d-l Vasile Ghika va aduce însă mai multe forme și mai multă prudență decât predecesorul său și prin aceasta va fi și mai periculos.

«Circulara ce a publicat ieri mi se pare că-i dă cu prisosință măsura, căci printre frazele destul de încurcate și cu toate vorbele de nepărtinire și legalitate, ce nu se uită niciodată în actele destinate publicității, se simte în fiecare rând amenințarea și planurile de constrângere.

«De altfel intențiunea Guvernului moldovean de a stărui în sistemul său reiese și mai bine din destituirea d-lui Beldiman, Ministru de Culte, și din împrejurările ce au însoțit ieri retragerea sa.

«D-l George Beldiman, care nu și-a ascuns niciodată simțimintele sale antiunioniste și care face parte din prea micul număr de persoane, cari au

acest sentiment drept convingere, mi se părea că intră cu prisosință în programul, a cărui realizare o urmărește Căimăcămia.

«D-l Beldiman este de un caracter blând, cuminte, moderat și deși a consimțit în mai multe rânduri să facă demersuri pe lângă Mitropolit și cler, pentru a-i atrage în partidul separatist, a căutat totdeauna să se mănțină în limitele cele drepte.

«In ultimul timp sosirea Comisarilor a dat ocazie populațiunii atât de apăsate să-și facă cunoscute adevăratele ei simțiminte.

«E. V. știe că toate clasele societății au ieșit întru întâmpinarea fiecărui Comisar pentru a-i aclamă și membrii clerului s'au văzut și ei în mare număr la aceste manifestații.

«De atunci și în mai multe rânduri Mitropolitul, precum și majoritatea Episcopilor, Arhimandriților și Preoților, au mers să viziteze pe Comisari și le-au comunicat dorințele, temerile și speranțele lor. A fost pentru întâia oară că clerul a luat o atitudine atât de lămurită și Guvernul, care știe ce influință va avea această purtare asupra țarei, este foarte supărat.

«Prințul Vogoride s'a plâns deci cu amărăciune Mitropolitului de cele întâmplare, și fără îndoială d-l de Talleyrand va informa pe E. V. de cererile ce Caimacamul le-a făcut prelatului.

«Negăsindu-l destul de mlădios, după cum se aștepta și neputând să obțină nimic, Prințul Vogoride a dat ordin Ministrului de Culte să pedepsească aspru preoții cari au luat parte la demonstrații.

«D-l Beldiman, care de fapt ar fi fost împiedicat de a procedă altfel, s'a mărginit a adresa câteva observațiuni verbale unui anumit număr de preoți.

«Nici Caimacamul, nici cei cari îl conduc sau îl ațată, n'au fost mulțumiți de această moderațiune și ieri, într'o discuție destul de vie, Prințul Vogoride i-a imputat d-lui Beldiman slăbiciunea. Acesta i-a răspuns că legile nu dau Ministrului de Culte nici un mijloc de a pedepsi pe preoți, că de altfel el nu găsiă în actele ce li se impută nimic de dejenit, că în sfârșit, născut în Moldova, el vrea să trăească și să moară aci liniștit, și că prin urmare nu se simte dispus a întrebuișă violențe în contra clerului.

«La aceasta Caimacamul a răspuns că va ști să găsească un alt ministru energic, care nu se va opri în fața unor astfel de scrupule și a concediat în mod brutal pe d-l Beldiman, cerându-i demisia. Acesta și-a dat demisiunea și un anume Alexandru Sturdza, care are reputația de a fi și mai violent decât d-l Costin Catargiu, a fost numit Ministru de Culte.

«Ne putem deci aștepta peste puțin să vedem Consiliul de Miniștri, ațățat de d-l Sturdza și condus de d-l Ghika, stăruind într'o cale și mai compromițătoare.

«Imi mai rămâne să dau seamă E. V. de un incident destul de curios, ce s'a petrecut în Iași înainte cu câteva zile.

«Guvernul posedă, afară de funcționari, pentru a-l secundă, câțiva oameni, în fruntea cărora se află un anume Istrati, despre care am vorbit în depeșile mele precedente și pe care Caimacamul Balș îl făcuse Ministru de Lucrări publice.

«Acest individ a redactat o mică adresă către Savfet-Efendi, în care separatiștii uzând, fără îndoială, de dreptul lor, agită foloasele ce cred a vedea în mântinerea separațiunii între cele două Principate.

«Fără a cercetă aci valoarea argumentelor lor, este de mirare că vorbesc de demersuri, ce tind să le violeze privilegiile, și în special că îndrăznesc să spună că aceste demersuri pot să turbure liniștea publică.

«Aceasta este tactica Guvernului, de a prezintă totdeauna ordinea amenințată de către Unioniști, pentru a fi autorizat să guverneze cu asprime și a arată că o intervenție străină este totdeauna în perspectivă.

«Toate aceste uneltiri n'ar avea mare importanță, dacă n'ar fi opera directă a agenților Guvernului.

«Adresa fiind prinsă, s'au descifrat semnăturile și au rămas surprinși de a vedea printre ele semnăturile Ministrilor de Interne și Finanțe.

«Pe scurt, cel mai mare număr de semnatari sunt funcționari și chiar străini și nu se găsesc între ei decât șase persoane cu dreptul de a fi alegători sau eligibili.

«Abia patru sau cinci nume sunt de ale unor indivizi, numiți în limba țării cu expresiunea desprețuitoare de «ciocoi.» Cam de acest fel sunt toți cei cari în adresă se intitulează reprezentanți ai tuturor claselor sociale. O stare analitică de semnături însoțește actul în cestiune, pe care d-l de Talleyrand își propune să-l alăture la documentele ce le trimite E. V.

«S'ar fi dat cu drept cuvânt puțină importanță acestui act, care oricum descoperă mai ales, prin numele celor semnați, slăbiciunea partidului separatist, dacă nu s'ar fi văzut că în realitate ea este opera Guvernului.

«Inainte de a fi pusă în circulație, ea a fost prezentată Caimacamului și aș fi foarte surprins dacă n'ar fi fost supusă aprobării prealabile a lui Savfet-Efendi.

«Pe urmă a fost purtată de funcționarii unei administrații, a cărei primă datorie ar trebui să fie nepărtinirea și abținerea, și în sfârșit au mers cu nerușinarea până acolo, încât au strâns semnături și în tribunale. De acolo a dispărut.

«Ori câtă supraveghere s'a pus pentru păstrarea ei, a fost de ajuns un moment de distracție din partea unui director de tribunal, pentru ca acest act să fie sustras. Se pare că în momentul dispariției ei, sala eră plină de

lume și că imediat Președintele Tribunalului a pus să se închidă ușile pentru a putea perchezitiona toate persoanele prezente. Dar unul dintre asistenți a avut prezența de spirit să ia o hârtie oarecare din buzunar, să o rupă și să o arunce în bucăți pe fereastră strigând: «Duceți-vă de vă căutați petiția în stradă.» Fiecare a căutat să meargă să adune bucățile; în îmbulzeală cel ce avea petiția se furișă, și când s'au adunat bucățile, s'a observat că nu erau decât o hârtie fără nici un folos.

«Ar fi fost mai bine să tacă de acest incident ridicol. Dar Guvernul a comis greșeala de a arăta prea mult interes pentru a regăsi petiția.

«Fără nici un ordin și la simpla cerere a unui particular cunoscut ca separatist, subșeful poliției a arestat pe directorul căruia îi fusese dată mai în urmă petiția. Acesta a fost ținut închis câtvă timp; l-au amenințat cu moartea pentru a-l face să mărturisească și nu l-au liberat decât când s'au convins că nu știa nimic, și mai ales că au avut prostia de a fi amestecat acțiunea guvernului într'o afacere de această natură.

«Astăzi e dovedit, printr'o nouă probă, adăugată la atâtea altele, că Guvernul interimar al Moldovei nu se dă înapoi dela nici un mijloc pentru a face să triumfe politica exclusivistă, în serviciul căreia s'a pus. Am avut de atâtea ori ocazia să arăt că nu dau o mare valoare faptului, că aduc o probă mai mult și de altfel de acum înainte este rolul d-lui Comisar de a lămuri pe E. V. asupra situațiunii.»

Un Ordin de zi, adresat armatei de Caimacamul Vogoride în 4 Maiu, caracterizează situațiunea sa ca supus otoman:

«Maiestatea Sa Imperială Sultanul, binevoind a-mi face cadou un cort la fel cu cel al comandantului suprem al armatelor sale, eu îl ofer oștirii moldovene, ca o dovadă de bunăvoința mea și satisfăcându-mi prin aceasta dorința ce am avut totdeauna de a-mi arăta în orice ocazie dragostea mea particulară pentru armata Patriei.»

Secretarul de Stat Paul Balș adresează în 4 Maiu o scrisoare Departamentului de Interne, prin care arată măsurile polițienesti în contra Comitetelor Unioniste și a programelor acestora.

«Luând în considerare cuprinsul referatului No. 5.977 al Onor. Departament, citat mai sus, relativ la uneltirile unui partid din acest Principat, care și-a luat dreptul de a se constitui formal în Comitet, care deliberează asupra situațiunii politice a acestui Principat, punându-și semnătura sa colectivă pe procese verbale și publicând programe și proclamațiuni litografiate, — Sfatul Administrativ Extraordinar socotește să ia cu privire la aceasta următoarele hotărâri:

«Că astfel de Comitete, cari nu sunt recunoscute de Guvern, cari lucrează în afară de autoritatea existentă în Principat și au ramificațiuni în toate capitalele județelor, sunt prin însăși natura lor atinse de ilegalitate și nu pot fi îngăduite, căci cu cât Guvernul este mai însuflețit de cea mai mare dorință de a vedea viitoarele alegeri prezidate de cea mai perfectă nepărtinire, cu atâta are dreptul de a apăra alegerile de orice influință sau de orice amestec, care într'un scop exclusiv de partid ar fi de natură a induce în greșală și a face să se primejduască sinceritatea alegerilor. Deci Sfatul Administrativ este de părerea, că date fiind împrejurările, măsurile cele mai indispensabile ce trebuie să le ia Departamentul Internelor, care este depozitarul puterilor înaltei poliții, sunt următoarele:

«1. Să se dea ordin tuturor comisarilor de poliție și celorlalte autorități legal constituite, că deși este îngăduit tuturor locuitorilor țării să se bucure de dreptul alegătorilor de a discuta liber și de a se sfătui cu privire la viitoarele alegeri, nu e mai puțin adevărat, că existența unor Comitete cari lucrează să încline spiritul poporului mai mult spre o părere decât spre alta, într'un spirit exclusivist de partid, este prejudiciabilă adevăratelor interese ale țării.

«2. Să conștițe și să distrugă orice program sau proclamațiune, care ar avea o astfel de tendință, peste tot locul unde s'ar găsi în țară.

«3. De a publică tendințele de acest fel emanate dela un Comitet ca acela numit mai sus, pentru edificarea publicului în general.

«Deci această hotărîre a Sfatului Administrativ se comunică prin Secretarul de Stat Onoratului Departament al Internelor spre regulă».

Baronul de Talleyrand-Périgod telegrafiază în 7 Maiu din Iași d-lui Thouvenel: «Savfet-Efendi și Caimacamul s'au adresat la Constantinopole pentru a obține *înlocuirea Mitropolitului*. Singurele învinuiri aduse în contra acestui prelat sunt părerile sale unioniste. Sunt deciși să facă totul pentru a-l împiedică să prezideze Divanul».

Depeșa Comitelui Walewski către Baronul de Talleyrand, din 9 Maiu, în care-i arată că Marele Vizir, temându-se de turburări în Principate, semnaleză necesitatea de a trimite în Moldova și Valahia oștiri turcești.

«Mehmet Gemil Bei a venit să-mi cetească o comunicare, prin care Marele Vizir îi semnaleză necesitatea de a trimite trupe otomane în Principatele Moldova și Valahia, bazându-se pe aceea că agitația ce domnește în provincii poate să provoace turburări iminente.

«Cum este posibil ca despre acest demers al Guvernului Otoman, care trebuie să se fi făcut și pe lângă celelalte Puteri semnatare ale Tratatului din Paris,

să fi mers svonul în Principate și să provoace oarecare neliniște, cred că e bine să vă informez că nu i-am ascuns d-lui Ambasador al Turciei surprinderea ce-mi făcea propunerea sa. I-am spus că din multele informațiuni ce le primesc din Principate, nimic nu-mi indică, că ordinea materială ar fi primejduită și că dacă se manifestează oarecare agitație la apropierea alegerilor, ea se datorește manoperelor Caimacamilor. Am adăugat că nu trupe este oportun a se trimite în Principate, ci instrucțiuni bune pentru acești funcționari.

«Pe urmă i-am amintit lui Mehmet Gemil Bei, că Puterile semnatare Tratatului de Paris, invitând populațiunile românești să-și manifesteze pentru întâia oară dorințele lor într'o formă regulată și în deplină libertate, au înțeles să excludă orice motiv de influință externă și înainte de toate aceea care ar rezulta din prezența unui corp de armată străină. În sfârșit am terminat zicând, că dacă s'ar întâmpla, în contra oricărei probabilități, ca să izbucnească turburări în Principate, ar trebui — afară de un caz de urgență absolută — să se amâne până după operațiunile electorale intrarea trupelor, a căror prezență acolo s'ar crede necesară pentru a asigura mântinerea ordinii.

«Aceeaș primire a obținut comunicarea turcească la Londra. Lordul Clarendon a spus d-lui Musurus, și noi împărtășim în întregime părerea lui, că chiar în cazul când ar izbucni ciocniri parțiale în unele locuri din Principate, faptele acestea n'ar fi de ajuns pentru a motiva intervenția armată a Turciei și că această intervenție n'ar putea avea loc decât într'un caz de războiu civil general sau de revoluțiune declarată, și după ce Puterile semnatare Tratatului din Paris îi vor fi recunoscut nevoia absolută.

«Cunosc corespondența Ministrului nostru la Berlin. Când i s'a făcut Domnului de Manteuffel comunicarea Marelui Vizir, el a răspuns Trimisului Turciei, că veștile ce le primește din Principate nu-l fac să creadă că ordinea ar putea fi acolo turburată și că forța armată locală i se pare de aiud cu totul îndestulătoare pentru a mântine ordinea».

D-l Victor Place arată Comitelui Walewski, în 15 Maiu, sistemul de destituiri din funcțiunile publice și de înlocuiri, practicat de Caimacamul Vogoride.

«Sistemul destituirilor din cauza părerilor unioniste continuă tot așa ca și înlocuirea celor destituiți prin oameni compromiși, dela cari nu se cere decât promisiunea de a lucra în contra Unirei.

«De curând a fost supus acestei operații strănie Divanul de apel.

«Aga Niculae Burki, membru al acestui tribunal, s'a pomenit destituit și înlocuit cu d-l Pappafil, care sub Guvernul Prințului Ghika a fost scos din

serviciu pentru defraudări considerabile, dovedite și constatate printr'un referat al Ministrului de Justiție.

«D-l Ștefan Silion destituit, și înlocuit prin d-l Dimitrie Burduja, om de afaceri al Prințului Vogoride.

«D-l Ștefan Grigoriu, înlocuit din cauza părerilor sale unioniste și înlocuit cu Ioan Scorpan, al cărui singur merit este că e separatist.

«Un oarecare Filipide a fost numit supleant la Tribunalul de apel, deși n'a făcut niciodată parte din magistratură. El e un delapidator dovedit și tăinuitorul abuzurilor lui N. Cantacuzino în Ministerul său de Interne sub Prințul Ghika și de atunci a rămas funcționar al d-lui Cantacuzino, actualmente Ministru de Justiție.

«Deci în afară de faptul odios al acestor destituiri, un lucru izbește mai mult: valoarea oamenilor cari sunt aleși ca succesori.

«În zadar opinia publică respinge astfel de alegeri, în zadar se ridică în potrivă lor antecedentele, purtarea, actele lor, acești oameni sunt separatiști sau promit să fie; este de ajuns și în orice caz sunt motive să se aleagă astfel de instrumente pentru a apăra o cauză, care până acum n'a fost susținută decât prin mijloace necinstite.

«De altă parte serviciul militar dă ocazie la promoțiunile cele mai scandaloase.

«Nu eră de ajuns că o armată mică, abia de 2,000 de oameni, dădea curiosul spectacol al unui personal ofițeresc, în care sunt vreo 60 de coloneli; numărul ofițerilor crește pe fiecare zi și ultimele două numere ale «Găzetei» oficiale conțin peste 30 de promoțiuni nouă.

«Ministrul de Răsboiu se plânge că Caimacamul face promoțiuni direct din propria lui inițiativă, chiar fără să aștepte sau să ceară prezentarea reglementară. Între altele Ministrul de Răsboiu a observat că toți ofițerii astfel creați sunt fii de alegători și voiu adăoga că un oarecare Andrei Stamat, destituit de Prințul Ghika pentru defraudările cele mai revoltătoare, a fost numit șeful intendentei militare. Nu se putea să i se încredințeze un post care să convină mai bine instinctelor lui rapace.

«Este bine de observat că toate promoțiunile sunt contrarii art. 19 din Regulamentul Organic, care oprește pe Caimacami de a acorda grade în armate ori ranguri de boierie. Acest abuz de ranguri poate avea mare influință pentru alegerile ce se pregătesc.

«Domnitorul Mihail Sturdza, pe care scrupulele nu-l prea împiedicau, s'a servit mai de multe ori de acest mijloc când avea vreo temere de rezultatul unei alegeri. Astfel Prințul Vogoride se străduiește a urmă acest exemplu și a făcut în urmă niște numiri de boieri, cari s'au semnalat cu toții prin activitatea de a secundă manoperele Guvernului. Cred inutil de a le trans-

erie aci numele, dar nu pot să nu arăt o împrejurare foarte semnificativă, care a însoțit numirea lor :

«Caimacamul a ținut să predea el însuș decretele indivizilor, pe cari îi «răsplătia și le-a ținut această cuvântare : «S'a spus atât de mult că autoritatea domniei mele s'a sdruncinat, încât am voit să dau o dovadă de puterea «ei, chiar în prezența d-lor Comisari. Această dovadă constă în exercițiul «deplin și întreg al prerogativelor ce mi se tăgăduesc. Deci vă acord, Domnilor, titlurile arătate în aceste decrete». Este ușor de înțeles ce armă și ce mijloc de corupțiune va avea Guvernul în mâinile sale, dacă i se lasă dreptul de a conferi titluri. De altfel el e dispus să uzeze din belșug de acest drept. S'au pregătit și semnat mai multe mii de decrete de boierie ; titlurile și numele se lasă în alb și decretele vor fi trimise în județe. În momentul alegerilor prefectii vor chema pe alegători și le vor zice : «Dacă votați «pentru candidatul Guvernului, o să vă dau cutare rang. Iată decretele în cari «n'am decât să vă pun numele și rangul, asupra căruia am convenit. Sunt «gata să vă plătesc».

«Aceste decrete au în țară o influință foarte mare, căci ele conferă boieria și toate privilegiile împreunate cu dânsa, de aceea puține arme atât de puternice sunt în mâna unui Guvern neleal.

«Intr'adevăr scandalul a ajuns la cele din urmă margini ; trebuie să vină cineva în această țară pentru a asista la un astfel de spectacol. Dar mai trebuie ca oamenii, cari îndrăznesc să-l facă, să știe că sunt susținuți în orice împrejurare de către Puterile de o rea credință egală cu a lor și în special trebuie să li se fi făcut, pentru a-i îndemna, niște promisiuni prea seducătoare.»

În $\frac{2}{14}$ Maiu Funcționarii separatiști adresează Comisarului Turciei Safvet-Efendi următoarea petiție :

«Excelență,

«Intemeindu-ne pe generozitatea și mărinimia Maiestății Sale Sultanului, Augustului nostru Suzeran, care garantează Moldovei mântinerea vechilor privilegii cunoscute de către glorioșii Sultani ; Intemeindu-ne pe textul acelor privilegii, prin cari Inalta Poartă ne asigură păstrarea Moldovei, păstrarea autonomiei Moldovei și păstrarea Guvernului nostru național ; Intemeindu-ne pe Tratatul încheiat la Paris în 30 Martie, prin care Marile Puteri întăresc privilegiile Moldovei și rămânerea ei sub suzeranitatea Inaltei Porți : Noi cunoaștem o abatere și o răsturnare a acelor privilegii, o jignire a Tratatului de Paris, o urmare ilegală, fuzia Moldovei cu Valahia, fuzie care n'a existat niciodinioară.

«Convinși totodată că o asemenea fuzie ar fi funestă în toate privirile, că ea ar deșteptă rivalități între noi și Valahieni, cari ar provoca nenorociri

și intervenții;—Incredințați că prin această transformare s'ar compromite existența patriei noastre;—Incredințați că și interesele sociale ale Moldovei de asemenea s'ar compromite pentru ale Valahiei, care între alte avantagii ar posedă și avantajul majorității;—Incredințați că fericirea patriei noastre trebuie să o așteptăm dela instituții bune, iar nici cum dela întinderea teritorială prin unire cu Valahia;—Dorind a păstră și în viitor pacea și armonia cu Valahia, și a nu da nimănui privilegiu de intervenție sub oricare nume sau pretext;—Dorind a avea întreaga noastră autonomie și o putere legislativă neatârnată de puterea domnitoare, dinaintea căreia să fie răspunzători funcționarii Statului;—Dorind, în sfârșit, a nu pierde Moldova și privilegiile ei moștenite și câștigate, în schimb pentru un viitor eventual și nesigur;—Păstrând recunoștință și simpatie pentru prosperitatea Imperiului Otoman:—Am așteptat cu încredere și în completă liniște compunerea Divanului ad-hoc, chemat de a rosti dorințele în privirea reorganizării Statutelor și Regulamentului actual.

«Inșă, văzând cu îngrijire, noi locuitorii din toate clasele Moldovei, evenimentele ce se desfășură chiar în prezența Excelenței Voastre, văzând că în loc de repausul atât de dorit, după o lungă agonie și calamități de un șir de ani, cari au apăsât oboșita noastră Patrie, ne găsim acum expuși unor lucrări țintitoare a ne lovi privilegiile, și a compromite liniștea Moldovei:—Cu umilință supunem Augustului nostru Suzeran, prin organul Excelenței Voastre, rugămintea noastră, ca în temeiul legăturilor ce ne sunt garantuite prin vechi capitulații și prin Tratatul de Paris, să ni se păstreze Moldova și autonomia ei, singurul mijloc pe care se reazemă liniștea și fericirea țării.

«Avem onoare a ne însemna

«Ai Excelenței Voastre prea plecați și supuși servi:

(Au iscălit) «Panaioti Balș, Secretar de Stat, Ministru Afacerilor străine; Colonel Rossetti, adjutant Caimacamului; Maior Christea, comandant militar al Capitalei; Colonel Scheletti, adjutant Caimacamului, director Departamentului de Interne; A. A. Sturdza, director Departamentului Finanțelor; Ioan Drăghici, director Departamentului Lucrărilor publice; C. Carp, membru Divanului domnesc; A. Sorociano, candidat la Divanul domnesc; G. Cigara (străin, supus rusesc), membru Divanului domnesc; Teodor Burada, președinte Tribunalului criminal; Spătar Pancrati, președinte Tribunalului din Iași; Gheorghe Caliman, ispravnicul de Iași; C. Voinesco, membru Divanului legislativ; P. Rado, vornic portăreilor; B. Drăghici, controlor Statului; C. Balaeș, cassierul Departamentului Finanțelor; D. Gane, membru Divanului legislativ; J. Eni, președinte Tribunalului din Piatra; Costinesco, judecător la Tribunalul din Piatra; G. Asachi, arhivist Statului și redactor «Buletinului Oficial»; Em.

Codrescu, membru Divanului; M. Străjescu, agent principal al Guvernului pentru propaganda antiunionistă; N. Drossu, director la Departamentul de Interne; Const. Alcaz (supus rusesc), secretar Consiliului sanitar; P. Sterian, șef de secțiune la Departamentul Lucrărilor publice; T. Albinet, idem la Interne; Antoniadi, idem la Secretariat de Stat; A. Braesco, idem la Finanțe; Malcoci, secretar la arhiva Statului; Calici, revizor la Departamentul de Interne; Florescu, șef de birou la departament de interne; A. Boghian, funcționar la Departamentul de Finanțe; B. Stamati, protocolist la Tribunalul din Iași; I. Lazarini, profesor la școala Statului; I. Sacara, idem; B. Gregori, director poștelor; G. Vasiliu, funcționar la poliția din Iași; A. Steriadi (străin), subdirector vămirilor; Castrino (străin), funcționar vamal; M. Mihailescu, idem; Schinteu, idem; Farra (supus austriac); Ioan Ciudin, fără proprietate; Scarlat Climenti, idem; Chirica, idem; C. Palladi, idem, T. Romanu, idem; J. Beker, idem; C. Gane, idem; G. Plastara (străin), supus grecesc; Calliarchi, idem; Papazoglu, idem; G. Papafil; N. B. Docan; Alecu Balș, logofăt; J. Alexandrescu; N. Istrati, postelnic; I. Istrati, spătar.

Depeșa d-lui Thouvenel către Comitele Walewski, din 18 Maiu, expune situația politică din Constantinople:

«Ramazanul pricinuește niște trăgăneli față de cari n'am ce să fac; dar sper ca cu primul curier să pot transmite E. V. o copie de pe instrucțiunile pe cari Poarta s'a văzut nevoită a le trimite lui Savfet Efendi, în urma demersurilor mele pe lângă Marele Vizir.

«Din nenorocire nu cred că o atitudine mai corectă din partea Comisarului otoman ar fi de ajuns pentru a schimba starea de lucruri arătată de d-l Baron de Talleyrand. Rapoartele d-lui Baron de Richthofen și ale d-lui Benzi, cari mi-au fost comunicate, sunt tot atât de precise și de întristătoare. Dacă este foarte regretabil că mărturisirea d-lui Basili nu s'a adăogat la cele ale colegilor săi, totuș sper că d-nii Comisari ai Franciei, Prusiei și Sardiniei vor lua act de protestarea ce li s'a remis în Iași, pentru a provoca, cel puțin din partea majorității Comisiunii Europene, un act pe baza căruia să pot încercă a obține ceva la Constantinople.

«Cererea ce aș fi formulat-o singur pentru a obține destituirea Caimacaului Moldovei și a ministrilor săi ar fi fost un incident prea grav și nu m'am crezut autorizat să trec cu atâta sgomot peste instrucțiunile ce Guvernul Impăratului le va combina fără îndoială cu Cabinetele, cari țin ca și el să cunoască adevăratele dorințe ale populațiunii moldovenești.

«Limbagiul meu a fost destul de categoric, pentru ca să pregătească Poarta

la exprimarea cea mai severă a nemulțumirii noastre, și am găsit la d-l Ministru al Rusiei, la d-l Ministru al Sardiniei și la d-l Însărcinat de afaceri al Prusiei întreg ajutorul ce-l puteam aștepta până la primirea ordinelor guvernelor lor.

«Ar fi fost zadarnic, Domnule Comite, să mă adresez d-lui Internunciu al Austriei, dar am crezut că trebuie să informez în mod sumar despre demersurile mele pe d-l Ambasador al Angliei și să-l rog a mă secundă.

«Lordul Stratford mi-a răspuns în acești termeni :

«Scandalurile și nedreptățile, de cari îmi vorbiți, îmi sunt necunoscute, «afară de menționarea lor în adresa D-voastre. Nu înțeleg de ce d-l Henry «Bulwer nu s'a dus la Iași, însă d-l Stanley, care-l reprezintă acolo, este mulțumit de Prințul Vogoridi. Se pare că greutățile provocate în București nu există în Moldova, unde prin urmare se procedează fără încetare la executarea Fermanului. Mi se pare că acestea privesc autoritățile locale și nu pot înțelege modul de a vedea al unor Comisari, cari, separați de colegii lor, și-au permis un act de intervenire, care după părerea mea ar fi fost mai potrivit «să se facă din partea întregii Comisiuni. Fiind informat că Poarta cunoaște «nu numai simțimintele D-voastre în această privință, dar și ale altor trei «reprezitanți, m'am crezut dator să i le fac cunoscute și pe ale mele.»

«Deși exprimată sub forma condițională, doctrina Ambasadorului englez e foarte lămurită și E. V. poate judeca ce ajutor pot spera din partea colegului meu atât acum, cât și mai târziu. I-am trimis pentru edificarea lui personală petiția Moldovenilor către Comisiunea Europeană și am răspuns adresei lui, că cu tot regretul de a nu-i împărtăși părerea, voi continua a face tot ce va depinde de mine, în conformitate cu instrucțiunile ce am, pentru a asigura libertatea și sinceritatea operațiunilor electorale în Principate.

«Deci am redactat pentru d-l Outrey instrucțiunile ce am onoare a le transmite alăturat E. V. și am rugat pe d-nii Butenief, Durando și de Gundlach să însăreineze pe primii lor dragomani de a face astăzi un demers, care să-l silească și pe Reșid Pașa a se explica cu ei.

«Marele Vizir știu că a fost extrem de surprins de idea că manoperele Caimacamului Moldovei ar putea fi considerate, din cauză că nu sunt pedepsite, ca o ofensă a demnității Puterilor, cari ieau în serios ancheta ordonată de Congres și înclin a crede că discuția se va face cu folos pe acest teren, dacă Rusia, Prusia și Sardinia vor consimți a o pune deodată cu noi. Ceeace pare în orice caz neîndoios, e că fără o lovitură puternică, intrigile Porții, excitate de Austria, tolerate de Anglia și servite de instrumente oarbe, vor triumfa la Iași și probabil și la București. In cât privește acțiunea mea personală, îndrăznesc a spune că-mi va fi imposibil a o împinge mai departe

fără a pune în cauză, în contra datoriilor mele de Agent și a drepturilor mele de Ambasador, politica Guvernului Imperial.

Depeșa d-lui Victor Place către Comitele Walewski, din 21 Maiu, descrie arestările politice ordonate de Vogoride :

«In ziua de 4 a lunii trecute am adus la cunoștința E. V., că arestările politice m'au îndemnat a face împreună cu colegii mei prusian și rus un demers colectiv pe lângă Caimacam, spre a obține o oarecare lămuriri pentru Comisiunea Europeană.

«Prințul Vogoride ne-a repetat cu insistență, că nu va da informațiuni decât la o cerere scrisă din partea noastră. Am bănuț de sigur că aceasta nu eră decât o cursă pentru a avea ocazia să ne dea un răspuns în felul aceluia ce ni l-a dat la 4 Aprilie și a cărui copie am trimis-o de curând. Cu toate acestea am crezut că eră necesar să se pună cestiunea în chip definitiv, pentru a nu lăsa nici o îndoeală asupra modului nerușinat, cum înțelege Guvernul Caimacamului a-și împlini mandatul. De altfel cum cunoșteam dela însuș Prințul Vogoride și dela Ministrul său de Externe pretențiile ce le are față de Comisiune, doriaș să-i cruț d-lui de Talleyrand conflictul ce i se pregătia, preferam să-i micșorez gravitatea, luându-l pe socoteala mea. Am scris prin urmare Caimacamului o scrisoare, în care mărginindu-mă a-i aminti promisiunea verbală ce mi-a făcut, îl rog să-mi dea asupra arestărilor informațiuni, pe cari să le pot transmite Guvernului meu și Comisarului Imperial.

«Răspunsul ce mi-a dat prin Ministrul său de Externe nu mai lasă nici o îndoeală asupra sistemului ce a adoptat: de a lucră în mod nelegal, de a nu da înapoi dela nici o manoperă perfidă pentru a falsifică alegerile, și de a refuză apoi orice explicație care l-ar incomodă. Această procedură este cea mai comodă și mi-a spus cu gura mare că este hotărît să se servească de ea față de Comisiune la prima cestiune ce i se va prezintă. Este dar important a ști ce însemnează în acest caz pentru Caimacam Comisiunea.

«Supus și plecat în fața Comisarilor ture și austriac, a căror îndrumare o urmează cu o ascultare admirabilă, el nu se îndreptează decât în contra acelora dintre Comisari, cari voesc o aplicare legală a Tratatului din Paris.

«El este foarte mult încurajat pe această cale de Agenții austriac și ture, cari gășind în el un om care le face perfect afacerile lor, au natural interesul să anihileze cât se poate de mult rolul de înaltă supraveghere a Comisiunii.

«Dar ceea ce arată o rară nerușinare este îndrăzneala, cu care Caimacamul sprijinește sistemul său pe autonomia Principatelor. Pe când de o parte supune cele mai mici acte ale administrației sale și alegerea tuturor funcțio-

narilor la aprobarea Comisarului Porții și Agentului austriac, fără să creadă că prin aceasta autonomia este atinsă, de altă parte nu-i este teamă să spună că informațiunile date Comisarilor de bună credință ar compromite această autonomie. Este nevoie de mare răbdare pentru a rămânea în marginile politice, asistând la un spectacol, care pe lângă toate nu e decât o continuă bătaie de joc în fapte și vorbe a Congresului din Paris.

«Ceeace agravează situația este că dacă Guvernul moldovenesc este autorizat să răspundă astfel la toate cererile de explicațiuni, ce vor adresa Consuli în numele Comisarilor lor, rolul nostru de observatori și informatori va fi de un folos neînsemnat, căci ne va fi imposibil a verifica ceva.

«Sunt cu atât mai obligat să semnez acest inconvenient, cu cât listele electorale vor apărea și momentul alegerilor se apropie.

«Atunci fără îndoială se vor face abuzurile cele mai mari, și fiindcă Guvernul va refuza să răspundă la cererile noastre, ne va fi aproape imposibil să confruntăm diferitele aserțiuni. Caimacamul are totdeauna răspunsul gata: «Aceasta nu privește decât pe Moldoveni și Guvernul lor, iar Consuli n'au «să se amestece.»

In acest moment apare din nou în foaia oficială a Guvernului Francez «Moniteur Universel» din 21 Maiu un nou avertisment:

«Guvernul moldovenesc nu se mulțumește să influențeze votul alegătorilor, ci vrea să-și rezerve și alegerea candidaților. Pentru a-și ajunge scopul, a recurs la un expedient care încoronează sistemul de constrângere și de arbitrarie ce-l urmărește cu atâta îndârjire. Paragraful V al Fermanului de convocarea Divanurilor ad-hoc determină numărul deputaților ce trebuie să trimită fiecare oraș. Capitala va trimite din partea ei patru deputați. Evident că corporațiunile de negustori și de industriași vor da cel mai mare număr de alegători. Căci fiecare din ele va delega câte trei împreună cu starostele ei. Guvernul moldovenesc a înțeles cât ar fi de important pentru realizarea proiectelor sale a se numi de corporații alegătorii cari împărtășesc vederile sale. Prin urmare a însărcinat pe starostele cel mare, care-i este devotat, să supună starostilor celor 34 de corporațiuni un proces verbal, pe care să-l semneze în alb, după ce vor fi indicat pe o foaie separată numele candidaților lor. In posesiunea acestui document, acoperit de semnături, Guvernul va putea înscrie într'însul fără grijă numele alegătorilor ce-i vor conveni și face să triumfeze ideile lui în numele dorinței poporului. Acest fapt va părea de sigur de necrezut și m'aș fi sfiit eu însumi de a-i da credință, cu toate cele ce se întâmplă sub ochii mei, dacă nu mi-ar fi fost afirmat de însuș starostele unei corporațiuni, care mi-a comunicat în acelaș timp procesul verbal pregătit de Guvern.»

O telegramă a Baronului de Talleyrand-Périgord comunică Comitetului Walewski în 25 Maiu, că abuzurile Caimacamului Vogoride întrec orice bună cuviință, și arată deciziunea Comisarilor Franciei, Prusiei, Rusiei și Sardiniei de a nu intra în relațiune cu un Divan convocat sub astfel de auspicii :

«Rapoartele Domnului Place din 15 și 17 Maiu dovedesc că abuzurile Caimacamului Moldovei, cu privire la dispozițiile electorale, întrec marginele rușinei. Conivența Austriei este învederată. Savfet fiind absent, Comisiunea nu este constituită. În înțelegere cu colegii mei prusian, rus și sard, m'am crezut dator a declara astăzi în Procesul Verbal al primei ședințe și în mod preventiv, că nu este potrivit cu demnitatea Puterilor reprezentate în Comisiune de a avea să trateze cu un Divan convocat sub astfel de auspicii. Aceasta este intențiunea mea, afară de a nu voiu primi un ordin al E. V. sau o părere contrarie a d-lui Thouvenel, căruia îi comunic această depeșă. Dacă Caimacamul și sistemul ce el reprezintă nu vor fi schimbați, alegerile din Moldova nu vor fi decât o comedie nedemnă.»

Depeșa d-lui Thouvenel către Comitele Walewski din 25 Maiu dă relațiunea stării de lucruri și a intrigilor din Constantinopol :

«Am avut onoare a anunța E. V. în postscriptul ultimei mele depeși, că Marele Vizir, în urma unor nouă demersuri din partea mea, la cari s'au alăturat Ministrii Rusiei, Sardiniei și Insărcinatul de afaceri al Prusiei, s'a hotărît să supună încă odată Consiliului cestiunile rezolvite la început într'un sens, pe care am declarat că nu-l pot admite, și anume : — 1. Comisarul Otoman în Principate va primi ordin să se întoarcă numai decât la București. — 2. Ministrul Afacerilor străine va convocă oficial pe reprezentanții Puterilor semnatare Tratatului din Paris, pentru a hotărî asupra pretențiunii Caimacamului Moldovei de a procede la operațiunile electorale, fără a aștepta soluțiunea îndoelilor relative la interpretarea unor clauze ale Fermanului.

«Imi rămâne să raportez cum s'au petrecut lucrurile.

«Primul dragoman al Ambasadei a prezintat lui Reșid Pașa o copie a instrucțiunilor anexate la depeșa mea din 18 Maiu, chiar în momentul în care A. S. îl informă confidențial despre proiectul stabilit în ajun de a-mi adresa mie, precum și d-lor Butenief, Durando și Gundlach o notă verbală, dictată de Ambasadorul Angliei și de Internunciul Austriei, să respingă ca nefundată cererea noastră principală. Marele Vizir și-a exprimat dorința de a arăta Lordului Stratford și Baronului de Prokesch singurul act în care părerea mea a fost consemnată, cu motivele ce o sprijiniau, și d-l Outrey s'a

grăbit să consimtă la această comunicare. E. V. va vedea din cele două documente alăturate aci, că colegii mei, luând cunoștință de argumentele mele, au găsit o ocazie mai mult de a persista în părerea lor și de a expune o teorie cu totul opusă. Ei nu s'au mărginit numai a discuta cestiunea controversată, ci au contestat natura și validitatea înțelegerii stabilite între noi înainte cu trei săptămâni, pentru a supune cercetării Comisiunii Europene îndoelile ce ni s'au prezentat; și ca și cum n'ar fi fost deajuns atâta, ei și-au expus într'un mod foarte curios preocupările cari sunt cu siguranță mobilul purtării lor. Deși îndrăznesc să atrag atențiunea E. V. asupra textului însuș al instrucțiunilor d-lui Ambasador al Angliei și ale d-lui Internunciu al Austriei către primii lor dragomani, cred folositor a expune mai jos puncturile cele mai semnificative.

«Iată mai întâiu, cum se exprimă d-l Baron de Prokesch: «A opri executarea Fermanului în Moldova din cauza îndoelilor de interpretare ridicate «în Valahia... ar însemna a subordona și a pune astfel într'o stare de dependență una față de cealaltă cele două provincii, a căror independință reciprocă este unul din privilegiile cele mai vechi și mai sfinte garantate de «Poartă».

«Lordul Stratford reia la rândul său cestiunea în acești termeni:

«Nu este nevoie să punem temei pe incidentele produse; este de ajuns că «spiritele s'au aprins în cestiunea Unirei, că Comisarul Otoman și-a făcut intrarea în Iași în mijlocul unei mulțimi ațățate, că spiritul de partid s'a de- «clarat în cluburi și procesiuni, etc., etc».

«In cât privește argumentul final, care cuprinde o apologie indirectă a tuturor scandalurilor administrației Prințului Vogoride, trebuie de asemenea amintit, că d-l Ambasador al Angliei l-a afirmat, deși avea pe masă, împreună cu o scrisoare în care i se semnalau impresiunile d-lui Baron de Talleyrand, ale d-lui Baron de Richthoffen și ale d-lui Benzi, voluminosul Memoriu adresat Comisiunii Europene de bărbații cei mai considerați și mai cinstiți din Moldova.

«A bănuî mai dinainte că Caimacanul este în stare să nu-și cunoască datorile sau să denatureze intențiile bune ale Puterilor, ar însemna a duce zelul și prevederea la exces.

«D-l Baron de Prokesch, recunosc, nu-și ascunde jocul. El proclamă sus și tare, că Austria este contrară Unirei și va face totul pentru a o împiedica. El însuș lucrează în consecință și-i urmărește scopul, fără să-i pese de mijloace. Mă așteptam deci să-l am de adversar și nu-l învinuiesc pentru nici o armă întrebuintată în contra mea. Ceeace mă miră este că o afacere, în care nu este de regulat decât o cestiune de drept și nu este de lămurit decât o cestiune de bun simț, a fost transformată în o luptă de avant-pos-

turi privitoare la Unirea Principatelor. Mă mir că în această luptă d-l Internunciu al Austriei are de secundant pe d-l Ambasador al Angliei, că d-l Stratford într'un document oficial laudă dispozițiile Ministrilor turci, exagerând importanța unei agitații, pe care Lordul Clarendon a găsit-o de curând cu totul naturală și cu totul simplă, și că taxează de zel excesiv, de prevedere neoportună o îndoeală oarecare asupra lealității Prințului Vogoride.

«In acelaș timp, când se prezintau instrucțiunile celor doi colegi ai mei lui Reșid Pașa, acesta eră îndemnat să se opună în contra pretențiilor intolereabile ale Ambasadorului Franciei, și declară că dacă s'ar convocă o Conferință, ei n'ar lua parte la dânsa. Aceasta însemnează a se da Marelui Vizir cùrajul de a înfruntă amenințarea, pentru care mi-am pus stăruințele. Domnii Ministri ai Rusiei, Sardiniei și d-l Insărcinat de afaceri al Prusiei și-au îndreptat stăruințele lor în acelaș sens, ca și mine.

«Mi-am dat cu scrupulozitate toată osteneala, în comunicările mele directe precum și în cele cu cari am însărcinat pe primul dragoman al Ambasadei, ca mântinând cu tărie hotărîrea mea de a nu primi ca încheiere a desbaterilor nota ce fusese vorba să mi se adreseze, să nu mă despart de limita ce am obiceiul să păstrez în relațiunile mele cu Ministrii turci. Dar nu m'am crezut obligat la aceeaș rezervă față de doi emisari, trimiși învederat ca să mă ispitească din partea Marelui Vizir și să mă sperie de urmările neînțelegerii publice cu Lordul Stratford.

«Reșid-Pașa știe — îmi ziceau ei — că aveți de o mie de ori dreptate ; el «are toată prietenia pentru D-voastră, un devotament desăvârșit pentru Francia. «Cereți-i ce voți și vă va acordă, dar credeți-l, poziția lui este foarte grea. «Lordul Stratford îl plictisește în mod oribil, dar nu desperează că va scăpă «de el. Ambasadorul Angliei numai la idea că s'ar putea să vi se cedeze, «a fost cuprins de o furie cum nu s'a mai văzut».

La aceste insinuări am răspuns declarând că nu pot să mă abat dela linia de purtare ce mi-o idică datoria mea. Și atunci am socotit, Domnule Comite — și cer iertare pentru aceasta E. V., — că cel mai bun lucru în această împrejurare eră să ieau exemplul dela decanul meu și să-i adoptez cel puțin odată sistemul care-i reușește de mult timp. Deci la rândul meu am simulat un acces de supărare și am declarat interlocutorului meu intimidat, că dacă lucrurile se petrec în acest mod la Constantinopole, nu voi da înapoi în fața nici unei piedici și nu mă viou lăsă bătut de persoane furioase.

«Câtevâ ore mai târziu, Divanul s'a întrunit, fără să se mai țină seamă de curioasa ceremonie, pe care Musulmanii o numesc Noaptea Puterei (când se oferă Sultanului o roabă din partea uneia din surorile sau ficele sale), și după cetirea instrucțiunilor mele din 18 Maiu și a răspunsurilor d-lui Ambasador al Angliei și a Internunciului Austriei, discuția s'a încheiat prin convocarea

unei Conferințe a Reprezentanților Curților semnatare Tratatului din Paris. Din patru câți eram, ne-am găsit cinci de acord, dacă nu asupra cestiunei de fond, cel puțin asupra cestiunei de formă, și Poarta în definitiv s'a alăturat la părerea exprimată de d-nii Butenief, Durando, de Gundlach și de mine cu privire la competența ei exclusivă. Anunțând acest rezultat d-lui Outrey în dimineața de Joi, 21 Maiu, Reșid Pașa m'a rugat să nu spun că eu aș fi reclamat în ultimul rând, în mod categoric, întrunirea în Conferință plenară a autorilor Fermanului și a-i lăsa meritul, în ochii disidenților, de a fi oferit el acest mijloc de împăcare celor două partide. Marele Vizir a dat în acelaș timp primului dragoman al Ambasadei o copie de pe observațiunile Lordului Stratford și ale Baronului de Prokesch asupra instrucțiunilor mele. N'am crezut potrivit să las să se pună în arhivele Porții o combatere a modului meu de a vedea, fără a-i adăoga o replică, și am redactat sub forma de instrucțiuni către d-l Outrey un act, ce am avut onoare a-l transmite E. V. și în care sper că am domonstrat cu prisosință dreptatea părerilor mele.

«Mai rămâne să comunic primirea făcută de Ambasada engleză și Internunciatura austriacă propunerii Porții. E. V. cetind scrisoarea alăturată ce mi-a trimis d-l Comite de Koscielsky, agent foarte activ al Marelui Vizir, va putea judeca starea de spirit în care eră Lordul Stratford la vestea hotărîrii Divanului. Cu toate acestea, după 48 de ore de gândire, s'a resemnat să primească, ca și d-l Baron de Prokesch, întrunirea Conferinței și Reșid Pașa mi-a trimis vorbă, că se duce să ia ordinul Sultanului pentru a ne convoca mâni la dânsul în al său Yali la Emirghian.»

Expunerea actelor ilegale ale Caimacamului Moldovei, făcută de d-l Thouvenel, în 26 Maiu:

«1. Numiri scandaloase în Divanul de apel din Iași. Oameni scoși din serviciu pentru delapidări dovedite și constatate legal au fost numiți membri la acest tribunal.

«2. Promoțiuni în armată în disprețul tuturor regulelelor ierarhiei. Un individ distituit, fiind că a comis abuzuri revoltătoare, a fost numit șeful intendentei militare.

«3. Destituiri în massă ale funcționarilor administrativi.

Articolul 19 din Regulamentul Organic spune :

«Caimacamii nu vor putea da, în timpul gestiunii lor, ranguri de boierie, nici destitui funcționarii publici pentru altceva decât pentru un delict «dovedit».

«4. Dar în afară de faptele menționate aci, Caimacamul Moldovei, care conferise deja câteva ranguri de boierie, a creat boieri, voind, după cum a spus

aleșilor convocați la dânsul pentru a-și primi brevetele, să dovedească «în prezența Comisarilor forța puterii sale și deplinătatea drepturilor sale».

«5. Predându-se Comisarilor Franciei, Prusiei și Sardiniei o petiție în care cuvântul Unire nu e pronunțat, dar care amintește abuzurile și violențele administrației, Guvernul moldovenesc a pus să se redacteze o petiție împotriva Unirei, pe care au primit ordin să o semneze toți funcționarii.

«Președintele Comunei Iași a chemat pe cei 36 staroști ai corporațiilor de negustori, le-a arătat această petiție și i-a amenințat cu bătaia, dacă nu vor semnă-o. Unii au fost aduși la primărie cu jandarmi.

«Există o protestare a celor mai mulți staroști, cari declară că nu au cedat decât constrângerii.

«Aceste manopere s'au practicat sub ochii și sub inspirațiunea Comisarului Otoman, care a ținut să aducă la Bucurșeti petiția de care e vorba.

«6. Staroștii diferitelor corporațiuni au fost invitați să prezinte Primăriei un proces verbal, redactat mai dinainte, relatând despre o alegere ce nu avusese încă loc și lăsând în alb numele celor trei delegați ai fiecărei corporații, chemați în virtutea Fermanului, să iea parte la alegerea deputaților orașului. Actul există.

«7. Caimacamul a intervertit ordinea alegerilor pentru Divan, arătată de Ferman.

«8. În realitate el a prescurtat și redus la jumătate durata de 30 zile, fixată de Ferman pentru reclamațiunile cu privire la listele electorale.

«9. În contra Regulamentului Organic și a tuturor precedentelor, el a lipsit Galații de numărul de deputați ce trebuia să-l aibă potrivit numărului populațiunei sale.

«10. Prezidenția colegiilor electorale s'a cedat prefectilor și subprefecților, în contra Fermanului care declară ca abuzivă orice intervenție a autorității, ce n'ar avea de scop unic mântinerea ordinei.»

Instrucțiunile date de Inalta Poartă Comisarului Otoman din Principate în 28 Maiu sunt următoarele :

«Ni s'a raportat că circulă șvonuri că s'ar exercită acum în Moldova violențe asupra unor clase ale populațiunii; că aceste se bazează pe ordine secrete ale Guvernului și că însuș Caimacamul s'ar găsi în neputința de a procedă altfel, deoarece familia Prințului Vogoride este ca o garanție în mâinile Porții.

«Dar cum Inalta Poartă, în sinceritatea principiilor sale, își face o datorie de a execută deplin Tratatul din Paris, și cum manifestarea simțimintelor populațiunilor cu privire la Regulamentele Interioare și la Legile Organice ale Principatelor Moldovei și Valahiei este o dispozițiune a acestui Tratat, Gu-

vernul Otoman, deoarece este învederat că nu a făcut nimic ce ar putea micșura această dispozițiune și nu a dat nicăiri nici un ordin, nici secret nici public, în această privire, consideră ca o datorie a sa, de a expune adevărata stare a situațiunei, pentru a desminți în public aceste născociri cari ar putea face să existe o îndoială asupra sincerității purtării sale.

«Astfel este învederat că Inalta Poartă dorește mai mult decât oricine, în calitatea ei de suverană, realizarea lucrurilor, cari în orice mod ar putea aduce bunăstarea, liniștea și odihna populațiunilor celor două Principate și că va pune toate stăruințele în acest scop. Poarta, care din principiu n'a fost favorabilă cestiunii Unirei Principatelor, ce ocupă actualmente spiritele, nu și-a ascuns părerea sa nici aci, nici în Principate.

«Lăsând la o parte cestiunea violențelor făcute în această privire asupra populațiunilor Principatelor, Poarta a fost totdeauna de idee că hotărîrea definitivă a Regulamentelor Organice ale celor două Principate este lucru care va fi rezolvit de Congresul din Paris; prin urmare Inalta Poartă n'a făcut nimic pentru a exercita un fel de influență în Principate, în scop de a da de pe acum mai multă tărie propriei sale păreri și pentru a veghia acolo la protejarea drepturilor sale.

«Nu se poate de asemenea contesta, că depeșa telegrafică ce a fost trimisă pentru a împrăștiă, chiar când ar fi fost favorabile legilor țerii, orice întrunire care se ocupă de publicațiuni turburătoare, precum erau în urmă în București, n'a fost inspirată decât de dorința sinceră de a apăra liniștea țerii de orice atingere și că nu avea de loc ca scop să facă a ieși din calea legală modul de alegere a membrilor Divanului.

«Prin urmare dacă s'a trimis de Poartă vreo instrucțiune secretă sau publică către Caimacamii celor două Principate pentru a face violențe în alegeri, vă autorizez și vă invit a declara celor în drept, că intențiunea formală a Guvernului este, ca ordinele să fie numai decât publicate. În cât privește «garanția», ce s'ar fi raportat ca venind din partea Prințului Vrogoride, deoarece aceasta atinge onoarea Inaltei Porți, vă invit de asemenea a declara celor în drept, că Guvernul nu o poate în nici un chip primi. Deci nu veți îngădui să se facă violențe în nici o parte a Principatelor, în contra legilor țării, și sper că veți binevoi a lucra în acest sens.

«Deci guvernul este totdeauna gata a dovedi, că este la adăpostul plângerilor aduse în contra lui și cum în obligațiunile sale el nu se va abate dela linia de sinceritate și de dreptate, și cum libera exprimare a dorințelor sincere ale populațiunilor Principatelor, cu privire la Regulamentele necesare, se va putea obține prin mersul legal al alegerilor, fără violențe nici ațâtarea dorințelor; cum de altă parte Poarta speră din partea Puterilor garante, că delegații Puterilor, favorabile ori nefavorabile Unirei, vor procedă în această

afacere tot cu aceeaș nepărtinire, este nevoie să mărturisim, că pentru a continuă Puterea Suverană să urmeze calea apucată în această cestiune, trebuie, natural, ca fiecare parte să rămână cu credință în aceeaș stare de nepărtinire.

«Cu privire la formarea listelor electorale, considerând că dintre toate ordinele imperiale trimise în Principate numai asupra unor părți din Fermanul trimis în Valahia s'au arătat îndoeli, pe când asupra celui din Moldova nu s'a zis nimic; considerând că Guvernul a socotit ca și E. V. în răspunsul dat Comisarilor francez, prusian și sard, că n'ar fi locul să se întârzie formarea listelor electorale; că ambasadorii Franciei, Rusiei, Prusiei și Sardiniei au spus și ei aici, că textul Fermanelor trimise în cele două provincii fiind identic, regulile alegerii trebuie să fie și ele asemenea în cele două țeri; considerând de altă parte că Guvernul discută asupra acestui subiect cu Ambasadele Angliei și Austriei, voiu aduce la cunoștință hotărîrea îndată ce va fi luată.

«De altfel cea mai mare parte dintre Comisari, cari au fost la Iași, fiind iarăș la București, iar Comisarii Angliei și Austriei nu s'au depărtat din acest oraș; E. V. va binevoi a se întoarce și ea îndată în București. Și cum veți trebui desigur să vă puneți în înțelegere cu toți Comisarii asupra afacerilor, cu cari ei sunt însărcinați; și cum, după cum e posibil, E. V. veți fi dejă în București, dacă îndoelile arătate asupra câtorvă puncte ale Fermanului se vor înlătură în urma ultimei mele depeși; e clar că acest soi de greutateți va trebui să fie lăsat la o parte.

«Dealtminteri mă grăbesc a aminti E. V., că e foarte necesar ca Comisarii să lucreze în înțelegere în afacerile ce cad în cercul puterilor acordate lor de către Congresul din Paris; că dacă fiecare Comisar va avea o părere deosebită într'o cestiune, nu mai încapă îndoelă că se vor produce greutateți mari; că în asemenea situațiune trebuie stăruit a se întruni părerile tuturor, și că în sfârșit atunci când se vor ivi greutateți ce nu se vor putea rezolvi și în cestiuni cari ar fi în afară de cercul de atribuțiuni date de Congres Comisarilor, acestia se vor adresa imediat la Ambasadorii lor, și E. V. de asemenea voți raporta Porții.

«Trebuie să adaug, că dacă E. V. este încă în Iași, executarea repede a afacerilor va impune să vă întoarceți la București. Veți binevoi a plecă numai decăt.

«P. S. S'a hotărît ca zilele acestea să fie o întrunire a Ambasadorilor, pentru a ajunge la o înțelegere asupra divergențelor ce există între Excelențele Lor, cu privire la pregătirile pentru alegeri ce se fac în Moldova. M. Sa dând o Iradeă în acest sens, vă voiu face cunoscută hotărîrea ce se va lua.»

În aceste zile de grea cumpănă ultimul Domn al Moldovei adresează Comitelui Walewski la Paris în 30 Maiu un memoriu în care arată starea deplorabilă și anormală a Moldovei.

«Excelență,

«Populațiunile române din Principatele Dunărene: Moldova și Țara-Românească, de patru sute de ani stau uitate și părăsite de atențiunea ochiului european, și lăsate în prada inamicilor, cari pururea s'au silit a le subjuga și a le face victima nesațiului omenesc.

«Hotarele întinse ce Moldova posedă pe timpul lui Ștefan cel Mare, în urma tractatului încheiat de Bogdan Vodă, au fost neconținut călcate de inamici, au fost totdeauna nerespectate, și, în cele de pe urmă, răpite de megieși, cu învoirea Porții Suzerane, care, prin stipulațiuni, se îndatorise a apăra țara și a păzi frontierele nebântuite de străini. Așa, Bucovina se luă de Austria, și Basarabia de Rusia.

«Locuitorii Principatelor totdeauna și-au îndeplinit îndatoririle la cari îi chemau tractatele; ei n'au făcut nici o abatere, nici o rea urmare în contra legăturilor lor. Poarta Suzerană însă, n'a lăsat nici un prilej fără a călca tractatele. Ea înstrăină părți din Moldova, dădū neconținut lovituri locuitorilor, își resbună pentru intriga sa cu străinii asupra Românilor. De sute de ori încalcă ea însăș țara cu sabia, sângerând și măcelărind poporul nevinovat. De altă parte, Austria lucră neconținut la mreaja cu care să-și mai adaoge pământul Bucovinei.

«Excelență! Atotputernicul Dumnezeu ascultând vocea poporului român, a fraților, a părinților, a bunilor și a străbunilor mei, se milostivi, în fine, a însuflă Puterilor Europene cugetarea pentru suferințele Moldo-Românilor, ce le dictă un filantrop interes pentru îmbunătățirea soartei lor.

«Înaltele Puteri, încheind Tractatul de Paris, începură a încurajă pe Români; ele așteaptă, în înalta lor generozitate, exprimarea dorințelor poporului, spre a-i îndeplini cererile. Însă răuvoitorii inamici își puseră toate puterile și uneltiră toate mijloacele, pentru ca să înađușe adevăratele dorințe ale poporului, pentru ca să semene chiar în mijlocul său felurite neînțelegeri. Austria și, după aceasta, Turcia își făcură osebite interese cu asemenea rea voință, găsind în țară trădători, precum se găsește neghină în grâu, pe cari îi cumpără materialmente; ele instalară Căimăcămii în contra Regulamentului, numiră miniștri, dregători și diferiți impiegați, cărora le făgăduiau bani, decorațiuni și funcțiuni înalte, și cu aceștia își înființă mașina pentru trădarea intereselor comune ale țării, adică pentru a însuflă locuitorilor că ar fi mult mai bine să rămăie țerile tot în mizeria și umilirea în cari se găsesc astăzi, stând în statu-quo, pentru ca, în curând sau mai târziu, să fie ele încalcate de oștiri străine, lăsate în

aceeaș suferință ca până acum, și poate împărțite pentru totdeauna între cei ce pândesc prilejul de a le răpi și a le stăpâni cu dela sine putere.

«Fiind însă că Dumnezeu ne ajută prin marile Puteri ale Franciei, Rusiei, Prusiei, Austrei și Sardiniei, apoi eu, ca Român, ca frate acelor nenorociți locuitori, ca interesat pentru binele și fericirea patriei mele, în numele meu, în numele tuturor patrioților: din cler, locuitori pontăși și proprietari, ori răzăși: în numele a trei fii, a trei fiice, ce am acolo și a copiilor lor; în numele tuturor binevoitorilor pământeni, viu a vă exprima că fericirea ce înaltele Puteri voesc a face Românilor, nu poate mai nimerit și mai binecuvântat a fi altfel decât cu reorganizarea următoare:

I.

«*Unirea Moldovei cu Țara-Românească, pentru că locuitorii ambelor Principate sunt frați de acelaș sânge, și de aceeaș origine*: Unirea, care poate face o singură țară mai întinsă și mai puternică; Unirea care leagă sau întrunește pe toți frații Români la un loc; Unirea în fine, care ar înlătura în viitor toate mizeriile și intrigile străine pentru spoliarea țărilor; Unirea Moldovei cu Țara-Românească, de vreme ce celei dintâi nu i se întoarce întregă Basarabia și Bucovina ce i s'a răpit.

II.

«*Unindu-se Principatele, să se puiе un Prinț sau Rege străin, spre a le guvernă, căci numai un străin va fi în stare de a le face fericite*.

«De li s'ar da un Prinț pământean, li s'ar face iarăș cel mai mare rău, pentru că eu din experiență cunosc aceasta. Cu rușinea mea mărturisesc, că, în timp de șapte ani, cât am guvernat Moldova, am făcut o mulțime de nedreptăți și de nelegiuiri; cugetul mă mustră, Dumnezeu să se îndure a mă iertă. Însă ce eră să fac, când eram în înrudire și în amicitie cu toți boierii? Cum eră să nu pun ministru pe vărul meu; logofăt mare pe cusrul meu; postelnic pe fiul meu; președintele Divanului pe cumnatul meu; ispravnic pe nepoți și pe amici, privighetori și polițai pe oamenii acestora. Și dacă vreunul din ei nedreptățiau pe oameni, dacă ei condamnau pe nevinovați, dacă răpiau fâțiș onorul și averea cuivă, ce eră să fac eu? — Puteam să fiu totdeauna drept? De-i depărtam din funcțiune, trebuia să rânduesc pe alții tot ca dâșii, pentru că Regulamentul Organic nu-mi permitea să pun pe oricine cu merite. De-i condamnă, mă condamnă pe mine însumi, căci îi căpătam inamici neîmpăcați, cari apoi, neconțent, mă prigoniau, mă calomniau în fața poporului și la Poarta Otomană, care voia să mă cunoască atârnat cu desăvârșire, și care socotia întru nimic chiar de a-mi tăia capul, după vechiul obicei.

«Am avut simțire de Român, am fost de inimă patriot, sufletul meu strigă pururea dreptate, însă puțin puteam face; m'aș fi depărtat de pozițiunea în care mă găsim; dar cine altul dintre pământeni putea să fie, în locul meu, mai bun decât mine? Nevoia mă făcea să sufer toate, și să îngădui multe rele. — O rudă a mea schingiuită și jefuită cu toate puterile pe niște locuitori pontasi; alta răpia moșiile a mii de răzași pe cari-i lăsa în cea mai mare sărăcie și ticăloșie; alta jefuia vistieria; alta prăda casele obștești. — M'am încercat dar în mai multe rânduri să fac dreptatea; mă hotăram a nesocoti stăruințele și rugămintele tuturor, cari săriau pentru unul; însă rezultatul tuturor încercărilor mele a fost că mi-am căpătat înamici de moarte, cari mă ponegriau în toate părțile. Poarta, după obicei, primia neadevăratele calomnii, și poporul, auzindu-le din gura boierilor și a funcționarilor, le credea întru nepătrunderea adevărului. — Imi trebuia să fac prea mult, ca să mă cunoască bine acelaș popor; îmi trebuia, în privirea aristocraților, să fiu mai aspru și mai mult decât tiran.

«Inșă cum aș fi putut execută sentințele ce inima mea încheia pentru nedreptate, când nu aveam putere deplină în mâni, când aveam a mă teme de intrigi și de oricare funcționar al Sublimei Porți și când știam că, pentru orișice aș fi făcut, trebuia, după îngrădirea ce mi se pusese, să dau relațiune și seamă Vizirului, întocmai ca și guvernatorii de pašalacuri din Turcia?

«Pozițiunea mea era grea, și mai mulțumit aș fi fost astăzi, dacă n'aș fi mai ajuns să mai trăesc niște zile, în cari am suferit mult, și în cari am cunoscut ce va să zică invidia, zavistia și dușmănia. De aceea dar, trebuie un Prinț Străin Moștenitor Tronului, un cap încoronat, care să stea în relații cu Inaltele Puteri, cu îndatorire însă, după pretențiunea poporului, ca fiii sau moștenitorii săi să primească religiunea ortodoxă.

«Numai un așa Prinț va fi în stare să ție echilibrul dreptății. Iar posturile de miniștri, cum și toate celelalte funcțiuni, să fie ocupate de pământeni capabili, cari, pe cât să fie sprijiniți, recompensați și neamovibili din îndatoririle lor, pe atâta să se supue judecății, și să se condamne pentru orișice abatere sau nedreptate ar face ei.

«Cu Prințul pământean iarăș s'ar deschide drumul la toți aristocrații de a speră fiecare în deosebi la Domnie, împrejurare ce totdeauna a produs și va produce intrigi și partizi, dela cari iese cea mai mare mizerie pentru țară.

III.

«Drepturile vechi cum și păstrarea Autonomiei Principatelor să se garanteze de către Puterile Europene, pentrucă în altfel iarăș s'ar lăsa loc intrigilor și influinței străine.

IV.

«O Adunare generală care, prin oamenii aleși, onești, patrioți, cu merite și capabili, să reprezinte toate clasele societății. Acea Adunare să fie legislativă și legile ce le va face, după cum ea însăși va cunoaște interesele, să se încredințeze Guvernului spre a le pune în aplicațiune și a le executa. — Să se privegheze însă de a nu se face vreo abatere sau vreo restălmăcire neadevărată acelor legi.

«Prin aceste patru puncte de reorganizare, se poate face toată fericirea poporului român.

«Atunci neguțătorul se va bucura cu siguranță de specula și foloasele sale; — atunci răzeșul va putea fi sigur că nu i se va mai răpi nici odinioară pământul său de moștenire; — atunci și locuitorul pontas nu va mai fi nici osândit nici chinuit, ca până acum; — atunci toți Românii, bucurându-se de fericirea lor în toate privirile, vor binecuvânta pe Atotputernicul Dumnezeu, și vor păstra nemuritoare recunoștință înaltelor Puteri Europene, cari vor conlucra cu stăruință la asemenea binefacere.»

Comitele Walewski a răspuns în 11 Iunie la acest memoriu al Principelui Grigorie A. Ghyka, prin următoarea scrisoare :

«Principe ! Mă voiu grăbi a aduce la cunoștința M. Sale Impăratului, augustului meu stăpân, propunerea ce mi-ați prezentat privitoare la bazele pe cari s'ar putea stabili fericirea patriei Alteței Voastre.

«Pot să vă asigur, din partea mea, că M. Sa Impăratul Franciei dorește în realitate binele, prosperitatea, și fericirea tuturor Românilor.

«Aducându-ne însă aminte de dispozițiunile Tratatului încheiat în anul trecut, suntem datori a nu pierde din vedere, că Puterile Europene au decis a cere întregii națiuni, cari sunt dorințele ei.

«Prin urmare, îndată ce națiunea română va fi rostit în comună înțelegere și cu hotărîre dorințele sale patriotice, Congresul de Paris va lua deciziuni, cari vor fi în urmă puse în aplicare, în conformitate cu dorințele ce poporul va fi manifestat.»

Ambasadorul Franciei la Constantinopole Thouvenel trimite Comitelui Walewski următorul memoriu asupra actelor ilegale ale Caimacamului Vogoride :

«1°. Destituțiunile pentru cauze de opinii favorabile Unirei continuă.

«Profesorii școalelor sunt loviți, în contra articolului 19 al Regulamentului Organic și a privilegiilor ce le sunt lor recunoscute de Regulamentele șco-

lare. Unul dintre ei, d-l Gallian, profesor școalei din Huși, capitala județului Fălcui, s'a adresat Comisiunii Europene și a protestat în contra destituției sale. El constată că, prezintându-se înaintea Caimacamului, acesta însuși i-a spus că unicul motiv al destituției sunt opiniile sale și că, dacă ar obține dela Episcopul de Huși, adversar public al Unirei, o garanție oarecare, i s'ar da imediat iarăși locul său.

«2°. Șeful municipalității de Dorohoiu, boier cu rangul de Spătar, ales în Noemvrie trecut, a fost acum revocat de Ministrul de Interne, în contra tuturor legilor. D-l Anastasiu s'a plâns la Caimacam, și acesta a declarat, că nu a fost destituit decât pentru opiniunile sale unioniste, și că după trecere de săptămâni după alegeri, el va fi numit, pentru a-l despăgubi, administrator al județului.

«3°. Un emisar al guvernului în satul Duca, județul Vasluiului, proprietatea Seminariului din Socola, a silit pe locuitori a semna o hârtie fără a le arăta conținutul ei. S'a dovedit în urmă, că această hârtie eră o petiție în contra Unirei. Municipalitatea satului a constatat faptul de violență și de fraudă prin o scrisoare adresată Vladicăi de Socola.

«4°. Delegații județului Bacău fiind primiți de Caimacam, acesta le-a declarat, că «rostirea dorinței în favoarea Unirei nu ar avea alt efect decât a readuce o nouă ocupare a țării de o armată străină.» Această declarație a fost transmisă la București prin o petiție a sus numiților delegați, boieri și proprietari mari.

«5°. Guvernul, care oprește publicarea unui program sau unei profesiuni de credință din partea partizanilor Unirei, lasă să se tipărească în tipografia oficială documente contrarii. Caimacamul a negat faptul, și i s'a prezentat înseși exemplare date de Directorul tipografiei.

«6°. Neguțătorii și membrii cei mai importanți ai corporațiilor din Iași au semnat zilele aceste o declarație, constatând violențele exercitate în contra șefilor lor pentru a-i sili să subscrie numele lor și numele altor persoane pe o petiție antiunionistă, pe care Guvernul moldovenesc a înmănat-o Comisarului Otoman înainte de pornirea sa din București. S'au strâns chiar droșcari și oameni fără căpătăiu, pentru a mări numărul semnatarilor, care s'a suit astfel la 421.»

Comitele Walewski trimite d-lui Place, în 9 Iunie, instrucțiuni să se fie rezervat.

«Am primit corespondența până la 21 Maiu incluziv și vă mulțumesc pentru informațiile transmise de abuzurile zilnice din Moldova, cărora apropierea alegerilor le dă o mai mare gravitate.

«Mijloacele felurite întrebunțate pentru a împiedică dorințele țerii a se pro-

nunță liber, presiunea exercitată fățiș asupra tuturor persoanelor de orice clasă favorabile Unirei și între cari, precum îmi arătați, nu a putut scăpa nici însuș Mitropolitul; sunt fapte de sigur foarte reprobabile și de cari noi vom lua act.

«Cu toată grija care o puneți pentru a-mi transmite toate știrile cari pot lumina Guvernul Impăratului, nu pot să nu-ți recomand îndestul, să aduci cea mai mare rezervă în relațiunile voastre cu autoritățile moldovenești, și a te feri de orice demers, care ar putea fi considerat ca o ingerință a Consulatului în afacerile interioare ale Principatului. Reclamațiunea făcută Caimacamului însuș pentru a cere oficial explicațiuni asupra arestării a doi Unioniști, ar putea fi interpretată în acest sens.

«In momentul acesta, trebuie să te mărginești a abservă cu îngrijire tot ce se petrece în jurul d-tale și a continua a transmite Comisarului Impăratului și Departamentului meu rezultatul observațiunilor voastre, cu aceeaș exactitudine.»

Pe fiecare zi, rând pe rând, creșteau actele ilegale și presiunile administrative ale Căimăcămiei din Moldova. Unioniști încep a se mișca și a reclama tot mai des și mai energic la Comisiunea Europeană din București.

Intâia petițiune din 4 Maiu e adresată de Comitetul Electoral din Iași în contra deciziunii Consiliului de Miniștri publicată în Gazeta de Moldavia No. 24 :

«Congresul din Paris precum și Fermanul de convocare a Divanurilor ad-hoc au recunoscut locuitorilor Principatelor dreptul de a-și exprima liber dorințele lor relative la reorganizarea patriei lor.

«Chiar prin aceasta marile Puteri au recunoscut tuturor cetățenilor dreptul necontestabil de a se întruni, de a se sfătui asupra adevăratelor nevoi și interese ale țerii, de a ascultă profesiunile de credință ale candidaților, pentru a putea judecă care dintre ei este demn de a împlini una din misiunile cele mai înalte, aceea de a reprezenta națiunea și de a decide soarta țării sale în Divanul ad-hoc.

«Acest drept cuprinde pe acela de a formă comitete electorale și constituie o condițiune sine qua non a alegerilor, oriunde acestea nu trebuie să fie o formalitate zadarnică.

«Dreptul acesta trebuie să-l avem și îl avem, dacă Tractatul din Paris, actul cel mai măreț al veacului nostru, nu este o literă moartă în ce privește Principatele.

«Prin urmare pe temeiul acestor promisiuni solemne, a acestor principii necontestate și legale și la cererea unui mare număr de amici de ai noștri

politici din țară, noi subsemnații întrunindu-ne în cea mai desăvârșită liniște și sfătuindu-ne asupra nevoilor și intereselor țerii, ne-am constituit în Comitet Electoral al Unirei Principatelor și am publicat în acelaș timp profesiunea noastră de credință.

«Deci purtarea noastră a fost și continuă a fi legală, cu atât mai mult, că nici Regulamentul Organic, nici vreo altă lege a țerii, nici chiar Fermanul de convocare nu opresc astfel de fapte. Mai mult, publicarea programului partidului Unirei a fost nu numai un demers legal, ci și un act de cea mai mare necesitate, căci fiind noi în ajunul reorganizării patriei noastre, guvernul provizoriu prin desființarea legii de presă din 12 Maiu 1856, ne-a luat orice mijloc de publicitate. Dar publicitatea este mijlocul de a lumina opinia publică asupra adevăratelor interese ale Moldovei, precum și asupra persoanelor cari sunt demne de înalta misiune de a reprezenta țara lor în momentul cel mai solemn și cel mai critic al istoriei noastre. Numai în publicitate vom găsi mijlocul de a combate teoriile periculoase societății, a desminti șvonurile răutăcioase, ce se răspândesc pentru a turbura ordinea și unirea între cetățeni și de a ne apăra chiar cinstea și principiile politice în contra calomniilor la cari suntem expuși în fiecare zi. Intr'un cuvânt, publicitatea este unicul mijloc de a pregăti adevărata și exacta exprimare a dorințelor țarei în Divanurile ad-hoc.

«De aceea vedem cu surprindere Sfatul Administrativ declarând prin hotărîrea sa din 22 c., publicată în «Gazeta de Moldavia» No. 24, ca ilegale actele noastre și dispunând confiscarea și distrugerea programului nostru.

«Această hotărîre a Sfatului are de scop să intimideze pe unii și să încurajeze pe alții. Ea exercită prin urmare o adevărată presiune asupra părerilor și constituie o restrângere a libertății alegerilor. Prin aceasta ea este contrarie intențiilor generoase ale Congresului din Paris și Fermanului de convocare, cari opresc hotărît orice influență sau amestec al Guvernului Provizoriu, ale cărui atribuțiuni sunt mărginite la mănținerea liniștei publice, pe care nici unul dintre numeroșii noștri partizani n'a turburat-o, nici nu cugetă a o turbura.

«Cum a putut Sfatul califica actele noastre ca nelegale, în fața atâtor promisiuni solemne ale Puterilor și față cu deplina libertate de care se bucură frații noștri din Valahia? Căci acolo, sub ochii Comisiunei Europene, se țin întruniri cu mult mai numeroase, se discută prin ziare toate cestiunile înalte, se instituesc comitete, se publică programe, precum și corespondența comitetelor provinciale cu Comitetul Central.

«Hotărîrea Sfatului mai spune că «noi reprezentăm un partid care și-a luat dreptul de a se constitui în mod formal în comitet, de a discuta asupra existenței politice a Principatului, de a semna procese verbale, de a publica

«un program», etc. Acest drept a fost recunoscut de Congresul din Paris fiecărui cetățean al Moldo-Valahiei și prin urmare nu are nici o nevoie de a fi sancționat de Guvernul local, a cărui întâie datorie (consfințită de Congresul din Paris și de Ferman) este nepărtinirea, neutralitatea.

«Hotărîrea Sfatului adaugă că «noi lucrăm alături de autoritatea existentă». Dacă prin aceasta Sfatul a voit să zică, că ne-am luat atribuțiuni aparținând Guvernului, atunci respingem o astfel de imputare cu toată energia ce ne-o inspiră conștiința despre legalitatea actelor noastre. Și declarăm în același timp că departe de a uzurpa cea mai mică părticică din drepturile autorității, noi respectăm ordinea legală și nu facem uz decât de un drept ce ni s'a dat în vederea viitoarelor alegeri și care n'a fost refuzat decât Guvernului și numai lui: dreptul de liberă manifestare a părerilor.

«Mai departe aceeași hotărîre adaugă «că noi lucrăm într'un spirit exclusiv «de partid», etc., etc. La aceasta suntem întemeiați a răspunde, că numai actele ascunse și plătuite în întunec ar putea fi acuzate că emanează «dintr'un spirit exclusivist de partid și că tind a rătăci opinia publică și a «amenința sinceritatea alegerilor.» Dar cei cari lucrează la lumina zilei, cari își proclamă cu tărie principiile și tendințele lor și le supun la aprecierea și la aprobarea întregii țări, cei cari nu întrebunțează alte mijloace de influență decât publicarea profesiunii lor de credință și sfîntenia cauzei lor, aceia sunt deasupra unei asemenea acuzațiuni.

«Deci în urma atacurilor cuprinse în această hotărîre a Sfatului, în contra drepturilor celor mai superioare ale cetățenilor și a libertății alegerilor, subsemnații se văd obligați a reclama la E. V. în contra acestor măsuri și a cere revocarea lor imediată.»

(Semnați: Ștefan Catargiu, George Sturdza, Petre Mavrogheni, Constantin Rolla, Constantin Hurmuzaki, Anastase Panu, Ioan A. Cantacuzino, Dimitrie Cosadin, Vasile Mălinescu.

În 4 Maiu se trimite Comisiunii Europene din București doleanța Uniuniștilor din Moldova cu numeroase semnături:

«În 19 Februarie trecut subscrișii semnalăm în petițiunea adresată Puterilor semnatare ale Tratatului din Paris abuzurile de putere ale Caimacamului Teodor Balș și invocam intervențiunea lor pentru a-l sili să se mănție în calea strictei nepărtiniri, ce s'a impus guvernelor interimare ale Principatelor în tot ce privește cestiunea liberei expresiuni a dorințelor țarei.

«Continuarea aceluiaș sistem de presiune sub căimăcămia Prințului Voșgoridi ne-a silit să adresăm în 30 Martie Comisiunii Europene de reorganizare întrunită la București, o petițiune conținând expunerea plângerilor noastre vechi și nouă.

«Lipsa oricărui rezultat al acestor două încercări și continuarea și înrăutățirea chiar a acestei stări de lucruri, care apasă greu asupra cugetului țerii, impun subsemnaților datoria de a se adresa încă odată Inaltei Comisiuni, rugând-o să binevoască a lua în serioasă considerațiune graba învederată ce există, de a se stabili în Moldova o stare de lucruri în conformitate cu hotărârile Tractatului din Paris. Suntem obligați a repetă aci, fără temere de a fi desmințiți, că în ciuda acestor hotărâri, a intențiunilor formale ale marilor Puteri, enunțate în protocoalele Congresului din Paris și contrar textului Fermanelor de instalare a Caimacamilor și de convocare a Divanurilor ad-hoc, niciodată și în nici o vreme Moldova n'a fost supusă la o apăsare atât de mare, ca aceea ce se exercitează în acest moment, chiar în ajunul publicării actului celui mai solemn al istoriei noastre moderne, acel care provoacă exprimarea liberă a dorințelor a cinci milioane de creștini. Orice părere contrară părerii administrației, — care singură în Principate nu trebuie să aibă vreo părere — orice întrunire electorală, orice profesiune de credință, sunt considerate ca crime de înaltă trădare. Libertatea individuală, respectul domiciliului, sunt în fiecare zi călcate în picioare și presa este și mai arbitrar încătușată.

«Subsemnații credem inutil a înșiră aci toate mijloacele prin cari administrația își urmărește sistemul său de părtinire, chiar sub ochii domnilor Comisari.

«In memoriul anexat la prezenta petiție se găesc consemnate faptele principale cari motivează și legitimează plângerile noastre în contra Guvernului. Dar nu ne putem opri de a observa aci, că ceea ce ne iea orice speranță de a vedea Guvernul actual revenind la legalitate și pătrunzându-se cel puțin pe viitor de motivele de imparțialitate, cari au îndreptățit instituirea lui, este, că chiar în timpul șederii domnilor Comisari în Moldova, el a continuat să meargă cu îngâmfare pe calea de părtinire și de amenințări, ce și-a tras-o dela instalarea sa.

«Incercările de intimidare sub toate formele, arestările arbitrare, ordonanțele cari aveau de scop a prezenta ordinea publică serios amenințată, în lipsa oricărui simptom de agitație și a oricărei manifestațiuni ilegale, au avut de urmare să pună țara într'o situațiune atât de anormală, încât trebuia să provoace mai curând sau mai târziu cea mai strălucită dezaprobare din partea populațiunii. Astfel sosirea domnilor Comisari în Moldova a produs entuziasmul cel mai viu și cel mai obștesc. Poporul ieșit în masă într'u întâmpinarea lor, i-a primit ca pe niște liberatori.

«Cu toate acestea Guvernul nevoind să vadă în aceste manifestațiuni spontane și legale semnificarea ce în adevăr o aveau, s'a silit să le prezente ca niște simptome premergătoare uneltirilor revoluționare. El a mers până acolo,

încât a sustras, prin mijloace ce nu se pot califica, pe E. S. Comisarul Inaltei Porți dela primirea simpatică a poporului, care-l așteptă cu nerăbdare la intrarea tuturor orașelor situate în calea lui.

«Subsemnații nu putem crede, că în urma cunoștințelor exacte, ce domnii Comisari au trebuit să-și câștige, în timpul șederii lor aci, asupra situațiunii anormale în care se găsește Moldova, doleanțele prezente nu vor fi luate în considerare; dimpotrivă sperăm încă să obținem, în urma intervențiunilor drepte ale Inaltei Comisiuni, un regim național și legal care să poată asigura o libertate deplină operațiunilor electorale și care să fie, în acelaș timp, pătruns de datoriile ce Tractatul din Paris și Fermanul M. S. Sultanului impun Guvernelor Interimare.

«Dacă s'ar întâmplă altfel, expuși în fiecare zi la tot felul de amenințări și provocațiuni, ne-am vedeă lipsiți de orice mijloc legal de a participa la libera exprimare a dorințelor pe cari Divanurile sunt chemate să le emită și vom fi reduși să susținem o luptă tot atât de ilegală pe cât de infructuoasă. Nu ne va rămânea atunci decât să ne abținem dela orice participare la alegerile făcute sub astfel de auspicii și să protestăm înaintea Europei întregi în contra violărei drepturilor noastre solemne, consacrate prin Tractatul din 30 Martie.

«Cu această ocazie rugăm pe E.E. L.L. Domnii Comisari să primească asigurarea profundului nostru respect».

(Semnați) Episcopii: Marcian Ieropoleos, Chesarie Sinadon, Ghenadie Șendrea.

Ciril Gumorier, Iosif Bobeni.

Arhidiaconul: Ilarion Vârnav.

Arhimandriții: Neofit Scriban, Antonie Dumbravă (dela mănăstirea Bogdana), Varahiil (dela m-rea Lipova).

Economii: Ioan Loșan, Dimitrie G. Ionescu.

Preoții: Const. Șoimar, Ioan Sachelarie, Andrei Ioan, G. Solomon, Const. Agapia, Ioan Gafencu, M. Vasile, G. Profiriu, Dim. Andronachi, Gheorghe Graur, Th. Agapia, Gheorghe Badașcă, Alex. Gavrilescu, Vasile (Economul din Dorna), Gheorghe (Econom), Ioan Grigoriu, Mih. Istrati, Gheorghe, Teodor Dimitrie, Alex. Dimitrie Mardari, Mih. M. Sachelari, Gheorghe Gavrilescu, Const. Nic. Nalma, Nic. Popovicz, Ioan (Econom), Andrei, Vasile Zotta, Grigore, Vasile Koroi, Vasile Pompilian, Ioan Georgiu (Econom), Vasile Arbore, Ioan (Econom), Ioan Georgiu, Gheorghe (Econom), Ioan Nemțeanu.

Diaconii: Dim. Nicolau, M. George, Alex. Petrovici, G. Sara, Gavril Vasilian, Ioan Pompilianu, Ioan Procopiu.

Logofeții: P. Rosetti, R. Rosetti, S. Catargiu, C. Sturdza.

Vornicii: G. Sturdza, A. Cantacuzino, P. Mavrogheni, E. Chrisoverghi, C. Hurmuzachi, I. A. Cantacuzino. S. Cănanău, Th. Ghica, L. Catargiu, M. Kogălniceanu, D. Rallet, D. Manu, Em. Costachi Epureanu, G. Razu, Const. Aslan, D. Ch. Miculescu, Manoil Manu, Ioan A. Ghica, Lascar Bogdan, Grigore Cuza, C. Rolla, A. Panu.

Hatmanul: A. Aslan.

Postelnicii: Dr. G. Cuciuranu, G. Grigoriu, Sc. Mavrogheni, A. Luca, V. Alecsandri, M. Jora, D. Diamandi, C. Strat, Dr. C. Varnav, P. Manu, G. Prăjescu, C. Teodoru, I. Sturdza, N. Vărnăv.

Agalele: Emanoil Morțun, Grigore Costachi Epureanu, Ioan Donici, Ioan Sillion, E. Sillion, Ioan Ralet, N. Burchi, P. Străjescu, E. Grigoriu, Alex. Jora, Dim. Aslan, Dr. A. Grecianu, A. Fătul, A. Papadopol-Kalimachi, Ioan Ralet.

Spătarii: A. Milot, I. Buhnă, S. G. Negulici, C. Angonescu, D. Sturdza, G. Platon, A. Corjescu, D. Filipu, G. Pastia, D. Cozadini, G. Aslan, G. Săulescu, N. Carp, Th. Codrescu, I. Miculescu G. Anastasiu, G. Sion, G. Drian, N. Lupu.

Colonelii: Alex. C. Mavrocordat, C. Vărnăv.

Maiorul: Hăncu.

Comișii: Vasile Forăscu, Ch. Ruginschi, D. Nicolau, Lascar Tehure, I. Fătul, Corjescu, G. Dediul, G. Tufescul, Toma Vricon, E. Antonescu.

Banii: Ch. Schipor, S. Adamachi, G. Capeha, S. Tăutu.

Slugerii: E. Nicolau, G. Panu, Zahareanu, I. Bontes.

Medelnicerii: D. Albu, I. Neagu, N. Vasiliu, N. Archip, G. Eustațiu, G. Frățilă, I. Patriciu, G. Lupu.

Serdarii: D. Manoliu, I. Praja, T. Lătescu.

Pitarii: C. Frimu, D. Tacu, G. Ghițu, I. Lateș, F. Caramzuli, V. Chiriac.

Paharnicii: Ioniță Sion, G. Brânză, C. Tomița, G. Grigoriu, G. Tacu, P. Gherghel.

Căminarii: Polihroni Arbore, C. Pleșescu, I. Buțureanu, A. Carakliu, G. Cuparencu, D. Popovici (avocat), V. Popovici (avocat), Lătescu, Fătul.

Locotenentul: Ch. Manu.

Sublocotenenții: Ioan Cocota, Brănișteanu.

D-nii: Ioan Docan, G. M. Holban, A. Romalo, P. Palladi, Matei Rosetti, C. Bobeica, E. C. Sturdza, V. Mălinescu, A. Russo, C. Racleș, Ghiță Ioaniu, Sandu Boneciu, G. Balica, Parteni, D. Hristescu, Gr. Holban, Gr. Alexandrescu, A. Cambanu, I. Botezatu, C. Carp, I. Grăjdeanu, D. Zamfirescu, I. Lanali, T. Turculeț (profesor), G. Cobălcescu (profesor), G. Cozadini, Teodoru, Ch. V. Vărnăv, Christu Cozmița, C. Vasiliu, Gr. Lefter, I. Codrescu, I. Tan-

țarie, G. Onlicănescu, D. I. Morfen, C. Torscon, N. Hulubei, V. Bombilă, G. Corvin, N. Niculcea, (inginer), I. Șendre, Anghel Ioan Duca.

În 10 Maiu Unioniștii din Moldova adresează următoarea petițiune Caimacamului Vogoride :

«*Excelență,*

«Buletinul Oficial» No. 31 cuprinde o publicație care poartă titlul de : «Instrucții pentru aducerea întocmai întru împlinire a Inaltului Ferman, atin-gător de convocarea Divanului ad-hoc».

«În cât privește dispozițiile acestor instrucții, cari răstoarnă rândul ordinii alegerilor, preseris de citatul Ferman, încredințează prezidența adunărilor alegătoare ispravnicilor, căroră Fermanul anume refuză tot felul de intervenire la alegeri, etc., noi ne abținem de orice observații, rezervându-ne dreptul de a le face la locul cuvenit.

«Astăzi ne mărginim a reclama numai în contra art. 3 și 4 din Instrucții, cari îndatoresc pe proprietarii de moșii și de case, precum și pe profesiile libere a se înfățișa la isprăvnicile și la efortiile locale în termen de 15 zile dela data «Buletinului», cu felurite dovezi, spre întocmirea și îndeplinirea listelor ce sunt în lucrare.

«Măsura aceasta este o abatere vederată dela citatul Ferman, care departe de a legiui un termen de 15 zile pentru înfățișarea unor dovezi pe cari Guvernul le are în arhivele sale și le-a și adunat de mult, lasă în sarcina Guvernului alcătuirea listelor, iar indrituiților ce s'ar socoti asuprați prin ele, termen de 30 zile, pentru reclamații.

«Din aceasta chiar se poate cunoaște că neînfațișarea indrituiților în termenul de 15 zile, însemnat prin instrucții, nu poate închide dreptul de reclamație în curgere de 30 zile.

«Pe aceste legale cuvinte întemeindu-ne declarăm : 1. Că noi cunoaștem de obligatoriu numai termenul de 30 zile, legiuit prin Fermanul mai sus citat pentru reclamații în contra listelor ce au a se face de Guvern. Așteptăm publicarea listelor.

«2. Că noi ne rezervăm dreptul de a ne folosi de termenul de 30 zile, la întâmplare când ne-am socoti asuprați prin ele, și

«3. Că prin urmare nu ne cunoaștem datori de a ne înfațișa în termenul de 15 zile însemnat prin instrucțiile Guvernului.»

Această petiție nu s'a primit de Caimacam; ci s'a trimis prin Consulatul francez în original la Comisiunea Europeană din București, împreună cu alte asemenea reclamații dela Roman și Piatra și cu o traducere franceză.

Adresa Comitetului Central al Unirii din Iași către Comisiunea Europeană din Principate, din 20 Maiu:

«In luna lui Martie a anului curent ne-am văzut obligați a reclama în contra hotărârii Consiliului de Miniștri, care a decretat disolvarea Comitetelor electorale precum și confiscarea Programelor și Profesiunilor de credință.

«Reclamațiunea noastră adresată Caimacamului a fost de asemenea adusă la cunoștința Inaltei Comisiuni.

«In vreme ce noi așteptam cu liniștea ce ne inspiră dreptatea cauzei noastre retragerea hotărârii sus menționate, E. S. Caimacamul, care primind petiția ne-a promis că ne va face dreptate în termen de trei zile, ne-a trimis-o îndărăt fără nici o soluțiune și după ce a păstrat-o mai bine de o lună.

«Acest refuz de dreptate fiind o dovadă strălucită a sistemului de politică exclusivistă în contra căreia noi ne-am adresat în mai multe rânduri doleanțele noastre, ne silește să aducem la cunoștința Inaltei Comisiuni, rugând-o să binevoască a lua măsurile cele mai energice pentru a ne asigura respectul drepturilor noastre garantate de Tractatul din Paris.

«Ne luăm în acelaș timp libertatea de a înainta Inaltei Comisiuni originalul reclamațiunii noastre trimis îndărăt de d-l Caimacam, precum și traducerea acestui act.

«Profităm de această ocazie pentru a reînnoi Inaltei Comisiuni expresiunea considerațiunii noastre respectuoase.»

Ultima protestare a locuitorilor din Moldova în contra modului de aplicare a Fermanului de Convocare a Divanului ad-hoc, a fost acoperită de mii de semnături și *a motivat o abținere generală* a cetățenilor dela alegerile pătate de ilegalitate.

In Moldova presiunea eră atât de mare, încât Moldovenii au fost nevoiți să tipărească această protestare în București.

Ea a fost prezentată de patrioții Moldoveni în *20 Iunie* Comisiunii Europene întrunită la București:

«Excelențelor lor Membriilor Inaltei Comisii Europene pentru reorganizația Principatelor, adunată în București.

«Prin art. 24 al Tratatului de Paris, «Maiestatea Sa Sultanul făgăduiește a convocă îndată în Moldavia și Valahia Divanuri ad-hoc, compuse așa încât să constituze reprezentăția cea mai exactă a intereselor tuturor claselor societății. Aceste Divanuri vor fi chemate a rosti dorințele populațiilor, în privirea organizării definitive a Principatelor.»

«In ședința Congresului din 8 Aprilie 1856, Lordul Clarendon a observat:— «că Congresul, ocupându-se de Principatele Dunărene, înainte de toate și-a

«propus a provoca rostirea liberă a dorințelor populațiilor, și că scopul acesta «nu s'ar putea împlini dacă Domnitorii ar păstră puterile ce le au ; și că «poate s'ar cuveni a căută o altă combinare care ar asigura Divanurilor ad-hoc «o deplină libertate.»

«Mai mulți Plenipotențieri arătând că legea organică prevede întreruperea puterilor domnești, Congresul a hotărît (protocolul 22, ședința din 8 Aprilie), că lasă asupra Porții îngrijirea de a lua, la contenirea Domniilor, dacă trebuința ar cere, măsurile trebuincioase cari ar fi în stare de a îndeplini intențiile Congresului,» combinând libera rostire a dorințelor Divanurilor cu menținerea ordinii și cu respectul stării legale.

«Este aproape de un an, de când Inalta Poartă a avut prilejul de a pune în lucrare cugetările Congresului. Cu toate acestea, speranța care cinci milioane de Români întemeiau pe aceste cugetări, a fost amar înșelată. Căimăcămia de trei membri, prevăzută de Regulamentul Organic, singura combinație ce ar fi putut păstră ordinea și mănținerea stării legale, se înlocui de Caimacami deadreptul numiți la Constantinopole, în contra drepturilor străvechi ale Principatelor și în contra stipulațiilor Tratatului de Paris, carele voia suspendarea, iar nu urmarea, sub o altă formă, a Puterilor Domnești. Caimacamii își însușiră nu numai toate prerogativele domnești, pe cari art. 19 din Regulamentul Organic anume le refuză, precum : lista civilă, dreptul de a întări cu desăvârșire hotărârile judecătorești, a iertă pedepse, a numi și a depărta pe funcționarii publici, în sfârșit dreptul de a da ranguri militare și boierii ; ei încă își luară chiar și puteri mai mari decât acele ce au avut domnitorii, cari, cel puțin, au fost controlați prin o umbră de Adunare Națională. Cu ajutorul acestor prerogative nemăsurate, cari toate, în mâinile lor, se prefăcură în mijloace de înrăurire nelegală și de corupție, Caimacamii ridicară fățiș steagul unei politici personale. Spre a asigura triumful acestei politici, ei nu se sfiiră de nici un mijloc, de nici o nelegalitate. Ei schimbară mai pe toți funcționarii publici, încât din 107 membri, din cari se compunea ramul judecătoresc la instalarea răposatului Caimacam, numai nouă au rămas astăzi în posturile lor.

«Asemenea schimbări au urmat și în privirea funcționarilor de ramul administrativ. Abuzurile de putere ale Caimacamilor nu se mărginiră însă numai întru aceasta : ei cutezară a numi chiar deadreptul funcționari în locul priveghietorilor de ocoale și în locul dregătorilor eforicești, cari, după legi, nu pot primi însărcinările lor decât numai prin alegeri regulamentare ale cetățenilor lor. Ei merseră încă și mai departe : anulară chiar legi votate de puterea legislativă și întărite de puterea suverană a țarei.

«Astfel s'a înfățișat pericolul pe care Congresul a voit să-l depărteze, pericolul că Șefii Cărmuirii Principatelor ar putea întrebuiță puterile de cari

dispun, spre a împiedică libera rostire a dorințelor populațiilor, pe care Lordul Clarendon tocmai a voit a o feri de orice înrăurire.

«Din înființarea Căimăcămiilor directe, subscrișii au cunoscut, chiar dela început, că stipulațiile formale ale Tractatului de Paris aveau să fie rău aplicate.

«De aceea, chiar dela instalarea Căimăcămiilor, ei n'au încetat a protesta în contra nelegalității înființării lor, în contra puterilor nemăsurate ce ele și-au însușit, precum și în contra părtinirii de care ocârmuirile provizorii ale Moldovei s'au făcut vinovate. Tânguirile subscrișilor din 7/19 Fevruarie, 18/30 Martie și 22 Aprilie (4 Maiu) 1857) adresate Reprezentanților Marilor Puteri și Comisiei Europene întrunite la București, mărturisesc acestea.

Cu toate acestea, nici uitarea totală a principiilor statornicite de Congresul de Paris, nici călcarea vederată a nepărtinirii ce s'a recomandat cu deosebire ocârmuirii provizorie, nici legitimitatea tânguirilor noastre, nici numeroasele și necontestabilele dovezi pe cari ele sunt întemeiate, n'au putut izbuti ca să căpătăm dreptate. Cu cât tânguirile noastre erau mai vii, mai întemeiate și mai înnoite, cu atât asupririle, apăsarea și părtinirea se făcură mai revoltătoare, cu atât Căimăcămia urmă fățiș a se ține de programul său politic, fără a băga de seamă nici măcar ființa domnilor Comisari ai Puterilor Garante.

«Este obștește cunoscut, că petiția colectivă în contra Unirei, înfățișată Excelenței Sale Savfet Efendi, a fost provocată și fățiș patronată de Guvern. Nu mai puțin cunoscut este, că această petiție a fost purtată de către funcționarii publici și de către credincioșii Guvernului, în Capitală și prin Districte, și că subscrierile, puse pe această petiție, s'au căpătat numai prin mijloacele cele mai nevrednice, precum: amănințări, făgăduinți, depărtări din slujbe, puneri și înaintări în slujbe și decreturi de boierii, șcl. șcl.

«Presa, deși în condiția cea mai aspră de censură, este nimicită, dreptul de a ne aduna este oprit, în sfârșit, toate mijloacele legale prin cari cetățenii s'ar fi putut înțelege și lumina pentru rostirea dorințelor, ce au a se aduna de către delegații celor șapte puteri, sunt arbitrar desființate.

«Dar cu toate aceste măsuri, atât de abuzive și provocătoare, pacea, liniștea și buna orândueală nu s'au turburat cât de puțin. Credința țării în dreptatea Augustilor Monarhi cari au binevoit a pune soarta și viitorul Principatelor sub scutul lor, eră nesdruncinată: așa de mari erau speranțele noastre, așa de tare și bine întemeiat eră dreptul nostru!

«În adevăr cum putea cineva să-și închipuească că un Tractat, care a costat atâtea jertfe, atâtea sânge și atâtea suferințe, un act care a fost desbătut și subscris de cele mai mari puteri din lume, așa de curând să fie sfărâmat și, în aplicarea sa, redus la o înșelătură vederată? Cum să-și închipuească cineva că un singur Funcționar al Inaltei Porți, un Caimacam, ar ajunge,

fără frică de pedeapsă, a-și bate joc de o țară nefericită, în contra legilor, lăsate în voia lui și în voia înrăurilor cari îl însuflă, și a se jucă astfel cu Marile Puteri, cari au luat parte la Congresul din Paris și cari au subscris Tractatul din 30 Martie, cu conștiința sacrificiurilor și a puterii lor, și cu toată seriozitatea care trebuie să fie caracterul esențial al unui act atât de solemn?

«Astfel este însă trista realitate. Expunerea legiuitorilor noastre tânguiri, sprijinită de dovezile cele mai autentice și mai nerecuzabile, nu numai că n'a produs nici un fel de îndreptare și n'a adus nici o schimbare în sistemul de apăsare și de arbitrariu, cari ne sfărâmă, dar sistemul acesta s'a întărit încă fără încetare și astăzi a ajuns la culme.

«Listele de alegere, publicate de Guvern, sunt dovada cea mai vederată întru aceasta și ca un fel de încununare a acestei lucrări de apăsare și de înșelătorie, care a ajuns la proporțiile unui scandal public.

«Listele acestea sunt o insultă făcută maiestății Tractatului de Paris, drepturilor poporului din Moldova, dreptății, umanității. Ele au deșteptat indignația țării, și ar fi provocat izbucnirea mâniei sale, dacă oamenii cari în Unirea Principatelor văd singurul mijloc de scăpare și singura condiție de viitor pentru patria lor nu și-ar fi impus, ca lege nestrămutată, de a respecta ordinea, la fiecare întâmplare.

«Chiar cetirea acestor liste dovedește cât s'a împlântat Guvernul pe calea arbitrariului, călcând în picioare drepturile cele mai sfinte, titluri câștigate, condiția legală a marelui majorității a locuitorilor din Moldova.

«Intr'adevăr, fără a vorbi aci de metehnele Fermanului, de înlăturarea cu care el lovește pe mai multe clase de locuitori, de mărginirile și greutatea de aplicații ce se găsesc în el la tot rândul; poate cineva sprijini oare că listele de acum publicate sunt măcar conforme cu dispozițiile Fermanului, dacă nu cu stipulațiile Tractatului de Paris?

«Din 2.000 de Proprietari Mari, cunoscuți în Moldova, numai 350 alegători figurează în liste; și din 20.000 de Proprietari Mici, numai 2.264 de alegători de gradul întâiu sunt cuprinși în ele. Clasa Profesiilor Liberale este reprezentată numai de 11 alegători, și cele 15 târguri, rezidențe ținutale din țară, înfațișează numai 1.788 de alegători, proprietari de case, neguțători și meșteri, când, chiar în tablele vistieriei, figurează 12.000 neguțători și meșteri, afară de acei ce sunt pe pământul dat Moldovei din Basarabia.

Tractatul de Paris însă a voit ca toate clasele să fie reprezentate în chipul cel mai exact. Eră dar lucru firesc a se face cuvenita chibzuire, ca clasele acestea să se reprezinteze la alegeri cel puțin prin majoritatea, din care ele se compun, iar nu prin o minoritate atât de mică.

«Ne adresăm la orice tribunal cu cuget, facem apel la opinia lumii civilizate, ca să hotărască dacă o așa de mică minoritate, ca aceea pe care listele

o cheamă la alegeri, poate să constituie un Divan, menit a reprezintă interesele tuturor claselor societății, interesele a două milioane de locuitori.

«In adevăr, excluziile și restrângerile Fermanului sunt foarte mari. Țara însă tot ar fi putut avea o reprezentatie destul de întinsă, dacă Guvernul ar fi pus cât de puțină bună credință, nepărtinire și conștiință în facerea listelor. Dar având în vedere un singur scop, acela de a compune, cu orice preț, colegiuri electorale, cari să-i trimită deputați părtinitori politicei sale personale, el a jefuit dreptatea, buna credință și legalitatea. Astfel marea majoritate a partizanilor Unirei s'au șters, în chipul cel mai arbitrar, sau pentru greutăți însuflețite de credință rea, sau pentru închipuite lipsuri de însușiri, cari nu sunt nicidecum întemeiate pe dispozițiile Fermanului.

«O scurtă analiză va dovedi aceasta cu prisosință.

«In contra glăsurii Fermanului, reprezentatia Egumenilor Mănăstirilor proprietare de Averi Inchinate, precum și reprezentatia Mănăstirilor de Averi Neînchinate, au fost cu totul falsificate. După Ferman, Egumenii Mănăstirilor, ale căror averi sunt închinate, adică atârinate de locurile sfinte, sunt datori, ca și Egumenii Mănăstirilor Neînchinate, să aleagă doi deputați; cu această deosebire însă că deputații aceștia trebuie să fie aleși nu dintre membrii clerului grecesc, ci dintre clerici pământeni.

«In urma opunerii clerului grecesc de a lua parte la alegeri pentru Divan și în urma pașilor făcuți de el în privința aceasta, atât la Constantinople, cât și aici, s'a hotărât, într'un chip ascuns, a-l scuti, prin răstălmăcirea cuvântului închinat. Prin urmare, toate mănăstirile neînchinate s'au mutat în categoria mănăstirilor închinate, iar în locul acelorora, s'au înscris ca mănăstiri neînchinate mănăstirile Neamțu și Vorona, cari, fiind chinovii, cu administrație neatârnată de autoritatea Departamentului bisericesc, s'au părut a putea sluji numai bine la răstălmăcirea cuvântului închinat. Cei doi stareți dela Neamțu și Vorona, fiind în acest chip constituiți ca singuri alegători ai acestei categorii de mănăstiri, s'au declarat, de către Guvern, deputați îndrituiți. Afară de aceasta, mai mulți îndrituiți din cler cu nelegiuire s'au scos din listele alegătoare.

Un mare număr de alegători din clasa Proprietarilor celor Mari, precum și un mare număr de Proprietari de Case din Capitală și din rezidențiile finutale, s'au înlăturat, sub cuvânt de sarcini ipotecare, când, după Ferman, numai aleșii proprietății celei mari trebuie să aibă trei sute falci slobode de orice ipotecă. Asemenea, atât alegătorii, cât și aleșii proprietății celei mici, s'au depărtat, tot sub pretextul de ipotecă, pretext despre care niciodată nu s'ar fi putut crede că se va aplica și în privința lor.

«Bărbații nu mai au dreptul ce legea civilă a țarei le dă, dreptul de a reprezintă averea femeilor lor, cu toate că Fermanul nu cuprinde nici o măr-

ginire în privința aceasta. Un mare număr de partizani ai Unirei asemenea s'au înlăturat, sub pretext că n'ar avea titluri destul de lămurite spre a dovedi cătimea fâlcilor proprietăților lor, că moșiile lor n'ar fi hotărâte sau împărțite, că n'ar avea documente spre a dovedi vârsta sau condiția de indigenat lămurit, așezată de legea reglementară, ș. c. l.

«Legiștii și, în deobște, toți acei dedați Profesiilor Liberale sistematicește s'au depărtat, sub pretext că diplomele cari s'au slobozit chiar de către Guvern după examene, și cari adevăresc condiția lor legală, nu ar fi de ajuns și că le trebuie încă diplome dela universitate, într'o țară care nu numai că nu are asemenea școală, ci până acuma nici școli speciale.

«Corpuri Alegătoare întregi s'au desființat, așa spre exemplu: corpul proprietarilor dela Cahul, sub cuvânt că acest ținut nu ar avea alegători de această clasă, când acolo se află peste o sută de proprietari mari, cari trec peste numărul de o mie fâlcii și cari toate se stăpânesc de către particulari, între cari sunt mai mulți boieri și fii de boieri, adevăr ce însuș Guvernul l-a recunoscut prin cuvintele poruncii, după care s'a înființat tribunalul civil dela Cahul, și în care anume se zice: «Așa precum în districtul Cahulului, toate proprietățile sunt boierești», ș. c. l.

«Din contra, și ca și cum ar fi voit mai bine să dovedească abuzurile ce am arătat mai sus, în mai multe colegiuri electorale, neajunsurile acestea s'au îndeplinit prin trecerea în listă a mai multor persoane, cari nu au numărul de fâlcii hotărâte de Ferman, nici vreo altă calitate din acele cerute, dar cari se pot folosi de un titlu care, în ochii Guvernului, face mai mult decât toate celelalte, adică titlul de părtăși fără rezervă ai politicei sale. Astfel, pentru asemenea persoane, condițiile de ipotecă, de vârstă, de indigenat, de proprietari de zestre, sau curat titlul de proprietari în deobște, de diplome universitare, ș. c. l., nu s'au cerut. Pe lângă aceasta, și rangurile de boierie, date cu nelegiuire la persoane cari nu erau nici boieri, nici fii de boieri, au mai slujit de mijloc spre a înființa alegători pentru proprietatea cea mare.

«Putea să ne rămâe o de pe urmă speranță în comitetele însărcinate după Ferman a cercetă, în cele treizeci de zile, reclamațiile îndrituiților netrecuți în liste. Dar chiar această slabă nădejde s'a zădărnicit, prin spiritul care a predominat la compunerea lor. Și, într'adevăr, comitetele acestea sunt departe de a înfățișa o garanție în contra părtinirii, care a depărtat cel mai mare număr de alegători, fiind compuse de funcționari ai Guvernului, aleși din nou dintre oamenii cari i-au dat cele mai multe dovezi de devotament, dintre aceia chiar cari au compus listele și cari, prin chipul acesta, sunt astăzi păriți și judecători.

«Ce ne rămâne dar de făcut sub lovitura unui asemenea regim, atât de contrariu stipulațiunilor formale ale Tratatului de Paris, Capitulațiilor Prin-

cipatelor, dreptății, drepturilor câștigate? Ce ne mai rămâne de făcut, mai ales când suntem lipsiți de orice mijloc legal spre a putea îndrepta arbitrarea stare de față și a face ca Guvernul să intre în calea nepărtinirii? Ce ne mai rămâne de făcut, în fața indignației generale, provocată de asemenea uneltiri, când simțim că încrederea țării în stipulațiile Tratatului de Paris începe a se sdruncină, și când nici nu putem prevedea nefericitele întâmplări, în cari ar cădea țara, dacă nu am urmă a susține o luptă nepotolită? Ingrijiiți dar despre viitorul ce ne așteaptă, cunoscând de mult urmările unui Guvern, vinovat atât către țară, cât și către Europa, ne credem datori a ne feri de orice conflict și de orice neorânduială, a păzi liniștea pretutindeni și totdeauna, și a alerga numai la mijloace legale, pentru ca să combatem regimul uricios care ne stăpânește, adică a ne ține de o parte și a protesta, precum cere dreptul și datoria noastră.

«Chiar acei dintre noi, pe cari Guvernul i-a înscris în liste, sau de frica unui scandal prea răsunător, sau mai bine ca o bătaie de joc mai mult pentru alegătorii cei mai numeroși pe cari i-a înlăturat, nu primesc această favoare amăgitoare, și refuză a lua parte la alegerile de cari sunt amenințați, fiindcă împărtășirea lor ar fi o complicitate.

«In fața țerii noastre și a Europei, care, curând sau mai târziu, ne va da dreptate, venim dar cu solemnitate a declara că:

«Findecă s'a depărtat cu grămada o mare majoritate de alegători, sub deosebire deșarte cuvinte, precum de vârstă, de indigenat, de nedespărțire de moșii, etc.;

«Findecă Fermanul s'a călcat, prin înființarea deadreptul a doi deputați ai clasei clerului în persoanele stareților mănăstirilor Neamțul și Vorona; că egumenii mănăstirilor închinat s'au scutit, într'un chip nelegiuit, de împărtășire la alegerile pentru Divan; și că mai mulți preoți din reședințele episcopale s'au șters ori s'au înlăturat din liste;

«Findecă condiția atingătoare de ipotece care, după textul Fermanului și al Regulamentului Organic, nu putea fi aplicată decât la singurii eligibili ai clasei proprietarilor mari, s'a impus și alegătorilor acestei clase;

«Findecă s'au supus acesteiaș condiții și pre alegătorii și eligibilii clasei proprietarilor mici;

«Findecă cea mai mică ipotecă este privită ca un cuvânt de înlăturare, chiar și atunci când valoarea moșiei ar întrece îndoit și întreit suma ipotecei, de vreme ce, după Ferman, numai trei sute de fălci se cer a fi libere de o asemenea sarcină;

«Findecă bărbații s'au lipsit de a reprezintă averea de zestre, măcar că Fermanul nu cuprinde nici o mărginire în această privire;

«Findecă prerogativa ce Caimacamul arbitrar și-a însușit, de a da ranguri

militare și titluri de boierie, îi slujește ca mijloc spre a înmulți numărul alegătorilor credincioși în clasa marilor proprietari, precum și ca mijloc de corupție ;

«Fiindcă profesiile liberale s'au înlăturat într'un chip sistematic ;

«Fiindcă numai micul număr de 310 alegători, de abia recunoscuți pentru Capitală, a căreia populație se suie peste 18.000 de suflete, puși în alăturare cu numărul de 131 de alegători ai târgului Huși, care n'are nici măcar 8.000 locuitori, dovedește îndestul părtinirea și sistemul de înlăturare ce au predominat la facerea listelor ;

«Fiindcă Galații, al doilea oraș al Principatului și care, după înseși listele Guvernului, are 227 de alegători, s'a desbrăcat de dritul de a alege doi deputați, și aceasta în favoarea Focșanilor care, după înseși aceste liste, nu numără decât 92 de alegători, și că, prin urmare, Fermanul s'a călcat prin strămutarea rândului orașelor ;

«Fiindcă, prin măsura arbitrarelor depărtări din slujbe, pusă de curând în lucrare, și mulți profesorii s'au lipsit de dritul lor de alegători ;

«Fiindcă alegătorii orașelor de religia armenească, și cari pururea au luat parte la alegerile municipale, s'au înlăturat din liste în contra Fermanului, care primește ca alegători, în reprezentarea orașelor, pe toți alegătorii corpurilor municipale ;

«Fiindcă un număr de alegători înscriși în liste, cari au proprietăți în mai multe locuri, sunt trecuți ca alegători și eligibili numai în ținuturile acelea unde încunjurările de a fi aleși nu se pare a le fi favorabile ;

«Fiindcă un mare număr de proprietari de case s'au scos din liste, pentru că binalele lor s'au prețuit arbitrar de către municipalități, mai jos de valoarea lor reală, și sub pretext de ipotecă, în contra textului Fermanului ;

«Fiindcă toți funcționarii chemați, după Ferman, a formă comitele de reclamație s'au schimbat ;

«Fiindcă, chiar înaintea publicației listelor, în clasa țăranilor s'au făcut mai multe alegeri în clasa de gradul I și de gradul II, prin mijlocul unor izvoade electorale, în cari locul numelui aleșilor a rămas alb ;

«Fiindcă acei trei delegați, prin cari fiecă corporație are a fi reprezentată la alegeri, s'au impus mai înainte, fără a se fi făcut alegerea lor prin dare de glasuri, și fără nici o publicație ;

«Fiindcă cea mai mare parte dintre starostii corporațiilor s'a schimbat cu câteva zile înaintea publicației listelor, și că mai marele staroste al neguțătorilor din Iași s'a înlocuit prin un funcționar, numit d'a dreptul de către Guvern ;

«Fiindcă preoții, diaconii, dascălii de biserică și scriitorii satelor, și prin

urmare partea cea mai luminată a populației sătești, s'au lipsit de dritul de alegere în clasa locuitorilor țărani ;

«Fiindcă adunările alegătorilor sunt puse sub presidenția ispravnicilor, în contra Fermanului și a art. 9 și 10 din Regulamentul Organic ;

«Fiindcă, afară de gazeta Guvernului, închinată păstrării statului-quo, toate jurnalele, chiar sub condiția de a fi censurate, sunt oprite ; că profesiile de credință nu sunt învoite, că dritul de a ne adună ni s'a contestat ; că, în sfârșit, suntem lipsiți de toate mijloacele neapărate spre a ne putea lumina și pregăti pentru actul cel mai mare în viața unei nații, adică pentru alegerea deputaților săi ;

«Fiindcă listele electorale nu s'au publicat întocmai precum fusese pregătite de către administrațiile ținutale, ci s'au prefăcut și s'au scurtat în Departamentul din Năuntru, și apoi, chiar când se aflau sub tipar, s'au supus unei a treia prescurtări, la care au luat parte d-nii Caimacamul și Agentul Austriei ;

«Fiind, în sfârșit, că aceste liste nu înfățișează nici de cum majoritatea claselor societății Moldovei și că Divanul, ce ar rezulta din viitoarele alegeri, nu poate nici într'un chip a constitui reprezentanția legală și exactă a intereselor tuturor claselor, precum cere hotărît art. 24 din Tratatul de Paris ;

«Subscriși se văd în dureroasa nevoie de a se retrage dela orice împărțire la niște alegeri făcute sub jugul înșelăciunii, al împulării și al nedreptății. Ei se vor ține de o parte, până când țara nu va fi pusă în acea stare legală, cerută și hotărîtă de Congresul de Paris, în ședința din 8 Aprilie 1856.

«Ei declară viitoarele alegeri lovitoare în larma și adevărata reprezentare, ce s'a făgăduit Principatelor de către Tratatul de Paris, lovitoare și în drepturile străvechi ale țerii, în driturile fiecăruia din subscriși.

«Ei protestează, totodată, în contra ori și căreia hotărîri, în contra oricărei măsuri, în contra oricărei dorințe a viitorului Divan ad-hoc, ca unele ce nu pot fi decât rezultatul unor alegeri înșelătoare, ca unele ce trebuie să fie lovite de nelegalitate, chiar înaintea întrunirii sale.

«Această protestație, strigătul de desnădăjduire a unui popor întreg, vătămat în drepturile sale cele mai prețioase, înșelat în nădejdiile sale cele mai legitime ; această protestație, dictată de o nevoie neapărată, nu atinge întru nimic adâncul respect ce păstrăm Puternicilor Monarhi, cari au garantat existența patriei noastre. Cu totul din contra, noi credem încă, că țipătul unei nații nefericite care, în mijlocul secolului al nouăsprezecelea, vede în pericol drepturi pe cari și le-a putut păstra, chiar în timpul barbariei și al luptelor veacului de mijloc, va ajunge la picioarele tronurilor lor, și că li se va face dreptate.

«Plini de încredere în ocrotirea Dumnezeului părinților noștri, în generozitatea Marilor Puteri ale Europei, în puterea opiniei publice, acestui tribunal, înaintea căruia cauzele drepte niciodată nu se pierd, noi protestăm cu solemnitate în contra silniciei ce ni se face.

«Țara va fi liniștită, nici o rezistență materială nu se va face din partea noastră. Dar până când un singur glas va putea să răsună în Moldova, întemeiați pe dreptul nostru, având conștiința de a împlini o datorință sfântă către strămoșii și către fiii noștri, noi nu vom înceta de a protesta.

«Statornicească-se nepărtinirea; așeze-se țara în starea cerută de către Tratatul de Paris; respecte-se solemnele juruințe ale Europei și ale Măriei Sale Sultanelui; nimicească-se listele înșelătoare; compue-se altele nouă, potrivite cel puțin cu textul și spiritul Fermanului; într'un cuvânt, lase-se țara să se rostească liber, și atunci cu toții vor putea și vor trebui să se închine înaintea sentinței ce se va pronunța».

Atunci când Principele Nicolae Konaki Vogoride a luat măsuri atât de strașnice pentru a lovi fără milă și fără cruțare viitorul României, întreaga țară s'a mirat de îndrăzneala lui. Se știa și cunoștea dorința Caimacamului de a trece prin Căimăcămie la Domnie. Se presupunea de mulți, că familia Caimacamului, care eră în serviciul Guvernului Otoman, îi va da tot sprijinul pentru a falsifica alegerile Divanului ad-hoc din Moldova, înlăturând astfel executarea leală a deciziunilor Tratatului de Paris.

Familia Caimacamului Nicolae Konaki Vogoride se compunea din următoarele persoane foarte influente: — Stefanaky Bey, părintele Caimacamului, fost Caimacam al Moldovei în 1821 și fost Kapukehaia al Moldovei în timpul Domniei lui Mihail Sturdza, a căruia soție eră fiica lui Stefanaky Bey, — Alexandru Vogoride, fratele Caimacamului, fost Guvernator al Rumeliei Orientale, — Constantin Musurus și Ioan Fotiade, cumnați ai Caimacamului Vogoride, și gineri ai lui Stefanaky Bey.

O întâmplare neașteptată, dar norocoasă, a descoperit complotul ce se urzia de inimicii noștri interni și externi, puind în mâinile Unioniștilor o parte din Corespondența Secretă a Caimacamului Vogoride — cu familia sa și cu câțiva diplomați cari reprezentau Puterile ce se agitau în contra Unirei.

Bărbatul care a descoperit această comoară a fost Dimitrie Rallet, Membru al Comitetului Central al Unirei din Iași, chiar dela fondarea lui în 1856 și fost Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Pu-

blice în ultimii ani ai Domniei lui Alexandru Grigorie Ghika, ultimul Domn al Moldovei.

Dimitrie Rallet a dus însuș, în ultimele zile ale lui Maiu 1857, această corespondență la București, și a încredințat-o Baronului de Talleyrand-Périgord, care a trimis-o prin Secretarul său Le Sourd Impăratului Napoleon III. Inarmat cu aceste documente, Impăratul, însoțit de Comitele Walewski, Ministrul său de Externe, s'a dus, la începutul lui August, la Osborne, unde a convins pe Regina Angliei Victoria și pe Ministrii Clarendon și Palmerston, că alegeri făcute prin corupțiune, falsificări și fraude, prin apăsări, violențe și nelegiuri nu puteau fi tolerate de Puteri și de Guverne civilizate, și că ele trebuiau numai decât să fie anulate.

Inainte de a expune, iarăș pe baza de Acte și Documente autentice istoria întâmplărilor celor patru luni din Iunie în Septemvrie, până ce poporul român a ajuns să-și rostească dorința și voința sa asupra organizării Statului Român dela Dunărea de jos, precum se hotărîse de Puterile Europene prin Tratatul de Paris, e de nevoie să cunoașteți conținutul Corespondenței Secrete a Caimacamului Vogoride, și aceasta cu atât mai mult, că ea este astăzi proprietatea Academiei Române.

Corespondența aceasta cuprinde timpul de 48 de zile, între 3 Aprilie și 20 Maiu. Ea este compusă de 17 scrisori, din cari 6 sunt scrise de diplomați străini în limba franceză, adresate însuș Caimacamului Moldovei, una singură în limba franceză, adresată de Hatmanul Ioan Fotiade, Capukehaia al Moldovei la Constantinopole, Ministrului de Interne Costin Catargiu și 11 scrisori familiare, adresate în limba grecească însuș Caimacamului Vogoride de părintele, de fratele și de cei doi cumnați ai săi.

Tabloul următor lămurește și orientează și mai bine situațiunea ce se creă prin această corespondență.

Scrisoarea confidențială a lui Al. Vogoride, Secretar al Ambasadei Otomane din Londra, către Caimacamul Moldovei Vogoride, din 14 Aprilie:

«Mă grăbesc a-ți anunța că cumnatul tău, Ambasadorul, a văzut pe d-l Palmerston; el a adus informațiuni plăcute cu privire la dispozițiunile sale în contra Unirei Principatelor. Lordul Palmerston este cu totul în contra Unirei; el o consideră contrarie drepturilor și supremației Suveranului nostru, și prin urmare instrucțiuni analoage se vor trimite astăzi d-lui H. Bulwer, Comisarul Mării Britanii în Principate. După cum ți-am scris și mai înainte, este de mare nevoie să-ți dai din timp toate silințele, ca Moldovenii să nu exprime dorințe pentru Unire, pentru ca să te faci astfel vrednic de bunăvoința Inaltei Porți și de sprijinul Angliei și Austriei. Deoarece aceste trei puteri sunt hotărâte a împiedica din toate puterile lor Unirea, nu trebuie să te îngrijești de loc de cele ce vreau sau amenință să facă Francezii, ale căror ziare te tratează de Grec. Dimpotrivă trebuie să lucrezi cu istețime și fineță, având față de Moldoveni o atitudine generoasă, față de boieri o atitudine politicoasă, și arătându-te cu tărie adversar al Unirei. Trebuie să le spui: că deoarece Unirea nimicește drepturile Moldovei, nu poți consimți, ca în timpul Căimăcămiei tale să se piarză și să se desființeze drepturile Moldovei în favoarea Valahiei. Un astfel de limbajiu trebuie să placă oricărui patriot moldovean.»

Scrisoarea confidențială a lui Al. Vogoride, Secretar al Ambasadei Otomane la Londra, către Caimacamul Vogoride, din 15 Aprilie:

«Am primit mult dorita ta scrisoare din 25 Martie (6 Aprilie) și am fost foarte întristat de toate cele ce trebuie în mod necesar să suferi și de toate intrigile la cari ești expus. Dar trebuie, dragul meu, să suferi și să nu desnădăjduiești. Rog pe bunul Dumnezeu să vină ziua, când te vei putea bucura de roadele muncii tale.

«Te sfătuesc dar a urmă orbește pe reprezentantul austriac, de ar fi și mai nesuferit și cu toate defectele sale. Trebuie să te gândești, dragul meu, că acest om lucrează numai după instrucțiunile Guvernului său, și cum Austria se silește, cu drept cuvânt, să împiedice Unirea, urmează ca Consulul ei să socotească drept o cinste, de a se grăbi să prevină și să îndeplinească dorințele Guvernului său. Austria este de acord cu ideile Inaltei Porți și ale Mării-Britanii, și tocmai pentru aceasta, dacă va fi mulțumită Austria, vor fi mulțumite și Turcia și Anglia.

«Indrăznesc deci a-ți repeta sfatul meu de a te conforma sfaturilor și dorințelor Consulului austriac și de a întrebuița fără nici o obiecțiune toate

persoanele ce-ți va recomanda el, fără a mai cerceta dacă persoanele recomandate sunt perverse sau cu nume rău. Este destul ca acești oameni să fie din toată inima contra Unirei, aceasta ajunge. Căci dacă se va proclama Unirea de către Divanul Moldovenesc, Austria va spune că tu ești cauza, fiindcă nu ai voit să lucrezi după sfaturile Consulului său, care a suferit și a lucrat atât de mult în contra Unirei. Și cum Anglia este contra Unirei, după cum ți-am scris ieri, și că Unirea nu se va realiza, chiar dacă toate Divanurile s'ar pronunța în favoarea ei, îți poți închipui, dragul meu, cât va fi de dureros pentru tine și cât de multe remușcări vei avea, că nu ai urmat sfaturile Consulului austriac Gödel; căci Puterile, afară de Franția și Rusia, nu vor încuviința niciodată să se realizeze dorința Unirei. Ar fi deci foarte bine și de dorit, ca să faci astfel, încât Divanul Moldovenesc să nu se pronunțe pentru Unire, căci atunci greutățile celor trei puteri în fața Franciei și Rusiei vor fi mai mici, și cu chipul acesta cele trei puteri îți vor datoră recunoștință, ca unui om care a contribuit mai ales la acest rezultat.

«Ce-ți pasă dacă oamenii, pe cari ți-i recomandă Consulul Austriac, sunt morali sau vițioși? Singurul lucru ce trebuie să cercetezi la o asemenea propunere, este să vezi dacă acești oameni sunt din toată inima și în adevăr în contra Unirei, și să nu-i întrebunțezi decât cu această condițiune; căci astăzi nu mai este vorba de moralitate ori de rea sau bună purtare, în înțeles filozofic, ci de existența drepturilor Imperiale față de rău voitorii și inimicii M. S. Suveranului nostru, și toți cei ce pot contribui, pentru a se ajunge acest scop, trebuie să fie primiți ca prieteni.

«Bine ai făcut că ai oprit libertatea presei, pe care niște Moldoveni smintiți, prieteni ai Rusiei, sub mască franceză, caută a o întrebunța spre a face poporul să se pronunțe în favoarea Unirei. Ține-te bine, dragul meu, și împiedică manoperele de acest fel. Eu cred că dacă «Steaua Dunărei» și alte asemenea publicații, bune pentru a înveli cu ele brânza, s'ar publica în Franția, Guvernul nu ar întârziă de a trimite numai decât pe redactorii lor la Cayenne.

«Franția care vrea libertate, cluburi și adunări politice în Moldo-Valahia, ar trebui mai întâiu să le îngăduie la dânsa acasă și să nu pedepsească cu exil și amenințări pe toți ziaristii, cari îndrăznesc să vorbească ceva mai liber. Cine propovăduiește milostenia, să o pună el mai întâiu în lucrare.

«Tratatul din Paris nu vorbește de Unirea Principatelor, el zice numai că Divanurile vor avea să se pronunțe și să-și dea părerea asupra reorganizării interioare a acestor două țeri: dar smintiții, cari doresc Unirea, au uitat cu totul această clauză a Tratatului și se ocupă cu organizarea exterioară, în loc să se ocupe cu cea interioară; și în loc să se gândească la reformele din

năuntru, ei meditează neatârnarea și domni străini. Cine râde mai pe urmă, râde mai bine.

«Anglia este cu totul de părerea Austriei și se opune cu desăvârșire Unirei, și o va împiedică de a se realiza, împreună cu Inalta Poartă. Dacă Consulul francez vorbește altfel, nu-l crede, căci minte și eu știu ce spun.»

Scrisoarea Hatmanului I. Fotiade către Logofătul Costin Cărtărgiu, Ministru de Interne, din 21 Aprilie:

«Dorind să fiu în continue relațiuni cu D-voastră, mă grăbesc a le începe, luând inițiativa de a vă ruga, D-le Logofăt, să binevoiți a răspunde dorinței mele, în chipul cum ne-am înțeles în timpul petrecerii mele în Iași.

«Cunoașteți de sigur ce s'a întâmplat la Constantinopole, cu privire la D-voastră, în primele zile dela sosirea mea aci. Am toate motivele de a crede că ați rămas mulțumit de rezultatul procedării mele sub conducerea înțeleaptă și prevăzătoare a A. S. Caimacamului.

«Acest rezultat constatând și punând în evidență interesul ce vi-l poartă E. Sa, precum și sentimentele mele de prietenie față de D-voastră, D-le Logofăt, îmi oferă plăcuta ocazie de a mă felicita și de a mă putea recomanda, că am fost consecvent angajamentelor ce le-am luat față de D-voastră, angajamente cari stabilesc între noi o solidaritate deplină.

«În momentul de față trebuie să aveți vizita Comisarilor; eu vă rog să vă apropiați de Comisarul Imperial, să-i faceți profesiunea de credință și să-l lămurii despre toate fără cel mai mic scrupul.....

«P.S. Din ordin mai înalt, adaug că ar fi bine să evitați cât se poate de mult cuvinte violente cu oricare dintre consuli, cu atât mai mult, că astfel de cuvinte nu pot decât să strice cauzei noastre, de vreme ce actele fără sgomot ne sunt foarte necesare.»

Scrisoarea confidențială a lui C. Musurus Pașa, Ambasadorul Porții Otomane la Londra, către Caimacamul Moldovei Vogoridi, din 23 Aprilie:

«Prea ilustre și prea iubite frate,

«Am primit scrisoarea voastră din 6 Aprilie și primesc astăzi pe cea dela 13, precum și toate scrisorile alăturate. Vă sunt recunoscător pentru informațiunile serioase ce-mi comunicați regulat. Am făcut uz de prima trimitere, în deplin acord cu așteptările E. V. Voiu face acelaș uz, cu un rezultat tot atât de favorabil, și de informațiunile trimise cu scrisoarea de astăzi.

«Vă spun confidențial că Lordul Clarendon a aprobat răspunsul vostru, dat reprezentanților Franciei și Rusiei, cu privirea a cele două ziare; el l-a găsit demn, drept și legal.

«Am recomandat E. S. purtarea voastră înțeleaptă și bine chibzuită în împrejurările actuale atât de grele. Scriu de asemenea Porții ceea ce este necesar și lucrez peste tot locul la ceea ce poate fi folositor succesului vostru în cariera strălucită ce vă stă înaintea și pentru care mă bucur că vă arătați atât de vrednic. Vă rog să nu încetați de a-mi trimite și în viitor informațiuni serioase. În ce privește ideile și sfaturile prietenești ce-mi cereți, văd cu plăcere că nu aveți nevoie de ele, căci purtarea voastră până în momentul de față este în conformitate cu toate planurile ce le-aș putea dori! Eu nu doresc nimic altceva decât să urmați aceeaș cale, căci puteți fi sigur, că în acest chip numele vostru va deveni ilustru în Europa, iubit în Moldova, demn de a fi pronunțat de către generațiile viitoare ale patriei moldovenești. Astfel veți scăpa această frumoasă țară de pericolul, în care vor să o arunce niște trădători nerușinați și nevrednici de numele de Moldoveni, cari pentru interese și recompense materiale și efemere și pentru bani, merg cu răutatea lor până acolo, încât vor să contribuie a transformă Moldova, patria lor, într'o simplă provincie a Valahiei și a o șterge de pe harta popoarelor autonome, și sub pretextul numelui fabulos de România, vreau să reducă Moldova și pe Moldoveni în starea Irlandei și a Irlandezilor, neîngrijindu-se de blestemele generațiilor prezente și viitoare.

«Voi împliniți datoria de patriot cinstit și virtuos, neputând suferi astfel de acțiuni ticăloase de ale acelora, cari nu roșesc a se numi partid național. Cum se poate numi «partid național» o cabală care vrea robia patriei? Partidul unionist se poate numi «partid național» în Valahia, unde tinde la mărirea patriei, și pentru acest motiv chiar în Moldova nu poate avea alt nume decât cel de «partid antinațional», căci singurul partid național în Moldova este partidul protivnic Unirei, acela care se interesează de onoarea patriei, de autonomia ei, de interesele ei, de prezentul și viitorul ei; și eu mă bucur că E. V. și prietenii E. V. fac parte din acest partid național și patriotic.

«Guvernul englez este contra Unirei; să nu aveți nici o îndoeală despre aceasta. Vă spun confidențial că s'au dat de curând instrucțiuni în consecință Comisarului englez din București, care este prietenul meu, și E. V. va cunoaște în scurt timp rezultatul numitelor instrucțiuni.

«E. V. a răspuns foarte bine reprezentanților Franciei și Rusiei, aveți incontestabil dreptul și ați lucrat în limitele puse de drept și de legalitate. Ce zic? Nu aveți numai dreptul, dar și datoria de a proceda astfel, ca șeful unui Principat autonom, și de a respinge intervenirile scandaloase și ilegale ale străinilor în afacerile interne, cari privesc în primul rând liniștea și siguranța locală, de cari Guvernul autonom este în întregime responsabil.

«Nu e vina E. V., dacă acești doi Consuli s'au pus în mod imprudent într'o

pozițiune falsă, din care Guvernele lor nu-i vor putea scoate decât rechemându-i. Dacă aceasta va mai întârziă și dacă acești domni și-ar închipui să reînceapă acele interveniri oficiale și în scris, răspunsul laconic și stereotip al E. V. este gata: el va fi un antidot special pentru aceste friguri intermitente.

«Eu sunt convins că Inalta Poartă va ști să aprecieze serviciile prudente, tăria legală și înțelepciunea E. V., și nu cred că, în urma insinuațiilor străine, să ajungă în situația neplăcută de a vă ascunde, fără voie, în corespondența ei, întreagă mulțumirea ce simte și cât de mult aprobă înțeleapta și prudenta purtare a E. V.

«E. V. în calitate de Caimacam al Moldovei trebuie negreșit să se supună Guvernului superior, și aceasta este o datorie sfântă; dar tocmai fiindcă sunteți șef al acestui Principat autonom și în acelaș timp boier moldovean, trebuie să vă îndepliniți și datoriile către patria voastră și să arătați la nevoie Porții, cari sunt prerogativele pretinse *ab antiquo* ale acestor provincii, și că cea dintâi dintre aceste prerogative este existența autonomă a Moldovei ca un Principat deosebit. Orice om drept și cuminte nu poate decât să respecte pe E. V., câtă vreme veți considera ca o datorie a pozițiunii voastre și a sentimentelor voastre patriotice, de a păstra nevătămat depozitul prețios ce vă este încredințat, depozitul autonomiei și al bazei prosperității viitoare a patriei voastre Moldova. Mă mărginesc astăzi la cele de mai sus, rezervându-mi să vă scriu, ori de câte ori se va prezintă un caz serios și demn de a fi transmis E. V. Vă repet că în general purtarea voastră până în prezent a fost perfectă, și că observând și cunoscând tot ce se petrece, aceeaș purtare veți trebui să aveți și în viitor.

Scrisoarea confidențială a lui Stefanaki Vogoride către Caimacamul Moldovei Vogoride din 25 Aprilie:

«Scumpul meu fiu Nicolae! Dorindu-vă toată fericirea, vă salut părintește.

«Din scrisorile ce vi s'au trimis de Inalta Poartă, precum și din cele ce singur îmi spuneți, rezultă că toți sunt mulțumiți de administrația voastră. Mai rezultă că trebuie să fiți mulțumit de secretarul Ministrului Prusiei și de Consulul său din Iași.

«Aflu că d-l Bulwer se înțelege în mod sincer cu reprezentantul Austriei. Sublima Poartă este satisfăcută de purtarea înțeleaptă și de limbajul pe care Savfet-Effendi îl ține consulilor și boierilor; eu nu mă îndoesc, că pentru a atinge scopul Inaltei Porți și dată fiind vechea prietenie ce o are față de mine, să nu se poarte cu bunăvoință către tine. Te rog transmite E. S. complimentele mele respectuoase și devotamentul meu pentru persoana sa atât de vrednică de toată considerațiunea.

«Cel mai periculos dintre comisari este d-l de Basily; dar presupun că veți găsi mijloacele de a-l menaja și de a-l atrage în mod înțelept și cu precauțiune. Aci nu neglijăm să cultivăm pe superiorii săi. Ambasadorul englez începe a avea o bună părere asupra voastră. Am aflat că vi s'au expediat dela Poartă zilele trecute două scrisori contradictorii, cu privire la cei 12.000 de ducăți, ce Moldova luă de obicei de mai mulți ani dela mânăstirile grăcești; până când afacerile vor fi organizate mai sistematic, răspundeți că v'ați ruinat cu cheltuelile extraordinare făcute pentru distrugerea sistemului unioniștilor; că dacă acești bani se luau în vremuri liniștite și pacinice, cu atât mai mult trebuie să se ia în timpul de acum, agitat și critic și că pe când sperați ca Poarta să vă furnizeze fonduri speciale pentru a ajunge la scopul ei, ea vă lipsește și de cei 12.000 de ducăți pe cari Visteria îi primia în fiecare an. Vă puteți înțelege în această privință cu Savfet-Efendi și să-l faceți să scrie Porții în acest sens.

«In orice caz fiți foarte modest și plin de încredere în bunăvoința și adâncă prudență a E. S. Reșid Pașa și a stăpânului nostru.»

Scrisoarea confidențială a lui Stefanachi Vogoride către Caimacamul Moldovei Vogoride, din 6 Maiu :

«Scumpul meu Nicolae! Dorindu-ți toată fericirea te salut părintește.

«Cu mare mirare am aflat despre îndepărtarea lui Costin Catargiu din Ministerul actual al Moldovei și în special, în împrejurările cari au contribuit la a sa îndepărtare. Eu cunosc pe acest om; el e îndrăzneț, agită și răscolește totul, când vrea și când e decis. Este un om pentru care Austria e bine dispusă, ca fiind contrar Unirei celor două provincii și schimbarea lui se interpretează ca o concesiune, din partea voastră, plângerilor aduse contra lui de către consulul Franciei și că ai fi deschis porțile înaintării partidului francez. Se mai zice aci că la aceasta v'ar fi călăuzit și un sentiment de rivalitate: pentru a-l îndepărta dela Domnie l-ați îndepărtat din minister, pe când în definitiv Domnia nu depinde de cei din Moldova, ci de voința și aprobarea Inaltei Porți și de unii ambasadori străini, pe cari noi îi putem dispune și atrage în favoarea voastră. Urmați sfatul ce v'am dat ade-seori; fiți tare, răbdător și mai ales ascundeți-vă gândurile, fiți tăcut și mai ales imparțial și Allah Kerim (D-zeu va ajuta)! Invocând ajutorul lui Dumnezeu, noi veghiem aci. In cele din urmă trei zile am primit vizita d-lui Boute-nief, a d-lui Prokesch, Ambasadorul Austriei și a Lordului Stratford; zilele aceste aștept și pe d-l Thouvenel. Inalta Poartă cere ca să fiți hotărît și ne-clintit și să urmați totdeauna o linie de purtare, care să probeze în totdeauna că sunteți slujbașul puternicului Imperiu turcesc (observând în acelaș

timp conveniențele). Voi trebuie să-i apărați cauza, până în momentul când Inalta Poartă se va putea declara pe față contra Unirei.

«In scrisoarea ce am primit ieri dela d-l C. Mussurus din Londra, îmi scrie că primește regulat scrisori dela voi și că conducându-se după ele, raportează Lordului Palmerston și Lordului Clarendon și că Mussurus însuși și ministrii din Londra sunt mulțumiți de administrația voastră și de modul cum răspundeți Franciei și celorlalte Puteri, cari se înțeleg într'ascuns cu dânsa. Astfel cum Anglia este puterea cea mai preponderantă în afacerile Orientului și cum în unire cu Austria se împotrivesc și respinge partidele străine în Moldo-Valahia, cari ne sunt ostile, trebuie să scrieți adeseori și regulat d-lui C. Mussurus la Londra și să vă înțelegeți în taină și sincer cu Consulul Austriei, căci d-l Prokesch a cerut cu stăruință numirea voastră la Căimăcâmie dela Inalta Poartă, aducând ca argument, că garanția tatălui vostru este îndestulătoare.

«Aștept cu nerăbdare scrisorile voastre pentru a mă liniști.»

Scrisoarea confidențială a lui Fotiade, Capukehaia al Moldovei la Constantinopole, către Caimacamul Moldovei Vogoride, din 6 Maiu :

«Prea ilustre Principe! M'am grăbit a vă anunța astăzi printr'o telegramă, numirea A. S. Aali Galib Pașa la Afacerile străine, fiul A. S. Marelui Vizir și ginere al Maiestății Sale, precum și reabilitarea A. S. Edhem Pașa în demnitatea ce ocupase înainte, ca membru în Tanzimat. Aștept ca să-mi trimiteți cât mai curând felicitările obicinuite în astfel de ocaziuni.

«D-l Panaioti Balș îmi anunță formarea Ministerului E. V. și înlocuirea d-lui C. Catargiu prin d-l Vasile Ghica. Mă mir că E. V. nu mi-a comunicat nimic cu privire la această schimbare serioasă, abținându-vă de a-mi trimite o scrisoare, ca să pot ține un limbajiu convenabil ministrilor Inaltei Porți și ambasadurilor, cari se interesează în cele mai mici amănunte de ceea ce se petrece acolo.

«Numitul d-l Balș aducându-mi la cunoștință această schimbare ministerială, mi-a trimis în acelaș timp un pachet al Consulului austriac pentru Baronul Prokesch și un altul al E. S. Savfet-Effendi pentru Inalta Poartă.

«Curios să cunosc ce raportă numitul Consul, m'am dus să-i predau eu singur Baronului Prokesch pachetul. E. S. deschizându-l în prezența mea și cetind comunicările, mi-a exprimat nemulțumirea sa pentru destituirea d-lui Catargiu, pe care a atribuit-o rivalităților și lipsei de încredere. Ar fi trebuit să păstrați pe d-l Catargiu până la formarea Divanului, după cum v'am scris adeseori. Dar dacă aveți motive să-l îndepărtați, orându-eala și datorita cereau ca să informați despre aceasta Poarta; cu toate acestea, faptul e îndeplinit și fiindcă cred că numirea d-lui Vasile Ghica a plăcut Consulului austriac,

mă mărginesc a vă atrage atențiunea și energia asupra alegerilor, pe cari trebuie să le grăbiți cât se poate de mult, căci totul depinde de rezultatul lor.

«Lordul Stratford de Redcliffe, făcând ieri o vizită A. S. Principelui, i-a spus că cunoaște, dintr'o telegramă a d-lui Bulwer, înlocuirea d-lui Catargiu fără alt comentariu.»

«Pachetul E. S. Savfet-Effendi pentru Inalta Poartă a fost predat de mine lui Azim-Bei, cui îi eră adresat. Voiu cunoaște astăzi conținutul lui.»

«Aștept aci răspunsul E. V. care-mi va confirma primirea pachetului și aștept cu nerăbdare detaliile evenimentelor îndeplinite.»

Scrisoarea confidențială a lui Fotiade, Capukehaia al Moldovei la Constantinopole, către Caimacamul Vogoride, din 9 Maiu :

(Secretă)

«Prea ilustrul meu frate! Relațiunile mele cu Marele Vizir și A. S. Galib Pașa sunt cât se poate de intime.»

«Baronul Prokesch a contribuit mult la numirea lui Galib Pașa și a câștigat astfel o mare influință la Poartă. E. V. să aibă grijă a-și atrage și mai mult bunăvoința Austriei, căci trebuie să știți, că eu servesc aci de instrument secret în relațiunile E. S. și Marele Vizir.»

«Aștept încă răspunsul vostru la cele ce v'am scris și binevoți a-mi face cunoscute hotărârile voastre în ceea ce mă privește pe mine și în ce privește recomandațiunile mele pentru d-l Arghirovulo și alte mici recomandațiuni, dar în particular și nu în scrisoare oficială.»

«Totul merge bine și sper că prin situația ce am câștigat aci ne vom ajunge scopul.»

«Baronul Prokesch merge mâne la Buiucdere; el a promis să prânzească mâne la noi cu întreaga sa familie; de altă parte Lordul Redcliffe m'a învitat poimâne să prânzesc la el.»

Scrisoarea confidențială a lui Fotiade, Capukehaia al Moldovei la Constantinopole, către Caimacamul Vogoride, din 10 Maiu :

«Prea ilustre Principe! Prin depeșa cifrată a E. V. am aflat tot ce s'a întâmplat cu d-l Catargiu și scopul misiunii d-lui Le Sourd, secretarul Comisarului francez. M'am grăbit, după o înțelegere prealabilă cu Baronul Prokesch, să comunic Marelui Vizir și A. S. Galib Pașa conținutul numitei depeșe. În acelaș timp am întâlnit la A. S. pe primul dragoman al Ambasadei austriace, Baronul Schlehta, însărcinat cu aceeaș misiune de a comunica Inaltei Porți depeșa Comisarului austriac tratând aceeaș chestiune.»

«Cu chipul acesta am făcut cauză comună și am propus, de acord cu ei, măsurile cerute în această ocaziune. A. S. Galib Pașa ne-a comunicat depeșa

lui Savfet-Effendi, foarte favorabilă administrației E. V. Intr'însa se spune că nici un act ilegal nu a fost comis și nu se va comite în Moldova și că Inalta Poartă poate da această asigurare d-lui Thouvenel, în caz când ar voi să prezinte reclamațiuni.

«A. S. Marele Vizir aprobând cererea E. V. a promis că va răspunde d-lui Thouvenel că «Caimacamul având depline puteri la numirea miniștrilor săi, «imediat ce s'a convins de parțialitatea d-lui Catargiu, a decis să-l destitue și «să îndepărteze prin aceasta orice motiv de reclamațiune.» El ne-a observat că Baronul Prokesch, după cât am înțeles, doriă ca Inalta Poartă să nu desaprobe purtarea lui Catargiu, căci cu chipul acesta ea ar desaproba în același timp actele sale contra Unirei. Eu am recomandat Porții să țină d-lui Thouvenel un limbajiu hotărît și să blameze, întorcându-i argumentele, parțialitatea Comisarului și Consulului francez. D-l Le Sourd fiind aci de trei zile, d-l Thouvenel s'a dus ieri la A. S. Galib Pașa, unde în prezența Vizerului a avut o lungă conferință asupra afacerilor moldovenești. Astăzi după ce voiu află amănunțele acestei conferințe, vă voiu anunța. Așteptând aflu că trimiterea celei de a doua scrisori patriarhale către Mitropolit, a cărei copie v'am comunicat-o, a fost amânată pentru moment. Vă rog deci să păstrați această copie și să o țineți secretă.

«Alaltăieri primul dragoman al Ambasadei franceze a comunicat Marelui Vizir instrucțiunile Ambasadorului său susținând că E. V., în unire cu Savfet-Effendi, ați amenințat pe Mitropolit a-l destitui și că această noutate s'a răspândit în Iași. Fiind întrebat despre aceasta, am răspuns că Caimacamul obținând probe reale despre ilegalitățile și purtarea anticanonică a Mitropolitului contra Guvernului, a raportat Porții, care a decis să înștiințeze despre aceasta pe Patriarhul Ecumenic și că Eminentă Sa, în conformitate cu regulile existente și cu canoanele bisericești, a scris o scrisoare sfătuitoare Mitropolitului. Astfel am prezentat cestiunea ca foarte simplă și foarte regulată.

«Eu conchid după comunicările și spusele Ambasadelor franceză și rusă, că ei încearcă să scape cu orice preț pe Mitropolit și să învinovătească pe E. V. că persecutați pe Sf. Sa pe nedrept și cu patimă.

«Dați-mi la timp știri despre tot ce se petrece, căci de o săptămână sunt fără vreo scrisoare a E. V.

«P. S. E foarte necesar ca să-mi dați știrile la timp, sau cel puțin deodată cu cele ale consulilor, căci altfel nu izbutim întru nimic. Nu neglijați aceasta.»

Scrisoarea confidențială a lui Fotiade, Capukehaia al Moldovei la Constantinopole, către Caimacamul Vogoride, din 16 Maiu :

«Excelență! M'am informat cu privire la ultima întrevedere a d-lui Thouvenel cu Marele Vizir și cu A. S. Galib Pașa și mă grăbesc a vă anunța, că E. S. a

vorbit mult contra purtării d-lui Catargiu, prezentând chiar documente ce probau violențele parțialității sale contra Unirei. El a mai reclamat și contra persecuțiilor E. V. și ale lui Savfet-Efendi împotriva Mitropolitului. A adăugat că ați spus Sf. Sale, că dacă va continua să încurajeze clerul pentru Unire, veți face ca țara să fie ocupată de trupe austro-turce. Intre alte reclamațiuni contra voastră în special și contra noastră, cei de aci, Ambasadorul a mai adăugat, pentru a ne compromite pe toți față de Poartă, că ați declarat d-lui Place în mod confidențial, că deși voiți să păstrați cea mai mare imparțialitate și să lăsați ca lucrurile să meargă dela sine, totuș vă temeți să procedați astfel, deoarece aveți pe venerabilul vostru părinte și familia voastră la Constantinopole.

«In ce privește pe d-l Catargiu, Marele Vizir a răspuns, după cum ați cerut E. V., «că a fost destituit pentru purtarea sa.» Celelalte plângeri ale d-lui Thouvenel s'au primit *ad referendum*, pentru a fi supuse discuțiunii Consiliului de ministri, care se va întruni astăzi sub prezidenția Marelui Vizir. Până atunci, în urma celor ce am aflat dela Lordul Redcliffe și Baronul de Prokesch, cari au comunicat Inaltei Porți depeși confidențiale, Consiliul de ministri nu va putea decât să aprobe toate actele E. V. și ale lui Savfet-Efendi contra Unirei. Poarta i-a comunicat acestuia, înainte cu trei zile, telegrafic aprobarea sa, îndemnându-l să grăbească cât se poate mai mult alegerile în Moldova, împotriva plângerilor Comisarilor francez, prusian, rus și sard, cari au voit să fie suspendate sub pretext că Fermanul de Convocare are nevoie de o interpretare și de lămuriri. Răspunsul dat de E. V. Comisarilor, că Fermanul este foarte explicit și nu are nevoie de lămuriri, a plăcut foarte mult. Eu mă bucur mult de buna înțelegere și armonia ce există între E. V. și Savfet-Efendi. Continuați a vă strânge tot mai mult relațiunile cu E. S., căci aci Savfet-Efendi se bucură de o mare considerațiune la Poartă și la Ambasadorii Angliei și Austriei.

«Mai ales în urma celor ce v'am scris, trebuie să grăbiți alegerile și năzuințele voastre vor fi răsplătite de către Poartă, care dorește mult ca Divanul Moldovei să se întrunească înainte de cel al Valahiei.

«Ieri am vorbit mult cu Baronul Prokesch și cu Lordul Redcliffe. Am fost foarte mulțumit că i-am găsit foarte bine dispuși în favoarea E. V. Lordul mi-ă arătat o depeșă telegrafică a secretarului d-lui Bulwer, care acum se află în Moldova, prin care îi anunță plecarea d-lui Le Sourd și-i recomandă foarte călduros pe E. V. In această întrevedere Lordul mi-a comunicat că se spune, că E. V. pentru a plăcea Francezilor ați dat în ascuns d-lui Place hârtiile d-lui Catargiu, dar a adăugat că consideră aceasta ca o calomnie.

«Alaltăieri am întâlnit la Poartă pe primul dragoman al Legațiunei Prusiei, care avea să comunice A. S. Marelui Vizir raportul Comisarului prusian din

Iași, care relatează că E. V. ați fi spus că prezența Comisarilor în Iași a adus cu sine revoluția. Însă d-l Balș, voind să îndrepteze expresia E. V., ar fi modificat-o zicând, că prezența Comisarilor a încurajat spiritul de revoltă. El spune că E. S. Savfet-Efendi într'un moment de supărare contra Mitropolitului ar fi zis că va face să se ocupe țara de trupe turcești, pentru a întrebuița puterea armată contra unioniștilor. De altfel rapoarte de acestea nu fac nici o impresie la Înalta Poartă.

«Ambasadorul Prusiei a făcut o comunicare Porții în favoarea Mitropolitului, dar rezultatul nu a fost după dorința sa.»

Scrisoarea confidențială a lui Fotiade, Capukehaia al Moldovei la Constantinopole, către Caimacamul Vogoride, din 20 Maiu:

«Excelență! Imediat după ce am primit scrisoarea E. V. din 26 Aprilie, m'am grăbit să comunic cele ce am crezut de trebuință Vizirului și lui Galib Pașa. În precedentă mea scrisoare, v'am raportat cu privire la Mitropolit, precum și hotărîrea luată de a se amâna trimiterea celei de a doua scrisori patriarhale, a cărei copie v'am trimis-o. Vestea schimbării favorabile, făcută prin împăcarea Mitropolitului cu E. V., ne-a bucurat pe toți, cari am prevăzut un rezultat oarecare, chiar și amical, al primei scrisori patriarhale. Ar fi fost de dorit a reuși să se trimită și această a doua scrisoare. Dar A. S. Marele Vizir, repetându-mi cele ce i-a spus de curând d-l Thouvenel, adică că E. V. sunteți obligat a evita orice imparțialitate în urma instrucțiunilor secrete ale Porții și fiindcă familia voastră este aci ca zălog în mâinile Guvernului superior, A. S. pentru a nu da ocazie la nouă plângeri și pentru a nu confirma vorbele d-lui Thouvenel a decis să amâne trimiterea acestei scrisori. Din parte-mi am avut grija să întrebuițez diferite argumente și mijloace de formă pentru a desminti cuvintele d-lui Thouvenel, probând că ele nu sunt decât niște sofisme pentru a intimidă Înalta Poartă și pentru a paraliza energia Guvernului moldovenesc și nădăjduesc, după cele ce am înțeles eu însumi și după asigurările Baronului Prokesch și ale Lordului Redcliffe, că mi-am ajuns scopul. Dar până atunci E. V. să iea bine seama la convorbirile ce aveți cu Consulul Franciei, la orice vorbă care v'ar putea compromite în fața Înaltei Porți, și aceasta măcar pentru ochii lumii. Vă anunț cu bucurie, că în Consiliul ce s'a ținut alaltăieri toate actele E. V. și ale lui Savfet-Efendi au fost admise și aprobate de către toți membri Consiliului, mai ales măsurile ce le-ați luat în unire cu el pentru a grăbi alegerile.

«Poarta scrie astăzi lui Savfet-Efendi exprimându-i aprobarea sa. Vă alătur aci scrisoarea ce veți binevoi a o predă imediat E. S., căruia i-am scris că-i sunteți recunoscător și că nu încetați a-i aduce elogiul atât la Poartă cât și

nouă. Dar fiindcă E. S. a primit dela Poartă instrucțiuni complete, E. Voastră trebuie să se înțeleagă cu el în orice ocaziune și să-i urmați sfaturile.

«E. S. s'a adresat Porții cerând o scrisoare de consolare pentru d-l Catargiu, cu scop de a-i măguli ambițiunea și de a-l ținea supus voinței sale; dar printr'o depeșă telegrafică, sosită patru zile înaintea scrisorii sale, E. S. își retrage recomandăția în favoarea lui Catargiu și o declară inutilă.

«A. S. Galib-Efendi mi-a promis că o să vă trimită o depeșă, care va rezolvî cestiuile ce le-ați adresat Porții cu privire la reprezentarea locuitorilor din Basarabia și alte cestiuiri. Răspunsul va fi conform cu vederile E. V. Din cauza Ramazanului această depeșă n'a putut fi expediată, dar o să v'o trimit în curând.

«Plăcuta veste despre alegerile apropiate și promisiunea voastră, deși nu absolut sigură, că veți avea majoritatea, a bucurat mult pe Marele Vizir, care îndată ce se va obține această, își rezervă, după cum mi-a spus, a vă dovedi, imediat după rezultat, prin probe strălucite, satisfacțiunea Inaltei Porți față de E. V.

«Iată în puține cuvinte spiritul politicei Inaltei Porți: ea dorește ca E. V. să lucreze cu energie în contra Unirei, dar peste tot fără sgomot și mai ales fără a divulga că primiți astfel de instrucțiuni dela Poartă.

«În orice caz discuția e necesară și mai ales în împrejurările actuale. Inalta Poartă, în baza relațiilor sale, trebuie să aibă anumite considerațiuni față de Puterile străine; dar E. V. fiind degajat de astfel de angajamente și având dela Poartă depline puteri, să lucrați cu iscusință și să faceți tot ce credeți pentru a conlucra în vederile sale.

«Instrucțiunile trimise Lordului Redcliffe de către Guvernul său sunt lămurite și precise. Inalta Poartă a fost foarte mulțumită de aceasta.

«Acum trei zile Baronul Prokesch și Lordul Redcliffe, ducându-se la Poartă, s'au explicat în mod confidențial cu Marele Vizir, care a adoptat și aprobat toate propunerile lor cu privire la măsurile ce trebuie luate contra Unirei. Am auzit acestea dela înșiși Ambasadorii, pe cari i-am văzut zilele acestea.

«Deoarece d-l Thouvenel întrebunțează în continuu cuvintele: parțialitate și asuprirea opiniei publice, ca motive pentru plângerile ce le face contra administrației E. V., am comunicat Marelui Vizir, în scop de a combate acest josnic reproș, toate cele ce mi-ați anunțat cu privire la călătoria politică ce voia să facă d-l de Talleyrand prin județe. Sper că acest argument ne va folosi mult.

«Extrasul din «Gazeta Moldovei», ce mi-ați trimis, a plăcut: l-am arătat celor ce se cuvenia. Vreau să-l dau să se publice în ziarul d-lui Nogués. Sper că ați fost mulțumit de articolul lui Nogués din 18 Maiu.»

Scrisoarea *Lordului Stratford de Redcliffe* către Caimacamul Moldovei Vogoride, din 3 Aprilie :

«Domnule Caimacam, Mă grăbesc a vă anunța primirea celor două scrisori, ce mi-ați făcut cinstea ami adresă în urma numirei voastre la Căimăcămia Moldovei. Cea din 12/24 Martie mi-a fost predată de d-l Fotiade.

«E. V. nu face decât să dea dreptate simțimentelor mele, presupunând că mă interesez de succesul administrației voastre. Sunteți prea mult identificat cu bunăstarea Principatului, pentru a-mi permite să presupun măcar un moment, că nu v'ați da toate silințele, ca să justificați încrederea Inaltei Porți. Imprejurările în cari se găsesc astăzi Provinciile Dunărene sunt critice și viitorul uneia ca și al celeilalte depinde, în parte, de mersul guvernelor lor provizorii și de înțelepciunea mai mare sau mai mică ce va prezida la exercitarea funcțiilor lor.

«E de sperat că bunăvoința Inaltei Porți, unită cu Marile Puteri, aliatale sale, va reuși să realizeze bunele dispozițiuni ce se manifestă în Principate, pentru a asocia progresul prosperității lor respective, cu marele principiu al integrității Imperiului Otoman, consfințit din nou prin Tratatul din 30 Martie 1856.

«Fiți încredințat de dorința mea de a întreține cele mai bune relațiuni cu E. V. și profit de această ocaziune pentru a vă da asigurarea înaltei mele considerațiuni.»

Scrisoarea *Baronului de Prokesch-Osten*, Internunciul Austriei la Constantinopole, către Caimacamul Vogoride, din 18 Aprilie :

«Alteță, Sper că A. V. va binevoi să mă scuze, dacă pentru a nu mă mărgini numai la un simplu răspuns de primirea scrisorii ce mi-ați făcut cinstea a-mi adresă, cu data de 26 Februarie (10 Martie), am amânat răspunsul meu până în momentul când pozițiunea A. V. s'a mai clarificat.

«Am urmărit cu un viu interes și cu o mulțumire crescândă activitatea ce A. V. n'a încetat a desfășura într'un chip care V'a făcut să meritați recunoștința și elogiile Inaltei Porți și m'am felicitat, în aceeaș măsură, pentru partea ce am avut fericirea să iau, la alegerea persoanei A. V. pentru postul ce ocupați în chip atât de demn.

«Experiențele din ultimul timp îmi dau asigurarea prețioasă de a Vă vedea stăruind, Alteță, cu acelaș tact și cu o egală tărie pe calea ce a apucat pătrunderea voastră și cunoașterea adevăratelor interese ale țării și ale Curții suzerane.

«Eu apreciez pe deplin greutățile în contra cărora are să lupte A. V.; asemenea înțelepciunea și curajul, cari vor reuși să le biruească, nu vor constitui decât un merit cu atât mai strălucit.

«Inalta Poartă, față de pericolele ce prezintă Unirea și față de necesitatea de a le combate, împărtășește părerea și hotărîrea fermă a Austriei. Rog pe A. V. să binevoască a fi convinsă de aceasta în fiecare moment și în orice ocazie. Experiența voastră, Alteță, vă va face să înțelegeți ușor menajamentele pe cari Divanul e câte odată constrâns să le facă și cari sunt urmările neplăcute ale situațiunii ce i-au impus împrejurările. Dar tocmai aci, în cazurile unde acțiunea Porții este împiedicată sau contrariată, începe aceea a organelor sale, în a căror deșteptăciune și devotament și-a încredințat interesele. Continuați deci, Alteță, să le apărați cu credință și cu energie, înțelepțește moderată în ce privește formele, și toată lumea va da dreptate unei purtări, care fără patimă și observând față de toți considerațiunea ce o pot pretinde în mod legal, nu urmărește alt scop, decât să servească, în calitate de depozitar responsabil al puterilor Suzeranului, cauza acestuia și a țării.»

Scrisoarea lui *Edhem Pașa* către Caimacamul Moldovei N. Vogoridi, din 22 Aprilie :

«Domnule Caimacam ! Am avut onoarea a primi scrisoarea confidențială ce mi-ați trimis cu data de 2 Aprilie, privitoare la reparațiia a două vechi ziare moldovenesti, «Zimbrul» și «Steaua Dunărei», alăturând extractul unei depeși ministeriale cu data de 10 Septembrie 1856 și copia a trei cereri adresate de redacțiunile acelor ziare Consiliului Administrativ și Secretariatului.

«Cum aceste ziare nu sunt destinate decât să servească de organe pentru propagarea ideilor unioniste și cum Comisarul Inaltei Porți v'a adresat din București o scrisoare, în care vă recomandă a împiedică reparațiia acestor două ziare, eu vă autorizez, prin urmare, d-le Caimacam, să refuzați autorizatiunea cerută pentru publicarea lor.

«Am primit în acelaș timp cu scrisoarea de mai sus și «Buletinul Oficial» privitor la dispozițiunile ce s'au luat până acum pentru executarea Fermanului de Convocare a Divanurilor ad-hoc, precum și copiile diferitelor discursuri, ce s'au pronunțat cu această ocazie și cu ocazia predării Fermanului pentru numirea D-Voastre.»

Scrisoarea lui *Edhem Pașa* către Caimacamul Moldovei Vogoridi, din 22 Aprilie :

«Domnule Caimacam ! Am primit depeșa confidențială ce mi-ați făcut onoarea a-mi adresa cu data de 2 a curente, pentru a mă informa despre diferite cestiuni și între altele despre limbajul ce ați ținut câtorvâ dintre

șefii partidului unionist și despre simpatiile față de Unire ale d-lui Dalyell, destinat a fi trimis la Iași, ca să secondeze acțiunea Consulului englez.

«Aprob în totul ceea ce ați spus și răspuns numiților șefi de partid și interzicerea publicării ziarelor unioniste. Înalta Poartă nu poate decât să aprecieze purtarea D-Voastre laudabilă în această privință.

«Mă grăbesc a vă preveni, că am informat pe E. Sa Ambasadorul Angliei despre toate cele ce mi-ați comunicat cu privire la d-l Dalyell și cum Savfet-Efendi trebuie să fi sosit în Iași, vă rog să-l puneți în cunoștință despre aceasta și pe E. Sa.

«Voiu lua în considerare cele ce mi spuneți cu privire la d-l Constantin Catargiu și vă mulțumesc pentru traducerea ce mi-ați transmis a unei piese ce conține profesiunea de credință și dorințele partidului unionist.»

Scrisoarea d-lui *Gödel de Lanoy*, Consul al Austriei la Iași, către Caimacamul Vogoride, din 4 Maiu :

«Alteț! Este de absolută urgență, ca instrucțiunile să fie expediate chiar astăseară. Insistați, impuneți-vă autoritatea și nu pierdeți nici un moment. Vă rog. Mai târziu vă voiu explica motivul.»

Scrisoarea d-lui *Alison*, Secretar al Ambasadei Angliei la Constantinopole, către Caimacamul Vogoride, din 16 Maiu :

«Excelență, Am primit scrisoarea ce E. V. mi-ați făcut cinstea a-mi trimite prin intermediul d-lui Hatman Fotiade și vă asigur în toată sinceritatea, că în urma relațiilor ce primesc, voiu continua a da dreptate administrației voastre.

«Am comunicat conținutul scrisorii voastre E. S. d-lui Ambasador și mulțumindu-vă pentru cuvintele măgulitoare ce le-ați spus la adresa mea, am onoarea a rămânea al E. V., etc.»

Două rapoarte ale Baronului de Talleyrand-Périgord, adresate Comitelui Walewski, din 29 Maiu și 12 Iunie, comunică copiile a 7 scrisori «ale cărora originale au fost depuse de un prieten din Moldova» în mâinile Comisarului Franciei.

În 29 Maiu au fost depuse «Originalele Scrisorilor» — d-nilor: Alecu Vogoride din 14 Aprilie (No. 2), Prokesch-Osten din 18 Aprilie (No. 3) și Gödel-Lanoy din 6 Maiu (No. 4) —.

În 12 Iunie au fost depuse «Originalele Scrisorilor» d-lui Ioan Fotiade din 10, 16, și 20 Maiu —.

Prin raportul din 29 Maiu să mai trimită și scrisoarea Patriar-

hului Ecumenic Ciril din 1 Maiu (No. 1), prin care amenință pe Mitropolitul Moldovei.

Depeșa confidențială a Baronului de Talleyrand-Périgord către Comitele Walewski, din 29 Maiu:

«Am onoare a vă trimite alăturat trei documente foarte curioase, ale căror originale au fost depuse la mine de un prieten din Moldova.

«Cred că ele vor justifica toate afirmările din corespondența mea și autorizează protestările ce m'am crezut dator, în înțelegere cu colegii mei prusian, rus și sard, a le trece în procesul verbal al Comisiunei.

«V'am adus la cunoștință intențiunea noastră comună în depeșa mea telegrafică din 20 c. Neprimind până acum un contra-ordin dela E. V., voiu da urmare acestui proiect în ședința ce trebuie să țină mâne Comisiunea, sau în prima ei întrunire. D-l Thouvenel mi-a trimis încurajări telegrafice.

«Documentul No. 1 este traducerea unei scrisori amenințătoare a Patriarhului din Constantinopole către Mitropolitul din Iași. Această scrisoare, cerută de Prințul Vogoride, a fost predată deschisă Eminenței Sale de către Ministrul de Culte. Ea făcea începutul seriei de măsuri hotărîte a se lua în contra Mitropolitului ; dela intimidări verbale s'a trecut la amenințări scrise, dela amenințări până la silnicii nu era decât un pas. Intervenția d-lui Thouvenel, cerută de mine, a restabilit însă ordinea.

«Documentul No. 2 n'are nevoie de comentarii. Altfel n'aș face decât să slăbesc impresiunea ce va produce asupra E. V. cetirea acestei corespondențe pline de cinism. Scrisoare, plic, ștampile, toate sunt în posesiunea mea momentană.

«Documentul No. 3 vă va da, d-le Comite, o mostră de stilul d-lui de Prokesch și de încurajările ce le trimite Caimacamului Moldovei. Alături și un bilet al d-lui Göedel, Consulul Austriei la Iași (No. 4), în scop de a grăbi formarea listelor electorale, pe cari d-l de Richthofen, d-l Benzi și eu l-am rugat pe Savfet-Effendi să le amâne până ce Comisiunea va rezolvi greutatețile relative la aplicarea Fermanului. Mi s'au predat originalele depeșei și biletului, cari dovedesc ceea ce noi am afirmat totdeauna : necalificabila ingerință a Agentului austriac din Iași. Această ingerință cred că este stabilită în mod incontestabil prin acest document prețios. Am comunicat d-lui Thouvenel toate aceste piese.

«Savfet-Effendi reîntorcându-se încă alaltăieri, Comisiunea va țineă mâne prima sa ședință oficială și se va constitui. Prevăd mari greutateți, dacă d-l de Liehmann va refuză să admită principiul majorității în hotărîrea asupra cestiunilor de disciplină interioară.

«De altfel nu pot să vă ascund, d-le Comite, că neînțelegerea ce există

între membrii Comisiunii a devenit prea învederată, pentru a nu aduce atingere autorității noastre comune. Încrederea în Comisiune se pierde pe fiecare zi și greutățile interioare, ce se îngrămădesc în jurul cestiunii politice a Unirei, mă fac să cred, că singura soluțiune posibilă va fi o hotărîre prealabilă a Congresului din Paris. Oricum ar fi aceea, voi prefera-o nesiguranței în care sunt lăsate populațiunile, deoarece noi nu le putem promite realizarea pozitivă a unei dorințe prea naturale și prea generale, pentru a putea fi contestată astăzi.»

Baronul de Talleyrand-Périgord trimite Comitelui Walewski, la 12 Iunie, următorul raport :

«Vă trimit copiile a trei scrisori foarte curioase, cari au picat în mâinile mele. Ele sunt urmarea scrisorilor ultimei mele expedițiuni și completează seria dovezilor în sprijinul convingerei mele, că nu întâlnim la Londra, la Constantinopol, și la Viena decât rea credință.

«D-l Fotiade este, precum o știți, cumnatul Principelui Vogoride, și mai mult încă însărcinatul de afaceri al Moldovei pe lângă Sublima Poartă. Țin a vă atrage în special luarea aminte, că el scria aceste scrisori instructive în momentul, în care Reșid Pașa, cu lacrimi în ochi, protestă în fața d-lui Thouvenel, de imparțialitatea, de lealitatea și de abținerea sa de a trimite Caimacamului ordine sau avizuri secrete. Am forțat pe Savfet să-mi facă la protocol aceleași declarațiuni, rezervându-mi a le întrebuința la vreme. Ce să gândesc de atâta perfidie? Nu sunt oare autorizat a spune, că alegeri, făcute sub inspirațiile și auspiciile a asemenea oameni, nu vor fi decât o nedemnă comedie?

«Relațiunile mele cu Sir H. Bulwer sunt personal foarte bune; dar am evitat foarte mult să mă pun în opoziție cu dânsul în timpul discuțiunilor dese, cari s'au rădicat în ultimele ședințe. Însă atitudinea sa în fața partidului Unirei a asvârlit aci, trebuie să spun, o mare descurajare. Nimeni nu mai e la îndoală că Anglia este astăzi ostilă programului Uniuniștilor în mod sistematic. Purtarea agenților săi, ceea ce ei lasă să se înțeleagă din instrucțiunile lor, în fine limbajul presei austriace și turcești, sunt fapte vădite pentru a legitimă temerile acelora, cari s'au încrezut în buna credință și în «fair play.» Sarcina mea devine din zi în zi mai grea, și dacă d-l Thouvenel nu capătă o satisfacere pentru ilegalitățile Caimacamului Moldovei, creditul meu va fi iute pierdut. Depeșile d-lui Place nu pot să lase nici o îndoală, că Principele Vogoride urmărește, cu o peristență nebună, calea deplorabilă în care a intrat. Liehman, Bulwer și Savfet declară, că caracterul nostru consultativ ne interzice de a remedia această situațiune.

«Ce vor gândi populațiunile celor două Principate, când vor vedea că noi asistăm ca spectatori impassibili la abuzurile ce se fac în jurul nostru?»

«Unirea dintre noi», articol publicat în ziarul «Concordia», No. 34, de *Dimitrie Rallet*, cu aluziune la corespondența secretă a lui Vorogoride, înmănată de D. Rallet Comisarilor la București.

«In fiecare țară cele mai multe rele vin de pe afară.

«Gr. Alexandrescu.

«Suntem în ajunul zilei mărețe unde Țerile Române au ajuns a-și rosti dorințele, unde pământul lor, liber de povara unei lungi ospitalități, are a produce flori sau spini, unde soarta noastră se va hotări spre bine sau spre rău, unde sub dulcea înrăurire a unei speranțe comune, avem a uită tristețele încercări prin cari am trecut.

«Puterile Europei ne smulseră din uitarea în care ne-au fost părăsit și ne zic: «Aveți un trecut plin de mărire, aveți titluri învechite ce vă apără naționalitatea. Voim a le da o nouă consfințire și a le scoate din nou la lumină, căci împrejurările le-au fost înlăturat, și învăluirile ce dădură peste voi le ciuntiră. Venim dar să vă restatornicim în drepturile voastre; dacă sunteți unul și acelaș popor, dacă aveți tot aceeaș istorie, tot aceeaș credință, tot aceleași interese și nevoi, dacă există în adevăr între voi, ca între fiii tot aceleiaș mume, părtășie de glorie și de nenorociri, dacă ați avut și aveți tot aceiași inimici, dacă doriți a primi un loc în marea familie europeană, dacă voiți a avea un nume și a fi însemnați în cartea de aur a națiilor civilizate, vorbiți! roștiți-vă! Starea politică ce veți cere va primi consfințirea și chezășuirea întrunită a Puterilor ce luară asupra-le a regulă hotărîtor soarta voastră». Aceste întrebări ni le face Europa.

«Chemarea noastră de astăzi este de a răspunde de primim sau de respingem binefacerea ei. Poziția noastră de astăzi este osebită în vieța națiilor. Alte popoare, prin sacrificii mai mari, prin vărsări de sânge, prin lupte necurmate, nu dobândiră recunoașterea drepturilor lor. Tratatul de Paris ne învoește a ne roști dorințele și istoria ne așteaptă, ca să însemne răspunsul sub dictarea noastră însăș în litere neșterse, spre eterna noastră glorie sau rușine. Răspunsul acesta, oricum îl vom da, va fi dovada nemuritoare a prețului ce punem pe soarta noastră, va fi mântuirea sau sinuciderea noastră și a urmașilor noștri.

«De sigur, n'am avea nici o îngrijire asupra rezultatului acestei a noastre manifestări, dacă am ști că țara ne e liberă de toate piedicile în rostirea dorințelor ei. Dar vai! de câți șerpi înveninați nu se găsește ea împleticită! Câți dintre noi nu privesc căderea și peirea lor într'un viitor senin, în nea-

mestecarea străinilor cari-i întrebuițează ca unelte înrăutățitelor lor scopuri. Străinii, după Tractat, nu au voie a înrăuri asupra rostirii dorințelor noastre; cu toate acestea ei lucrează la decăderea noastră viitoare și la eterna noastră slăbănogire. Dar, neputând să o facă singuri, își aleseră pe unii dintre noi și, măgulindu-le vanitatea și pretențiile, îi întrebuițează de instrument spre a amenința și a înfiricoșa pe cei slabi, spre a calomniia pe cei ce nu iau Tractatul drept o literă moartă. Ce imputare nu făcură ei partidei naționale în Moldova? Nu merseră până a ne pârî la Poartă ca doritori a ne desbină de Turcia, a ne desface de suzeranitate? Nu se siliră a ne acuză în țară ca comuniști, ca cugetând la împărțirea averilor și la schimbarea religiei? Nu ne acuzară că am avea planuri a răscula Transilvania și Bucovina? Dar în zadar, căci imputările făcute dovedindu-se ca fapte neadevărate, avură drept rezultat a spori numărul celor ce nu doresc decât a-și vedea țara întărită prin Unire, scutită în viitor de încălcări și înrăuriri străine și ridicată din starea de populație, precum ne-a cunoscut până acum Europa, la aceea de nație.

«Spre acest scop să lucrăm a întinde între noi unirea sufletelor și a voințelor, ca mijlocul cel mai sigur de a ajunge la unirea ămbelor noastre popoare într'un singur trup de nație. Să statornicim deodată Unirea morală, și Unirea politică va urmă ca o consecință firească și neapărată. Să nu ne suspectăm între noi, căci e mult mai bine, în împrejurările aceste solemne, unde patria are trebuință de toți fiii ei, să ne înșelăm prin prea multă încredere, decât să ne desbinăm prin imputări neîntemeiate, și prin prepusuri ușurate și rău voitoare, cari ne slăbănogesc partida, și fac bucurie inamicilor noștri din lăuntru și din afară. Să ne înțelegem asupra persoanelor ce au a se alege, și să le hotărîm, fără a ne pune toți ambiția de a fi aleși, căci atunci, desbinând voturile, am servi iarăș pe inimicii noștri, cari ar putea face să triumfeze candidații lor cu mai puține voturi. Unirea în desinteresare, în abnegație, în iubirea patriei să fie rădăcina și Unirea politică va fi rodul prețios. Intăriți de aceste simțiminte, să depunem cu încredere pe altarul patriei dorința unui întreg popor drept omagiul cel mai scump. Patria, impilată întregi veacuri, ne chiamă spre săvârșirea acestui mare act. Cine ar putea sta nemișcat de glasul unei mume dezolate, care nu așteaptă decât o rugă, o dorință din partea fiilor ei, ca să arunce, după îndelungate suferințe, vâlul negru al durerii ce o acopere, și ca să-și poată arăta iarăș frumusețile! Care dintre noi ar refuză să verse pe ranele ei balsamul ce are să o vindece! Cari din copiii ei ar respinge mâna unei mume care vrea să-i unească pre toți într'o singură și puternică familie? Toată încrederea să o punem în noi înșine și să fim convinși că Divanurile exprimând dorința nației, adică Unirea, ea nu se poate decât a se acordă de Congresul din Paris,

căci la din contra s'ar paraliză aplicarea Tractatului. Iar rostindu-se contra Unirei, atunci departe de a exprima dorința țării, dovedită prin declarațiile și manifestările publice de unire și prin unanima și nesilita aprobare ce s'a dat programului partidei naționale, în ambele țări, Divanul ar formulă numai un vot antinațional, rezultat al vâzutelor înrâuriri străine, și al machinațiilor ce s'au dovedit și se vor mai dovedi în fața Europei.

«Un asemenea vot al Divanurilor nu numai nu se poate lua în băgare de seamă de către Comisarii Europeani cari au pozitve dovezi despre machinațiile urmate, dar ar pune pe Comisie în contradicere cu misia ei definită prin art. 24 din Tractat, cât și prin instrucții ce consistă în îndatorirea exclusivă de a adună adevăratele și nu silitele sau escamotatele dorințe a țărilor, precum pot fi acele ce s'ar rosti de Divanul Moldovei, asupra căruia s'au depus și se vor depune în Comisie protestațiile și abținerile cele mai legiuite și mai solemne cari sunt întemeiate pe cuvintele: a) Că Guvernul Moldovei, care trebuiă să pășească la convocarea Divanului după unul și acelaș Ferman, n'a luat nici în o băgare de seamă observațiile Comisiei, cari s'au îndreptat și s'au lămurit prin ofisul Guvernului din Valahia, încât astăzi unul și acelaș Ferman are în Valahia o aplicație largă și în Moldova o aplicație diferită și restrânsă; b) Că Guvernul Moldovei nebăgând în seamă zisele observații, a înlăturat, în contra rostirei Fermanului, chiar dintre alegători pe persoanele ale căror moșii erau însărcinate cu vreo ipotecă, pe bărbații cu proprietății dotale, pe advocații, pe inginerii cu diplome date după formele legale, a șicanat asupra împământenirei ș. a.; numai spre a restrânge numărul alegătorilor, și spre a-i putea combina astfel încât să se facă din minoritate majoritate în contra Unirei.

«Să așteptăm cu încredere lucrarea Comisiei; ea este chemată a ne apăra de toate mreșile întinse asupra noastră din lăuntru și din afară. Ea are să reverse asupra-ne binefacerile Tractatului de Paris, răstălmăcit și călcat cu atâta fățișă nerușinare, precum o am dovedit în fața Comisiei Europene, și precum nu ne vom slii a o strigă și a o dovedi chiar în fața Congresului de Paris, care n'a înțeles, prin art. 24 al Tractatului, ca exactă reprezentație a dorințelor și trebuințelor țării, un Divan făurit prin întunecoase mijloace și întemeiat pe asupriri și pe excluzii arbitrare, un Divan care, înainte de a se compune, motivează necontenite protestații ce vin din toate districtele și chiar dela o mare parte din persoanele înscrise în listele publicate.»

Să recapitulăm întreaga situațiune creată de «Corespondența secretă a lui Vogoride.» Ea a influențat fără îndoială asupra deciziunilor ce aveă de luat Caimacamul Moldovei; fie că ele se primiau sau ca sfaturi date de persoane competente, sau ca ordine directe.

Astfel instrucțiunile amintite în scrisoarea Consului Gödel-Lanoy adresată Caimacamului Vogoride în 6 Maiu, sunt «Instrucțiunile din 27 Aprilie ale Sfatului Administrativ Extraordinar privitoare la executarea Fermanului de Convocare a Divanului adhoc.» Aceste instrucțiuni, completate în 30 Aprilie prin Circulara către Prefecți a Ministrului de Interne, Logofătul Vasile Ghica, au fost publicate ex officio în «Buletinul Oficial» din 4 Maiu.

Din momentul în care a început a fi cunoscută Corespondența intimă a Caimacamului Vogoride cu Inalta Poartă și Diplomația Angliei și a Austriei, evenimentele s'au precipitat iute, până ce a izbucnit neînțelegerea dintre Francia, Rusia, Prusia și Sardinia de o parte, Anglia și Austria de alta parte, care a produs rup-toaroa relațiilor dintre cele patru Puteri și Turcia.

Una din manifestările produse se constată în scrisoare *Comitelui de Cavour* adresată Marchizului Emmanuele d'Azeglio în 27 Iulie.

«...Este inutil să Vă întrețin de cestiunea Principatelor, fiindcă e mai bine să puteți zice, că nu știți ce eu cuget în această privire, căci, dacă ați fi nevoit să faceți cunoscut ce gândesc eu, ea n'ar putea fi decât foarte displicută Cabinetului Britanic, care, după a mea apreciere, se poartă foarte rău în aceste țări nenorocite...»

Depeșa d-lui Thouvenel către Comitele Walewski din 25 Iunie se face ecoul indignațiunii resimțite la Constantinopole de reprezentanții Franciei, Rusiei, Prusiei și Sardiniei.

«Am primit depeșa ce mi-ați făcut onoare a-mi trimite cu data de 13 c. și am fost fericit că ați binevoit a aprobă pe deplin atitudinea și limbajul meu din Conferința ținută la Poartă, în 30 Maiu trecut, de către reprezentanții Puterilor semnatare ale Tractatului de Paris și Ministrii Sultanului. *Rapoartele Consului nostru din Iași* nu mi-au lăsat din nenorocire nici o îndoială despre dreptatea prevederilor mele și purtarea Caimacamului Moldovei dovedește în modul cel mai evident, că n'a luat în serios recomandarea ce i s'a făcut, de a aplică Fermanul de convocare în mod leal și potrivit cu adevăratul lui spirit. *Scrisorile d-lui Fotiade, pe cari E. V. le-ați văzut de sigur, descoperă instigațiunile cărora a cedat d-l Vogoride, și nu se poate admite că ar fi luat Kapukehaia Moldovei o răspundere atât de mare asupra sa, dacă n'ar fi fost îndemnat de Marele Vizir.* Lipsa de bună credință a Porții este constantă și contrastul, atât de adeseori semnalat, între vorbele lui Reșid Pașa și actele Guvernului din Moldova, a crescut mereu. Această stare de lucruri a fost de altfel constatată în mod

oficial prin trecerea în protocolul ședințelor Comisiunii Europene, nu numai a declarațiunii identice a d-lor de Talleyrand, de Basili, de Richthofen și Benzi, dar și prin aprecierea ce a făcut acestei declarațiuni d-l. Bulwer. În cât privește tăgăduelile Comisarului Otoman, comparate cu expresiunea confidențială întrebuițată de Reșid Pașa — «de exces de zel al d-lui Vorigoride» — nu puteau decât să implice încă mai mult raspunderea Porții.

«Este din ce în ce mai vădit, că se va continua până la capăt acelaș joc în Principate, și că la Constantinopole se vor încercă a nu recunoaște cât este de odios. Acelaș gând ne-a venit d-lui de Butenieff, d-lui General Durando, d-lui Baron de Gundlach și mie. Ni s'a părut că nu ar trebui să mai întârziem a pune în dosarul procesului, pe care Congresul din Paris va avea să-l cerceteze, un document destinat a stabili că noi n'am neglijat nimic pentru a împiedică Guvernul turc de a merge mai departe pe calea apucată. Am socotit deci că un demers caracteristic este cu atât mai necesar, cu cât Comisiunea Europeană recunoscând că în virtutea instrucțiunilor ce are nu poate interveni în alt chip decât prin sfaturi, ne puteam teme că Caimacamul Moldovei nu va țineă seamă de muștrările ei și că dacă mai rămâneă vreă speranță de a da poporului din acest Principat un mijloc de a-și exprimă liber dorințele sale, acela eră de a atribui însăș Porții raspunderea sistemului de apăsare care amenință să facă iluzorie cercetarea ordonată de Tractatul din 30 Martie.

«La aceste considerațiuni, cari le aveam în comun cu colegii mei, se mai adăugă una a mea particulară. Sub cestiunea lealității care vine în primul rând, nu se poate tăgădui că nu este și acea a Unirei Principatelor; limbajul d-lor de Butenieff, Durando și de Gundlach îmi permite a crede că înțelegerea nu se face la Constantinopole și la București, decât pentru a se continua în altă parte. Căci nu ar fi logic să-și bată cinevă capul ca să câștige libera exprimare a unei dorințe naționale, dacă această dorință n'ar urmă să fie luată în seamă, iar atitudinea Clerului Moldovean ajunge ea singură să arate părerea ce o va exprimă cabinetul din Petersburg, când va crede că momentul a sosit de a ieși din rezerva lui oficială.

«Oricum ar fi, în urma unei discuțiuni ale cărei amănunte ar fi de prisos să vi le comunic și care s'a terminat prin înțelegerea cea mai deplină și cea mai cordială, am convenit asupra terminilor unei note identice pe care să o dăm Porții. De asemenea ne-am înțeles ca documentul acesta, de pe care alătur o copie la această depeșă, să ajungă chiar astăzi la destinația sa. Primul dragoman al Ambasadei noastre a plecat din Therapia în acelaș timp când și dragomanii Legațiunilor Rusiei, Prusiei și Sardiniei trebuiau la rândul lor să îndeplinească aceeaș misiune. Hotărîrea noastră eră luată când a sosit o depeșă telegrafică a d-lui Comisar al Sardiniei, care arată oportunitatea

rezoluțiunii noastre. Acum avem conștiința împăcată că am făcut tot ce depindea de noi, fie pentru a împiedică, fie pentru a constată scandalul și a trece răspunderea asupra cui se cuvine.»

În aceeași zi a urmat protestarea d-lui Thouvenel adresată lui Ali-Ghalib Pașa, din 25 Iunie.

«Subsemnatul Ambasador al M. S. Impăratul Francezilor, am onoare a anunța pe A. Sa Ali-Ghalib Pașa, Ministrul Afacerilor Externe al M. S. Sultanului, că nu pot, fără a lipsi dela datoria ce o am ca reprezentant al uneia din Puterile semnatare ale Tractatului din 30 Martie, să nu consemnez într'o notă oficială, impresiunea ce-mi produce modul cum s'a procedat în Principatul Moldovei la executarea art. 24 al acestei importante transacțiuni.

«După declarațiuni de atâtea ori repetate, după asigurări atât de pozitive despre dispoziția ce o au miniștrii M. S. Sultanului, de a supraveghia aplicarea leală și fidelă a Tractatului din Paris și de a lăsa populațiunea Principatelor să-și exprime în libertate dorințele sale; subsemnatul credea că Inalta Poartă se va considera obligată nu numai în virtutea învoelilor internaționale pe cari le-a semnat, dar și pentru misiunea de încredere ce i s'a dat de Congresul din Paris în ședința din 8 Aprilie, să nu mai tolereze Caimacamului Moldovei, pe care ea l-a numit și care depinde de ea, o purtare ce poate compromite propria răspundere a Guvernului Otoman.

«Timpul ce a trecut a slăbit foarte mult această speranță, deoarece Caimacamul Moldovei, departe de a dovedi prin actele sale că ține socoteală de observațiunile categorice ce a trebuit să primească, a stăruit în acelaș sistem de ilegalitate, de arbitrar și de violențe. Comisarii Franciei, Prusiei, Rusiei și Sardiniei au fost obligați a consemna în protocolul ședinței din 30 Iunie trecut o declarațiune colectivă, că nu li se pare potrivit cu demnitatea Congresului, să intre în legături cu un Divan ales în acest mod.

«Față de prelungirea acestei stări de lucruri, subsemnatul sunt prea mult pătruns de datoriile mele, pentru a sta la îndoială despre cele ce trebuie să fac și fiind sigur de a mă afla în deplină armonie cu intențiunile Guvernului M. S. Impăratul Francezilor, Augustul meu stăpân, de a nu neglija nimic pentru a asigura populațiunei Principatelor o libertate deplină în exprimarea dorințelor sale, de orice natură ar fi ele, mă văd nevoit a declara, că-mi va fi de acum înainte cu neputință de a nu atribui însăș Inaltei Porți urmările ce va trage după sine falsificarea profundă ce se aduce textului și spiritului Tractatului din 30 Martie și prin apăsarea ce se exercită asupra dorințelor poporului din Moldova și care împiedecă cercetarea ordonată de Congresul din Paris.»

Reprezentanții Franciei, Prusiei, Rusiei, și Sardiniei la Constantinopole au adresat, în 25 Iunie, Ministrului de Externe Ali-Ghalib Pașa Nota următoare:

«Reprezentanții Franciei, Prusiei, Rusiei și Sardiniei nu se pot opri de a exprima Sublimei Porți surprinderea cu care ei au aflat în ce mod se continuă în Moldova procedura executării Fermanului, întrebându-se necontent acelaș sistem de intimidare deschisă, și de presiune violentă. De aceea nu este de demnitatea Comisiunii, emanațiune ea însăș a Congresului de Paris, a se pune în raport cu un Divan, care nu va fi compus astfel ca să poată reprezenta adevărata expresiune a dorințelor și a trebuințelor țării și va răspunde atât de rău intențiunilor Congresului de Paris în această privire.

«Sublima Poartă respinge, e adevărat, orice solidaritate, în această privire, cu agenții ei din Moldova, însă această declarațiune nu e îndestulătoare pentru a o desbrăca de responsabilitatea ce o va apăsa în realitate în această împrejurare, întrucât ea nu va desaprobă în mod formal pe acești agenți și nu-i va obliga a-și modifica purtarea lor.»

Reprezentanții Franciei, Prusiei, Rusiei și Sardiniei au anunțat în fine Inaltei Porți prin o Notă Identică din 5 August, că relațiunile diplomatice dintre Imperiul Otoman și cele patru Puteri au încetat :

«Sublima Poartă nerăspunzând dreptei cereri a Guvernului imperial al Franciei privitoare la anularea alegerilor din Moldova, subscrisul, Ambasador al M. S. Impăratului Francezilor, Augustul său stăpân, are onoare a anunța A. Sale Aali Pașa, Ministrului Afacerilor Externe al Sublimei Porți, că, în urma unui ordin telegrafic ce a primit dela Guvernul său, se află în dure-roasa obligație de a declara rupte relațiunile diplomatice între cele două Impărății, și că prin urmare se pregătește a porni imediat din Constantinopole.»

În 6 August Domnul Baron de Thouvenel raportează Comitelui Walewski audiența sa la Sultan, pentru a-i anunța că pleacă din Constantinopole:

«Am fost anunțat M. Sale Sultanului, care îndată ce m'a văzut departe a venit spre mine cuprins de o mare emoțiune. Sultanul se întorcea mai la fiecare pas pentru a mă invita să vin lângă dânsul. În fine înaintă spre un chiosc, ale cărui scări el le urcă cu greutate. Fața eră de tot palidă, și s'a rezămat de zid ca să-și vie în fire. Am luat cuvântul și i-am zis: — «Sire! De mai bine de o oră nu mai aveți la Constantinopole un Ambasador al

Franciei ; am dorit însă să ieau cencediul meu dela M. Voastră ca simplu particular, onorat de bunătatea Voastră». — Sultanul a rămas ca împietrit dinaintea realității unui fapt desăvârșit. Cu încetul a recăpătat vocea, și după expresiuni foarte amabile pentru persoana mea, el mi-a zis cu durere : — «Sunt foarte nenorocit de o asemenea întâmplare, de ruptura relațiilor cu «o Putere, care a făcut tot pentru Imperiul meu și pentru mine ; sunt nenorocit că aceasta se petrece fiind Abdul-Medjid Sultan». — Aceste cuvinte au făcut pentru mine lumină, căci am văzut că nu se mai putea remedia nimic. Am răspuns : — «Sire, nu vreau să prelungesc o scenă care turbură inima M. Voastre și inima mea. Eu plec ; însă, în acest moment dureros, ceea ce mă susține, este conștiința că mi-am îndeplinit datoriile mele până la sfârșit către Impărat și către Maiestatea Voastră.»

Audiența la Sultan avu loc în 6 August. Vizita Impăratului Napoleon la Osborne a urmat imediat ; și în 10 August, la ora 1¹/₂ seara, Comitele Walewski adresă din Paris la București următoarea telegramă :

«Cred că anularea alegerilor va fi pronunțată la Constantinopole.
«Din acel moment relațiile diplomatice vor fi iarăș reluate, și protestațiunile considerate ca neavenite. Se va începe reviziunea listelor electorale, care se va termina până în 15 zile. Se vor avea în vedere îndatoririle luate în 30 Maiu. Iți voi comunica amănuntele : Pentru moment, mă mărginesc a-ți recomanda cea mai mare moderațiune. Dorim, pe cât e posibil, a trece cu buretele peste trecut.»

Asupracelor petrecute la Osborne, Mussurus Pașa, Ambasadorul Otoman la Londra, a trimis lui Aali Pașa la Constantinopole două telegrame.

Acea din 10 August eră o comunicare a Lordului Clarendon făcută de Subsecretarul din Foreign Office :

«Lordul Clarendon, care e încă la Osborne, îmi comunică, prin Subsecretarul de Stat din Foreign Office, învoeala dintre Cabinetele de Londra și Paris privitoare la dificultățile actuale. Puterile vor sfătui pe Inalta Poartă să anuleze alegerile din Moldova și să permită, ca listele electorale să fie revizuite pe bazele hotărâte la Conferința din Constantinopole din 30 Maiu și ca alegerile să se facă în 15 zile dela data primirei de către Caimacam a ordinului Inaltei Porți.

«Din contra s'a convenit că, oricare ar putea fi opiniunea Divanurilor ad-hoc, Anglia și Franția, în întrunirea Congresului de Paris, vor mănțineă Suzeranitatea Inaltei Porți, și își vor da toate silințele a restatornici în Princi-

pate o organizare care le va uni în ceea ce privește raporturile lor militare, financiare și judiciare, însă sub guvernarea a doi Hospodari separați.

«A doua parte a învoelei trebuie să fie considerată, pentru moment, ca confidențială, pentru a nu prejudeca, în aparență, deciziunea Congresului.

«Astfel prin această învoeală Inalta Poartă va relua relațiunile diplomatice cu Franția și celelalte trei Puteri. Ea va fi scăpată de toate încercăturile momentului și de celelalte cari s'ar mai fi ivit mai târziu, câștigând punctul principal, părăsirea definitivă a Unirei. Inalta Poartă, mântinând astfel demnitatea sa prin refuzul dat de a primi cererea celor patru Puteri, poate astăzi să primească cu cinste pentru ea sfaturile amicale ale celor șase Puteri.

«P.S. Alteța Voastră este rugată să ție cel mai mare secret asupra învoelei dintre Anglia și Franția privitoare la cestiunea Unirei.»

A doua telegramă, din 11 August, comunică convorbirea ce a avut-o cu însuș Lordul Clarendon.

«Am văzut în acest moment pe Lordul Clarendon, care mi-a confirmat cele comunicate de mine A. Voastre prin telegrama de ieri. El mi-a zis că renunțarea Franciei la Unirea Principatelor e completă, și mi-a recomandat din nou ca Inalta Poartă să ție cel mai mare secret asupra acestui punct. Lordul Clarendon mi-a mai spus, că prin cuvintele de Unirea raporturilor militare, financiare și judiciare se înțelege un sistem de unire militară și vamală, precum Statele germane stau ca exemplu, și cu stabilirea principiului că sentințele pronunțate de Tribunalele unui Principat vor fi executorii în celălalt.»

În Camera Comunelor Domnul Disraeli a adresat în 11 August o Interpelare Guvernului asupra divergențelor ce s'ar fi ivit între Franția și Anglia în privirea Unirei Principatelor și dacă speră că o soluțiune amicală a dificultăților va avea loc. La această interpelare a răspuns imediat Lord Palmerston, clarificând situațiunea politică pe deplin.

«*D-l Disraeli*: Imi pare potrivit, de vreme ce nobilul Lord se află prezent, a face interpelarea ce am anunțat, asupra celor ce s'au petrecut în timpul din urmă la Constantinopole. Camera știe că Ambasadorul Franciei la Constantinopole și Reprezentanții altor trei Puteri au întrerupt relațiunile lor cu Poarta. Se pare că o divergență de opiniune privitoare la forma guvernului ce este a se stabili în Principatele Dunărene a dat loc la această măsură gravă. În epoca Conferințelor dela Paris, se credea că există o înțelegere completă între Anglia și Franția și că amândouă aceste Puteri erau

favorabile Unirei acestor două Provinciî. S'ar părea însă, că este astăzi între Franția și Anglia o schimbare a politicei. Doresc să întreb pe nobilul Lord, dacă ne poate da oarecari lămuriri, dacă este permis a spera o soluțiune amicală a dificultăților cari există între Franția și Anglia, sau dacă este de temut, între noi și prețioasa noastră aliată, o răceală ce am deplore-o cu toții ?

«*Lordul Palmerston* : Nu sunt surprins că prea onorabilul gentlemen îmi face o interpelare asupra unor împrejurări publicate de mult de ziare și cari prezintă un oarecare interes. Au fost divergințe de vederi la Constantinopole : însă ele nu s'au ivit, precum își închipuește prea onorabilul gentlemen, asupra Unirei sau Neunirei Principatelor, ci privesc regularitatea sau iregularitatea alegerilor, cari au avut loc în Moldavia. Domnia-Sa știe că, în virtutea Tractatului de Paris, trebuie să se facă în amândouă Provinciile alegeri pentru Adunări reprezentative, cari aveau a lua în considerare nevoile și dorințele poporului din aceste provincii, în privirea organizării lor și a nevoilor dintre dănsese. Cele șase Puteri aveau să numească Comisari cari să fie prezinți în Principate în tot timpul alegerilor și al deliberărilor ; iar după ce Adunările vor fi pronunțat dorințele lor, după ce Comisarii vor fi făcut raporturile lor asupra celor petrecute, aceste raporturi trebuiau să fie comunicate Congresului de Paris, care își avea sediul la Paris, fără a fi constituit în acelaș mod ca mai înainte, ci numai compus de Ambasadorii Puterilor la Paris. Congresul astfel compus și numărând în sânul său și un Reprezentant al Turciei, trebuia să delibereze asupra dorințelor și rapoartelor ce i s'au comunicat, și în conglăsuire cu Sultanul să hotărască asupra organizării viitoare a acestor provincii.

«Pentru a execută aceste măsuri, Poarta a adresat Guvernurilor celor două Provinciî un Ferman care regulă modalitățile alegerilor. S'au ivit dificultăți asupra interpretării unor părți ale acestui Ferman, care fusese făcut și hotărît cu consimțământul unanim al Reprezentanților Puterilor la Constantinopole, lucrând în înțelegere cu Guvernul Turcesc, care, în 30 sau în 31 Maiu trecut, a dat oarecari deslușiri, ce au fost trimise Guvernului Moldovei, pentru a fi aplicate în Valahia ca în Moldavia, întrucât ele puteau fi aplicate în fața divergințelor locale mai mari sau mai mici.

«Iară din cauza întârzierilor, sau din cauza neregularităților acelora cari aveau datoria de a transmite aceste documente (vorbesc acum de funcționarii Guvernului Turcesc), alegerile din Moldova s'au făcut fără a avea în vedere aceste interpretațiuni, și în genere se credea că aceste alegeri nu erau conforme nici cu regularitatea nici cu legea, și că astfel fiind, rezultatul alegerilor ar fi fost cu totul altul, dacă alegerile s'ar fi făcut conform cu interpretațiunile trimise.

«Iată cazul care a fost supus Ministrilor la Constantinopole. Patru dintre dâșșii, acei al Franciei, al Rusiei, al Prusiei și al Sardiniei au cerut Guvernului Turcesc, în afară de reprezentanții Angliei și Austriei, anularea alegerilor și decretare de alegeri nouă. Poarta a înțeles, că această cerere privia cestiuni hotărâte de cele șase Puteri în comun acord, și prin urmare nu puteau fi schimbate numai după cererea a patru Puteri. Poarta a refuzat atunci a semnă o cerere făcută de patru Puteri, zicând că dacă ar fi semnată de cele șase Puteri, afacerea luă alt aspect.

«A fost din toate părțile o neînțelegere, și de acolo a rezultat, că reprezentanții Franciei, Rusiei, Prusiei și Sardiniei au întrerupt relațiile lor diplomatice cu Sultanul sau erau hotărâți să le întrerupă. Vizita ce Impăratul Francezilor a făcut în zilele trecute la Osborne dimpreună cu Ministrul său al Afacerilor străine, a dat Guvernului Angliei ocazia de a se înțelege cu Guvernul Francez asupra acestor lucruri.

«După noi, existau în mod evident iregularități aparente, însă nedovedite, și noi am gândit, având în vedere opiniunea generală, că eră de dorit, chiar în interesul Porții, ca alegerile să fie reîncepute. Noi credem că Guvernul Austriei este dispus a primi această propunere, și că Sultanul, văzând că independența sa și demnitatea sa nu erau întru nimic compromise, va admite sfaturile date de către toți aliații săi, de a adoptă mersul recomandat, adică să ordone anularea alegerilor, revizuirea convenabilă a listelor electorale, și alegeri nouă în cele cincisprezece zile ce vor urmă reviziunii listelor.

«Sunt fericit a spune că nu există nici un motiv de a se teme de o divergență de opiniune asupra acestui punct între Guvernele Angliei și al Franciei, care ar putea turbură armonia și înțelegerea deplină, care există astăzi între cele două Puteri.»

Lordul Clanricarde adresând în 13 August în Camera Lorzilor o interpelare asupra aceluiaș subiect, Ministrului Afacerilor Străine al Angliei, Lordul Clarendon a răspuns în următorul mod :

«...E un fapt că Caimacamul Moldovei a făcut alegerile în virtutea unor liste, confecționate de el însuș. Reprezentanții Franciei, Rusiei, Prusiei și Sardiniei au protestat, conform instrucțiunilor primite dela Guvernele lor, în contra unui Divan astfel constituit și au declarat că ei nu-l puteau considera ca icoana adevărată a opiniunilor poporului. În consecință, reprezentanții acestor patru Puteri la Constantinopole au cerut ca alegerile să fie anulate și ca să se facă alegeri nouă.

«Poarta însă a judecat, că nu poate încuviința această cerere, care este contrarie Independenței Sultanului ; mai ales că, fiind vorba de execuțiunea

leală a Tratatului de Paris, eră de nevoie pentru a-i da urmare ca ea să emane dela toate Puterile contractante.

«S'a iscat o neînțelegere care nu a fost înlăturată prin depeșele telegrafice susceptibile de interpretațiuni diferite; și astfel am primit știrea de ruperea relațiunilor diplomatice între cele patru Puteri menționate și Poarta, tocmai în momentul în care Impăratul Francezilor, însoțit de Ministrul său al Afacerilor străine, sosiă la Osborne. S'a prezentat atunci în mod natural ocaziunea de a ne da socoteală de o stare de lucruri, care deodată a luat un aspect foarte complicat și care ar fi putut creă eventualități cu totul în disproporție cu cauza care le-a produs.

«Luând în privire această situațiune, ne-am hotărît, cu toate că nu s'a făcut o anchetă asupra alegerilor din Moldova, cu toate că nu există acea notorietate care în Anglia ar fi fost suficientă pentru a ne autoriză a declară nulitatea acestor alegeri; totuș ele prezintă la prima vedere o dovadă de iregularitate, de natură a ne autoriză să recomandăm anularea lor. Noi am crezut că este în interesul Porții, să nu planeze asupra acestor alegeri nici o îndoială care ar putea da naștere la concluziunea, că ele nu pot să fie considerate ca reprezentarea fidelă a poporului. În deosebi noi am fost de opinie, că intențiunile celor patru Puteri, cari sunt părți contractante ale Tratatului de Paris, nu ar fi îndeplinite, dacă o asemenea reprezentațiune nu ar fi asigurată. Guvernul Angliei nu putea apăra niște alegeri, cărora nu se poate negă caracterul unei neregularități. Am crezut dar că am fi pe deplin îndreptățiți a recomandă Sultanului a anulă alegerile și a revedea listele electorale.

«În privirea mersului ce am urmat, noi nu puteam să nu ne aducem aminte, că Sultanul a salvardat îndestul propria sa independență, adoptând o linie de purtare care nu eră contrară întru nimic demnității pozițiunii sale, și anume a consimți la o cerere, ce i se face de toate Puterile interesate în cestiune.

«Cererea aceasta consistă în o simplă propunere, că Tratatul de Paris trebuie să fie executat cu toată buna credință, ceea ce, după noi, nu poate întâmpinā nici o greutate a fi consimțit; și odată această propunere adoptată, ea va înlăturā toate îndoelile, cari, e cert, planează asupra alegerilor din Moldova, și cari, de nu ar fi desființate, ar despoia Divanul de acea autoritate cu care e de dorit să fie îmbrăcat».

O rămășiță interesantă a situațiunii anterioare din Principate se află în comunicarea Domnului Victor Place către Comitele Walewski din 13 August:

«Partidul separatist din Principate a primit o nouă lovitură foarte grea

prin moartea P. Sf. Sale Episcopul de Huși *Istrati*. Acest partid a cărui adevărată slăbiciune s'a dovedit cu ocazia ultimelor alegeri, nu avea altă tărie decât manoperele administrației provizorie a Moldovei și sprijinul atât de fățiș ce i-l da Austria. Cel mai înflăcărat și mai ascultat agent al acestei politici de înșelătorie și asuprire eră un oarecare *Neculae Istrati*, despre care am avut prilej să vă vorbesc în mai multe rânduri. Dar toată puterea acestuia se trăgea din poziția fratelui său Episcopul de Huși, și mai ales din situația viitoare ce-l aștepta pe acesta, căci eră desemnat ca urmaș al Mitropolitului. Prin scontarea acestui viitor și-a câștigat *Istrati* influința, dar prin moartea fratelui său le-a pierdut pe toate deodată.

«În țara aceasta unde lumea este foarte superstițioasă, mulți au spus că Episcopul de Huși a fost pedepsit de Dumnezeu, fiindcă s'a învoit la toate intrigile urzite de Austria și Turcia pentru a înăbuși dorința națiunii. Eu nu merg așa departe, dar mă mărginesc a constata că această moarte, întâmplată după protestarea celor patru Puteri în contra alegerilor din Moldova, a contribuit la dezorganizarea acestei gaște, care a făcut atâta rău țării, și i-a luat pe singurul om, care dintre toți clericii a ascultat de inspirațiile cele rele.

«De ar primi și Administrația Provizorie pedeapsa ce a meritat, — ca listele electorale să fie rectificate conform cu interpretările date Fermanului de către Comisiunea Internațională, și ca alegerile din Moldova, făcându-se într'o perfectă legalitate, să fie adevărata expresiune a dorințelor țării».

În 21 August Caimacamul Moldovei, greu încurcat prin publicarea «Corespondenței Secrete», ordonă Secretarului de Stat al Moldovei să publice în «Gazeta de Moldavia», No. 63, următoarea desmințire:

«Mai multe ziare au publicat câteva scrisori, atingând cestiunea Principatului Moldovei, cari au fost furate Principelui Caimacam Konaki-Vogoride, iar nu pierdute, precum cei cari le ascund au pretins prin ziare. Fiindcă conținutul acestor scrisori precum și textul lor a fost desfigurat într'un mod extraordinar în publicațiunea menționată, subscrisul, Secretar de Stat ad-interim, este însărcinat de Excelența Sa Principele Caimacam de a da o desmințire formală autenticității unor asemenea fraze, născocite de un mic partid, care nu a avut nici un scrupul a întrebuiți mijloacele cele mai reprobabile pentru a denigra persoane onorabile, cu scopul de a le împinge a fi ostile persoanei Caimacamului».

(s) Secretarul Statului ad-interim, A. Fotino.

Scrisoarea d-l Kate, Secretar al Comisiunii Europene pentru Reorganizarea Principatelor, adresă o scrisoare d-lui Aga Costaki Epu-

reanu și alții, privitoare la reclamația înaintată Comisiunii Europene.

«Am onoarea a vă comunica, că am primit reclamațiunea ce ați adresat în 8 Iunie d-lui Baron de Richthofen, membru în Comisiunea de Reorganizare cu sediul în București.

«Am onoare a aduce la cunoștința D-voastre, în numele d-lui Comisar al Regelui, că nu recunoaște Adunărei convocate de Guvernul Moldovenesc caracterul de Divan moldovenesc, astfel cum acesta a fost hotărît de Congresul de Paris, și că nu se pune în relațiuni cu acest Divan.

«Știu că d-nii Comisari ai Franciei, Rusiei și Sardiniei s'au pronunțat în acelaș sens».

Scrisoarea confidențială a Comitelui Walewski, din 17 August, adresată Baronului de Talleyrand-Périgord expune ideea ce avea Împăratul Napoleon III la Osborne — a face cunoscute dorințele populațiunii Principatelor Dunărene, a arăta combinațiunile cari ar putea realiză interesele lor — a înlătură conflictele dintre puterile cele mari prin cencesiuni reciproce.

«Când veți primi această scrisoare, anularea alegerilor va fi de sigur pronunțată și revizuirea listelor electorale va fi începută. Vă recomand a aduce la această operațiune cel mai mare spirit de împăcaciune, și a întrebuiță toate silințele voastre pe lângă colegii voștri de Rusia, de Prusia și de Sardinia pentru a-i îndemna să urmeze exemplului ce veți da. Imi pare imposibil a se îndreptă toate iregularitățile de cari au fost pătate întâiele operațiuni electorale. Mi se pare de ajuns că putem obține destul pentru a constată dreptatea reclamațiunilor noastre și pentru a da o dovadă de sinceritatea dorinței noastre ; să ne declarăm mulțumiți, că legalitatea și ecitatea au triumfat...

«Ideea Guvernului Împăratului se poate restrânge în câteva cuvinte. Iată-o: — să se facă cunoscut, pe cât este posibil, dorințele populațiunilor Moldo-Valahe, a arăta combinațiunile cari ar putea realiză o organizațiune conformă cu interesele și simțimintele țării, a înlătură, prin cencesiuni reciproce, conflictele de natură a depărtă sau chiar a compromite rezultatul final, în fine a concentră toate silințele pentru a grăbi, pe cât va fi cu putință, lucrarea Comisiunii, fără a pierde din vedere un singur moment, că ne aflăm nu pentru a ne război, ci pentru a ne împacă.

«Și astăzi noi tindem spre acelaș țel ca mai înainte, având totdeauna intențiunea de a admite cencesiuni, cari, amânând succesul deplin, îl vor face cu atât mai cert».

Comitele Walewski comunică oficial Baronului de Talleyrand-Périgord, la București în 21 August, rezultatul obținut prin importanța întrevedere dela Osborne.

«Înțelegerea dintre Guvernul Impăratului și acela al M. S. Britanice, stabilită în urma intervederei dela Osborne, trebuie să producă o situațiune în condițiuni mai normale.

«Cerculările mele trimise la Agenții diplomatice ai M. S. sunt destinate a vă arăta natura și importanța convorbirilor ce am avut la Osborne cu Ministrul Angliei. Vei vedea, cum guvernul Reginei, mai bine informat de ceea ce s'a petrecut în Moldavia, a recunoscut, dimpreună cu noi, conveniența de a cere Porții anularea alegerilor și alegeri nouă, după revizuirea listelor, conform cu ce s'a practicat în Valahia după o înțelegere între Comisari și Caimacamul Principatului.

«D-1 de Bourqueney îmi comunică dela Viena, că Comisarul Austriei va primi instrucțiuni, cari îi recomandă în mod special moderațiunea și rezerva.»

În 24 August, două săptămâni după înțelegerea dela Osborne dintre Franca și Anglia, Ali Pașa trimite Caimacamului Moldovei următoarea telegramă:

«Inalta Poartă, în baza înțelegerii stabilite cu cele șase Puteri semnatare ale Tractatului din Paris, vă ordonă:

«1°. Să anulați alegerile ce s'au făcut în această provincie;

«2°. Să revizuiți listele electorale pe următoarea bază: aplicarea interpretărilor date în Valahia celor câteva puncte îndoelnice din Fermanul electoral în cazurile absolut identice, afară de cazurile particulare Moldovei.

«3°. Să procedați la nouă alegeri după trecere de 15 zile dela primirea acestui ordin.»

Imediat în ziua următoare, în 25 August, apare Ofisul Caimacamului Conaki-Vogoride No. 93, adresat Consiliului Administrativ extraordinar al Moldovei, publicat în «Gazeta de Moldavia», No. 65.

«Căimăcămia Principatului Moldovei.

«Primind însoțită pe lângă aceasta, în original, depeșa telegrafică dela Înălțimea Sa Ministrul Trebilor străine al Inaltei Porți, cu data de 12 (24) August, prin care, după înțelegerea avută cu celelalte șase Puteri ce au subscris Tractatul de Paris, se ordonează a desființa alegerile urmate în țară ale deputaților pentru Divanul ad-hoc, eu mă grăbesc a o comunica Sfatului Extraordinar, spre a regula îndată o din nouă alegere pe bazele și interpretările date în Valahia la unele puncte ale Fermanului de Alegere.

«La acest prilej, eu chem deosebita băgare de seamă a Sfatului și mai ales a părții administrative, ca revizuirea și îndreptarea listelor să se facă întocmai după prescriesele deslegării prin aceste de pe urmă dispoziții, întorcând pătrunzătoarea luare aminte, ca la viitoarele alegeri, precum de mai multe ori li s'a ordonat, să se înlătoreze orice înrăurire din partea amploiaților Statului, cari ar putea aduce confuzii și îngreueri, căci, pentru cea mai mică abatere, vina se vor supune unei aspre răspunderi; neîmpiedecând în nici un chip libera consfătuire a alegătorilor, ori de ce opinie ar fi, și observând cea mai strictă probitate și lealitate în lucrările alegătoare, spre a-și atrage aprobația Guvernului și stima compatrioților.

«Prin urmare, orice amestec direct sau indirect al autorităților ar înrăuri în lucrările alegătoare va fi abuziv și pedepsit, având numai partea administrativă a priveghii ținerea liniștei și a bunei rândueli în timpul alegerii.

«Eu am deplină speranță că dispozițiile ce Sfatul va lua în acest gingaș obiect, vor fi conforme cu cuprinderea acestui Ofis și cu spiritul de nepărtinire care se cuvine să prezideze la toate aceste lucrări, căci dela el atarnă a le da impulsia legiuită, precum pe el privește mai de aproape și răspunderea.

«Depeșa sus arătată și acest Ofis se va publica îndată prin «Buletinul Extraordinar» spre obșteasca cunoștință.»

În aceeași zi de 15 August se publică următorul Proces verbal al Consiliului Administrativ Extraordinar al Moldovei din 13 (25) August în «Gazeta de Moldavia», No. 65.

«Jurnal încheiat în seansa Sfatului Administrativ Extraordinar din 13 August 1857, prin asistența următorilor membri :

«D-lor : Ministrul Dreptății, Logofătul N. Canta.

«Ministrul din Lăuntru, Logofătul V. Ghika.

«Ministrul Finanțelor, Logofătul N. Millo.

«General Inspectorul miliției, Hatmanul N. Mavrocordat.

«Secretarul Statului ad-interim, Aga Alexandru Fotino.

«Ascultând Ofisul Exc. Sala Prințului Caimacam sub No. 93, pe lângă care i se comunică în original depeșa telegrafică a Ministrului Trebilor Străine al Inaltei Porți din 12 (24) August, poruncitoare de a se anula alegerile făcute în acest Principat pentru Divanul ad-hoc, și de a se păși către săvârșirea de nouă alegeri.

«Văzând, atât din citatul Ofis cât și din alăturata pe lângă el depeșă, că nouăle alegeri urmează a se face pe baza dispozițiilor adoptate în Principatul Valahiei.

«Văzând că, prin aceeași depeșă, termenul fixat pentru săvârșirea nouălor

alegeri este după expirația de cincisprezece zile, socotite din ziua primirei zisei depeși, adică de astăzi 13 (25) August.

«Incheie:

«1-ia. Ca nouăle alegeri să se facă pe baza instrucțiilor publicate în Valahia prin ofisul Ex. Sale Prințului Caimacam al Valahiei din 14 Iulie 1857 sub No. 937, în care să se introducă întocmirile cerute spre a fi potrivite cu datinele acestui Principat.

«2-lea. Ca Departamentul din Lăuntru, pe lângă listele tipărite și publicate la cele de mai înainte alegeri, să alcătuească osebite liste de toți proprietarii mari și mici cum și de toate fețele din celelalte clase, cari în listele de mai înainte n'au fost înscrise și cărora, după modificările introduse acum, li se acordează dritul de alegători sau aleși.

«3-lea. Ca, în privirea scurtului termen ce se hotărăște de Inalta Poartă pentru săvârșirea nouălor alegeri, Departamentul din Năuntru să păsească de îndată către alcătuirea, tipărirea și publicarea tuturor listelor, și deplinirea tuturor lucrărilor pregătitoare, încât, la ziua de 29 August curgător, colegiile electorale să fie întrunite, spre a desăvârși alegerile pe rând, după regula păzită mai înainte.

«4-lea. Ca, la caz când, din scăparea din vedere, s'ar prileji a nu se înscrie, în aceste nouă liste, fețe de acele îndriduite a lua parte la alegeri, se dă dreptate unor asemenea a-și face de îndată reclamațiile lor, prin ținuturi la administrația ținutală, iar în Capitală la Ministerul din Lăuntru, în cursul acelor 15 zile mai sus arătate.

«5-lea. Ca, deși partea din Basarabia anexată către Moldova se găsește în împrejurări excepționale, însă, spre a nu urmă iarăș vreo complicație, Departamentul din Lăuntru să dea ordinele cuvenite autorităților competente ale ținutelor Ismailul și Cahulul spre a desăvârși acolo alegerile întocmai și fără nici o deosebire, după pilda celorlalte ținute ale Principatului.

«6-lea. Secretariatul de Stat va regulă publicarea prin un supliment extraordinar al «Buletinului Oficial» a sus citatului ofis al Ex. Sale Prințului Caimacam cu depeșa telegrafică alăturată la el, a încheierii de față, cum și a instrucțiilor alcătuite întocmai după acele din Valahia, pomenite mai sus.»

În 26 August Ministrul de Interne Logofătul Vasile Ghika publică Instrucțiile pentru nouăle alegeri în Moldova, în «Gazeta de Moldavia» No. 63.

«Ministerul din Lăuntru. Administrației ținutului...

«Alăturându-se pe lângă această instrucție povățuitoare modului cum urmează a se face nouăle alegeri de deputați pentru Divanul ad-hoc, se pune îndatorire administrației, ca cu osebită băgare de seamă, pătrunzându-se

de a lor cuprindere, să procedeze cu toată nepărtinirea la lucrările pregătitoare și la ținerea bunei orândueli în timpul alegerilor, cari să se facă fără cea mai mică abatere dela înțelesul Inaltului Ofis sub No. 93, al încheierii Sfatului Administrativ Extraordinar și al instrucțiilor de față.»

«Ministru din Lăuntru, V. Ghika.

«Direct. Depart. Scheletii.

«Instrucție.

«Pentru din nou alegere ce urmează a se face în Principatul Moldovei a deputaților la Divanul ad-hoc, în urmarea Ofisului Căimăcămiei No. 93 și a încheierii Sfatului Extraordinar din 13 ale curenteii și a osebitelor dispoziții, ce au a se păzi în lucrările pregătitoare pentru această alegere.

«A. *In privirea alegerii de către Cler*, nu urmează nici o modificare dela regula ce s'a păzit la alegerea trecută.

«B. *In privirea Proprietarilor Mari se vor observa următoarele :*

«1. Proprietarii se socotesc domiciliați acolo unde își are fiecare moșia sa, fără să se ceară să fie așezați acolo și cu locuința. Vor fi prin urmare în drept a se înscrie în listele electorale ale boierilor proprietari și fii de boieri dintr'un ținut, toți boierii și fiii de boieri cari vor fi având în acest ținut o moșie cu întinderea cerută prin art. 2 al Fermanului Imperial.

«2. Boierii de întâia clasă cari au o moșie de întinderea cerută de Fermanul Imperial, liberă de ipotecă, pot fi aleși în orice ținut în care proprietarii alegători vor voi să-i aleagă, fără a fi supuși pentru aceasta la condiția domiciliului.

«3. Boierii de întâia clasă însă, nu vor putea da votul lor ca alegători decât în ținutul în care, având proprietate, vor declara că și-au ales domiciliul.

«4. Moșia de zestre dă proprietarului zestraș dreptul de a fi alegător și ales, pe cât căsătoria stă în ființă.

«5. Că toți în deobște proprietari, ale căror moșii ar fi ipotocate au drit de alegători, iar pentru a fi ales trebuie să dovedească, că scăzându-se din prețul moșiei suma datoriei asigurată prin ipotecă, mai rămâne un prisos din preț care poate reprezenta întinderea de 300 fălci.

«Această dovadă se va face pe principiul următor : venitul moșiei, reprezentând întinderea pământului lucrător, se va scădea din acel venit dobânda datoriei pe un an întreg, și partea venitului care va prisosi se va determina după aproximativele prețuiri.

«C. *In privirea Proprietarilor Mici.*

«1. Acei din proprietarii mici, cari nu sunt împărțiți dar stăpânesc în comun moșia de o întindere care s'ar putea analoghisi ca zece fălci de om, hotărîte după Ferman, pot lua parte la alegere.

«2. Asemenea acei din răzeși cari, din scăpare din vedere, nu s'ar fi găsind trecuți în listele publicate.

«D. *In privirea Deputaților din Târguri:*

«1. Profesorii pământeni s'au legiuit împământeniți, atât din Capitală cât și dela școalele ținutuale, asemenea doctorii de medicină autorizați de Comitetul sanitar cu diplome și inginerii, toți aceștia cari ar fi exersat trei ani a lor artă, vor face parte la corpurile electorale, ca alegători și aleși.

«2. Toți advocații, având asemenea însușirile împământenirii și diploma logofeției, după care vor fi exersat această profosie în curs de 3 ani, urmează a fi trecuți ca alegători și aleși.

«E. *In privirea Locuitorilor Pontași,* nu urmează nici o modificare, prin urmare ei vor alege din nou deputații lor la Divan, tot după regula păzită la alegerea întâia.

«F. *In privirea Împământenirii,* se vor lua de regulă următoarele baze:

«1. Drepturile de împământenire dela Regulament încoace nu pot fi recunoscute decât prin îndeplinirea formelor legiuite de Regulament, iar pentru epoca înaintea Regulamentului, se vor considera ca împământeniți:

«2. Străinii așezați în țară și căsătoriți cu o pământeancă, în acea epocă.

«3. Cei născuți în țară din părinți străini și cari, după majoritatea lor, dobândită înaintea Regulamentului, n'au reclamat naționalitatea părinților lor, și s'au supus la toate obligațiunile unui pământeanc.

«4. Cei născuți în străinătate, dar cari, așezați în țară înaintea Regulamentului, s'au supus la toate obligațiunile unui pământeanc și dovedesc că și părinții lor au fost așezați în țară și că au avut proprietăți sau că au dobândit un rang sau carte de neam recunoscut de Obșteasca Adunare.

«Pe lângă aceste, *în privirea termenului foarte mărginit de 15 zile,* hotărât pentru aceste alegeri, este de neapărat a se pune în lucrare următoarele dispozițiuni generale:

«1. Departamentul din Lăuntru va lua îndată în revizie toate listele acelor scoși pentru ipotece și averi de zestre nemișcătoare, precum și jurnalele comitetelor pentru acei respinși în contra dispozițiilor de față, și până în trei zile va publică prin «Buletin Extraordinar», pe toate acele persoane, pe cari le va găsi cu însușirile cerute prin dispozițiile mai sus cuprinse; aceste persoane vor lua parte la alegeri fiecare la clasele lor, împreună cu fețele publicate prin «Buletinele Oficiale» sub No. 2, 3 și 5.

«2. Aceste liste alcătuite la Departament urmând a se publică în 18 și 19 ale curentei și a se primi dela osebitele administrații negreșit la 22 ale curentei; d-lor Administratori le va publică îndată cu cea mai mare grăbire în tot ținutul și vor încunoștință anume persoanele înscrise a veni la alegere și anume:— Alegerea clerului la 29 August la rezidenția Mitropoliei și la acele

ale Episcopilor eparhioți, — Alegerea proprietarilor mici pe la ocoale la 1 Septembrie și la rezidențiile ținutale la 2 Septembrie, — Alegerea locuitorilor pontasi la 30 August prin sate, la 2 Septembrie la rezidențiile ocoalelor și la 4 Septembrie la rezidenția ținutală, — La 5 Septembrie, alegerile prin toate târgurile rezidențiilor ținutale.

«3. Dela Departamentul din Lăuntru se vor trimite pe la toate locurile respective biletele trebuitoare la alegere, după rândueala urmată la alegerile de mai înainte.

«4. Comitetele de reclamații vor fi lucrătoare în această vreme, spre a primi reclamațiile ce s'ar ivi și a înregistra pe persoanele îndrituite.

«5. Dacă, din nebagare de seamă de către Comitet, s'ar fi prilejit a se înscrie în liste unii din proprietari ce nu ar avea proprietate de mărimea și valoarea după Fermanul Imperial și însușimea prescrisă, Comitetele vor lua în de iznoavă cercetare actele unor așa persoane și dovedindu-se se vor înlătura.

«In această instrucție se cuprind modificările prescrise prin Ofisul citat mai sus, iar celelalte dispoziții pentru regulile alegătoare, se vor observa după publicațiile date mai înainte.

«Instrucțiilor de față se va da cea mai întinsă publicitate, pentru care se va trimite administrațiilor îndată un număr îndestulător de exemplare, spre a se împărți și pe la toate satele.

«Este de prisos Departamentului a recomanda amplexiilor administrației cea mai întreagă lealitate și cea mai strictă nepărtinire, căci le va fi îndestul a se pătrunde de înțelesul înaltului Ofis și a se conforma cu el și instrucțiile de față în ale lor lucrări, neavând ei alt amestec decât păzirea liniștei și a bunei rândueali.

«Ministru din Lăuntru, V. Ghika.

«Direct. Depart., Scheleti.»

Se încheie executarea hotărârilor dela Osborne prin următoarea Comunicare a Ministerului de Interne, publicat în «Buletinul Extraordinar al Principatului Moldovei» No. 16 din 23 August/4 Septembrie:

«Se publică spre obștească știință Ofisul Ex. Sale Prințului Caimacam No. 96, pentru demisionarea D-sale Logofătului Vasile Ghika din postul de Ministru al Departamentului din Lăuntru, și însărcinarea subscrisului de locotenent.»

(s) P. Skeleti.

Ofisul adresat D-sale Colonelului Petre Scheleti, Directorul Departamentului din Lăuntru:

«Din cauza tânguiriilor rădicate asupra abuzurilor administrației din

lăuntru atât aici cât și în partea Basarabiei anexată către Moldova, precum este obstește cunoscut, depărtând pe d-lui Logofătul Vasile Ghika dela cărmuirea Departamentului din lăuntru, am găsit de cuviință a vă însărcina pe D-voastră cu gestia interimară a zisului Departament, până la rânduirea unui ministru.

«Secretarul de Stat ad-interim,
(s) A. Fotino.»

L. S. (s) N. Konaki-Vogoridis.

Astfel s'a terminat încercarea inamicilor interni și externi de a oprî libera rostire a poporului român din Moldova și Valahia asupra organizării viitoare a României.

Analele Academiei Române.

	L. B.
Cronica Bohotinului, de <i>Radu Rosetti</i>	1,60
Noțiunea valorii în istorie, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,30
Din Nichita Acominatos Honiatul, traducere a părților privitoare la Istoria Asanizilor, cu introducere și index, de <i>Gheorghe Murnu</i>	1,20
Note genealogice și biografice despre familiile Buhuș și Rosetti, foști proprietari ai moșiei Bohotinul, de <i>Radu Rosetti</i>	—,40
Câteva manuscrise și documente din țară și străinătate relative la istoria Românilor, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Cauzalitatea în succesiune, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,50
Originile partidului național în România, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,20
Tom. XXIX.—Desbaterile Academiei în 1906—7.	6.—
• XXIX.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i> .	8.—
Cronica Vascanilor (Județul Suceava), de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Despre originea și transformările clasei stăpânitoare din Moldova, de <i>Radu Rosetti</i>	—,70
Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1797: călătoria lui Barbu Știrbei în apus, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Congresul pentru Proprietatea literară și artistică, de <i>A. D. Xenopol</i> .	—,20
Câteva fărâme din corespondența lui Alexandru Vodă Ghica, Domn și Caimacam al Terii-Românești, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Congresul sociologic din Londra și organizarea militară a școalelor în România, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,30
Despre censura în Moldova. I. Inițierea cenzurii de guvernul provizor rus și funcționarea ei sub acel regim, 1828—1834, de <i>Radu Rosetti</i>	—,40
— II. Censura sub Mihaiu Sturdza, 1834—1849, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
— III. Censura cărților evrești în Moldova sub domniile regulamentare, de <i>Radu Rosetti</i>	—,60
Neconștiutul în istorie, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,30
Evoluția în istorie, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,30
Tradiția istorică în chestiunea originilor române, de <i>Dimitre Onciul</i> .	—,20
Două Zamfire, domnițe române din secolul XVI, trecute în Transilvania, de <i>Ioan Pușcariu</i>	—,30
Câteva observațiuni asupra îndatoririlor militare ale Cneșilor și boierilor moldoveni în secolii XIV și XV, de <i>I. Bogdan</i>	—,30
Contribuții la istoria Moldovei între anii 1448—1458, de <i>I. Bogdan</i> .	—,30
Evangelhiele dela Homor și Voroneț din 1473 și 1550, de <i>I. Bogdan</i>	1.—
• XXX.—Desbaterile Academiei în 1907—8.	5.—
• XXX.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	6.—
Despre censura în Moldova. IV. Censura sub Grigorie Ghica și desființarea ei, de <i>Radu Rosetti</i>	1.—
Cetatea Neamțului dela podul Dâmboviței în Muscel, de <i>I. Pușcariu</i> .	—,20
Notiță despre monetele lui Petru Mușat, de <i>Nicolae Docan</i>	1.—
Lupta între Drăculești și Dănești, de <i>A. D. Xenopol</i> .	1.—
Contribuțiuni la studiul cronicelor moldovene (Nicolae Costin, Tudosie Dubău, Vasile Dămian), de <i>Const. Giurescu</i>	—,40
Inscripțiile dela Cetatea-Albă și stăpânirea Moldovei asupra ei, de <i>I. Bogdan</i>	1.—
Documentul Răzenilor din 1484 și organizarea armatei moldovene în sec. XV, de <i>I. Bogdan</i>	1.—
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1898—1908	2.—
Tom. XXXI.—Desbaterile Academiei în 1908—9	5.—
• XXXI.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	10.—
Patruzeci și doi de ani de domnie a Regelui Carol I, de <i>D. Sturdza</i> .	—,20
Un proces de sacrilegiu la 1836 în Moldova, de <i>Radu Rosetti</i>	—,50
Letopisețul lui Azarie, de <i>I. Bogdan</i>	1,60
Cum se căutau moșile în Moldova la începutul veacului XIX. Condicta de răfueală a Hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Originile asi-ro-chaldeene ale greutăților romane, de <i>Mihail C. Sufu</i> .	—,20
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupațiunea rusească dela 1806—1812. I. Cauzele războiului. Inceputul ocupației, de <i>Radu Rosetti</i>	2.—
Negru Vodă și epoca lui, de <i>Dr. At. M. Marienescu</i>	—,50
Criminalitatea în România, după ultimele publicațiuni statistice, de <i>I. Tanoviceanu</i> .	—,30
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812. II. Negotierile diplomatice și operațiunile militare dela 1807—1812. Amănunte relative la ambele țeri, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Unioniști și separatiști, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,50
• XXXII.—Desbaterile Academiei în 1909—1910	5.—

Analele Academiei Române

	L. B.
<i>Tom. XXXII. — Memoriile Secțiunii Istorice</i>	14.—
Știri despre veacul al XVIII-lea în țările noastre după corespondențe diplomatice străine. I, 1700—1750, de <i>N. Iorga</i>	—,50
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812 III. Amănunte asupra Moldovei dela 1808 la 1812, de <i>Radu Rosetti</i>	1,60
— IV. Amănunte asupra Țării-Românești dela 1808 la 1812, de <i>Radu Rosetti</i>	2,—
Despre elementele cronologice în documentele românești, de <i>N. Docan</i>	—,50
Partidele politice în Revoluția din 1848 în Principatele Române, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,60
Studii privitoare la numismatica Țării-Românești. I. Bibliografie și documente, de <i>N. Docan</i>	1,20
Știri despre veacul al XVIII-lea în țările noastre după corespondențe diplomatice străine. II, 1750—1812, de <i>N. Iorga</i>	—,80
Conflictul dintre guvernul Moldovei și mănăstirea Neamțului. I. Înainte de 1 Iunie 1858, de <i>Radu Rosetti</i>	1,60
Marele spătar Ilie Țifescu și omorirea lui Miron și Velișco Costin, de <i>I. Tanoviceanu</i>	—,50
Luptele dela Ogetrin și Teišani din zilele de 13 și 14 Septembrie 1602 (7111), de <i>General P. V. Năsturel</i>	—,50
Conflictul dintre guvernul Moldovei și mănăstirea Neamțului. II. După 1 Iunie 1859, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Din amintirea unui boier Moldovean din jumătatea întâi a veacului XIX, <i>Dimitrie Ghițescu</i> , 1814—1878, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,70
«Doamna lui Ieremia Vodă», de <i>N. Iorga</i>	1,—
Sociologia și socialismul, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,20
Despre metoda în științe și în istorie, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,20
Țara Severinului sau Oltenia, de <i>Dr. At. M. Marienescu</i>	—,50
» <i>XXXIII. — Desbaterile Academiei în 1910—1911</i> (<i>Sub presă</i>)	
» <i>XXXIII. — Memoriile Secțiunii Istorice</i> (<i>Sub presă</i>)	
Francisc Rákóczy al II-lea, înviatorul conștiinței naționale ungaro-românești și României, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul războiului cu Polonia, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Două documente privitoare la Revolta boierilor din țara Făgărașului în favoarea lui Mihnea Vodă numit cel Rău, 1508—1510, de <i>Ioan Pușcariu</i>	—,20
Carol al XII-lea, Petru cel Mare și țările noastre, de <i>N. Iorga</i>	1,—
Câteva note despre cronicile și tradiția noastră istorică, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Alte lămuriri despre veacul al XVIII-lea după izvoare apusene. Luarea Basarabiei și Moruzestii, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Răscoala Seimenilor în potruva lui Mateiu Basarab, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Ceva despre ocupațiunea austriacă în anii 1789—1791, de <i>N. Iorga</i>	1,—
Insemnătatea divanurilor ad-hoc din Iași și București în istoria renașterii României, de <i>D. A. Sturdza</i> . I. Tratatul de Paris din 30 Martie 1856	—,40
— II. Anul 1856	1,20